

Vatra veche

1

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul II, nr. 1 (13), ianuarie 2010 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Ilustrațiile numărului – MARCEL NASTE

VATRA VECHE DIALOG CU MIRCEA CĂRTĂRESCU

Correspondență din Israel

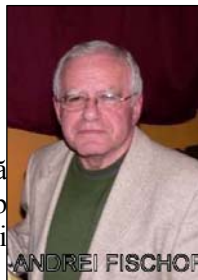
Despre predarea literaturii în licee

Am participat nu demult la o seară literară deosebită de ceea ce suntem în general obișnuiți, sub auspiciile filialei Haifa și nordul țării, a Uniunii Scriitorilor Ebraici.

De data aceasta subiectul a fost "Modul de predare a limbii ebraice în licee", discuțiile fiind purtate de trei profesori de literatură ebraică în licee din Haifa și Tel Aviv, sub "conducerea" (nu-mi place cuvântul "moderator") bine cunoscutului om al televiziunii, Gil Sadan. Până la urmă, s-au antrenat și câțiva profesori și elevi din clasele mari, aflați în sală, disputa fiind în jurul celor susținute de dr. Nomi De-Malah, unul dintre cadrele pedagogice de mai sus, autoare a unei recent apărute cărți intitulată "Lo al hayofi levado" ("Nu despre frumusețea în sine") care a condus, pe nesimțite, la diversificarea părerilor celorlalți invitați și a celor intervenind din sală.

Axioma care a declanșat necesitatea acestei cărți, este incontestabilul fapt că predarea literaturii în licee este un act de curaj care ține și de maturitatea profesională dar și de cea conceptuală a dascălului pus să înfrunte noua generație, care, ca orice nouă generație, știe totul despre tot. În paralel, cel de la catedră trebuie să țină cont că internetul a înlocuit deja în mare parte, spre regretul nostru, cititul cărților. Știința cititului. Arta cititului. Gustul cititului. Simțirea întoarcerii paginii cu degetul umezit, care în niciun caz nu poate fi înlocuită cu "pagina" electronică de pe ecranul cenușiu. Dacă ar fi să rezum cele discutate și acceptate ca acte obligatorii în această epocă atât de instabilă, în care literatura în genere și predarea literaturii în special, trec printr-o criză care le periclitează fundamentele, ideile de bază, viitorul – aș remarca următoarele faze care se cer atinse, dezvoltate, tratate.

Prima fază este aceea a pregăti elevul să citească, a-l învăța să citească, să stăpânească opera pregătită pentru citit și analiză. Adică să-i placă cititul. Această fază este o muncă asiduă comună a

dascălului și a părinților. S-a remarcat că ar trebui ca profesorii de literatură (și nu numai) să învețe (și să îi învețe pe elevi) utilizarea pozitivă a internetului, prin pregătirea unor lucrări de sinteză care, pe vremea noastră, impuneau conspecte și nesfârșite ore prin biblioteci.

Elementul al doilea este predarea pedagogică bazată pe analiză, adică încurajarea și nu înecarea simțului critic autonom, original al elevilor, legat de opera analizată, chiar dacă aceasta aparține unui "nume" echivalent cu o statuie. Aici s-a pus problema adaptării "legii" de mai sus, în funcție de caracteristica geopolitică a claselor de elevi, remarcă anulată imediat cu argumentul că nu se pot face programe analitice separate pentru Dimona și nordul Tel Avivului. Al treilea element, predarea politică, a declanșat păreri contrare, după orientarea profesorului respectiv. Esența însă a constat în cerința ca evaluarea, analiza literară a unei opere să nu fie influențate de vederile politice ale autorului. Desigur, și aici s-a auzit remarcă cinica sub forma întrebării dacă la Um El-Fahem se va învăța Bialik sau Darwish? Acest amănunt mi-a amintit că prin anii '60, anii deschiderii, iarăși se învăța Goga, deși orientarea sa politică era prea bine cunoscută. Ca să nu vorbim de eliminarea din cărțile de școală a unor giganti ca Blaga sau Barbu, doar pentru filozofia lor incompatibilă materialismului. Pentru reușita și reînvierea, renașterea predării literaturii, mai e

nevoie, după cum afirma unul dintre invitații de pe scenă, și de o înaltă profesionalitate a inspectorilor din cadrul Ministerului Învățământului, în alcătuirea programelor analitice, a titlurilor obligatorii pentru bacalaureat și altele. Este de neconceput ca acestea să fie la cheremul unor inspectori care nu au citit nimic din

ceea ce ei înșiși impun (sau taie) ca lectură obligatorie. O seară distinsă, care mi-a lăsat un gust de "încă", o relativă liniștire, o dovadă că există șanse pentru ca generațiile viitoare să considere literatura și predarea ei, ca o misiune națională.

ANDREI FISCHOF

VATRA VECHIE
DIALOG
cu
MIRCEA CĂRTĂRESCU

„Cartea nu pare să mai fie centrul psihologic și intelectual al vieții”

-Stimate Mircea Cărtărescu, în ce măsură credeți că viața literară de azi are termometre bune în ceea ce privește propriile ei valori? Cât "ai talent și Dumnezeu cu mila...vor vedea dacă ai să însemni ceva" există și câte criterii lipsite de vulnerabilitate ale criticilor? Câtă justă mână de fier?

-Nu știu dacă o mână de fier, fie și între ghilimele, e vreodata justă... Viața literară de la noi, ca și cea de peste tot, face cu greu față unei crize culturale majore. Ea ține de noi gadgeturi tehnologice, noi habitudini și un nou stil de viață. Cartea nu pare să mai fie centrul psihologic și intelectual al vieții. Paternitatea literară – artistică în general – e pusă-n discuție prima dată după secole-ntregi. Ar putea urma o întoarcere, pe-o altă spirală, la nescripturalul din proto-istorie. Între timp însă, noi, poate ultimii scriitori, ne facem treaba mai departe, nu fără puțină melancolie. Nu mai credem nici noi în posteritatea literară, în judecata viitorului. Probabil că nu va mai fi nicio judecată, doar o execuție sumară. Critica, absolut evident, și-a pierdut aura și siguranța de sine. Chiar și cea matură și inteligentă e depășită, ca sursă de validare, de vânzări și de semnalările din presa generală și din medii. De aici, poate, descurajarea, lipsa de proiect a celor mai buni

dintre critici. Critica de blog nu e o soluție, ci parte din problemă. Ea de fapt e purtată pe aripile crizei despre care vorbeam.

-Care sunt bolile tinerilor? Neplecarea din cuib sau picajul datorat faptului că părinții nu i-au învățat să zboare?

-Boala tinereții este aroganța. Ea este și semnul celor mai buni, căci aroganța nu este propriu-zis o boală, ci mai curând un stadiu febril al afirmării de sine, o mică genialitate de multe ori trecătoare. Dar, mică sau mare, această febrilitate este semnul scriitorului de mai târziu. Eu nu-i pot suporta pe aroganții trecuți de treizeci de ani, dar o rabd la un om mai tânăr: e acolo ceva fertil, ceva viu.

-Viciile lumii literare sunt mai dăunătoare decât viciile cărților bune sau nu?

-Lumea literară este viciul însuși, căci e alcătuită în marea ei majoritate din orgolii, absenți și fețe ale tăcerii, ca să spun așa... Mă feresc de ea din toate puterile, fiindcă în lumea literară, așa cum o cunosc eu, principala preocupare este decapitarea tuturor ca să-i aduci la înălțimea ta.

-Sunteți profesor la Facultatea de Litere din București. Cum vă vedeți studenții? Ați văzut între ei posibili viitori scriitori?

-Eu am mare grijă să deosebesc scrisul de predare, de jurnalistică și mai ales de viața mea personală. Când sunt la facultate, sunt doar profesor și uit că am scris fie și o literă. Studenții mei de la București nu se deosebesc de cei pe care-i am acum la Berlin: foarte genuini, foarte inteligenți, foarte necitiți. Îmi sunt cu toții dragi, de fapt sunt singurii oameni între care mă simt cu adevărat bine.

-Cum vedeți literatura, raportând-o și la contemporaneitate, dar și la universalitate. E un echilibru între stil și tehnică sau între destin și talent brut?

-Literatura brută e o meserie, când devine conștientă de sine ajunge o artă, iar când capătă un fel de hiperluciditate profetică e un miracol, dar asta se întâmplă în puține pagini, ale puținor scriitori. Oricum, nici atunci ea nu încetează să fie o meserie și o artă.

-Credeți într-un destin mic al literaturii române? Vă întreb asta și în contextul în care, din nefericire, ni s-a refuzat sau vi s-a refuzat Premiul Nobel. Ni s-a refuzat sau vi s-a refuzat? Sau, Doamne, iartă-ne!, ni l-am refuzat? Nu ar fi prima dată...

-Literatura română are demnitatea ei, e o lume cu mari scriitori și cu nenumărate scrieri interesante, imposibile în alte limbi. Nu trebuie să vedem totul în funcție de premii și recunoașteri internaționale. Cât despre premiul Nobel, el n-a fost refuzat nimănui, niciodată. Pentru ca nu "se cuvine", de drept, nimănui. Premiul Nobel nu consfințește valoarea unui scriitor și cu atât mai puțin a unei literaturi

naționale. Este doar unul dintre premii, un joc cultural la fel de subiectiv ca toate celelalte.

-Mulți dintre tineri scriu cǎrtărescian, deși nu sesizează evidența. Vă simțiți un poet, un autor care a creat școală?

-Nu. Eu n-am întâlnit pe nimeni care să scrie "cǎrtărescian", iar dacă-l prindeam, îi rupeam picioarele. De câte ori am condus un cenaclu, le-am spus celor ce veneau acolo să scrie cât mai diferit de mine, cât mai independent și mai personal. E adevărat, nimeni nu e total personal. Chiar și-n scrisul cel mai original sunt topite nenumărate influențe, reminiscențe, reflexii ale scrierilor pe care le-ai citit și admirat. În sensul acesta sunt, probabil, și urme ale scrisului meu în multe cărți ale oamenilor tineri.

-Sunteți și editorialist, credeți că textele dvs. de presă se ridică la nivelul literaturii, raportându-le la relațiile literatură-publicistică ale unui Arghezi, să zicem?

-Nu, eu scriu publicistică relaxată, neliterară. Scriu articole numai pe computer, pe când cărțile le scriu pe hârtie. În articole, altele sunt valorile mele, pentru că publicul meu e altul și scopul scrisului e altul. Simplitatea, onestitatea, puterea de convingere – iată ce urmăresc în aceste texte, nicidecum efecte literare.

-Mai scrieți poezie?

-Nu, dar citesc multă poezie și mă gândesc mult și nostalgic la anii în care scriam.

-Recomandați, vă rog, câteva cărți bune care v-au surprins în ultimul timp, ale unor autori de la care nu v-ați fi așteptat.

-N-am citit în ultima vreme decât cărți bune ale unor autori de la care m-am așteptat să scrie așa ceva. Aștept încă o carte cu adevărat mare, românească sau străină, care să mă dea peste cap ca un val uriaș. Nu mi s-a mai întâmplat de la "V" al lui Pynchon. Și de la niciun român după tetralogia lui M.H. Simionescu.

-Spuneți cândva că vi s-a întâmplat lucrul cel mai trist cu puțină, dintr-un poet ați devenit un autor. Nu e o orchestrare a unei sonate? Nu e o completare? E o victimizare de alint pentru că în cultura română poetul, de la Eminescu încoace, e singular, e pururi tânăr, iar prozatorul e pe locul doi? Căci suntem un neam liric...

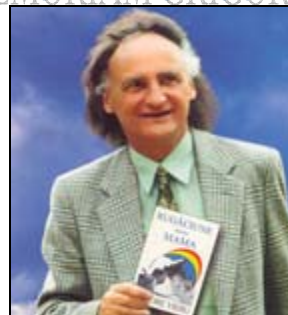
-Când ai mai bine de douăzeci de cărți în spate te apucă o silă de autorlăc la fel de mare ca și dorul după vremea în care mâncai poezie pe pâine și credeai că n-o să publici nimic niciodată.

-Ce înseamnă îmbătrânirea pentru un autor efervescent? Dacă vă înfrigurează întrebarea, vă rog nu îmi răspundeți! Luciditate, dinamism, lehamite sau delăsare?

-Nu știu, întrebați un autor efervescent.

DARIE DUCAN

IN MEMORIAM GRIGORE VIERU

Poeme de Valentin Marica *Clipa*

Lui Grigore Vieru

Pe capul de bour
își lăsa Poetul frunza mâinii,
să fie geamăna spicelor cerești...
Creanga mărunții
alăpta gura cuvântului,
clipa...

Moartea,
cu tălpile goale,
tremura
la marginea lumii...

Verde rar

Lui Grigore Vieru

Mai ară șapte nădejdi
în tăcerea lui,
printre mâinile ce aprind iarba
să-i fie cald mamei când plânge ?

Curge, în vară,
verdele rar
al trandafirului sălbatic,
când
Poetul
caută oul de privighetoare...

De sânge-i tăcerea...

(parafrazănd finalul poemului

„Un cer de mâini”, de Grigore Vieru)

Vei îmbătrâni sub aripa mierlei
sau în creșterea de noapte a ierbii,
când va cădea secera lunii
în mâna nemăririi
și vor rodi oasele
printre mere de aur.
Vei îmbătrâni
în aerul ce n-a ucis nicio pasăre
sau în clătinarea amiezii,
când gura mamei va încălzi,
peste marginea pietrei,
albul cel alb
al cuvântului obosit.

Mircea Vulcănescu sau unul pentru toți

Râpa Robilor de la Aiud: locul unde erau aruncate trupurile deținuților închisorii, câte 40 pe zi, locul unde cea mai mică lovitură a sapei poate să dea la iveală oase gălbui, frumos mirositoare. Acolo, osemintele marilor bărbați ai României interbelice, bărbați politici, generali, amirali, comandori, economiști, legislatori, intelectuali s-au amestecat sub pământ fără cruci, fără identitate.

Tot acolo s-a înălțat un monument cu un paraclis unde se slujește Sfânta Liturghie. Mai întâi monument, completat și cu o mănăstire, locul a fost numit „antimisul neamului românesc”. Este străjuit de un cimitir comun, al localnicilor, pentru că eroii (sfinții) neamului românesc de la Aiud nu au avut parte de îngropare creștinească. O singură cruce există undeva într-o margine, străjuind un mormânt gol pe care stă scris: „**Mircea Vulcănescu** (1904-1952), iar dedesupt cuvintele lăsate ca testament de către marele bărbat: „*Să nu ne răzbunați*”.

O cruce pentru toate celelalte cruci absente. O cruce pentru toate – mi-am spus, poate fiindcă și Mircea Vulcănescu a fost în viața lui scurtă, ca un fulger pe cer, un om pentru toți.

Cartea sa „Ultimul cuvânt”, publicată la Editura „Humanitas” în 1992, este revelatoare pentru ce a însemnat personalitatea sa în România interbelică. Amplul său cuvânt de apărare rostit în două procese, desfășurate între decembrie 1946 – ianuarie 1947 și decembrie 1947 – ianuarie 1948 trage cortina erei de injustiții și crime care avea să urmeze.

Condamnat drept „criminal de război” doar pentru faptul că a făcut parte din guvernul Ion Antonescu, deși răspunderea sa se limita la partea economică, Mircea Vulcănescu scrie în „Apărarea” sa: „*Am răbdut, tăcut și resemnat în celula mea de la Aiud toate înjosirile și silniciile pe care le-am socotit legate de acest rol de victimă desemnată a unei ispășiri obștești.*” Ca om trăitor sub magia cărților, bun cunoscător al învățăturilor Sfinților Părinți, traducător al lui Fr. Villon, Rilke și Charles Péguy, simte nevoia să vorbească despre ele, să pună întâmplările vieții sale sub rama literaturii, chiar dacă acuzatorii săi erau străini de cultură. Citează acel caz straniu de ispășire din „Frații Karamazov”, în

care fratele mai mic ia asupra sa păcatele fratelui mare. Face apel la versuri din Charles Péguy pentru a demonstra că motivul care l-a făcut să primească funcția de ministru și să rămână până la capăt a fost „îndemnul de a pune umărul pentru alții”. Iată

splendidele versuri din Charles Péguy care i-au fost deviză: „*Pentru ca jalea lumii să o primim în piept / Și din nevoia cruntă de a nu te ști ferit/ de-a trage unde-i greul, chiar dacă e cumplit/ Și de-a primi și răul întreg, precum e drept*”.

Iar după ce arată că nu există în actele privitoare la activitatea sa publică nici măcar unul de care s-ar putea căi, Mircea Vulcănescu conchide: „*Revendic dreptul de a trăi și a muri pentru Adevăr!*”

Rezultatul pledoariei sale în fața juraților a fost nul; este condamnat la opt ani de temniță grea, degradare civică pe opt ani și confiscarea averii. Soția și cele două fiice vor fi evacuate din casă.

În anii de pușcărie, ține un jurnal în care găsim notații de mare frumusețe a trăirii, comparabile cu cele din „Jurnalul fericirii” al lui Steindhardt: „*E simplă și duioasă atmosfera de la ruga de seară (...) Oamenii de tot natul, de toată starea și de toate grijile se adună fără deosebire și constituie o comunitate.*” Comunică cu alți deținuți prin alfabetul morse, pe bucăți de săpun ori prin viu grai,

învățându-i prin cuvânt și exemplu personal. A învățat să tricoteze pentru a-i putea dăruia unui deținut cu mâinile permanent reci o pereche de mănuși.

Trece în eternitate în urma contactării unei pneumonii, pe care o căpătase dormind pe cimentul ud, pentru ca un alt deținut bolnav să poată dormi pe trupul său. Fiica lui Mircea Vulcănescu, Sandra de Hillerin, povestește într-o scrisoare despre sfârșitul tatălui său: „În anul 1952, Mircea Vulcănescu a fost

transferat din închisoarea din Aiud la cea din Jilava, pentru o anchetă. (...) Într-una din zile, Mircea Vulcănescu a fost scos din celulă împreună cu alți șase deținuți. Au fost duși în curte, unde, punându-li-se niște pături în cap, au fost puși să alerge în cerc, în timp ce patru torționari îi băteau sălbatic cu ciomege și bastoane de cauciuc. Tatei i-au rupt o coastă, care i-a perforat pleura. Apoi au fost dezbrăcați la piele și aruncați de-a valma în celula Nr. 16, zisă neagra, o încăpere din beci, extrem de rece și cu dușumeaua udă. Au fost ținuți acolo timp de 26 ore, nemâncăți și neputându-se sprijini decât de pereții uzi. Mai întâi au încercat să se încălzească, alergând prin murdărie dintr-un colț în altul și frecționându-și spinările unul altuia, până ce, răpuși de oboseală, au trebuit să se întindă pe jos. Atunci Tata le-a spus: „Dacă tot trebuie să murim aici, atunci să-l salvăm pe cel mai tânăr. Să-l culcăm peste trupurile noastre!” Așa au și făcut. Ceilalți, prin minune, au scăpat cu viață. Dar Tata (...) s-a îmbolnăvit de tuberculoză. Fiind readus la Aiud, unde în continuare nu i s-a dat nicio îngrijire, s-a stins în chinuri la 28 octombrie a aceluiași an”.

Rilke, pe care Mircea Vulcănescu îl tradusese, scria : „Dă fiecăruia, Doamne, moartea lui!” Ce

altă moarte ar fi putut să „treacă pe curat” ființa spirituală profundă a acestui om dacă nu aceea din iubire pentru aproapele?

Între cei care l-au iubit și prețuit sunt: Constantin Noica, Mircea Eliade, Emil Cioran, Paul Sterian. Iată cum îl descrie Constantin Noica: „Iubea totul și găsea bucurie

în orice, pentru că era capabil să dea un sens oricărui lucru. Avea ceva de Noe în el. Ar fi știut să umple cum trebuie o arcă”. Iar Emil Cioran completează: „Cum trăia integral fiecare clipă, orice lucru despre care vorbea devenea un univers”. Mircea Eliade scrie la rândul lui: „În câteva zile a pierdut tot. Dar a rămas același. Nu s-a îndoit, nici n-a tăgăduit: a continuat să mărturisească cu aceeași senină fermitate credința”.

Cu Părintele Daniil Sandu Tudor a avut o relație mai complexă: au fost colegi de facultate, la urmă colegi de pușcărie, de suferință, de martiraj. Într-o vreme, au fost adversari într-o polemică (în 1934, în ziarul „Credința”), care a ajuns să degenereze într-o dispută... pugilistică. Acum, oasele lor de martiri ai neamului stau împreunate în aceeași Râpă a Robilor.

DOINA POLOGEA

(Foto: M. Naste, expoziția de la Brșov, 2009)

... pauză

Ce trece prin tine ca un râu stors de rufe,
Nu te lasă fără vene,
Fără corzi interioare de care să te agăți ca vrabia
rătăcită de cuib,
Să mergi în echilibru
Ca un clovn fără semnalizare.
Ce nu te lasă să-ți aduni mâinile în conștiință,
Te va ridica mai sus decât sine
Și te va lăsa să vezi tot ce este sub,
Sub tălpi,
Sub lume,
Acolo unde doar ceva din tine nu e congestionat
încă,
E crud,
Când vrei să respiri în piele.
Ce nu îți leagă mâinile,
Te lasă liber cu vânatul în palme
Atunci când orice lucru își caută din rotiri un loc sub
humă,
Sub lut,
Sub norii cearșafuri desfășurați din balotul cerului.
Tot ce atingi cu umbra se transformă noaptea în

oameni

Cu dinți de rechini,
Se lasă pe spate, își iau avânt
Și se aruncă în ochiul celui de lângă.
Îngâni într-una, ce nu te atinge
Nu a făcut cunoștință cu tine,
Nu are sânge cald,
Nu te lasă să cobori din tine pentru încă o secundă,
Ce nu îți lasă urme, nu se vede,
Nu îți mușcă gândul ca un leu flămând,
Cuvintele care te îmbracă nu se văd,
Dar rod înăuntru ca o gloată de șoareci ieșiți la vânat
noaptea în care
Luna s-a pus la vorbă în hrubă.
Ce nu pășeste pe tine,
Nu are paiate de vânzare din ultimele solduri
Care și-au lipit chipul pe toți pereții ca un ruj de
proastă calitate,
Te lasă să te ridici pe coate din propria baltă
Săpată de altul în tine.

ALEXANDRA EMILIA BUCUR,
București

Premiul revistei BUCOVINA LITERARĂ
Suceava, Premiul revistei VATRA VECHE,
Târgu-Mureș, la cea de-a XLI-a ediție a
Festivalului Național de Poezie „Nicolae Labiș”

Ioan Alexandru – destinul unui poet misionar

Prezentul are ceva dur și rigid în el. [...] De fiecare dată când ne amintim ceva, amintirea se schimbă puțin; trecutul este un act de credință, singurul lucru pe care îl avem. (Jorge Luis Borges)

În literatură și nu numai, spiritul timpului prezent relativizează și transgresează tot mai accentuat frontiere prestabilite. Autori de ficțiune ai momentului și anumiți critici literari (unii de notorietate) își manifestă explicit preferința pentru o beletristică de viziune neozolistă, opusă canoanelor literare, mizând pe spargerea normelor, pe impunerea banalului, a cotidianului, șocantă prin limbaj licențios. Devine evident faptul că – în contextul școlii și al culturii actuale – procesul de „recuperare” a cititorilor tineri se poate realiza numai prin promovarea textelor literare de o valoare intrinsecă și care să-i sensibilizeze necondiționat.

Ca intelectuali, desfășurăm o activitate de continuă facere/desfacere a structurilor dinamice proprii limbii, în căutarea expresivității și a unității acesteia. Unul dintre obiectivele principale trebuie să fie formarea personalității autonome a tinerilor, care vor capăta astfel conștiința propriei identități culturale, devenind capabili de discernământ, de spirit critic în argumentarea propriilor opțiuni și în exprimarea unei sensibilități estetice personale. Bunăoară, evaluarea obiectivă a ierarhiei valorilor, atitudinea dialectică în interpretare și, mai ales, denunțarea actelor de negare, de dinamitare a tradiției literare și de respingere – sistematică și pur gratuită – a valorilor consacrate sunt imperios necesare în peisajul cultural actual. În condițiile în care patrimoniul literar cunoaște în lumea contemporană impactul unei atitudini selective, excesiv critice, se resimte necesitatea promovării unor scriitori de valoare și a unor personalități critice care să orienteze adecvat comprehensiunea și interpretarea textului literar, la adăpost de trivialitatea faptelor comune. Cu toate că, în context socio-cultural, raportarea la anumite pattern-uri pare a fi un element *sine qua non* atunci când este adusă în discuție recunoașterea unor valori sau evaluarea unor contribuții, trebuie să acceptăm că – în cazul unor spirite de marcă – deseori nu mai este nevoie de confirmări. Calea de urmat rămâne imperativ lectura critică, negreșit generatoare de varii comentarii și interpretări.

Ca intelectual român, Ioan Alexandru a trăit sub imperativul Adevărului, iar opera pe care a lăsat-o în urmă îl situează, fără putință de tăgadă, în categoria marilor misionari. Poetul rămâne personalitatea puternică, pătrunsă structural de vocația excepției și de un enciclopedism asumat,

care a forțat limite și a depășit bariere de ordin ideologic și religios, determinând prin opera sa schimbarea destinului cultural românesc în context european. În amintirea noastră va rămâne însă chipul luminos al prietenului apropiat – recitând cu glasul blând ori furtunos din poemele proprii sau, copilăros-

timid, cântând romane eminesciene și discutând până la ore înalte cu grupul de prieteni scriitori în „cuibul lui Faust”, cum era numită casa noastră din Apolodor. Cuvântul său revelat era – la acele ceasuri târzii – revărsare tulburătoare de viață, torent care ne înălța la Dumnezeu, tălmăcire plină de taine a preceptelor divine. Iubirea pentru Cristos însemna pentru poet însăși viața. Sf. Toma de Aquino afirmă de altfel că „omul își trăiește adevărata viață datorită culturii”. Adevărata cultură, *cultura animi*, este umanizatoare, creatoare de libertate, acea *libertas major* despre care vorbește Sf. Augustin, matură din punct de vedere moral, capabilă de alegere autonomă. Fascinat de Cuvânt, Ioan Alexandru poseda virtutea de a materializa bucuria creației proprii, dar și surpriza lecturii, neliniștea și interogațiile ei, adâncimea interpretării, tensiunea trăirii, pe un portativ nelimitat. Beneficiarii acestui demers au fost și vor fi, cu siguranță, tinerii. A devenit comună aserțiunea conform căreia toți ceilalți văd timpul care se duce, pe când scriitorul, implicit profesor de rostire românească, vede neîncetat timpul care vine, păstrându-și nealterată tinerețea spiritului. Ceilalți – prizonieri ai gustului mediu, aflați așadar în regres spiritual – își pierd profunzimea sufletească, preocupați nu de cuvânt, ci de imagini. Pentru umanistul Ioan Alexandru, creația înseamnă solidaritate întru sentimentul ființei, iar nu singurătate. Ea este stratul arheologic care *vorbește* unei culturi, marcând fluida trecere de la identitate la alteritate, de la multiplicitate la redescoperirea paradigmei culturale, amplificându-i sensurile. Opera sa demonstrează alchimia și frumusețea cuvântului, marcând distanța dintre cultura înaltă și cea de de consum. La capătul drumului (*metha odos*), vom descoperi „un act de credință, singurul lucru pe care îl avem” (Borges), întrucât opera lui Ioan Alexandru devine spațiu între cunoaștere și neuitare. Prin ea se materializează un dicton atât de încărcat de semnificații: „Putința de a trăi noi înșine în sufletul altuia e singura adevărată valoare omenească” (Vasile Pârvan).

Ioan Alexandru a impresionat prin pregătirea pedagogică, științifică și teologică, prin vocația didactică și prin talentul oratoric. Dincolo de valențele științifice ale cursurilor sale, un filon special al personalității cărturarului Ioan Alexandru îl reprezintă carismaticele lui alocuțiuni – pe teme educative, culturale și politice – care demonstrează o artă desăvârșită a elocinței și care transmit un mesaj de înțelepciune, de generozitate, de echilibru, de iubire umană și de libertate a spiritului. El a încercat să înfăptuiască revigorarea școlii românești nu doar prin ideile transmise, ci și prin căldura rostirii, ducând mai departe patosul și tonalitatea discursurilor lui Avram Iancu, Simion Bărnuțiu, Vasile Pârvan. Atent la conexiunea evenimentelor locale cu cele internaționale, profesorul Ioan Alexandru sintetizează un impresionant material factual, parcurge o bibliografie apreciabilă, își confruntă opiniile cu ale altor cercetători, iar în plan didactic îi fascinează pe tineri – elevi și studenți. Gestul său de a impune simbolul crucii în Parlamentul României s-a aflat sub semnul cuvintelor Sfântului Pavel: „Să nu vă potriviți chipul veacului acestuia, ci să vă transformați prin înnoirea minții voastre.”

Considerat, pe bună dreptate, cel mai important poet creștin din istoria postbelică a literaturii române, Ioan Alexandru rămâne în același timp un eseist și publicist de referință. Pătruns de misiunea creștină profundă, pe care și-o asumă cu orice risc, Ioan Alexandru ne lasă în dar – prin opera poetică și prin actele sale civice – mireasma iubirii lui Cristos ascunsă în cuvinte. Poet mistic, Ioan Alexandru zugrăvește o lume bântuită de dumnezeire în ipostaza sa isusiacă, ancorată palpabil în contingent prin suferința umană, creație înrudită cu lirica lui Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu ori Radu Gyr. Admiram în anii aceia îndepărtați, marcați de teroare spirituală, devoțiunea poetului pentru cuvântul sacru, pentru valențele rostirii religioase, pentru detaliul semnificativ. Versurile sale deschise spre adevăr, spre adâncimea sufletului confirmă ideea că trăirea și credința sunt adevăratul motor al operei de artă, iar nu experimentul ori exercițiul, prin excelență sterile și goale de orice sentiment. Teme de largă respirație – sacralitatea, credința, viața, timpul, libertatea – își găsesc reprezentarea într-o paletă

variată de specii literare, de la elegie, meditație, rugăciune, odă, imn ori satiră, până la pastel și baladă. Poetul nu e un învins, ci găsește căi de supraviețuire, preocupat de miracolul adevărilor simple. Prin opera sa, Isus cel Înviat devine modelul vieții noastre creștine, al desăvârșirii noastre morale. Lirismul său este „expresia unei imense sete de real”, apreciază Ion Pop în Poezia unei generații. Versurile poetului sunt cantabile și exprimă, într-o tonalitate imnică, proslăvirea luminii și a credinței. Pentru el, cuvântul este, așa cum afirma Tudor Vianu, „sunet și culoare, este mesagerul gândului.” Unele poeme păstrează sonori din lirica populară, altele sunt ecouri din lirica lui Octavian Goga, Șt. O. Iosif, Lucian Blaga, de care se apropie prin substratul transilvan și evocarea peisajului. Ele au darul de a orienta cititorul la răspântii estetice, existențiale, morale.

Poetul și-a făcut un crez permanent din a mărturisi Logosul: „Ca să-l cunoști personal trebuie să ai contact cu textele unde se revelează El.” Scriitorul vorbea chiar de o teologie poetică, iar opera sa – catedrală de cuvinte luminată de Spiritul Sfânt – devine o ofrandă adusă Logosului Întrupat, Isus Cristos: „În ceasul morții noastre, singurul Hristos vine cu noi, înviind în moartea noastră, cu moartea pe moarte călcând.” Inspirat de lirica răsăriteană, dar în mod egal de marea poezie a Occidentului creștin, Ioan Alexandru a aprofundat Cuvântul lui Dumnezeu în care se află iubirea și Adevărul, conștient, asemenea lui Dante, că iubirea divină este aceea care mișcă sori și stele: „Suntem chemați să ne prindem de mâini în hora Sfintei Treimi care este Iubire, să fim mădularele acestei iubiri, să primim în inimile noastre acest foc mistuitor care nu arde, ci curăță și purifică.”

Opera sa – volumele Cum să vă spun, Vămile pustiei, Poeme, ciclul Imnelor, Iubirea de patrie, Bat clopotele în Ardeal, Căderea zidurilor sau Adevărul despre Revoluție, teza de doctorat Patria lui Pindar și Eminescu ș. a. – semnalează în peisajul literar românesc prezența unui scriitor descendent din marii creatori ai Ardealului, marcat de autenticitatea și gravitatea trăirilor mitice, de adâncirea misterului, de firescul discursului, de forța metaforei revelatoare. Dorind a fi *glasul care strigă în pustie*, poetul face apoteoza *luminii line*, îmbinând ritmul Bibliei cu

sublimul   inmului
bizantin.

Păreră   lui
Eugen Ionescu conform
căreia poezia este „cea
mai inițiată dintre
inițieri” câștigă în
relevanță prin raportare la
volumele Imne ale
scriitorului. Filonul imnic
al poeziei sale dedicat
provinciilor spirituale ale
Țării evidențiază mai ales
o Transilvanie a
suferinței, dar și „un sens
transfigurator, o aspirație
spre lumină și înălțare, un univers rustic aspru, (...) populat de un soi aparte de oameni, o stirpe de profeți ce poartă în ochii lor iluminați flacăra idealului de vechime, continuitate și unitate națională”, idee subliniată pertinent de Mircea Tomuș în Carnet critic. Pentru Ioan Alexandru, creația înseamnă credință, zbucium, durere și înfiorare, tăcere care țipă, dar și așteptare, speranță și coloană de lumină. Versurile sale sunt expresia unui jurnal liric al creatorului ancorat într-o oră istorică de acută criză. Temperament robust, poetul ne oferă prin operă lecția unei vieți străine deșertăciunilor. El demonstrează artistic adevărul că religiozitatea este esența condiției umane. Traducerile de mare finețe din opera lui Hölderlin și a lui Rainer Maria Rilke, tălmăcirea Odelor lui Pindar și a Cântării Cântărilor demonstrează autoritatea filologului cunoscător al limbilor vechi și interpret rafinat al textelor sacre.

Delimitat de o societate mereu schimbătoare, poetul devine mărturisitorul unui crez luminat. *Homo religiosus*, el este cel mai aproape de misterele divine, căroră li se integrează firesc. Creatorul săvârșește actul magic de transfigurare a realului, de dezvăluire a tainelor vieții și ale credinței, grație forței verbului său – instrument al sufletului care vibrează. Credincios unui ideal de viață, poetul reînvie artistic istoria națională, iar intransigența doctrinei religioase proprii exprimă în afară armura unui suflet bun și generos, cu o nesfârșită capacitate de iubire, de uitare și de iertare. Dar Ioan Alexandru rămâne în memoria noastră – în egală măsură – ca om politic al Cetății de o verticalitate incontestabilă, insistând ca „viitorul președinte al țării, dimpreună cu guvernul, să depună jurământul pe Evanghelie și pe cruce, cum se întâmplă în țările civilizate cu trecut asemănător nouă”. Spirit profund creștin, el a fost și inițiatorul proiectului privind predarea religiei în școală, pledând pentru prezența Cuvântului lui Dumnezeu și a rugăciunii în viața de zi cu zi: „Școlilor române le revine această misiune acum (...) de-a așeza în matca

reală creaționismul și învățăturile Bibliei.” Profesorul Ioan Alexandru sublinia: „Biblia este Cartea Cărților, este cea mai scumpă comoară pe care o avem”; iar în alt loc: „Biblia este cartea imnică a lumii, starea de adorație și laudă aduse Dumnezeului revelat în Istorie. În Duhul ei am început să ne scriem istoria națională și să consemnăm faptele din istorie ale celor ce și-au închinat viața lui Dumnezeu și neamului...”

El a militat continuu pentru educația creștină în familie și în școală, pentru transpunerea în fapt a Evangheliei lui Isus Cristos în viața de fiecare zi. Supranumit de studenții săi „monstrul sacru”, cărturarul Ioan Alexandru avea ceva din prezența sobră și pură, din gestica sfioasă, dar și viforoasă a unui sacerdot conștient de misiunea sa – *poeta vates* ales de Domnul să rodească, să-și răspândească harurile în confruntarea cu un context marcat de ateism.

Una dintre caracteristicile culturii postmoderne este repunerea în discuție a relației dintre creator, creație și destinatarul acesteia, relație care își deplasează din ce în ce mai accentuat *punctul de fugă* spre un receptor concret. Această nouă epistemologie a implicării vizează și o reconfigurare a noțiunii de lectură literară care nu mai este centrată pe lectorul abstract, implicit (*arhilectorul*), ci pe experiența particulară a unui cititor real.

Intrând în spațiul mirabil al ficțiunii artistice, lectorul concret aduce cu sine amintirile copilăriei sale și poveștile auzite sau citite cândva, aduce propriile experiențe, candori și neliniști și, mai ales, aduce un întreg univers cultural și o capacitate proprie de semnificare. Toate acestea transformă lectura într-un act formator ce remodelează orizontul interior, favorizând întâlnirea cu „celălalt” – scriitorul, naratorul, personajul sau eul liric –, într-o apropiere empatică cu virtuți emoționale, dar și într-o aventură a înțelegerii și a interpretării personale, subiective a textului literar. Sunt trăsături ale „lecturii ca trăire”, finalizate prin redesenarea „pattern-ului cultural care dă sens existenței” (cf. Vincent Jouve, L'Effet-personnage dans le roman), fapt care înlătură viziunea reductivă asupra operei literare și analiza formală a creației artistice.

Cum putem evita sufocarea literaturii în geometriile utopice ale *grilei unice* de analiză și de interpretare, în șabloanele distructive ale unui *adevăr* catedratic? Cum să împiedicăm destrămarea

emoției și a nevoii de implicare intelectuală și afectivă în *lumea de cuvinte*? În ce chip putem legitima dreptul fiecărui elev-lector la o interpretare identitară, la autonomie comprehensivă, la o *lectură personalizată*, care sunt însă atât de greu de cuantificat într-o grilă unitară de evaluare prin examene? O posibilă soluție ar fi utilizarea modalităților plurale ale lecturii literare, promovate sistematic în practicile școlare, dar și în seria criterială a examenelor naționale. „Experiența de lectură, ca orice experiență umană, este fără îndoială o experiență dublă, ambiguă, deșirată între a înțelege și a iubi, între filologie și alegorie, între libertate și constrângere, între atenția acordată celui alt și grija pentru sine”, afirma Antoine Compagnon în *Le Démon de la théorie. Littérature et sens commun*, reliefând mobilitatea posturilor lecturale și dialectica relației cititor – text – context. Așa cum se știe, gradul de rezonanță atins de elevi depinde de disponibilitatea afectiv-intelectuală a fiecărui receptor și de „competența sa lectorală” (cf. Paul Cornea, *Introducere în teoria lecturii*), reunind cel puțin trei componente – competența comunicativă, literară, culturală. În același timp, performarea competenței lectorale este influențată de tipurile de lectură prin care profesorul „regizează” întâlnirea cu textul și de rolurile în care îi distribuie pe elevi, provocându-i să devină și *lectori*, și *critici*, și *creatori*.

Așa s-a născut *Concursul Internațional de Creație Literară „Ioan Alexandru”* – un exercițiu critic, lucid și autorizat, prin care studiul literaturii devine act formator ce remodelează orizontul interior, favorizând experiențe cognitive și afective superioare. Concursul, desfășurat în premieră în acest an la Buzău, a suscitat interesul unui mare număr de elevi din învățământul preuniversitar, reunind 634 de lucrări, repartizate pe trei secțiuni: *creație literară, limba română; traduceri; creație – limba franceză și limba engleză*. În proiectarea Concursului, s-a folosit modelul didactic al *lecturilor multiple* și s-au utilizat cele cinci trepte ale procesului lectural – *prelectura, lectura primă, nemediată, lectura inocentă, de plăcere* (cf. Wolfgang Iser, *Actul lecturii. O teorie a efectului estetic*), *lectura secundă, mediată, relectura, postlectura. Relectura* presupune

întoarcerea la text, re-construirea lui ca structură semnificativă complexă și originală, ca *operă deschisă* spre interpretări multiple. Acest mod de a regândi textul necesită transferul spre o *lectură transversală*, capabilă să deceleze „nodurile” rețelei discursive și semnificative, să ridice întrebări intra-și extratextuale. *Postlectura* a fost o veritabilă provocare, aceea de a porni de la textul-suport (punându-i în discuție setul de valori), pentru a ajunge la contextualizare culturală și mai departe, la reflecții asupra lumii. Matei Călinescu vorbește inspirat în *A citi, a reciti. Către o poetică a (re)lecturii* despre „poetica relecturii”, importantă în măsura în care opera are repercusiuni asupra formării personalității, a înzestrării tinerilor cu norme estetice și etice la care ei se vor raporta: „Oare nu prin relectură devenim conștienți de deschiderea textului, de gradul lui de indeterminare, de pluralitatea sa ireductibilă și de propriul nostru rol, extraordinar de important, în definirea și articularea sensurilor sale?”

Prin referire la creația lui Ioan Alexandru, lectura a devenit o aventură a înțelegerii, a interpretării personale, apropiere empatică cu virtuți emoționale. Am vizat competența comunicativă, lectorală, dar mai ales dezvoltarea competenței literar-culturale, în funcție de care sunt conturate așteptările cititorului tânăr. Profesorii cu elevi în concurs le-au cultivat acestora plăcerea de a citi, în timp ce lectorii îndrumați au însuflețit opera lui Ioan

Alexandru cu noi dimensiuni. Elevii au descoperit într-adevăr un univers ficțional autonom, au „citit” semnele, imaginile artistice, simbolurile, au conferit semnificații și le-au integrat propriului sistem de valori culturale.

Manifestarea aceasta, eveniment purtător de memorie, a avut asupra noastră un puternic impact intelectual și spiritual. Am înțeles cu toții că poetul Ioan Alexandru e zămislit din

aluatul celor născuți să învingă dincolo de moarte. De aceea am realizat o ultimă proiecție a versurilor sale în gândul și în inima noastră: „Fărâmiturile-astea puține/Trebuie să le-mpărțim chibzuit/Să rămână coșurile pline/Din cât a prisosit” (*Cina*).

MIORIȚA BACIU

(Foto: Marcel Naste și una dintre lucrările sale)

„Și numai Poezia încearcă fi amintirea celor văzute și mărturisirea celor nevăzute”.

ION HADÂRCĂ: INTRAREA ÎN SONET

După o lungă absență (văzută de unii drept o „tăcere tactică”), angajat pe frontul civic și în viața politică, Ion Hadârcă (n. 17 august 1949, la Sângerei Vechi, jud. Bălți) a revenit în forță în câmpul liricii. Îns distins, spiritualizat, de mare delicatețe, capabil de gesturi cavalești și suspectat – ca poet – de ermetism, oricum de certă sensibilitate culturală, el debuta în 1977 cu volumul *Zilele*, vădind, chiar din start, un apetit special pentru esențializare și abstracționism. Intelectualismul și estetismul erau premise încurajatoare; ele probează că Hadârcă s-a adevat timpului scriind acum în cheie postmodernistă. Iar „absența” de care pomeneam, poetul fiind atras de sirenele politichiei, a fost răscumpărată prin fecunditatea ultimilor ani. Trebuie să vedem în această pauză lirică (nicidecum un abandon) și un acut sentiment al responsabilității și responsabilizării; evenimentele stârneau euforie, scriitorii, sub flamură eminesciană, s-au angajat în bătăliile epocii, în cruciada pentru recuperarea Istoriei și a limbii.

Dar exuberanța acelor ani s-a topit. Rafinamentul livresc, în schimb, s-a adâncit, poetul fiind apt de reînnoire, conjugând meditația amară cu ludismul sprintar. Iar publicistica sa, nimbată de „direcția filosofică” procură (v. *Mitic(h)yperionul*) delicii. După cum interesul pentru preocupările tinerilor, amintindu-i – probabil – de anii olimpiadelor (la Școala nr. 1), literatura pentru copii sau „nuntirea” textelor cu coloana sonoră (în calitate de *textier*, etichetă care îi displace profund) dovedesc un spectru larg de manifestări. Publicistica, cum spuneam, l-a confiscat, autorul rememorând – în „acvariul politic” de la Chișinău – „terifiantele” negocieri și încercând, de la *Arena cu iluzii* (2000) până la mai recenta *Era barbară* (2005), să reconstituie o epocă fierbinte, cu trena ei de speranțe și dezamăgiri. Încercând, astfel, să testeze rezistența prin adevăr.

Ispita poetului privește „arderea în timp”, realizarea *Ființei*, urmându-și destinul sinuos.

Motivul timpului constituie un „pelerinaj obsesiv”, observa îndreptățit Tudor Palladi, coborând într-un spectacol maladiv, ionescian (cum nota tânărul Constantin Crețu). *A fi în timp*, placheta din 1999, semnala explicit acest repertoriu problematic, așezat sub o pecete elegiacă. Dar pericolul vizează „împuținarea ontologică” a ființei într-o lume apocaliptică, pândită de blazare, mutilare, desacralizare. „Ideală-i lumea goală”, zice poetul, hamletizând, într-un acces de pesimism, jefuit de timp și constatând că efemeritatea și vanitatea coabitează, că implicarea (vizionară au ba, cercetând

„arhivele de sare” și adevărurile „arestate”) presupune risipa. Totul e „pe ducă”, „tot mai amar biberonul speranței” – clamează autorul, vizitat de stări contradictorii. Degradarea și nimicnicia îi livrează stări depresive; dar, să precizăm imediat, mai licăre speranța iar planeta „ba respiră și moare / ba

visează și geme” (v. *Planeta pneumatică*). Totuși, „secolul nou cu glas de prunc vă strigă” (v. *Rugăciune*). Iar „evadarea” în / prin eros, căutarea cuplului fac din alfa și omega „polii iubirii”. Ființarea în spirit rămâne o pistă luminoasă.

Într-un limbaj intelectualizat, ușor prețios, sedus de perfecționismul formal, poetul își vestește, cu un gest ritualic, *intrarea în sonet*. Firește, spiritul livresc, inventivitatea rămân vii, vădind o dexteritate întreținută de lungi exerciții de digitație. Prefacerile sunt și ele vizibile, respirând aerul postmodernității. Încât nu va fi vorba de un cadru „pur”, ci de un „spațiu simfonet”, penetrabil printr-un „cifru cibernet”. Ana Bantoș avea dreptate să observe că predilecția pentru specia sonetului, atractivă pentru mulți poeți basarabeni, trădează o „distanțare estetică”, râvnită în anii sufocați de maculatura propagandistică și „erotica de partid”. Dar aceeași exegetă nota că la sonetistul Ion Hadârcă vom descoperi, inevitabil, și „fragmente de real”. După cum, contemplând urâtul acestei lumi (un paradis prăbușit), înfometat de mit, poetul ne invită să trecem pragul Eden-ului, atingând „starea de zeitudine”. Iată pre-textul *Helenice-lor* (1998), un voiaj elin implicând magnifierea trecutului; pornit în căutarea mythosului, poetul domolește anxietatea basarabească, oferind o alternativă etnofolclorismului minor și paseismului industriilor. Hadârcă nu are atât „gustul frazei arhaice” (Liviu Damian), cât osârdia de a cultiva și colecționa *imagini arhetipale*. Să însemne asta o retragere? În pofida aparențelor, nădăjduind – printr-un efort „disperat” – a recupera o lume scufundată, cutreierată de armonii

parnasiene, meditativul poet își propune de fapt, în numele „pre-textelor de adâncuri”, o confruntare cu cei de azi. „Rămășagul” celui prins în vârtejul evenimentelor, oferindu-și „exerciții de Orfeu” închipuie, dincolo de optimism și pesimism, într-o *a treia stare a spiritului* (topind mahnirile în lumină), *un imn al inițierii*. Evident, relațiile artistului cu Puterea (v. *Pericle-păpușarul*) nu puteau trece neobservate. Poetul îngână un „of de ev”, invocă *ialtratarea* și blamează desacralizarea. Spiritua-lizând emoția, cu apetit filosofard, el purcede la aflarea și palparea sensului, încercând „tălmăciri ale vieții”. Însă cultivat, cum spuneam, semnatarul plachetei *Arta obsesiei* (2005) are poftă ludică și vedește o insațiabilă absorbție livrescă, plonjând dezinvolt în *intertext*. Câteodată, mare amator de calambururi, face figură de exhibiționist, reciclând teme, motive, stiluri, confirmând – în pasajele dialogate – spăimoasa „acumulare de literatură” (cf. Marian Popa). Fără a agreea însă reducția la optzecism, în pofida puzderiei de encomiatori. Fie că propune poeme în vers liber sau cultivă sonetul (întesat de aluzii culturale), Ion Hadârcă face parte din familia liveștilor. Performeur în improvizație, dedându-se unor jocuri verbale care dezvoltă „contorsiuni stănesciene” (Constantin Ciopraga), câteodată sarcastic, amendând deriziunea (vezi ironizarea *abrasarabenismului*), alteori supra-realist, autorul nostru a îmbrățișat poezia savant-ludică (cf. Cassian Maria Spiridon). Ceea ce nu înseamnă o desprindere de „cercul” patriei (vezi celebra *Noli turbare*). Chiar dacă, obsesiv, amintește de un destin orfan și de „Țara Timpului Pierdut”, chiar dacă spațiul basarabean a devenit un „cuib de șerpi”, o societate infirmă, atinsă de „viteza nemișcării”, condamnând la o existență mediocră, poetul știe prea-bine că „eu fără tine nu-s” (v. *Elegie bucolică*). Angajamentul civic răzbate, străin însă de patetismul care a victimizat atâtea condeie. „Cetățile de patimi” (vezi *Cetățile albe*, considerată o altă *Doină*)

îngăduie dezlegarea „teoriei stării inutile”. Cu instrumentar în prefacere, lansând sintagme ingenioase (în exces, parcă), moralist și acid-justițiar (când e cazul), ludic deseori, fără scrâșniri abstractizante, poetul are o dicțiune modernă, elevată, ermetizată și oferă, de regulă, texte mai greu digerabile. Dar unda mesianică nu l-a părăsit. Adulmecat de spaimele vârstei, „luptând cu jegul”, Ion Hadârcă manifestă, pe

toată întinderea scrisului său, „voluptăți eufonice” (cf. Arcadie Suceveanu). *Arta obsesiei* (2005) confirmă cu strălucire acest diagnostic. Aflat „la ora gongului ruginit”, sperând să mai prindă o „habă de vreme”, poetul acuză *deziluzii înfloritoare*: „încă o zi cât zidul închisorii / încă o primăvară încătușată / soarele prins în zăbrele / și lanțul de iarbă pe gât”.

Într-un interviu excentric oferit revistei *Ca și cum* (nr. 4/2005, p. 1,3), Dumitru Crudu face, printre altele, o afirmație aiuritoare, expediindu-l pe Ion Hadârcă – speriat foarte de ofensiva postmoderniștilor – în „bastionul sămănătorist al literaturii basarabeano-transnistrene”. Nu discutăm aici riscurile etichetologiei cu iz apodictic, prizând superficial materia literară și sacrificând nuanțele. În cazul lui Ion Hadârcă, „sentința” e falsă. Dimpotrivă, permeabil, Ion Hadârcă își schimbă din mers instrumentarul poetic, afișând o dicțiune postmodernă. Primul președinte al Frontului Popular din Moldova (1989-1992), „copilărindu-se” seductiv în compania celor mici (a se vedea *Duminica mare*, 1999; *Bunicuța zburătoare*, 2002; *Aproape trei cai*, 2003) vrea să revoluționeze și sonetul. Adevărat, cândva „doctrină a iubirii”, desfășurat cu solemnitate și fast, supus rigurozității prozodice, sonetul, azi, s-a „degradat”. Prin jocul imagistic, câteodată criptic, pulsând în „matrița” sonetului (v. *Două imperii*, 1998, adunând 40 de titluri), Ion Hadârcă, contemplând lumea ca spectacol (absurd), oferă sonetului o haină post-modernă. În general, textele sale, ludice, de inventivitate verbală nestrunită, sfidând canoanele, mascându-și gravitatea (v. *Pianul din abator*, 2009) ascund și neostoitul său efort de a căuta „taina limbii pline”.

**ADRIAN DINU
RACHIERU**

*(Lucrare de Marcel Naste,
din ciclul „Prapuri”)*

DESPĂRȚIREA DE OAZĂ

În urmă oaza
În piept mirajul

Numai nisip aurifer
În față / între dinți

Și-n coada cozii
iarăși un lătrat
de țânc naiv

cât îl mai rabdă
ultima cămilă

SONET BIGOT

poetului Ion Baba

biserica din burta adormirii
mulează preoți tandri și hapsâni
urlând după toptanele de câini
ce-și idolatrizează cantemirii

sunt remarcabili zeii clandestini
gunoi ales – chanel karden – iubirii
încă-i lipsesc din capul mesei mirii
de frica morții strâns legați de mâini

dar sus pocnesc șampanii jos ajung
băute zile tinereți de rasă
și vârstele ah viețile se scurg

printre caninii sorții ce ne pasă
când picură motoarele în pană
perfuzii pentru crucea diafană

ALB SECETOS

pe ogorul meu
alb secetos
mai frecvent
decât ploile
cade războiul
cu stropii săi lungi
de cenușă

iar în brazda
ogorului meu
alb secetos
mult mai lesne
se prinde
sămânța
dezastrului

iar în spicul bogat
de pe brazda
ogorului meu
se răscoace
și-mi țipă
cu gură de naștere
viitorul meu
încolțit de același
alb secetos

LUPTÂND CU JEGUL

luptând cu jegul
m-am umplut de jeg

numai privindu-l m-am nenorocit

în plasa de păianjen
se prind elicoptere

și alți tiranozauri urlă
azi pe buturi de beton

luptând cu jegul
jegul m-a cuprins
și totuși mai insist
să mi se-ntoarcă măcar timbrul
purității aici la locul
ei de sub clavicula silabei

de unde pruncii umezi
lesne se-nțeleg
cu dumnezeul gângurind

ȘI ODATĂ ASUMAT

și odată asumat
canonul tăcerii
s-a așternut
imperiul liniștii
a-toate –
asurzitoare

așa încât
în candelabrul pieptului
cel cu brațele alb-roșii
se aude cum pâlpâie
dúduie
cea mai albastră
LUMÂNARE

TEORIA STĂRII INUTILE

fantoșa mediocrităților
cuvântul fantomatic
pulsează / se scurge / balansează
pe toate meridianele
centura de uzură

demențial diapazon
pe unde lungi / ultrascurte
aceleași știri / același flux
sunând în platoșa
aceluiași reflex sentimental:

– oh stop-cardiacul președintelui
o sole mio pavarotti pe distanța 4 x 100 garduri
medalia gold i-a revenit
lui papa ioan izetbegović amen
sarajevo-atlanta avionul cu 300 de
pasageri la bord s-a întâlnit cu
„titanicus” și au semnat pe fundul
oceanului Tratatul liber-schimbului
de cuvinte între cei
înecați cu vaporul cei
înecați cu avionul cei
înecați cu submarinul cei
înecați cu sacul mieunând cei
înecați cu osul de aur cei
înecați într-o lingură de-argint cei
ce se îneacă la mal și restul omenirii
ce abia se ține
de un fir de pai

UN MUNTE, LACRIMA DE SARE

Lui Cinghiz Aitmatov

Mi-arăți un munte alb, pleșuv,
La poalele Pamirului
Și-mi zici: – Privește,
Acest munte poate hrăni omenirea
Timp de o sută de ani
Cu rezerva-i de sare.
Când vor seca rezervele voastre
Veniți la noi și noi vă vom
Împrumuta sarea.
Îi zic: – Privește, Cinghiz,
Aceasta-i lacrima noastră
Mult sărată, avem atâta plâns
Și atâtea doine
În lanțul român al Pamirului nostru,
Că dacă, nu dea Domnul,
Vi se termină cântecul,
Vă seacă lacrima
Sau muntele de sare se topește –
Atunci veniți la noi oricând
Să vă împrumutăm
Din muntele cântător
Al lacrimii noastre...
Ajunge și pentru cântec
Și pentru mâncare,
Și pentru spălarea picioarelor
Mântuitorului.

ȚARĂ DE VIORI

În strugure și nucă lumina rotunjită
Nu-nseamnă doar odihna străbunilor din pită,
Cum din vioară însăși țâșnind aceste ploi
Nu-s fluvii muzicale cu sfârcurile-n noi.

De unde dar această senină deslușire
De-a contura în aer cu sufletul și firea
Hotare străjuite de doine brumării,
De pârguri nupțiale cu Ane și Marii?

Purtând în noi arcușuri întinse din bătrâni,
Ne trecem pe mănunchiul soarelui lumini
Și-n urma noastră firul mirosurilor de flori
Însălează-o țară cu muguri și viori.

LUMINĂ

Și umbra-i o lumină, iubito, de-i a ta.
ATOATEȘTĂPÂNĂ
numai tu poți fi atât de indolentă
și atât de calmă – numai tu
care știi prea bine că-i totuna
și cu toții fi-vom doar ai tăi

nimănui nu-i lași nicio ieșire
nimeni încă nu te-a ocolit
de aceea nu cerșești iubirea
dar nici mai puțin decât iubirea
nu cerșești – nu ceri – nu iei nimic
ce nu-ți aparține

știi prea bine
că ești suverana unica
stăpână soață
și mireasă și amantă
și fecioară-n
patul
din
cavou

ION HADÂRCĂ

Biblioteca "Târgu-Mureș" –

locul de afirmare a relațiilor culturale
româno-române

În peisajul cultural autumnal, luna octombrie pentru biblioteca "Târgu-Mureș" este memorabilă.

Tradițional, în această perioadă, instituția noastră organizează **Săptămâna Ușilor Deschise**, o activitate complexă de promovare a imaginii bibliotecii în comunitate, care oferă prilejul de a ne revedea cu prietenii din Târgu-Mureș, de a face bilanțuri și a trasa noi proiecte de viitor. Săptămâna Ușilor Deschise, unul dintre programele noastre culturale cele mai reprezentative, întrunește anual numeroase personalități de vază ale culturii, literaturii, artei, științei, vieții politice de pe ambele maluri ale Prutului.

În perioada 2-8 octombrie a.c., biblioteca a fost gazda primitoare a acestui important și plin de sensuri eveniment al anului, care a demarat cu Deschiderea Oficială la care au participat prietenii bibliotecii din Târgu-Mureș și Chișinău: personalități din cultură, bibliotecari, profesori, tineret studios.

În calitate de invitați de onoare, am avut delegația din Târgu-Mureș, compusă din personalități precum Nicolae Băciuț, directorul Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național al Județului Mureș, Liliana Moldovan, directoarea Bibliotecii Județene Mureș, Dimitrie Poptâmaș, ex-directorul Bibliotecii Județene Mureș etc.

Din Chișinău, au fost invitați Ana Lucia Culev, șefa Direcției Cultură a Primăriei Chișinău, reprezentanții Preturii sect. Râșcani (V. Ghincu, vicepretor; I. Ciupac, șefa secției Administrație Publică; T. Petrache, șefa secției Cultură a Preturii), academicianul M. Cimpoi; scriitorii V. Beșleagă, S. Saca, E. Botezatu, I. Filip, I. Țurcanu, N. Rusu, V. Dumbrăveanu, P. Balmoș, C. Partole, V. Răzmeriță, pictorul T. Botin, ș.a.

În cadrul festivității de deschidere a Săptămânii Ușilor Deschise, oaspeții de la Târgu-Mureș au vorbit despre rolul instituțiilor de cultură în viața comunității, despre importanța netrecătoare a cărții și a lecturii, despre relațiile dintre intelectualii din Chișinău și Târgu-Mureș, despre impactul benefic al parteneriatelor culturale asupra efortului de păstrare și dezvoltare a valorilor autentice naționale și universale. Grăitor în acest sens s-a dovedit a fi mesajul

de felicitare cu ocazia Săptămânii Ușilor Deschise, rostit de Dimitrie Poptâmaș, care, între altele, a menționat: *«Cea mai durabilă este colaborarea prin cultură, iar cartea este esența cea mai pură a sufletului omenesc».*

Oaspeții din Târgu-Mureș, la fel cum se întâmplă de fiecare dată, când vin la Chișinău, au adus în dar cititorilor bibliotecii o donație importantă de carte. Liliana Moldovan a adus o comoară bibliografică inestimabilă – un set de 16 volume din ediția a II-a, facsimilată a manuscriselor lui Mihai Eminescu, însoțit de 16 CD-uri, care reproduc întocmai manuscrisele geniului literaturii române. Manuscrisele eminesciene fascinează prin înfățișarea elegantă, prin caracterul exhaustiv și prin oportunitatea de a nu pierde nimic din adevărul de viață eminescian pe care ne-o oferă, prin frumusețea neașteptată a gândurilor exprimate de cel mai mare poet al românilor. Această valoroasă donație îmbogățește considerabil Colecția «Mihai Eminescu», fondată în 2000, Anul Eminescu, în baza donației prof. Timotei A. Enăchescu. Directoarea Bibliotecii Județene Mureș a prezentat și a donat lucrările de specialitate, elaborate de bibliotecă: anuarele „*Libraria (2003-2008): Studii și cercetări de bibliologie, Bibliografia locală retrospectivă a Județului Mureș*” ș.a.

Revederea cu marele om de cultură și bun prieten al bibliotecii, Nicolae Băciuț, a fost o întâlnire de suflet. Memorabil este filmul «*Biblioteca «Târgu-Mureș» - 7 ani de acasă*», turnat de dumnealui, în 2003 și prezentat în premieră națională la TVR 1. Pelicula cuprinde episoade din activitatea bibliotecii noastre, în ciuda intemperiilor politice, a fost apreciată de oamenii de bună credință de pe ambele maluri ale Prutului. Pentru acest generos dar suntem recunoscători și îi aducem sincere mulțumiri.

La deschiderea sărbătorii, Nicoale Băciuț a

vorbit despre importanța instituțiilor de cultură în comunitate, despre proiectele sale cu biblioteca noastră, despre valoarea cărții și a lecturii, despre relațiile dintre intelectualii din Chișinău și Târgu-Mureș. Cu mândrie a prezentat noile publicații ale editurii «Nico» și revista «Vatra Veche», al cărei redactor-șef este. Îndeosebi, s-a referit la recente apariții editoriale din creația sa: volumul de publicistică «La răsărit de apus» și volumul de versuri «Singurând», donând bibliotecii ultimele noutăți editoriale ale Editurii «Nico» și numere ale revistei «Vatra Veche».

Ctitorul și sufletul bibliotecii noastre, Dimitrie Poptămaș, a prezentat și, ulterior, a dăruit bibliotecii almanahul cultural-literar «Țara Fagilor», vol.17, 18, ediție îngrijită și tipărită sub auspiciile Fundației Culturale «Vasile Netea», și lucrarea sa «Prezența în circulație a vechilor tipărituri românești în zona superioară a Văii Mureșului». Liliana Moldovan a prezentat valoroasele manuscrise ale lui M. Eminescu - obținute de la Biblioteca Academiei Române.

În aceeași zi, oaspeții din Târgu-Mureș au vizitat Biblioteca Municipală «B.P.Hasdeu», unde au participat la lansarea cărții «Nebănuita forță a scenei», scrisă de Ninela Caranfil, acrită la Teatrul Național «Mihai Eminescu» din Chișinău.

Târgumureșenii au lăsat în **Cartea oaspeților de onoare a bibliotecii** gânduri care ne întăresc relațiile frumoase de colaborare în convingerea că suntem pe calea cea dreaptă care duce spre inima cititorului.

***

Mă mîndresc nespus de mult cu biblioteca visului meu, Biblioteca «Târgu-Mureș». Nu pot să nu respect pe cei care dau viață acestui suport material al gândirii, singura cale de progres fără de care am fi mai săraci. Începînd cu anul 1996, acest spațiu a devenit locul de afirmare a relațiilor culturale româno-române, aici s-a aprins lumina miilor de spirite care-și așteaptă cititorii pentru a deveni mai buni, mai înțelepți.

Dimitrie Poptămaș

De cîte ori vin la biblioteca «Târgu-Mureș» mă simt acasă. Acasă, în consecință, e peste tot pe unde ajunge cartea românească.

Nicolae Băciuț

Biblioteca «Târgu-Mureș» din Chișinău a fost un vis și a devenit expresia înaltă a promovării limbii și culturii românești în rîndul marii comunități moldovenești, care gîndește, trăiește și citește românește.

Liliana Moldovan

CLAUDIA ȘATRAVCA,

Directoarea Bibliotecii «Târgu-Mureș», Chișinău

TRECERE

Lui Grigore Vieru

**N-am altă moarte –
asta-i moartea mea,
cum e lumina
într-o stea,
întoarcere
fără a pleca
și pleopă
pe privirea ta.**

**N-am altă moarte –
asta-i moartea mea,
un colț de cer,
un colț de stea
lumină
fără a lumina.**

**N-am altă moarte,
doar a mea,
ecou 'nainte
de-a striga.**

**N-am altă moarte –
asta-i moartea mea
și doar în ea
voi învia.**

Bazna, 8 ianuarie 2009

ÎNCHINARE

Claudiei Șatravca

**Sărut dreapta
care mai deschide
cartea,
sărut stînga,
care a învins nătînga
lene de a fi...**

**Le sărut pe amîndouă
care au pe unghii
rouă
de pe filele de carte
care au trecut
prin moarte
și renasc
în fiecare
ochi
din margine de zare.**

**Le sărut pe amîndouă –
sărut stînga
sărut dreapta
care țin drept cruce
cartea.**

Chișinău, 2 octombrie 2009

NICOLAE BĂCIUȚ

SIMPLE NOTE DESPRE UN COLOCVIU DAT UITĂRII

În toamna lui 1978, la Iași, poeți și-n general scriitori marcanți ai nației s-au reunit în ceea ce atunci s-a numit „Colocviul Național de Poezie”, care din motive mai mult sau mai puțin cunoscute, după aceea, a devenit o „Întâlnire a poezilor”, parcă ocolită în presa scrisă, la radio și televiziune.

Sigur, oamenii de bine din oraș au fost marcați de *spectacolul* cultural de excepție, prin numărul mare al poezilor poposiți, pentru trei zile, la Teatrul Național „Vasile Alecsandri”, în Aula Bibliotecii Centrale Universitare și mai peste tot, fiindcă cine nu avea amintiri *ieșene* din studenție, sigur simțea, mai aproape, trecerea pe acolo a pașilor lui Eminescu.

La redacția *Opinii Studențești*, am propus să asist și *fotografic* la întâlnirea celor peste 300 de poeți din țară. Drept care, în prima zi – 18 octombrie, la ora 10.00, eram în sala Naționalului, împreună cu aparatul meu foto Zorki 4; pregătit de înalte trăiri sufletești, am căutat un loc chiar în primul rând, aproape de scena pe care urma să fie „prezidiul”. Lângă mine, zăream reprezentanți ai (unicei) televiziuni, ai posturilor de radio, cu reportofoane, aparate de filmat și foto, care aveau să inunde bătrâna sală cu fulgerele blitz-urilor. Cu firească emoție, i-am văzut atunci pe cei pe care-i idolatrizam, încă din copilărie, fiindcă-i știam din manualele școlare: Nina Cassian, Marin Sorescu, Mircea Radu Iacoban, George Macovescu, Ștefan Augustin Doinaș, Ana Blandiana, Ioan Alexandru, George Lesnea și mulți alții, ale căror nume mi-au rămas necunoscute.

După Mircea Radu Iacoban, s-a adresat sălii Ion Iliescu, reprezentantul oficialităților locale, subliniind că având în vedere caracterul problemelor discutate în acel cadru, consideră că sunt alții, mult mai în măsură ca el, s-o facă mai competent. A urmat George Macovescu.

.Ca o revelație, ca un moment de vârf, a primit cuvântul Ștefan Augustin Doinaș. Când i s-a pronunțat numele, în sală s-a produs rumoare; imediat a apărut un reporter care i-a întins încă un microfon. Cuvântul lui curajos, elegant în exprimare, a atins problemele de atunci ale literaturii, criticând abuzul de lozinci în versuri, falsă poezie patriotică, cenzura mascată – de după „desființarea” cenzurii, prin

suprimarea anumitor cuvinte „tabu”, exprimând regretul pentru dispariția liceelor umaniste, subliniind că poezia întreține flacăra umanismului. Vocea gravă, calmă și pătrunzătoare, a spus multor lucruri pe nume, reușind să evite răspunsul direct la o întrebare oarecum delicată, care voia să atingă situația de atunci: „Nu mai am nimic de adăugat la cele spuse adineauri”.

Problemele ridicate în primele ședințe ale colocviului au dezbătut multiplele aspecte referitoare la condiția poetului, a scriitorului. Din sală, un glas a strigat, ca o completare la cuvântul îndrăzneț al cuiva, că: „Și noi vrem să putem călători în străinătate!”.

Ion Gheorghe și-a împărțit discursul în trei adresări către sală, cu *subtile* înțelesuri: un poem, oarecum delirant, adresat șefului țării; un atac la „spiritul combinațiilor de gașcă”; o poezie care îl ataca direct pe președintele – la vremea aceea – al Uniunii Scriitorilor, George Macovescu. Nina Cassian, în rol de mediator ad-hoc, a încercat să tempereze *avântul* (de care-o fi fost...), invitându-l la microfon pe Dorin Tudoran.

El a subliniat că „Falsa poezie trebuie respinsă cu hotărâre, avem nevoie de conștiințe edificate, nu de conștiințe în *curs de dezvoltare*”; exemplificator, a amintit pasajul din Eckermann, despre niște studenți germani, care pleaseră la Roma să studieze arta și care trăseseră în gazdă la un cizmar, care folosea drept calapod, bustul unei celebrități...

Din cuvântul lui Marin Sorescu, al lui Ioan Alexandru și-al multor altora, rezulta că: „E o mare cinste pentru ei să se afle la Iași, unde a trăit Dosoftei etc. Cinstire mitropolilor Veniamin Costache etc. Prinos sufletesc pentru cărțile pe care ei le-au trimis în Ardeal... Eminescu e abia un început. Ne aflăm într-o creștere. Poezia ca patrie. Poezia e priveghi înainte de toate”.

Sigur, trecerea timpului a șters din memorie amănuntele. Datorită unor fotografii nepublicate până acum, pot fi văzuți cei din prezidiul primei zile a manifestării: Constanța Buzea, George Lesnea, Geo Bogza, Mircea Radu Iaco-

ban, George Macovei, Ștefan Augustin Doinaș, Ioan Alexandru, Ioanid Romanescu, Marin Sorescu, Ion Iliescu.

Într-o pauză, a fost vernisată o expoziție de pictură a lui Dan Hatmanu. Atunci i-am văzut de aproape pe cei menționați mai sus; pe Ana Blandiana am auzit-o mângâind vorbele, rostindu-le cântat, într-un răspuns curajos pentru vremea aceea, care contrasta cu imaginea ei delicată, fragilă.

Ștefan Mitroi, redactorul șef la Opinia Studentească la vremea aceea, mi-a sugerat să-l fotografiez pe Dorin Tudoran.

***

A doua zi, urma să fie inaugurată Casa Cărții din Iași, unde credeam că va fi lansarea cărții cu numărul 500, a Editurii Junimea. În ultimul moment, m-a informat cineva că evenimentul urma să aibă loc la Sala Victoria. Ajuns la timp acolo, am profitat de reflectoarele celor de la televiziune, fiindcă voiam să immortalizez evenimentul pe peliculă. Apărură, pe rând, George Macovescu (președintele Uniunii Scriitorilor la vremea respectivă), Dumitru Radu Popescu, (succesorul său la aceeași funcție), Mircea Radu Iacoban (secretarul filialei ieșene a Uniunii Scriitorilor) și Nichita Stănescu, în trecere, m-a atins puțin, cerându-și scuze (!) ca pentru nu știu ce faptă gravă. Era îmbrăcat în blugi, cu un pulover pe gât. Simula sau poate chiar trăia o mare emoție; ochii și-i ținea închiși și mima, din când în când, că și-i ștergea. A cuvântat cu un glas slab, tremurat. Vorbele-i erau prelungite, ca pentru efect, dar nu gratuit, fiindcă se știa, era un mare poet! Nu întâmplător, *volumul 500* era *Epica Magna*, a lui Nichita Stănescu.

Tot atunci, în prezența unui public numeros, s-au lansat plachetele de debut a zece tineri poeți, printre care Doina Mihaela Sava și Cătălin Bordeianu. Având în vedere tipicul de desfășurare a lansării cărții, au luat cuvântul întâi oficialii, apoi poeții. După ani și ani de zile, imaginea omului atât de chinat de gânduri și vremuri, în veșnicul pulover de mohair, revine parcă obsedantă. Ce-o fi fost în mintea lui, ce-o fi gândit când, cu ochii în lacrimi, pomenea despre „*părintele nostru spiritual*”, al Uniunii Scriitorilor (George Macovescu) ?!. Mulți, în grabă, au încercat să-l condamne. Cine știe, poate harul său de vizionar îi înlăcrima ochii, conștientizându-l că nu vor ajunge ziua în care să vadă și altceva, o altă conducere. Și altfel...

Impresia unuia dintre cei care au fost atunci, în 1978, în Sala Victoria este că Nichita Stănescu rămâne omul de geniu, care împărțea autografe fără

a zâmbi, cu privirea ațintită dincolo de ceea ce vedea, resemnat de conștiința unui destin tragic. Asemeni oamenilor de excepție, cărora le-a fost dat să-și vadă sufletul, nici lui Nichita Stănescu nu i-a fost scris să-și ivească zâmbetul adevărat, eliberat de conveniențele impuse atunci.

Spunea cineva despre el că este (**era ?!**), un adevărat boem: uneori avea casa plină de musafiri și dispărea pe neașteptate, pentru o zi sau două, revenind calm și liniștit, pentru că – potrivit standardelor sale - nu se întâmplase nimic deosebit...

***

Odată revenit la *Național*, Ștefan Mitroi discuta cu cineva, și m-a rugat să-i fotografiez. Inițial, aparatul n-a funcționat, eu i-am aplicat câteva manevre mai agresive, moment în care necunoscutul m-a atenționat: „*Vezi să nu faci explozie!*”. Mitroi a continuat: „*Cultura noastră ar pierde mult dacă s-ar întâmpla așa ceva*”. Am văzut piesa *dumneavoastră „Muntele”* și încă una cu niște *bocitoare...*” Necunoscutul era Dumitru Radu Popescu.

Ultima zi a colocviului a fost dedicată dialogului dintre scriitori și public, prin intermediul lui Dan Deșliu. Pe scenă, el primea întrebările (sub formă de bilețele sau verbal) și le transmitea poeților. S-a produs un incident (neplăcut este puțin spus), în momentul în care Ion Nicolescu a pus o întrebare care-l viza pe cel de pe scenă. Pentru a nu stârni niște pricini uitate, nu vom insista asupra acestui fapt, însă nici nu-l vom ocoli, pentru că este bine ca pe viitor să se evite repetarea lui. S-a ajuns la strigăte ca: „*Scoateți huliganul din sală !*”, „*Să vină miliția!*”, încât penibilul i-a făcut pe mulți să-și plece, efectiv, frunțile. În sala Naționalului erau și studenți, abia veniți de pe băncile liceului (cum eram eu), care îi desprindeau, cu ochii minții pe poeți, de micimile intereselor și vanităților omenești. Credeam că poeții, mergând pe stradă, gândeau doar în versuri, căutând rime, trăind în celebrul turn de fildeș...

Cu siguranță, în vremurile noastre, tinerii, părăsind școala, gândesc despre poeți că sunt, în primul rând, oameni implicați în viața societății, pe care o influențează și ei, cum pot, spre ceva bun.

Oare ?!

MIHAI ȘTIRBU

Foto: 1. Imagini din sală

2. George Macovescu și Nichita Stănescu

3. Ștefan Mitroi, Dorin Popa, Mihai Știrbu

Cronica literară

Scorbura din cuibul ființei

Volumul *Scorbura în cuib*, semnat Cornel Cotuțiu și apărut la Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2009, întregeste paradigma creației autorului a cărui activitate acerbioasă s-a materializat în apariții distincte. De la volume în proză *În căutarea altui final* (1978), *Opt zile pentru totdeauna* (1982), *Șarpele albastru* (1989), *Spate în spate* (2004), *Veverița de pe Rue Noel* (2007), până la *Pompa de iluzii* (2008) - volum de publicistică, portretul literar al autorului se desăvârșește într-un panoptic tematic variat, cu reverberări multiple în spații culturale distincte.

Cartea pe care autorul ne-o propune spre lectură alcătuiește un creuzet ficțional ce aglutinează specii diferite, povestiri și nuvele, oferind o imagine cinetică amplă prin temele centrale abordate, culisând într-o realitate tensinată, cu personaje ce decortichează spațiul până la detalii infinitezimale.

Titlul volumului, *Scorbura în cuib*, traduce, în plan literar, tribulațiile ființei agonizând în cotidianul fumigen și anost, într-o lume polară în care omul-cavitar își caută neconținut un sens, un adăpost solid, căutându-se în fapt pe sine, dezgolindu-și, în narațiuni scurte, fragilitatea.

Cartea pare la o primă lectură simplă, pe alocuri ironică și jovială, însă comportă, în esență, problematici ample și complexe, redând într-o manieră autentică, neliniștile avuabile ale omului contemporan disipate în personaje desprinse din realitatea autorului.

Narațiunea ce deschide volumul *Apoi...* este o povestire a cărei personaje, Pavel și Alexandra, se consumă într-un dialog subtil, într-o tachinare juvenilă ce mimează o conversație, pentru a suprima plictisul instalat într-un decor pluvios ce acaparează ființa, rezonând trăiri distincte într-o interioritate febrilă, agitantă, agresată de vidul exterior: „Ploaia se înteeza, se percepe distinct cum violența căderii crește. - Ploaie cu bulbuci – comentă Pavel, urmărind cum apa se zdrobește de caldarâm. Ca o sinucidere – reflectă el, șoptind fără adresă”. Mai toate personajele cărții, dens construite, meditează asupra existenței futele, inconsistente, asupra realității decrepite și încearcă, în reveria diurnă, să-și

imagineze universuri compensatorii pentru a se salva din banal. Un portretist angajat și subtil, autorul se dovedește un spirit sensibil, abil cunoscător al intimismului feminin, devenit „o scorbura în cuib” pentru bărbatul care o percepe ca un adăpost verosimil al sentimentelor lui confuze. Pavel receptează fulgural trăirile pe care le încearcă într-un decor steril ce permite contemplarea: „Pavel o contempla din semiprofil, cu o bucurie diafană, ca în fața unei sculpturi care, deși inertă și rece, îți îngăduie s-o învălui cu un sentiment propriu și inutil de mărturisit”.

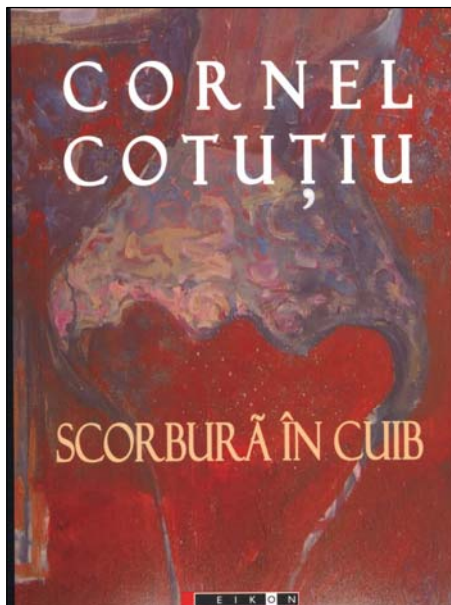
O altă povestire ce alcătuiește tomul *Scorbura în cuib* și contribuie la mărturisirea ideilor eului narator, e *Bruj și Grui*, ce aduce în prim plan problematica desuetă a prieteniei, într-o realitate în care acest concept este în imersiune, narațiune ce traduce o reconciliere simbolică a regnului animal cu ființa. Omul se simte, în intimitatea apropiată a animalului, mult mai degajat, mai autentic, înfățișându-se în toată ecloziunea lui, fără a simți nevoia disimulării: „La mine, în cazul acesta, latră șeful. Chiar deunăzi mi-a

confirmat, în felul lui, că nu aş avea ce căuta acolo unde lucrez acum. Mi-a zis-o flegmatic, dacă poate fi un lătrat de om și așa, flegmatic”.

Dialogul tacit dintre om și câine se dovedește ostil la început, patrupedul își apără teritoriul și specia de intruziunea frământărilor ființei care nu își găsește locul în realitatea degradantă: „E clar, individul vrea să mă convingă că și-ar dori un prieten ca mine, că vrea să-mi câștige încrederea...”.

Relația dintre cei doi, Bruj și Grui, va fi edulcorată de adresarea blajină pe care Grui o încearcă în scopul de a-l convinge pe interlocutorul său, de verosimilitatea trăirilor lui: „Te rog, Bruj, fii atât de inteligent să-ți dai seama că vreau să-ți fiu prieten. Mai ales că, uneori, lumea voastră e mult mai frumoasă, mai normală”. Aproximarea dintre Grui și Bruj îi dezgustă pe cei prezenți, care nu își arată disponibilitatea și înțelegerea pentru o legătură atât de intimă între două regnuri diferite. Linsul degetelor, un gest considerat scabros de cei din jur, după ce au fost adulmecate de câinele Bruj, reprezintă asumare, acceptare, comunicare nonverbală, concretizate într-o ectazie a unor sentimente sacre, indezirabile în cotidianul superficial care și-a alcătuit un alt „decalog” de valori morale.

Narațiune febrilă, subintitulată (*nuvelă...frivolă*), *La 11 fără 10*, abordează un subiect familiar în context actual, și anume drama femeii într-o

societate aflată sub *hegemonie* masculină, o lume compromisă în care puterea se află în mâinile unor satrapi indicibili.

Cri și Oara, prescurtări de la Cristina și Mioara, sunt cele două personaje trăind drama unui trecut sibilinic pe care încearcă să-l reconstituie din fragmentele disparate ale amintirilor. Gore, personaj construit *in absentia*, e prototipul politicianului actual, fără scrupule, tipar ce definește o realitate stearpă, un scenariu care nu poate fi escamotat de asemenea ființe abjecte, personaj de a cărui ascensiune Oara e siderată. Lumea „gri” a Oarei definește propria realitate, și anume aceea a personajului dubitativ ce se consumă în drame existențiale, efervescente și vitriolante care îi marchează devenirea: „Ce a ars în mine, când? La naștere? În pânțele mamei?” Suferința pare congenitală, preexistentă, asumată ca eșec de cele două personaje care monologhează grav, ca într-o piesă absurdă, descoperindu-se captive într-o solitudine acaparatoare. Povestirile glisează pe marginea unor problematici contemporane precum comunicarea mută, singurătatea ființei în cotidianul inactiv în care valorile morale s-au voalat, încremenind în mediocritate.

Observator pertinent al realității sale, naratorul distinge detaliul, decorticându-l până în substanța lui. Povestirile scrise în registre stilistice diferite, ironic și subtil, tragic și absurd, devin, pe alocuri, reflecții despre lume și societate: „Da, da, poți extirpa, căci lumea noastră nu e alcătuită numai din cuminenii, din vise, visuri și uitări”. Discursul fragmentar este dublat de tehnica aglomerării, ființa mărturisind verbul ce galopează frenetic, prin subterana conștiinței: „Și minerul acesta – da, te cred că ai motive să zâmbești – revine în galeria epuizată cu senzația stranie că, totuși, minereul acela n-a fost cules până la capăt, că îl cheamă pereții, îi pipăie, îi miroase, că e acolo de-a lungul galeriei o chemare misterioasă, nu îi este deslușită, e acolo o liniște completă, mai degrabă lumina felinarului o tulbură, decât propria respirație sau bătaie a inimii”.

Personajele încearcă neconștient să refacă legătura cu Divinitatea transcendentă într-o lume în care ființa și-a pierdut latura religioasă, iar *homo religiosus* a fost înlocuit cu omul cotidian, spontan, al unui prezent agresat de avatarurile realității: „Prin urmare, aș putea să-mi numesc starea aceasta, când intru în biserică, drept nostalgie”, nostalgie după liniștea pregenezei, o căutare a unui echilibru interior. Narațiunea *La 11 fără 10* este concepută sub forma unui discurs absurd în care personajele încearcă să-și argumenteze existența. Ființa își pierde sinele, identitatea răstăcită în negura trecutului dramatic, descoperindu-se fragilă, vulnerabilă, dezorientată „ca o scorbură fără cuib”, agonizând în căutarea unui sens, în încercarea de a reface legătura cu spațiul intim al timpului infantil: „Oara, știi că eu

nu am fotografii din copilărie?”. Simbolul este renunțat, lumina a dispărut, personajele trăiesc o opacitate dureroasă care le stigmatizează, albul nu mai e alb; este cenușul care amenință la tot pasul cu disoluția ființei.

Naratorul realizează portrete clasice stilizate, nuanțate, excepționale momente epice: „Am avut brusc, uluitoarea impresie că eu sunt aceea, că am coborât din singura fotografie a copilăriei mele și m-am întrupat în fetița aceea, o brunetică subțire, ochi verzi, plețele ușor ondulând pe lângă gât până pe umeri... O fustiță bleumarin, plisată, o bluză brodată la guler, de un alb mat, șosete albe, sandale din câteva bretele”.

Prisos e o narațiune dinamică, o dinamică a stărilor, a sentimentelor aflate într-o ebuluiție interioară ce acaparează ființa masculină fascinată de fiorii „ochilor verzi” ai Carlei, personajul feminin care îl prinde în jocul frivol al dansului, al privirii lascive, al trupului ce transmite emoții puternice. Antrenate într-un dialog sacadat, personajele refac, în manieră epidermică, pe alocuri carnală, jocul emoției, al trăirilor galvanice pe care le asumă: „Rădem împreună și brusc mâinile noastre se întâlnesc pe aceeași farfurie”; „Profitând de faptul că am așezat paharele deodată, alături, i-am prins capul între palme, sărutându-i gropița, gropița nepereche, lipind vârful limbii peste ea”.

Sciere olfactivă impregnată de lirism obiectiv, suav, ce trădează o trăire tumultuoasă, vulcanică, o sinceritate a stărilor, aglutinează povestirea *Tremur mărunt*: „Fata își prăvăli zulfii blonzi peste bujori, zăbovi câteva clipe și reveni, scoțându-și nasul cu o prelungire a inspirației adânci”.

În narațiunea *Tulburat*, epicul sacadat și reflexiv alternează cu dialogul aparent banal și absurd într-o aglomerare de detalii despre nimicul devenit firesc, fuziune ce alcătuiește un mozaic arhitectural care nu spune nimic, al cărui rost este redarea anodinului, a suferinței singurătății. Individul trăiește într-o existență superficială în care se simte nefamiliar, într-o aglomerare diurnă fără substanță, din care vrea să evadeze prin tăcere: „Vrei să taci cu mine împreună un sfert de oră?”.

„Scorbură în cuib”, „scorbură fără cuib” este un joc abil de cuvinte ce cuprinde, *in nuce*, criza lancinantă a omului contemporan, tribulațiile ființei redată în partituri diferite printr-un ton grav, ermetic pe de o parte, dublat de cel ludic, ironic, sarcastic, nuanțe ce contribuie la crearea unei *poetici* existențialiste, de o subtilă nuanță psihologică, a unui rafinat observator al fenomenului exterior, reconstituind narativ radiografia cotidianului.

IMELDA CHINȚA

Linia de orizont, între linia de dialog și orizontul de așteptare

Motto: „Și când propria-ți viață singur n-o știi pe de rost...” (Eminescu)

Totdeauna am crezut că sintagma de necuprins „orizont de așteptare” are ca punct de plecare înțelesul major din „linia de orizont”, care delimitează, impropriu, doar în amăgire, terestrul de astral, realitate de vis, dincoace de dincolo, și care se tot depărtează, potrivit mirajului Fata morgana, de fiecare dată când ne apropiem, din dorința de-a cunoaște, de-a cuceri, de-a stăpâni. Și cum s-ar mai putea defini blândul dialog sau profesionalul interviu, dincolo de un gen nou de-a face literatură, de domeniu care cade între liric, epic și dramatic, dacă nu chiar mod de cunoaștere.

Toți scriitorii ar trebui să dea interviuri, să exprime idei cât mai sunt încă în viață, să nu piardă nicio ocazie de-a vorbi despre ei, în paralel cu scrierea operei. Interviurile sunt cele mai așteptate rânduri atunci când avem o curiozitate literară, alături de paginile de jurnal, care, în sensul lui intim, a pierdut teren în favoarea unor colaje de ficțiune și realitate. Chiar dacă reporterul își pregătește întrebările, maieutic, în scopul bine urmărit de-a cristaliza o situație de moment, cu valoare dincolo de timp, chiar dacă anchetele literare se construiesc tematic, nu e de neglijat aspectul biografic, pentru că, deși unora nu le place să vorbească despre ei înșiși, totuși aceștia sunt singura sursă credibilă. Iar în fața microfonului/reportofonului puțini (sau niciunul nu) își inventează viața, lucru ce l-ar face în poveste, acolo unde segmentul biografic poate fi preluat, poate influența și atât. De aceea, poate, sinceritatea este elementul esențial al unui interviu și, în egală măsură, conștiința că mărturisirile făcute vor avea valoare de document. Și aici e valabilă teoria că „cine comunică se comunică”.

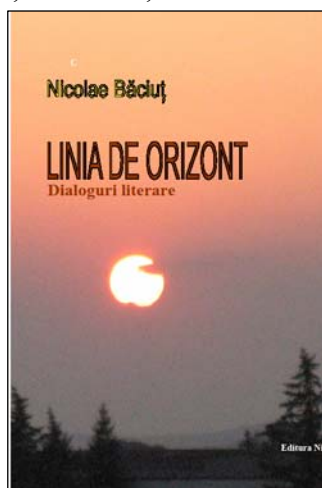
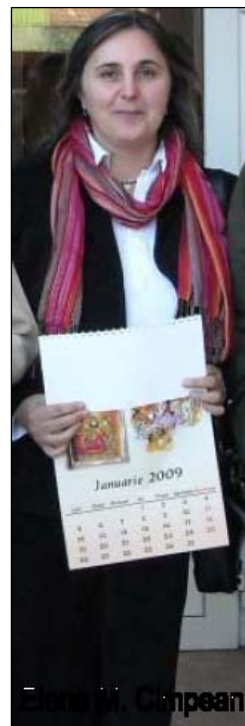
„Linia de orizont”, dialoguri literare, interviuri, apărută la Târgu-Mureș, în Colecția Geografii literare, de la Editura Nico, 2009, semnată de Nicolae Băciuț, este o carte care dă contur imaginii de grup de scriitori dintr-un loc anume. Nicolae Băciuț nu a scris o carte nouă, în sensul așteptat de noi, ci a inițiat o colecție care să vorbească mai bine, organizat, despre resursele creatoare din jurul nostru. I-a ieșit acest demers și a câștigat de partea lui unele voci care stăteau deoparte, din așteptare, din neîncredere sau din orgoliu. Scrisul pentru ceilalți, întru promovarea și a lor, întru datoria de-a face literatură, în sens cuprinzător,

mecenat, lectorat, arhivare, editare, ordonare și păstrare, oferă o nouă viziune a omului implicat în destinul scriitoricesc din zilele noastre.

Cartea e un dialog peste ani. Interviurile cu scriitorii mureșeni (în afară de cele cu Iulian Boldea și Răzvan Ducan) au făcut parte și din „O istorie a literaturii române contemporane în interviuri”, 2 volume, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2005, autor același Nicolae Băciuț. „Linia de dialog” spune, parcă, în stilul lui Coșbuc: „iaț-mă-s tot eu cea veche”.

Așa cum noi ne schimbăm câteodată cărțile din bibliotecă, după ce le ștergem de praf, rearanjându-le, Nicolae Băciuț găsește pentru interviurile lui alte vecinătăți, integrându-le într-o ordine mereu nouă, împrospătându-le prin formă, nelăsându-le să se îngălbenească. Re-compunând din vechile compuneri, autorul nu doar se joacă într-un joc serios, dar oferă cititorilor o altă perspectivă de receptare (mulțumind orizontul de așteptare), în funcție de anotimp literar, de aproapele nostru („nu căta în depărtare...”). Nicolae Băciuț e un scriitor care-și organizează nu doar paginile, așa cum facem mulți dintre noi, dar și cărțile, schimbând materia de la una la alta, ca-ntr-un adevărat dans al fulgilor de nea. De câte ori simte că-i momentul unei cărți noi, combină fragmente deja editate, le aranjează, cu siguranță, în forme noi, după bunul plac al scriitorului suprem.

„Am făcut din interviu un capăt de țară” (alt truism geografic, n.n.), „interviul e un gen viu, plin de dinamism” sunt jurăminte de credință, arte ale interviului, nu poetice, din care Nicolae Băciuț „a trăit” mult timp, aproape în egală măsură, cât cu poezia, cu publicistica. La fel cum se spune că un critic este bun dacă își alege cărți bune, și un reporter e salvat de interlocutorii săi. Aceștia sunt în cazul lui Nicolae Băciuț: Iulian Boldea, Al. Cistelean, Anton Cosma, Dan Culcer, Răzvan Ducan, Romulus Guga, Lazăr Lădariu, Valentin Marica, Ion Matei, Ion Ilie Mileșan, Liviu Mircea, Cornel Moraru, Mihai Sin, Ion Vlad, Ion Vlasiu. Ei formează o carte cu un personaj principal și cincisprezece

personaje secundare, invitate la dialog, conturând, literar, (geografic, nu mai e necesar, pentru că aparțin aceluiași pământ, Mureș) un portret al personajului colectiv, de opinie.

Ca să-l citești/descoperi pe autorul cărții, e de ajuns să mergi de la întrebare la întrebare, urmărind frământările, observând răul/binele vremii, auto-întrebările ce se potrivesc celor ca el - scriitorii. Ca să-i înțelegi mai bine pe cei de dincolo de linia de dialog, e suficient să le citești răspunsurile, care se leagă între ele ca într-o proză de tip special.

Este genul acesta de literatură – interviul- ceva de care nu te plictisești. Vitalitatea și prospețimea textelor provin din schimbul de oameni, de stiluri, de tendințe, adevărate flash-uri ale artei literare. Cu cât ne apropiem mai mult de un scriitor, cu atât lumea lui se schimbă-n „ne-nțelesuri și mai mari”, ca linia de orizont. Cartea lui Nicolae Băciut, „Linia de orizont”, e punctul de unde privim spre alte ținuturi, unde s-au născut, întâmplător, alți scriitori, din țară sau de mai departe, dar și speranța că gruparea literară de la Mureș se află în zarea luminoasă a literaturii contemporane.

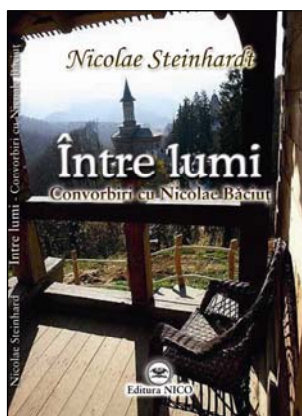
ELENA M. CÎMPAN

O CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ

Nicolae Steinhardt–

„Între lumi – dialoguri cu Nicolae Băciut”,

Ed. Nico, 2009

De bună seamă că s-au schimbat lumile, în sensul lor de „voință și reprezen-tare”, de vreme ce o carte precum aceasta apare într-o nouă ediție (a IV-a) ce se impune ca o altă scriere și o altă lectură a dialogului dintre cei doi Nicolae – Steinhardt și Băciut. Trecerea anilor înseamnă o altă apropiere, din perspectiva timpului și a spațiului, față de Monahul de la Rohia, o altă înțelegere a ceea ce a însemnat el ca model pentru contemporani și cât a mai rămas din acest model pentru noi, cei de azi. După valuri de respingere, de neînțelegere, de condamnare, de milă, a sosit clipa adevărului.

Privite semantic, cele două lumi pot fi creștine, pot reprezenta preocupările artistului pentru viață și carte, se definesc drept lumi, față-n față, a reporterului și a celui care are încredere de a se confesa, aduc în prim-plan ideea de epoci diferite, de noțiuni precum tânăr - bătrân, învățător și discipol. Cei tineri din vremea lui Steinhardt au ajuns acum,

după douăzeci de ani de la moartea filosofului (sper să am dreptate), să fie la o înțelepciune a vieții, a creației, a credinței. De aici, poate, și cele două metode de receptare a acestor „Învățăături către fiul său”, una impresionistă, la momentul proaspăt de întâmplare, și cealaltă realistă, acum, după ce lucrurile s-au mai așezat, libertatea este la îndemână oricui, care știe sau nu știe ce să facă cu ea.

„Între lumi” e o carte de dragoste în spiritul „Jurnalului de la Păltiniș”, pornit dintr-o admirație neobișnuită a lui Gabriel Liiceanu pentru Constantin Noica, așa cum Ni-colae Băciut e mar-cat de corespondența cu Nicolae Steinhardt. Dialogurile sub for-mă epistolară, acoperind rigurile unui interviu obișnuit, se contopesc într-un schimb de idei luminos, atât de util, plăcut lecturii, blând și vindecător. Și poate că tocmai de aceea convorbirile lui N. B. cu N. S. au un farmec ce străbate din tristețea reporterului de a nu fi ajuns la Rohia în timpul vieții monahului, de a-i fi aproape, lucrul acesta întâmplându-se abia după optspre-zece ani.

Cartea aceasta m-a făcut să-mi amintesc o întâmplare petrecută în preajma apariției „Jurnalului fericirii”, de Nicolae Steinhardt. Cine a uitat cum se procurau cărțile, cum umblam după ele? Iar cei care nu făceau așa erau niște privilegiați în multe sensuri. M-am întâlnit atunci pe o stradă din Suceava cu preotul și poetul Constantin Hrehor. Era atât de trist că nu găsește cartea, că pe la librăriile unde a fost s-au vândut toate exemplarele. „Toate, spunea Hrehor, de parcă lumea crede că este vorba de un jurnal de dragoste”. Adevărul este că impactul cu cititorii al acestei cărți a avut cam aceste dimensiuni, de nestăvilit.

Dialogurile din cartea „Între lumi” sunt completate, din când în când, de scrisori scurte, mărturie a corespondenței Steinhardt - Băciut, care urmăreau destinul vreunui text cenzurat sau refuzat. Nicolae Băciut reușește să-l facă pe Steinhardt să vorbească despre el, ca-ntr-o biografie aparte. Cine este cel a cărui carte este citită? Are vreo importanță? Psihanaliștii ar spune că da, textualiștii ar răspunde că nu. Nicolae Steinhardt vorbește despre nevoia de singurătate a creatorului, cu două condiții însă: creatorul să fie într-adevăr mare, iar singurătatea să fie deplină.

„Omul fără libertate e o caricatură”, „criticul primește revelația și o descoperă cititorului”, „nu explicarea unei opere constituie aportul criticii, ci

Singurul Nicolae Băciut, în micul, dar interesantul său volum de convorbiri cu N. Steinhardt, *Între lumi* (1994), îndrăznește să pună discretului exist și călugăr (cum altă s cuvine să fie un călugăr dacă nu discre reușind să înăbușe în sine cele lumesti?) ce mai indiscretă întrebare care l-a fost pus vreodată în public: " - Ați iubit? Ați fost iubi de - fată, am rețineri, sficiune, mi se pare că împuie să pun o astfel de întrebare - femeie?" (România literară)

calitatea entuziasmului și adâncimea admirației” sunt expresii ale cunoașterii de către N. Steinhardt a fenomenului bipolar creație – interpretare și a pledării, cu precepte specifice ortodoxe, cum ar fi bunătate, dreptate, înțelegere superioară, pentru gestul cărturar, de înnobilare a vieții.

Adevăratele modele nu mor niciodată. Nicolae Băciuț scrie că „avem nevoie, dincolo de cărți, de cărți vii, de oameni cu trup și suflet, a căror respirație să o simțim aproape”. Dacă reporterul l-a întrebat, suav și îndrăzneț (trăsături necesare într-un asemenea context), pe Nicolae Steinhardt dacă a iubit și dacă a fost iubit de o femeie, înțelegând influența și înrăurirea pe care le-a avut părintele de la distanță, ce ar răspunde, oare, Nicolae Băciuț la întrebarea: dacă ați fi stat mai mult în preajma lui Nicolae Steinhardt, v-ați fi călugărit?

„Între lumi” e o carte de multe alte întrebări fără soluții, dar și de răspunsuri fără întrebări, în căutarea ființei adevărate.

ELENA M. CÎMPAN

EVADARE DIN SPAȚIUL VIRTUAL

„Pe... meridiene și paralele călcând” - așa aș putea (re)întitula volumul de poezie semnat de George Roca, plachetă realizată într-o grafică modernă și care a văzut recent lumina tiparului la Editura Anamarol din București.

Editorul, scriitoarea Rodica Elena Lupu, un observator fin al fenomenului literar din ultimii ani, ea însăși trecând cu pasul (real) sau cu gândul (virtual) spațiul scriitorilor de limba română fără de frontiere, - a editat una dintre cărțile toamnei anului 2009, dar despre care se va mai vorbi mult și în anii ce vin. Și nu se poate altminteri, atâta timp cât George Roca a adunat între două coperte palpabile, clasice, - emoții aproape adolescente, dor adevărat românesc, mici fragmente din tainele depărtărilor și nu în ultimul rând, un soi de scrisori sentimentale cu destinatar colectiv. George Roca scrie, comunică, pentru că el poartă cu sine o lume. Dezrădăcinat fizic, prin schimbarea domiciliului de pe Criș, pe partea cealaltă a lumii, - el devine dintr-un cetățean dresat de legile scrise, un luptător și... arma sa, de data asta, este Cuvântul. Cum, din fostele caravelele cu scorțișoară ce porneau dinspre Antipozi spre Europa, spre visul romantic din noi, nu mai ajunge în Carpați decât surogatul, parfumul sintetic, tehnologia de vârf, - poetul George Roca jonglează cu spațiul și cu timpul - real, - cucerind avanposturi, legând prietenii cu cei care cred încă în miracolul unui simplu Poem.

Poezia pe care George Roca o scrie și ne-o dăruiește cu larghețe de nabab veritabil este ca o casă părintească în care amintirile se depozitează, unde, vremurile bune dar și furtunile lasă urme vizibile.

Cartea „Evadare din spațiul virtual” face joncțiunea între toate aceste aspecte, ale unui joc de noroc, imagini scoase dintr-un caleidoscop pe care omul modern îl folosește cum face magicianul cu bagheta la iarmaroc.

Inegale pe plan sentimental sunt stările de emoție, ritmul și stilul poemelor pe care George le adună între două „uși” de carton, un „paravan”, după care Omul se ascunde și lasă numai Poetul să-și destăinuiească, să-și asume responsabilitățile.

Defel testamentar, cu tușe grave sau chiar jucăușe, poemul care-l definește pe autor este cel al supraviețuirii sale în lumea nouă; să reziste așa răstignit, ca o pasăre care ține între aripile migrației două continente concrete.

George Roca scrie scrisori de prietenie, epistole fără pretenții de-a primi premiul Nobel pentru Poezie. El scrie, lasând să curgă cuvintele singure, așa cum curge mustul din strugurii viței de vie din curtea casei sale de la Oradea, asta... în vreme ce stăpânul casei, Poetul trăiește, de pe cealaltă coastă a lumii, din țara cangurilor, bucuria împlinirii vieții.

Dorul i se ascunde după silabe, el, românul, face un pas înainte în fața cetățeanului Planetei, un titlu cu care ne place să ne semnăm actul de identitate și apartenență la lumea prezentă. Ironic, efervescent, molcom sau șagalnic... ritmul în care George Roca ne face cunoscută povestea iubirii sale incomensurabile pentru oameni este cel al firescului. Deși, uneori, scrie dedicații prin strofele sale, poetul rămâne el însuși, fără a se drapa în sintagme care nu îi sunt pe potrivă, nu mimează nicio secundă.

Interesante, deși intenționat candrii, sunt și parodiile sale. Tot acel dulce-amar ca un colb băut din vremuri care au fost ne duce cu gândul la un poet autoexilat și care, pentru a nu se îneca într-un pahar cu absint, se lasă în voia valurilor unui discurs care, de cele mai multe ori, ferindu-se să devină riguros, scorțos, dă în acela românesc neoaș, în răs-plâns.

Cartea „Evadarea din spațiul virtual” este o mostră de dependență a individului care se luptă real cu destinul. Volumul acesta este doar un eșantion din paginile foarte multe, pe care George Roca le scrie pentru prieteni, le introduce în sticle, pune dopul de plută, le aruncă în valurile unui ocean fără dimensiune.

Câți dintre noi îi vom recepta mesajul, câți îi vom răspunde?

MELANIA CUC

Noul volum de versuri al Poetului autentic (tot mai orficzat, în ultimele sale scrieri) și profesorului de Filosofie adjudean, **PAUL SPIRESCU**, *Eu, adică umbra mea* (Ed. Andrew, Focșani, 2009), este a patra apariție editorială autonomă a artistului (după *Metafizica lacrimii*, *Strigăt clandestin* și *Domnule Judecător!*).

Închinarea cărții se face, patetic, către un mare și regretat poet dispărut al Vrancei: „Se închină această carte Umbrei din Cer a poetului Constantin Ghiniță”.

Tripartiția cărții ascun-de mistică Treimii, dar și depășirea dublului umbrei, prin „trei” al Revelației – drumul fiind dinspre **frigul funebru** către **mistica umbrei**, prin care se poate dobândi Revelația lumii de dincolo, a „dublului celesto-hristic” al lumii terestre – intermediarul transfigurator fiind „nomen”-ul/ verbum-ul magic al Poeziei: I- *Povestiri despre frig* (30 de poeme); II – *Est in nomina* (26 de poeme); III – *Eu, adică umbra mea* (22 de poeme).

Legătura esențială și discursivă, de tip ovidian, dintre poeme și cicluri, o asigură un personaj-confesor, „*Dragul meu Philokallos*” (probabil, alter-ego-ul celest al poetului **Constantin Ghiniță**) : Iubitorul de Frumusețe, alter-ego-ul Artistului, îl însoțește pe noul Orfeu mai ales în punctele infernale ale crizelor sale de indentitate și scepticism, pentru a se constitui într-un soi de cor antic, prin care se regenerează mesajul surpat de exasperare, prin subtila și permanenta năzuință și credință înspre/în FRUMOSUL IZBĂVITOR AL POEZIEI/CUVÂNT RE-ÎNDUMNEZEIT: „*Spune-mi că n-ai murit și nu m-ai uitat,/Dragul meu Philokallos,/Frate de dor și de sânge, / Scrie-mi măcar câteva rânduri albastre/ În miezul fierbinte al nopții,/ Când îngerii dorm și visul lor aprig/În noi se răsfrânge*” (cf. *Rugă de seară*, p. 85). A se observa

că toate ravagiile neîncrederii în canoanele și reumatismele rațional-filosofice ale lumii terestre și celeste (așa cum este ea, „**celesta/angelica lume**” concepută prin sus-numitele canoane umane!), deopotrivă – sunt lecuite și restaurate, întru armonia credinței autentice, de intervenția „păgânului” dublu orfic, Philokallos.

Numai și numai datorită percepției prezenței, prin văzduhul Poeziei, a „*Dragului*

meu Philo-kalolos”, Poetul-Orfeu are curajul să-și întoarcă privirea spre înapoi, spre umbra Euridykei, care se identifică, de fapt, cu propria umbră/ființă și, deci, cu propriul destin martiric, umano-divin, cu șansa memoriei progresiv slăbite și înșelate (în mediul terestru), de a întâlni, acolo, „la margine”, Lumina Credinței și, consecutiv, a

Revoluției Temporale spre Veșnicie și a Revelației: „*Scrie-mi că nu m-ai uitat,/Dragul meu de la marginea lumii, de unde /Săgețile clipei abia mai răzbat,/Mai răzbat...*” (cf. *Rugă de seară*, p. 85). Ultimul vers (*Mai răzbat...*) este afirmarea plină de speranță, a ceea ce penultimul abandona disperării/exasperării existențiale („*abia mai răzbat*”)!

Dacă penultima carte, *Domnule Judecător!*, era ex-presia dublă a revoltei și exasperării, în fața presenti-mentului iminentei extincții – volumul ultim conține expresia delirului cvasi-resemnării, în fa-ța efemerului imanent al fiin-țării, dar și Revelații fulgurante, ale lumii de dincolo, Revelații posibile tocmai prin exercițiile alchimiei Cuvântului, posibilă doar întru manifestarea martiriului hristico-soteriologic (tocmai limpezimea de cleștar a Revelației produce mixtura între versificația baladesc-mioritică, și cea miraculos-eminesciană): „*Domnul Cuvânt/ (...) mă tot poartă/ și mă tot duce/lacăt de poartă/de limbă moartă - / Iisus pe Cruce// Domnul cuvânt/ sfânt fremătând/tot fulgerând/și sângerând// era pe când/ n-a fost nicicând/mormânt de Gând!*” (cf. *Logos prim*, p. 5).

Lumea Lui Dumnezeu începe cu inversarea magică a sensurilor terestre (ca „*drumuri sinuoase, (...) fără victorie*” – cf. *Liniștea aporiei*, p. 70 – și drumuri de regresie, dinspre **rug**, prin zadar-nica/desemnanzata **rugăciune**, spre **rugină** – cf. *Autodenunț*, p. 68): „*Și râurile, mamă, vai, râurile noastre călătoare,/Curgând în sens invers, mereu, către izvoare*” (cf. *Râurile, mamă*, p. 94). Începe cu săcăiala existențială și cu deziluzia „irespirabilă”, cu senzația de pustiire/secare a șansei miracolelor trans-

figuratoare: „*Mă sufocă de mult cu dragostea lui: - Calcă și tu peste ape! – Calc, Doamne, dar vezi bine/că apele au secăt de mult!*” (cf. *Irespirabilă*, p. 32). Lumea Lui Dumnezeu este original construită de Poet, încât o putem numi, fără a greși, „**paradisul spirescian**”. Nimic din viziunile și accentele spiresciene nu se potrivește cu canoanele creștine, dar nici nu le încalcă flagrant. Pentru Orfeul Care Întoarce Capul spre Umbra-Euridyke, până

când „Cerul s-o-ndura/(...) să ne strivească și pe mine și pe ea [Umbra]” (cf. **Zodiac**, p. 79), Dumnezeu este, în primul rând, POARTĂ („plec din fața umbrei Porții Tale/eu, adică însăși umbra mea!”), dar nu neapărat Poartă spre mântuire: „dar la Tine Doamne sub aripă/amiroase-a flori de țintirim” (cf. **Eu, adică umbra mea**, p. 97). Neîncrederea în sote-riologia și lumina divină provine tocmai din suspiciunea că ar exista o dublă umbră, deci o potențială dublă trecere spre moarte: nu doar Omul are dublura-Umbră, ci și Dumnezeu! Deci, se confirmă eminescianul „Nu spera și nu ai teamă”, dar și biblicul „nu te sprijini de umbră”...

Trebuie să te lepezi de „înțelepciune” și să „cumperi suflet nevinovat de copil”, pentru a dobândi șansa transfigurării întru „dincolo”/ Paradisul non-bolnav (cf. **Anunț la mica publicitate**, p. 13).

Din ipostaza divină, doar Iisus Hristos este real și credibil, pentru că el, Hristos, este mărturia vie a necesității repetiției eterne a martiriului Crucii Umane, pentru a merita **ÎNVIEREA**, ca „**zguduire**”/transfigurare întru misticul „dincolo”, simbolizat prin mistica transfigurării canagalileene, a Apei (din Râul Treceerii) în Vinul Extazei: „Pământul se va zgudui puțin/ Apa din râu se va preface-n vin// Oaspeți de rang înalt ne vor aduce/În dar însemnul nașterii pe Cruce/(...)Ne vom retrage și noi doi în casă/Eu – mire de țărână, ea – mireasă” (cf. **Nunta de țărână**). Chiar dacă țărâna ar descumpăni, cumva, Ideea Învierii, există **somnul**, ca stare absolut mistică, față de care transfigurarea mirilor în **Mireasa-Țărână** și **Mirele-de-Țărână** se va produce spre un Eros-Hierogamie și o Fertilitate Absolut Mistice, indiscutabile, total inefabile (**sfârșitul bucatelor alese** marchează cezura totală între rațiune/concepte ale lumii material-corporale și, pe partea cealaltă – **MIRACOLE**): „Când s-or sfârși bucatele alese/Și oaspeții vor adormi la mese” (cf. **Nunta de țărână**, p. 96).

Scepticismul față de triumfalismul soteriologic provine din perceperea pustiuului, a spațio-temporalului înșelător și a umanului disparent, al acestei lumi: „secunde tot mai ades mă-nșeală/prietenii îmi sunt tot mai puțini”(cf. **Cântec mut pierdut în iarbă**, p. 95). Scepticismul exasperat este, însă, dublat de subtila sugestie, transfiguratoare semantic, a unui „dincolo” ca spațiu al re-populării/re-întâlnirii, întru Umbra-Cicerone, Philokallos, a „cavalerilor mistici ai Mesei Rotunde”, Ciclul Veșnic al Poeziei/Verb Poetic, rotunjit sub semnul unei confrerii celeste a Poeților re-înviați/re-înființați întru Armonia-„Cazarmă” a Lumii de Dincolo: la apelul **Generalului** eliadesc (cf. **La țigănci**), Dumnezeu, răspund cei deja „disciplinați”/inițiați întru Poezia ca Transgresiune, iar cel care lipsește de la Apelul

Divin speră ca Moartea să-i devină Maestru Inițiator, întru Ospățul Cinei de Taină a Cavalerilor Mistici ai Mesei Rotunde a Poeziei: „- Soldatul Spirescu Paul, de profesie/bețiv răzvrătit,/hoț de cai/și iubitor de oameni/adevărați! – Lipsește, Doamne! – Să mi-l aduceți degrabă” (cf. **Apelul de noapte**, p. 86). Ceea ce lumea terestră vedea prin luneta întoarsă perfid (**beția ca viciu, hoția ca infracțiune** – prin intermediul Iubirii Hristice Autentice, adică „de oameni adevărați”/restaurați spiritual, devin **Beția-Extază** și inițierea întru traseul **Calului Psihopomp**).

Poetul-Orfeu-Cel-cu-Fața-Întoarsă riscă, prin non-canonicul ipostazierii sale, doar să înțeleagă non-rațional, revelatoriu, cât mai profund, esențele mistice, chiar întru Tăcerea Poetică a Duhului Extras din lumea versatilă, din confuzia-umbră-dublură - riscă doar re-împăcarea, profundă și ireversibilă, cu Dumnezeu-Euridyke: „Nu știu Doamne cum să-ți spun / Sunt poet sau sunt nebun/(...) Mă plâng toate, mă vând toate(...) //Sunt poet și sunt nebun../Nu știu Doamne cum să-ți spun” (cf. **Spovedanie**, p. 90). A trece peste „verbum”-ul restaurat întru Tăcere, spre Extază – este culmea inițierii poetice. În acest stadiu, Poetul nu mai așteaptă de la Dumnezeu nici măcar „pâinea vieții”, ci doar „azima de Rai” – pentru că Orfeu-Poetul este **DEJA** ipostaziat întru Rai, nuntit mistic cu Dumnezeu: „Mai scapă-mi și mie, păcătosul,/Câte o azimă de Rai,/ Ca să n-am ce să-ți mai cer/Și nici tu să n-ai/Ce să-mi mai dai”(cf. **Umbra Casei**, p. 91).

Umbra sa, ca dublu, întru chinul hristic, este absorbită în însuși demersul ascensiunii inițierii, în zona Munte/Punte (camuflată de **misterul-pădure/brazi verticalizați**): „Ros de mahorcă și de vin/ Târându-mi trupul pe sub stele/eu, cavaler al umbrei mele/mă sting puțin câte puțin/(...) își va găsi și umbra noastră/un loc de-odihnă printre brazi” (cf. **Presimțire**, p. 99).

Orfeul cu Fața Întoarsă, Paul Spirescu - a învins, riscând: Poetul Transfigurat își privește detașat ființa de lut, ființa actantă a mâinilor „muncitoare” întru păcatul de „timp josnic”-istoric – dar nu atât de detașat, nu atât de naiv, nu atât de lipsit de luciditate, încât să nu intuiască faptul că oricare nou început conține germenii **Șarpelui Viitoarei Căderi Ciclice** (de data asta, „doi” este nu semnul „umbrei-alter-ego, ci semnul dualității/sexualizării întru păcat, al instabilității): „Cad muguri de timp peste brațele mele - / doi șerpi mișunând în noroi...” (cf. **Către de toamnă**, p. 100).

ADRIAN BOTEZ

Un titlu pătrunzător: „**CAMERA OBSCURĂ**”, – o carte de proză scurtă semnată de **Anamaria Ionescu**, și aflată în evidențe la Editura Nico – Târgu-Mureș, 2009, girată de scriitorul Nicolae Băciuț artizanul revistei **Vatra veche**.

Nu întâmplător, autoarea a dat acest titlu cărții pentru că scrierile, deși scurte, reușesc să pătrundă în locurile ascunse ale sufletului, dând atenție valorilor familiei, prieteniei și amintirii. E o lume specifică pentru Anamaria, o lume în care amintirile sunt reevaluate prin prisma celui care scrie și care vede dincolo de întâmplările simple ale vieții, lucruri importante, zguduitoare.

Autoarea și-a propus și a realizat ca prin fraze aparent simple să dezvolte momente importante din viața femeii, dincolo de timp, să scoată la lumină talentele ascunse, tenacitatea și răbdarea femeii, acel mister specific feminin. Scrierile pun accentul pe sufletul femeii, agresat în decursul timpului, dar păstrând aurul lumii, care să dea sens vieții de fiecare zi, gestului necesar care schimbă lumea. Sunt femei care apar în aceste povestiri, dar parcă toate se întâlnesc într-un prototip, **femeia care stă în zidul evenimentelor de fiecare zi**, așteptând iubirea, miracolul, un cuvânt șoptit care să schimbe perspectiva vieții.

În prima povestire, **Mariajul**, Ariela și Paul, două personaje simple, ea și el, reușesc evenimentul clasic al căsătoriei, dar agresiunea frumosului Paul asupra femeii este devastatoare, insuportabilă, iubirea dorită de femeie e iluzorie, Paul trădează umanul și apelează la animalic, ea cedează spiritual, se ajunge la crimă, o crimă aproape necesară, liberatorie, agresiunea asupra ei este barbară și dreptul la apărare apare just, deși crima e crimă, dar zidul dintre ea și el e un zid real, zidul dintre vis și carnea flămândă de instincte e real, practic femeia cedează în fața barbarului comițând acea crimă. Ea apără teritoriul sfânt al trupului care poate procrea, ea apără viața în ciuda conveniențelor lumii. Femeia nu este pasăre cuminte, ea are un cuvânt de spus, sfîntenia iubirii merită apărută ...

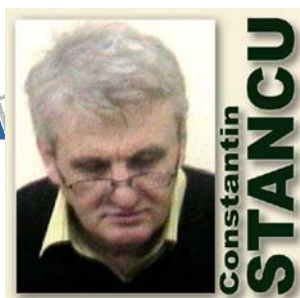
Povestirea **Pilotul**, iubirea dintre Adela și ofițerul SS în timpul războiului, e o iubire a vremii, vremuri în care Adela este invadată de forța dură a bărbatului puternic social, care, în aparență, poate totul, ia totul, se bucură de toate, are arma de partea sa, poate avea orice femeie și, tot aparent, orice femeie cedează

celui care poate aduce moartea. Puterea pare a fi deasupra regulilor. Fragila Adela cade, cedarea ei este misterioasă, este de neînțeles, iluzorie, ofițerul se bucură de privilegiul iubirii femeii pure, relația brută – frumoasă eternă este bine pusă în lumină de Anamaria Ionescu. Până la urmă, misterul se dezleagă, frumoasa iubea libertatea și prin gestul ei de frumusețe a reușit să salveze viețile celor care luptau în ilegalitate

împotriva violenței fascismului, împotriva barbariei.

Într-un fel, Helmuth este schimbat de Adela, dar numai în aparență, onoarea lui de ofițer al armatei învingătoare nu cedează, arma reală și cea spirituală, a spiritului întunecat, înving frumusețea, dar frumusețea continuă lumea prin sacrificiu, prin suferință ... Cartea merită citită, scrierile, deși scurte și țesute din fraze simple, reușesc să redea frumusețea lumii și profunzimea ei, fiecare povestire are ceva adânc, ceva care merită redescoperit, mesajul este acesta: fiecare femeie este dornică să fie iubită, să fie căutată și descoperită ca entitate distinctă, reală, carnală și spirituală în același timp, pregătită să accepte simplitatea lumii dar și forța ei, învăluită în mari energii neexploatate, Anamaria Ionescu are capacitatea de a trezi cititorului dorul după raiul pierdut. Uneori autoarea apelează de tehnici ca de televiziune imaginând scenarii moderne care să pună în mișcare iubirea, pentru a declanșa legătura femeie - bărbat la modul absolut, ca în povestirea **Confesiunea**, unde o tânără din provincie aflată în metrou își scrie viața simplă, de megapolis, la un laptop, descrie evenimentele ce se petrec și în timp ce descrie accidentul de la metrou, de fapt un cutremur, (dar poate să fie orice eveniment catastrofic, în fond) accident ce o afectează, își scrie povestea ei simplă de dragoste, care va atrage pe iubitul ei spre ea, care va declanșa energiile necesare pentru ca ea și el să fie împreună. Tehnica are ceva din romantismul modern, ceva din întâmplările vechi, ceva din lumea actuală aflată mereu în criză și supusă diferitelor accidente și violențe, dar lumea continuă traseul prin dragoste, prin suprascrierea vieții peste viața aceasta.

Iată cum descrie autoarea miracolul iubirii: „*Bărbații au prostul obicei să se insinueze în viața noastră, fie atunci când nu ne dorim, fie când nu ne așteptăm. Oricum ar fi, ne iau prin surprindere și ne dau peste cap, așa cum un val rebel te dă jos de pe saltea, la mare. Iar cazul meu nu avea cum să fie o excepție.*” „Dincolo de evenimentele imediate, catastrofale, povestirea femeii continuă real și virtual, nimic nu se pierde din viață, forța care duce lucrurile la final e mai puternică decât fumul care învăluie stația de metrou,

Constantin
STANCU

mai puternică decât moartea, pare să sugereze autoarea. Iată un fragment de povestire: „*Tânărul pleacă și toți ceilalți rămaseră liniștiți, în așteptarea lui. Panica începea să își facă loc în inima fiecăruia. Chiar și fata cu laptop-ul, care continua să scrie, avea palmele asudate, iar buzele începuseră să tremure ușor. Cei doi copii simțeau și ei, instinctiv, că se întâmplă ceva și stăteau cuminți pe scaune, ținându-se de mână.*”. Apoi povestirea continuă și autoarea, suprapunându-se peste femeia din propria povestire scrie tainic: „*Oare cum se întâmplă toate lucrurile nefaste? Cum am putea ști, chiar de la prima gură de cafea, că aceea va fi o zi a dezastrelor? Și dacă am ști, ce am face? A fost odată un film de televiziune, despre o femeie care, în mijlocul unui lung șir de evenimente nefericite, își spune, sau mai bine zis, strigă către divinitate: ”Dacă aș putea să mă întorc în timp un an, aș putea împiedica toate astea.” Ruga îi este ascultată. Iar ea folosește orice oportunitate pentru a schimba sorții. Dar nu reușește. În final, nenorocirile tot se petrec. În alte circumstanțe, dar se petrec.*”

În fraze ca acestea Anamaria Ionescu fixează drama lumii moderne și soluțiile la pericolele care ne pândesc zilnic, accidentele reale de la metrou sau de oriunde par la fel de importante ca dramele spirituale care ne afectează ființa, toate au importanța lor și viața merge mai departe, depășind circumstanțele. Scrierile au calitatea de a declanșa energia necesară care să protejeze viața simplă, necesară, acea viață pe care uneori nu o prețuim, dar a cărei valoare este imensă.

Anamaria Ionescu scrie interesant, trăiește în București și relația cu mama ei a afectat-o profund, iar de la tatăl a preluat microbul scrisului pentru a lăsa semne de trecere prin lume, prin tunelul oranj de la metrou, este redactor al **Societății Române de Radiodifuziune**. De aproape 10 ani lucrează la postul agrar al SRR (Antena Satelor), fapt care a ajutat-o să stabilească o legătură cu satul și viața acestuia, chiar dacă autoarea și familia sa locuiesc la oraș și au viață aparte, contradicția aceasta dintre viața reală și meserie se rezolvă cumva prin scris.

Se simte în povestirile simple ale autoarei, dar nu simpliste, stresul zilnic produs de marele oraș asupra ființei, stres care declanșează forța de a ieși din cotidian prin aceste povestiri care dau culoare vieții, anonimul din megapolis devine femeia reală cu visele ei, cu trăirile ei revelate de “**Camera obscură**”.

Scriitorul Nicolae Băciut, ca lector de carte, a simțit potențialul scriitoarei și a decis în consecință, evenimentele din camera obscură a vieții sunt evenimente importante, până la urmă, ele merită prinse într-o carte ... Unele din aceste povestiri pot constitui scenarii de film sau de seriale de televiziune, fragmente de viață ce luminează ziua, poate într-o zi vreun regizor sau vreun director de televiziune va descoperi brusc potențialul acestor povestiri ...

CONSTANTIN STANCU

CREDINȚĂ ȘI ARTĂ

A trăi o viață fascinația unei pasiuni spirituale mistuitoare pare sinonim cu a trăi exemplaritatea. Căci astfel existența capătă formă și orientare, transcende cotidianul și se motivează permanent, eliminând fortuitul și superficialul. Aceasta este povestea lui Mihail Mihalcu, inginer chimist de formație, doctor în

profesia sa dar, mai presus de toate, dăruit cercetător al artei sacre. Pictura bizantină, iconografia ortodoxă au constituit reperele centrale ale existenței sale umane și științifice, iar cartea pe care v-o supun atenției, “**Din tainele iconarilor români de altădată**”¹, poate fi considerată testamentul în plan artistic al autorului. Cartea a fost scrisă împreună cu fiica sa, Mihaela D. Leonida, profesor la Universitatea Fairleigh Dickinson din New Jersey, SUA, care continuă neobosită preocupările tatălui și propagă consecvent în mediul academic american informații despre tot ceea ce reprezintă cultura românească.

Lucrarea de față înmănușează o suită de studii valorificate anterior în conferințe susținute la diverse reuniuni științifice naționale și internaționale sau în articole publicate în reviste de specialitate, iar câteva dintre acestea văd pentru prima oară lumina tiparului. Volumul este structurat în două părți, cu 19 capitole, și beneficiază de un amplu și elogios cuvânt înainte al academicianului Paul Stahl. Pe baza unei impresionante documentări bibliografice și a unei minuțioase și îndelungate cercetări de teren, combinate cu un special rafinament intelectual într-o doză dincolo de masa critică, a rezultat o cercetare de inestimabilă valoare pentru completarea tabloului unei epoci insuficient cunoscute din istoria religiei românești și a formelor sale de manifestare artistică. Datele obiective cu caracter științific se împletesc firesc cu un vital filon de credință autentică, conferind lucrării forța iradierii către adevărul pur, de dincolo de orice timp uman sau istoric. Sunt argumente în favoarea unei lecturi necesare, mai cu seamă într-o vreme când apelul la spiritualitate poate fi soluția la o iminentă alienare a sufletului.

Conf. univ. dr. VIORELA CIUCUR
Universitatea Națională de Muzică București

¹ Mihail Mihalcu, Mihaela D. Leonida, *Din tainele iconarilor români de altădată*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2009

MARIA VAIDA- DESPRE GHEORGHE PITUȚ sau PARADIGMA ANGELICA

"O astfel de întâmplare în care putem privi și vedea încă Prima Lumină a fost și viața lui Gheorghe Pituț", afirma Cezar Baltag în 1991, când poetul metafizicii rurale va fi pășit în neființă alături de codri, de copaci, de urși... Un poet cu un destin special și cu o evoluție deosebită pe care Maria Vaida o deslușește cu aleasă migală în cartea "GHEORGHE PITUȚ - "OCHIUL ȘI NOAPTEA", apărută la Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009. Cartea e o monografie extrem de utilă pentru cercetarea personalității acestui creator, asupra căruia s-a lăsat o nemeritată umbră în ultima vreme. Ceea ce este "răscrucea existențială" a poetului este revelată de autoare după un excurs biografic extrem de atent, cu detalii culese chiar de la familia poetului, se evidențiază componenta europeană de studiu și cunoaștere complexă a lumii la care se supune poetul nostru începând cu anul 1968; reținem întâlnirea fundamentală cu Martin Heidegger, al cărui student va fi începând cu 1970, și a cărui influența asupra structurii sale poetice va fi uriașă. Componenta filozofico-poetică de sorginte blagiană este evidențiată și de Constantin Noica, filosoful care va afirma: "obsesia nopții, a popoarelor bolnave pe fluvii bolnave, apare adesea la poetul nostru și mă întreb din ce duh ardelenesc istoric sau contemporan se trage." Monografia înfățișează în următoarea secțiune principala dimensiune a universului liric, insistând asupra marilor teme, cum ar fi ochiul și noaptea, teluricul și himnicul sau tema timpului: "aici timpul nu mai este circular, ci devine linear; vârsta poetului și curgerea spre moarte devin linii paralele care se pot întâlni doar în condiții mitice" (op. cit. pag 86). În poemul "Călătorie în Uriaș", avem de-a face cu o lume magică - aproape epică - cu balauri, feți-frumoși, cu castele sau râuri ale plângerii și, mai cu seamă, cu un "timp transparent" al începuturilor de lume": pământul era transparent \și se vedea la mii de ani \un ochi răsând pe firmament". Circulația timpului este subtil evidențiată de autoare și are două sensuri: spre trecut sau spre viitor, când: "prin bărbăția gândului \creșteau materie și timp". Poet păduratic, Gh. Pituț utilizează motive cu valoare arhaică, cum ar fi motivul ursului din Carpați și "urșimanilor", urșii de demult, pe care lumea de acum, mai bicisnică, i-a uitat. Poetul este aici un narator ce-și deapănă povestea ca pe o melopee arhaică, în metru popular.

Asociația cu tema anterioară este alta, cea a legăturii cu părinții, însemnând, pentru poet, legătura cu trecutul arhaic, muzeizat de timp: "sfinții au muzeizat în icoane\crucile de ceară pe grinzi", într-un text ca "Părinții". Plasticizarea conceptelor fundamentale capătă o formă gnomică în sonete. Iată textul: "Ne ține", "antimateria ne ține\ca mamă pruncul în placentă\ să nu simțim ce violentă-\absența lucrului în sine". Geneza cosmică e ca un fel de germinare la scară universală, eminesciană, intuind mișcările fundamentale ale eului. Tristetea metafizică cuprinde ca și la un alt ardelean, și anume Lucian Blaga, dar are cu totul alte coordonate. Asocierea cu Blaga este evidențiată de autoare prin "sacralizarea firii, setea de ontic, existență în ani istorie și săvârșirea unor acțiuni într-un spațiu mitic derulat în forma unei geografii mitologice, de sorginte rurală" (op.cit.132) O consubstanțialitate cu taina printr-o retorică a misterului și a tăcerii poate fi regăsită și în textul "Urșii din Carpați", o nostalgie a unui timp ancestral, anistoric, cu gesturi fundamentale și cu un limbaj secret al naturii pe care poetul îl descoperă. Componenta expresionistă a autorului evidențiază un sentiment de spaimă înfățișat prin parabole prin care mitul devine actualitate: "de câte ori în amintire \de urgisitul mire\de metafizică jelire pentru trecutul roinic \și înnebunesc \când pietrele din cimitire\în setea de dezmărginire\tresar". ("Ecoul cel obștesc", poezie în memoria lui Octavian Goga). Spațiul românesc devine mitic și elementar încă din copilărie: "toți știau vorbi de o țară \unde copiii n-au să moară\ nicum nicio", afirma el în "Sonete". Gheorghe Pituț trece spre spațiul asumat al unei culturi românești arhaice, al universului rural în care își iubește copacii ca pe niște frați, cu o blândețe și o dragoste cristică: "nicio lumină nu arată locul\unde se naște salvatorul". Observațiile privitoare la epicul autorului sunt lapidar consemnate de către Gheorghe Glodeanu și sunt urmate de substanțiale observații privitoare la scrierile pentru copii sau activitatea de traducător. Dau rotunjime textului elementele privind corespondența, interviurile cu membrii familiei, scrisorile sau fotografiile, întregind imaginea unui poet despre care Nichita Stănescu spunea: "poet solid cum este cubul\cum de sub floarea rară, bulbul\cum e coada cea lungă de la cometă \poet gingaș cum numai piatra este." Documentele sunt într-o succesiune extrem de riguroasă și temeinic argumentată și motivată, autoarea construiește o imagine extrem de complexă a personalității neobișnuite a acestui poet român modern în sensul cel mai complex al cuvântului.

Prof. drd. EMILIA CHIRIȚĂ

„Creion”, de Corina Petrescu

Meditații lirice în stil modern

Motto: „Lacrima/ unui vis/ și/ visul/ unei lacrimi.” („Poezie”)

„Poezia mi-a fost un tovarăș de drum care m-a însoțit din primii ani de viață, un prieten foarte drag, fără de care existența nu ar fi atât de frumoasă și nici atât de complicată”, spune poeta Cornelia Bălan Pop, cunoscută sub pseudonimul literar Corina Petrescu. „Dar, ce este și ce înseamnă poezia pentru mine? Am definit-o, aproape involuntar, în câteva dintre versurile mele. Poezia este una dintre rarele posibilități de a păstra clipa, ba chiar de a o reinventa. Este o unitate infimă, o monadă. Este analiza de sânge la zi. Este refugiu și binecuvântare și blestem. Este strigăt de bucurie și hohot de plâns. Este apă și foc. Este perla din scoica de mare. Un ciob de oglindă. Este speranță și regret. E deznădejde și bucurie și lacrimi și vis. E viață în viață. E viață și moarte. E chin și izbândă. E clipire de gene. E val, furtună și rază de soare”, afirmă aceasta.

Premiul I la Festivalul Internațional „Lucian Blaga”

Copil unic, Cornelia Bălan Pop a crescut într-o familie formată din oameni cu mare atracție față de muzică, poezie, dans, o familie cu un imens respect pentru artă, pentru frumos. Acasă a auzit rostindu-se multe versuri - de exemplu, în timp ce gătea sau spăla, mama îi recita din poemele lui George Coșbuc. Tatăl, ofițer de profesie, un om deosebit, foarte disciplinat în tot ceea ce făcea și foarte sever, a educat-o în stil spartan. Deși nu a lăudat-o niciodată, se mândrea cu fiecare realizare a ei, oricât de mică. Tot el a fost și cel dintâi cititor al versurilor viitoarei poete, versuri compuse în primii ani de școală. Înainte de ea, nimeni din familie nu mai scrisese poezie, de aceea Cornelia Bălan Pop nu a visat niciodată să ajungă poetă și, mai mult, o poetă cunoscută, ci doar să urmeze o carieră în învățământ. Licențiată a Facultății de Filologie la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, ea susține că poezia a însoțit-o în multe momente din viață, dar nu s-a

impus în aceeași măsură ca și îndeletnicirea de profesor, din care și-a făurit un adevărat crez.

Cornelia Bălan Pop scrie de dragul de a scrie și trăiește cu certitudinea că versurile sale se adresează în mare parte cititorului de rând și mai apoi criticului (contemporan), de aceea și-ar dori ca stihurile să-i fie lecturate de cât mai multă lume. „În ceea ce privește contribuția mea la dezvoltarea poeziei românești, dacă ar fi să cern, aș îndrăzni să spun că am câteva texte frumoase în vers clasic, câteva

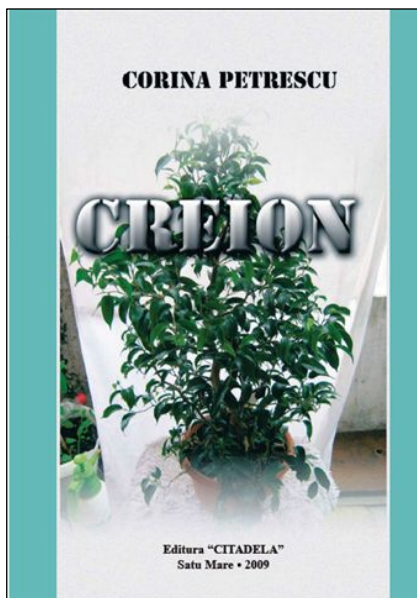
acrostihuri, câteva texte umoristice și câteva creații mai scurte, pseudo-haiku-uri, care au prins la cititori. Impresiile acestora și ale câtorva critici literari, precum și promptitudinea cu care am primit semnale pozitive din partea cititorului obișnuit și din partea specialiștilor, din partea redactorilor de reviste literare, m-au convins că poezia aceasta ar putea avea un rol pozitiv în contextul poeziei românești”, spune poeta.

De curând, Cornelia Bălan Pop a obținut locul întâi la Festivalul Internațional „Lucian Blaga”, de la Alba Iulia, unde a participat cu ciclul „Creion”, din cartea cu același nume. Poeta s-a născut pe

10 martie 1955, la Dej, în județul Cluj.

A traduce și a scrie poezie

„Cornelia Bălan Pop s-a afirmat mai întâi ca traducătoare de poezie din și în limba franceză, mai nou și din maghiară, semnătura ei regăsindu-se în „Poesis”, „Nord Literar” și „Citadela”, „Tribuna noastră” (Canada), „Agora literară”. A tradus poezie, nuvelă, roman, texte filozofice etc.”, spune Ioan Nistor în prefața la volumul „Creion”, cea mai recentă creație a autoarei. „Lista „tradușilor””, continuă acesta „este remarcabilă (autori din Franța, Canada, SUA, Belgia, Ungaria, România: Yves Broussard, Jean-Max Tixier, Jacques Lovichi, Dominique Sorrente, Fernando Pessoa, Marcel Moreau, Denis Emorine, Philippe Jaccottet, Marie-Christine Masset, Daniel Leuwers, Jean Pierre Védrières, Bernard Mazo, Marise Rossi, Edmond Jabès, Alain Grandbois, Gérard Bayo, Charles Beausoleil, François Charron, Alexandre Voisard, François Dumont, Albert Roseau, Pierre Reverdy, Georges Henein, Dominique Grandmond, Alain Suied, Richard Rognet, Thierry Dimanche, José Gabriel Valdivia, Andrea Moorhead, Waldemar Deona, Henri Meschonnic, François Ewald, André Hughetto, Anne Hébert, Antoine Tudal, Arnault, Gérard Blua, Eugène Guillevic, Léo Lubéit, Thierry Herbin, Patricia Holz, Serge Bec, Yves Vicciani,

Paulina Popa, Lucian Blaga, George Bacovia, Nichita Stănescu, Felician Pop, Aurel Pop, Ion Bala, Gaal Aron) și s-a concretizat în două apariții editoriale: „Un creion pentru curcubeu” de Dominique Sorrente (Editura Princeps Edit, Iași, 2008) și versiunea în franceză a volumului „Scrisori către onia snaider” de Paulina Popa (Editura Paula, Deva, 2006). ”

Ca autoare, Corina Petrescu debutează în 2001, cu volumul de versuri „Pentru că tu ești”, apărut la editura „Timpul”, Reșița. Au urmat antologiile colective: «Cuvinte din Nord, I», editura „Solstițiu”, Satu Mare, 2003, «Cuvinte din Nord, II», apărute în 2004 la aceeași editură, și «Ce enigmatică ești, femeie! », editura „3D”, Drobeta-Turnu Severin, 2008. Volumul «Creion» a văzut lumina tiparului în anul 2009, la editura „Citadela”, Satu Mare, având lansarea la Centrul de Creație din aceeași urbe.

„Creion”

Vorbind despre volumul „Creion”, poeta spune: „Creion” este prima mea carte scrisă în stil modern. Versurile din acest ciclu sunt, după părerea multora, niște pseudohaiku-uri. Nu a fost în intenția mea să folosesc această formă literară care pare foarte simplă, deși în realitate nu e deloc așa. Dar pentru mine, creația literară este o idee de moment, pe care o transcriu pe hârtie. Rar revin asupra textului, pentru că nu cred că aş putea modifica ceva atunci când acel „fulger” a trecut. Și nu îmi impun o anumită structură și nicio anumită formă, decât în acrostihuri.”

„Creion” include mai multe cicluri: „Aparență”, „Monade”, „Creion”, „Poveri de zăpadă”, „Spațiul scrierii: albul paginii mele”, precum și poeme de sine stătătoare. Făcând referire la temele și motivele din volumul „Creion”, Ioan Nistor spunea că acestea „sunt din sfera omenescului din noi. Voi pomeni doar câteva: singurătatea, durerea, aspirația. Registrele dominante aparțin liricii intimiste, altele se combină în același poem, cum se întâmplă cu satira și duișia.”

„Ars poetica”

„Am gustat întotdeauna poezia profundă, textele care îți spun ceva și care au darul de a te opri pentru o clipă în loc, acelea cu care rămâi în gând și după ce ai închis cartea și după ce o pui în bibliotecă, aceea la care revii după câteva săptămâni, luni, chiar ani.” În lumina acestor gânduri, autoarea trasează în „Ars poetica”, principalele linii ale liricii sale – o lirică modernă, în care zăpezile aduc nota de mister și vorbesc despre un univers poetic prin excelență subiectiv. Eul liric este clar definit, iar evocarea anotimpurilor sugerează intrarea în universalitate și dorința de a atinge prin scris, perfecțiunea. „Zăpezile acestea/ Ning întotdeauna/ În chip poetic./ Nu rămâne decât/ Să trec puntea/ Anotimpurilor/ Și să le

deznod.” „O șansă pentru poezie” se remarcă prin totală transparență, prin concentrare, prin spiritualitate. Rămânem în cotidian, în lumea obișnuită, condiția poetului fiind redată simplu, prin starea de a izbuti libertatea și de a depăși obstacolele. „Și dacă scrii/ Și dacă ai curajul/ Să intri-n prăpastie/ Cu capul înainte/ Și dacă poți întinde mâna/ Celui ce-ți strigă:/ „Mai scrie acum!”/ Și dacă țâșnești/ Izbutind libertatea/ (O altă efemeră prăpastie)/ Atunci/ Propriul tău vertij poate deveni/ O șansă pentru cuvânt.”

„Poezia dospește undeva, în sufletul meu.

În viziunea Corinei Petrescu, poezia este ”latentă sinucidere/ în timp;/ cap plecat pe/ propriul umăr;/ bolovan atârând/ de funia sinucigașului.../ descătușare.../ dureroasă povară;/ duminică uneori;/ fântână a singurătății;/ gând spre ceea ce ar fi putut fi;/ rar de tot;/ o zi de mâine;/ cer albastru de adânc;/ poartă/ spre neuitare;/ spre libertatea/ de a împiedica timpul să curgă/ cu nonșalanța/ unui fulg de nea/ rățacit/ și/ fără rost” („Poezia”). Prin marea putere de abstractizare de care dă dovadă, stilul Corinei Petrescu amintește de cel al lui Nichita Stănescu și Ion Barbu. Iată o definiție a poeziei, în viziunea celui dinfi: „...poezia nu este lacrimă/ ea este insusi plânsul,/ plânsul unui ochi neinventat,/ lacrima ochiului/ celui care trebuie să fie frumos,/ lacrima celui care trebuie să fie fericit.”

Firul comun al stihurilor Corinei Petrescu și ale lui Nichita Stănescu este marcat de același dramatism al afirmațiilor, ce ține de realism, de aceeași complexitate a trăirilor. „Poezia e dor după ziua de ieri și spaimă față de ziua de mâine”, afirmă poeta. „Este clipa încremenită în timp sau zbor cu iuțeală de fulger. E imposibil și posibil. Este bir. Și dar. Și ofrandă. Este ură și capcană a pasiunii. E dimineață și noapte. E regăsire și rătăcire. Este cântec și piatră. Și încă ceva: cel mai important în poezie este ca ea să nu se identifice cu o barieră între creator și cititor, ci să fie o punte de legătură între oameni. Nu îmi aleg temele și, în general, nu scriu. Poezia se scrie în mintea mea aproape singură și dospește undeva, în sufletul meu”, mărturisește aceasta.

Între „Impas” și „Destin”

„Am certitudinea că aş fi putut face mult mai mult(e) în viață. E adevărat ce se spune că niciodată nu e prea târziu. Uneori e doar...imposibil! Când ajungi la acest adevăr al trecerii, când realizezi că eternitatea nu ține de semantica vieții, când îți dai seama că ai fi putut începe atâtea și atâtea drumuri și că nu ai apucat să o faci, nu te simți prea confortabil. Și e foarte greu să recunoști că la greu, de cele mai multe ori, rămâi singur”, declară Corina Petrescu. În acest sens, poemul „Impas” se detașează prin nota nostalgică, dând impresia de mister, de „spirit

întemnițat în lucruri”, cum spune Nichita Stănescu. Și aceasta pentru că în viziunea poetei, fiecare început este identic cu un altul, astfel că viața este văzută ca spațiu închis, ca închisoare, motiv consacrat în literatura contemporană de Dostoievski, în romanul „Crimă și pedeapsă”: „O nouă pagină/ o nouă zi/ ale cărei culori/ inevitabil/ ar trebui schimbate.../ O nouă zi/ la fel de/ veche...”

Asemenea lui Nichita Stănescu, Corina Petrescu pune un foarte mare accent, în versurile sale, pe vizual. În poezia „Destin” de exemplu, imaginea clepsidrelor „uite în nemișcare;/ sticle/ în care/ nisipul/ curge numai/ o/ singură/ dată/ și numai/ într-un/ singur/ sens” amintește de picturile lui Salvador Dalí. Poeta înțelege, la fel ca și Nichita Stănescu, în „Cu o ușoară nostalgie”, zădărniciia luptei cu timpul. Clepsidrele Corinei Petrescu sunt la acesta clipe „mari ca niște lacuri/ de câmpie/ ... Ora își pune o coroană de nori, liliachie.” Dincolo de tenta tristă, însă nu dramatică, specifică ambelor poezii, finalul, deși identic ca formă – o interogație retorică – diferă ca mesaj. Dacă Nichita Stănescu spune: „Ți-aduci aminte suflete de-atunci, tu, gândule?”, ceea ce denotă neputință și regret, Corina Petrescu are intuiția întoarcerii spre Divinitate, singura în măsură să găsească o soluție la orice neliniște și durere: „Unde e mâna/ Ta, Doamne,/ să le mai întorci/ din când în când/ aceste uitate/ și totuși,/ cât de însemnate/ clepsidre?”

„Cântec și rugă fierbinte”

În „Nimicnicie”, poeta se află „în căutarea neprețuitei chei/ a izbăvirii”, a acelei pietre filosofale din poemul „Cu o ușoară nostalgie” al lui Nichita Stănescu. Dezamăgirea, tristețea, durerea, amărăciunea culminează „într-o disperare fatalistă”. „Înspre amurg,/ viața,/ continuu balans/ între bine și nebine,/ se uită în piața de vechituri/ după un toiag/ în care să-și alinte anii în plus/ într-o disperare fatalistă.” În „Sens interzis”, imaginea este de-a dreptul șocantă - „Pustiul din mine/ nimeni nu știe cu exactitate/ când a venit și când a plecat” - sugerând drama creatorului, a omului neînțeles, sfârtecat de frământări interioare, dornic de a cunoaște absolutul, dar neputincios în fața vieții. Despre aceeași însingurare, despre căutări, despre setea de cunoaștere și imposibilitatea împlinirii, Corina Petrescu discută pe larg, în poemul „Geografia existenței”. „În haine de călătorie/ alergăm mereu/ în căutarea luminii de la/ capătul

unui tunel/ inexistent./ Pădere,/ iluzie,/ dorință,/ târâm/ spre care/ nu ne putem împiedica/ să ne îndreptăm din ziua în care s-a auzit/ primul strigăt./ Atracție fatală/ spre un spațiu/ neconvențional./ Cântec și rugă fierbinte/ în aceleași/ haine de călătorie/ pe care le purtăm neîncetat/ de la răsărit spre apus./ Două lumânări dantelate/ și, dincolo de stele,/ o singură stea,/ doar una.”

„Apus de soare în oglinda fântânii”

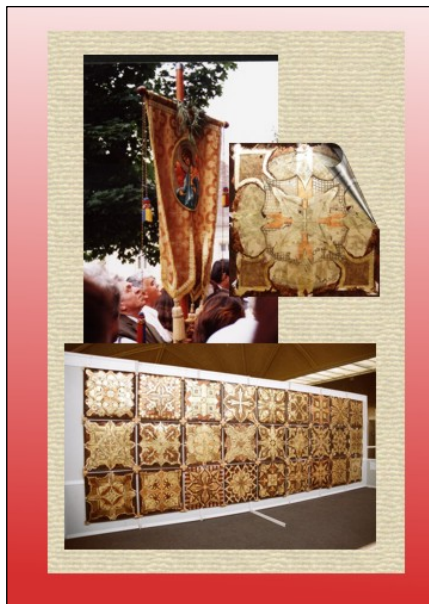
Odată cu poezia naturii, Corina Petrescu ne invită să pătrundem într-un nou univers, romantic prin esență, în care elementele cosmice și terestre se află într-o perfectă armonie. În „Instantaneu”, antiteza dintre imaginile calme din debutul poemului, menite să sugereze veșnicia naturii, și versul final

evocă din nou, neliniștea, anxietatea, imposibilitatea de a accepta stereotipiile. „Stele galbene/ se odihnesc pe umărul nopții,/ frunze sfioase întârziate în muguri,/ fluturi în petale de magnolia,/ apus de soare în oglinda fântânii,/ vaietul mării tânjind dimineți,/ o muzică rebelă învăluie totul.”

Referindu-se la volumul „Creion”, Ioan Nistor spunea: „Corina Petrescu ne supune acum atenției un nou volum, pe care și-l intitulează arghezian „Creion”, în care autoarea în cea mai mare parte își ia răgazul de a zăbovi grațios lângă imagini, spre a le surprinde poeticitatea.” Un exemplu elocvent de poetică în imagini este și „Trecere”. „Numai nuferi albi/ mișcându-se/ ireversibil/ în oglinda timpului.” Cadrul este feeric, senin, paradisiac, de basm, iar detaliile sunt precise. În „Primăvară” - „vânt/ zburând/ printre pădăii” - sau în „Melc” - „rouă/ sclipind/ în dimineți/ și dăre” - ori în „Mai” - „ninge cu pădăii/ lumina/ și ți-e bine/ ai oprit pentru puțin/ timpul în loc” - descrierile sunt estetice, în nuanțe luminoase, elevate, rafinate și subtile.

„Frunza cântă singură”

În poezia erotică, autoarea „refuză extremismul verbal al unui erotism contaminat de bolile vulgului, resimțindu-l ca trecător, superficial și capabil să degradeze ființa. Devenirea ființei presupune și rafinamentul artei de a iubi, sentimentul acesta, așezat inclusiv sub razele spiritului, nu doar sub cele ale carnalului, înalță ființa. Un poem cârpit cu slove deșuchete, pare să ne spună poeta, ar suna ca o repriză de manele într-o catedrală. Ca atare, în ogorul poemului ea nu admite expresia buruienoasă pe care o taie până curge sânge. Chiar dacă, în plan artistic, libertatea nelimitată e calea, contând doar

textul, mai puțin morala și moralitatea viziunii”, scrie Ioan Nistor.

Stihurile de dragoste ale Corinei Petrescu au la bază sugestia. Evitând referirile directe, aceasta dispune de capacitatea de a reda prin instantanee, o iubire marcată întotdeauna, de durerea despărțirii. „Frunza cântă/ singură/ fără tine/ și/ fără vânt.” („Minune”) Autoarea nu trăiește acea dragoste ce stă sub semnul căsătoriei și implicit, al statorniciei. Erotismul Corinei Petrescu include decepția și dezamăgirea ca aspecte ce țin de normalitatea relației bărbat-femeie. Chiar dacă își dorește să experimenteze statornicia, poeta înțelege că singurătatea și dorul rămân un dat pentru ea. În „Dor” - „Neatins buchet/ de liliac/ în nopți de septembrie” – și în „Încă dor” – „Ai bătut/ la porți/ și erau/ ale singurătății” – aceasta acceptă cu o înțelepciune resemnată înfrângerea în iubire, redând prin elemente din natură ce dau impresia de tablou, propriile trăiri interioare.

Dragostea nu este o imagine luminoasă în poemele Corinei Petrescu. Fidelitatea este o trăsătură proprie doar poetei, care tânjește să se întoarcă și să retrăiască momentele fericite, ce se dovedesc a fi acum, hrană pentru gând și suflet. Prezența apei, a elementului fluid denotă, la fel ca și natura, starea sufletească a autoarei, iar senzația de sete copleșitoare sugerează ideea de gol interior, de singurătate. „Mi-e sete uneori,/ o sete năvalnică,/ nebulă,/ și atunci/ mă întorc să mai sorb o dată/ minunea/ din căușul palmelor tale/ am băut cândva/ și-mi este dor/ să fac din apă/ Fântâna/ în care doi bănuți,/ zbor de porumbei,/ îi amintesc apei să cânte.” („Dacă”)

„Vers”

„Autoarea volumului „Creion” are credința că adaugă un pilon liric la echilibrul lumii”, afirmă Ioan Nistor. „După numeroase tsunami ale urâtului”, completează acesta, „o astfel de infuzie este binevenită. Volumul se impune prin febrilitatea căutării unui timbru dezinvolt, autoarea captându-și izvoarele de pe versantul realului, își adună discret materialul de inspirație în albia unui torent. Inspirare, cu originale și memorabile expresii, suntem încrezători că poeziei pe care o scrie Corina Petrescu i se va distinge tot mai clar răsunetul viguros, distinct, prin adăugarea unor noi „creioane”. Până la apariția acestora, nu ne rămâne decât să mai lecturăm cu aceeași bucurie estetică, un „Vers”: „Numai îngerii/ au învățat/ să zboare/ înainte chiar/ de a fi fost/ îngeri.”

OCTAVIAN D. CURPAȘ
Phoenix, Arizona, SUA

Prefață...

Toader Ungureanu ne apare ca un prozator îndrăzneț, constant și laborios. Deși de formație științifică, specialist în finanțe, el s-a exersat desinvolt, în toate genurile literare, încă din tinerețe, având manuscrise de sertar, pe care nu le-a putut publica decât în condițiile libertății, aduse de Revoluția Română din Decembrie 1989.

Cariera sa de povestitor (narator) și poet deopotrivă ne apare astfel ca spectaculoasă și susținută prin lucrări beletristice editate și volum, în fiecare an. A debutat cu „Regăsiri în timp” roman de mare amploare (Ed. Dokia, Cluj-Napoca 2000), apoi fierbinți poeme închinare copilăriei, părinților, locului natal și celor dintâi iubiri în volumul de poezii „Mi-e Dor” (Editura Dokia, Cluj-Napoca) extinzându-și registrul simbolic, spre treptele vârstelor și luminile tinereții și maturității creatoare, continuate în anul 2000 la aceeași casă de editură cu volumul „Gânduri pentru prieten”, bine primit atât de critici cât și de publicul cititor, revelându-vi-se cu o rotunjire și amplificare a universului său poetic edificat din solide structuri prozadice ale tinereții literaturii în genere.

Toader Ungureanu a continuat să scrie, publicând în anul 2004 la Editura Napoca Star Cluj-Napoca cu un nou roman de mare amploare „Sub semnul Capricornului”, în care capacitatea sa de surprindere a vieții, a memoriei lucrurilor, s-a dovedit de excepție prin virtuțile „moldovenești” ale naratorului (creatorului de lumi, în arta cuvântului). Naratorul, aici, este implicat efectiv în realitatea evenimentelor. Acțiunea romanului pendulează în principal în prezentarea unei realități geografice și umane situate între plaiurile Bucovinei și orașul transilvan în care se află „Cetatea”, prezentându-ne un succint dar interesant istoric al „cetății-temniță”, autorul redimensionând personaje, situații, întâmplări, sentimente conform experienței sale marcate de-a lungul timpului.

A urmat în anul 2005 un nou volum de poeme „Și stropii grei”, de asemenea la Editura Napoca Star, și un monumental roman de formație în trei volume „Rătăcitorul” (*Triumful vieții, Destine*) creații ample, solide ce se amplifică, înalță și stratifică, până acolo încât acest roman în parte istoric, a putut fi numit de cronicari o Saga a familiei autorului. Volumul al III-lea, din „Rătăcitorul”, intitulat sugestiv „Dincolo de hățișuri”, a completat și „etajul” viziunea scriitorului despre naștere, educare, formarea destinului și traseele personajelor sale văzute ca stâlpi ai societății și ai prestigiului unui clan (neam). „Nu aștepta luna Mai” (nuvele și povestiri Editura Napoca Star) rămâne indubitabil

unul dintre romanele valoroase ale autorului supus unor concepții și formule clasice, în care la vremea apariției sale alături de cuvântul autorului remarcam în prefață *“puterea și apetența de a deține redutabile calități ale geniului povestitorilor moldoveni ai culturii și artei noastre literare, autenticitate, sinceritate și un puternic flux narativ, epic, concizie, esență și realism artistic”*. Aici vom regăsi pagini despre Revoluția din Decembrie 1989, trăită de autor în micul orașel de pe Someș, punct de cotitură în existența neamului românesc.

Toader Ungureanu și-a rotunjit și împlinit creația literară cu încă două volume editate în anul 2007, romanul de factură artistică și oarecum istorică *“Condamnat la viață”*, prin care se redă autenticitatea zilelor celui de al II-lea Război Mondial, de aici din Câmpia Transilvană, trăite de personajul cărții, un locuitor al Petreștilor, localitate situată undeva, pe albia râului Someș, în apropierea orașului Cetate, Gherla, prefăcut de prof. Felicia Rus, iar celălalt, de poeme, intitulat *“La colț de uitare”*, prefăcut de prof. Voichița Vereș Pălăcean, ea însăși scriitoare, închinată celor dragi, refugiați undeva pe alte stele, copilăriei bucovinene a autorului însuși, transhument prin studii în spațiul mirific ardelenesc în speță *“lunga, întinsa vale a Câmpiei Someșului, cu legende, istoria, miturile ei specifice”*.

A urmat, desigur, un nou roman intitulat *“Dragoste și durere”*, o Miorița modernă, având la bază povestirea tatălui său, cândva, demult, când, așezat pe genunchii obosiți ai bătrânului, asculta tăcut poveștile acestuia despre dragostea, dar și despre ura dintre frați, având drept cauză pământul... Aici vom urmări destinul fratelui vitreg al Scorușilor, scăpat ca prin minune din ștreangul fraților, dar și pedeapsa destinului pe care cei doi o primesc în final. Un roman care te ține cu sufletul la gură, nelipsind scenele de dragoste cu care ne-a obișnuit autorul în fiecare carte de-a sa.

Și iată că în anul 2009, la aceeași editură Napoca Star, suntem din nou în fața unei apariții literar-editoriale, ispititoare; romanul autobiografic într-un fel *“Al cincilea anotimp”*. Format din cinci capitole care funcționează și precum niște nuvele (*Cumpăna, În căutarea unei stele, Un ultim vis, Răbojul și Iar printre oameni*), romanul se înalță, se stratifică și se edifică din elemente, fapte ale vieții având așadar în fața noastră complexitatea unui roman care în final ne va pune pe gânduri, rememorând însăși viața, moartea, întregul ciclu al vieții.

Personajul central din *“Al cincilea anotimp”* rămâne de la prima, până la cea din urmă pagină a cărții naratorul însuși, scriitorul-copil și apoi adolescent, născându-se, crescând și trăind în spațiul Dornelor (localitatea Șar), însă formându-se la Cluj, în Transilvania și fiind apoi adoptat ca *“fin”* al Someșului (al orașului Gherla-inima generoasă a Câmpiei Ardealului). Om al cifrelor, iar după Revoluția din Decembrie 1989, autor a 15 cărți, scriitorul Toader Ungureanu este predestinat, prin însăși nașterea sa, *“zodiei rătăcitoare a Capricornului”*, cu faptele, experiențele și viața, ascunse și sortite singurătății și evocând, în profunzime, sintagma copilăriei și adolescenței, înălțând în lumea cuvântului, frământările sufletului său și neîncetata căutare a idealului, realizării și împlinirii ca student și apoi om al cărților și al cifrelor, în familie, în munci și zile și paralel în truda și efervescența creației.

Lumea, spațiul romanului se conturează și se amplifică în chip poetic însă și potrivit realismului prozei, între Dorne și vetrele lor - Câmpulung Moldovenesc (așadar, vesela grădină a Bucovinei) apoi al neasemuitei văi a Someșului (Beclean, Dej, Gherla), semne de rai ale locuirii, vieții și trăirilor poetului, povestitorului, nuvelistului și romancierului Toader Ungureanu. *“Soarta omenească, afirmă el, totdeauna supusă încălcelilor, hățișurilor, întortochierilor și complicațiilor de toate soiurile”*, rămâne un obsedant element-simbol al creației sale. *“Scriind, confirmă el, pot uita de mine și de hidoșeniile ce ne înconjoară, mă pot pierde în lumea mea, evadând din lumea în care nu mai avem timp să-l privim pe cel căzut...”* Îngerii de la căpătâiul copilăriei, adolescența, primele iubiri, familia, propriii copii, împlinirile sociale, rămân *“peceți”* ce trebuie căutate cândva în *“Cartea Vieții”*! De ce a fost în stare acest muritor? - se va întreba Creatorul Divin, atunci când va apărea în fața sa. Ce i-au dăruit ursitoarele? Viața onestă!, cititul, scrisul, socotitul, continuitatea plină de statornicie nestăvilă, a trudelor zilnice, a speranțelor. Ce ți-a fost scris? Ce s-a împlinit și făptuit - pe răbojul timpurilor? Răspunsurile pe care le așteaptă îl vor pune pe gânduri, ajungând la concluzia că a scris prea puține pe răbojul vieții, cerând spațiu și timp pentru a continua și a lăsa ceva în urma sa...

Toader Ungureanu închină capitole de o înaltă poezie și vibrație artistică prieteniei (prietenilor), feminității (iubirilor de-o vară, cum spune el), cu o onestitate, savoare, sinceritate, pline de cruzime, însă și sufletelor sluțite, plânse, cernite și împietrite,

ruinate și ofilite, afirmă el, păcătuind nu numai împotriva spiritului, ci și cărnii și, nu în ultimul rând, valoroase pagini-decăderii spirituale și suferințelor, caracatițe ale Morții!, crizelor sociale și psihozelor (în *speșă cele de după Revoluția din anul 1989*). Pagini dense, în care, adaugă *Toader Ungureanu*, se șterge și se pierde acea delimitare dintre bine și rău, dintre credință și păcătuire, împlinire-ratare, justiție-adevăr și minciună. Ideea Eccleziastului - că totul în lumea aceasta ar fi zadarnic, fără niciun rost, “*de prisos*”- viață deșartă, aleatorie...

“*Al cincilea anotimp*” ne apare astfel ca un roman despre tinerețe, dragoste, suferință și moarte, zbateri, împliniri și ratări, despre “*anii de varietate*” ai scriitorului, formație, poezie, înprospătare, etern de roua dimineților spiritului, “*vraja cuvântului*” sau “*mireasma florilor de levănțică*”. O “*zbatere*” a omului (însă și a creatorului, între lumi paralele), *stinghere lacrimi și stranii fulgere, sosite parcă de “dincolo”*, autorul întrebându-se obsedant; -Ce lași în urma ta?... Se va găsi oare cineva care-ți va urma...urma? Să făurim, să făptuim ca să dăruim, iată concluzia romanului.

Dacă în primul roman, “*Regăsiri în timp*”, *Toader Ungureanu* ne poartă pe aripi de vis prin orașul îndrăgostiților..., Paris, apoi în romanul “*Sub semnul Capricornului*”, prin inegalabila Indie, continuând prin “*Trilogia Rătăcitorul*”, unde vom descoperi frumusețile Orientului, ne întrebăm, în următoarele creații pe unde ne va mai purta, ce frumuseți vom mai descoperi?

Concluzionând, romanul “*Al cincilea anotimp*” cea de-a cincisprezecea carte a autorului *Toader Ungureanu*, reprezintă o apariție editorială originală, complexă, a unui scriitor ajuns în fața maturității creației sale...

CONSTANTIN ZĂRNESCU

ÎNȚĂIUL DADAISM,

în viziunea scriitorului Ion Pachia Tatomiurescu

Prof. Univ. Dr. Ion Pachia Tatomiurescu este membru activ al Uniunii Scriitorilor din România (din anul 1980), unul dintre membrii fondatori ai Societății Române de Haiku (din 1990) și ai Academiei Dacoromâne din București (din 1996). Este membru al Asociației Istoricilor Bănățeni (din 1992) și al Société des Poètes et Artistes de France (din 1999). Membru al Academiei de Științe, Literatură și Arte din Oradea (din 2004) și membru

al World Poets Society/ Société Mondiale des Poètes (depuis 2007).

Autor a peste 30 de volume - poet, eseist, prezent în antologii și semnatarul a numeroase prefațe și postfațe la cărți care, în credința sa, eruditul intelectual crede că merită să intre în atenția criticii dar, mai ales, în atenția publicului, Ioan Pachia Tatomiurescu aparține, după cum singur se declară, primei Școli a Paradoxismului, de la revista craioveană, *Ramuri*.

Scrie pentru că nu poate altminteri, scrisul constituind credința sa de a-și „prelungi prezența, ori sentimentul părelnicului „prezent”, cu lucrări întru catharsis etc...

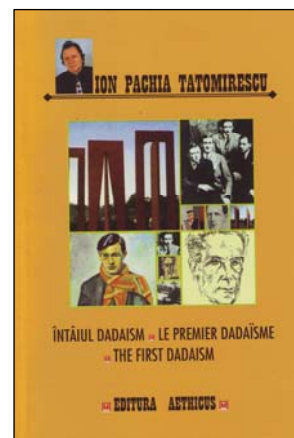
Erudit și născocitor și dincolo de rafturile bibliotecilor cu tomuri savante, Ion Pachia Tatomiurescu nu mimează mode trecătoare, nu caută negustorește să intre în topul vânzărilor de carte. Fiecare dintre cele peste treizeci de volume scrise și deja publicate poartă amprenta unui autor legat definitiv și irevocabil de filonul de insiprație, care este lirica vahală. Face acest exercițiu cu finețe și inteligență de magistr, fiind, paradoxal, un scriitor modern, adept al modernismului temperat, cum îi place să se califice. Crede în resurecția modernistă din a doua parte a secolului 20 și poate, de aceea, Paradoxismul, ca altă fațetă a literaturii, i se pare a avea afinități reale cu secolul 21.

În recent editatul volum „Întâiul dadaism”, ediție trilingvă, și care a văzut lumina tiparului la Editura Aeticus din Timișoara în 2009, Ion Pachia Tatomiurescu reușește să aducă la îndemâna fiecăruia dintre noi, cititori mai mult sau mai puțin avizați, ideea de dadaism, plonjând cu cercetarea în istoria literară a avangardei dadaistă de lirism, fenomen unic în lume, și care a avut loc în România anilor 1912-1915.

Mulți știm, alții am știut, dar am mai și uitat, că acest superb fenomen literar inegalat până astăzi, a fost rodul colaborării poezilor Ion Vinea și Tristan Tzara.

Scrisă într-o manieră, inconfundabilă, clară ca stil. aparținând prof. dr. Ion Pachia Tatomiurescu, cartea de față nu șochează, doar ne restituie, în sensul cel mai elegant al cuvântului, ne redă un eșențion dintr-o istorie literară românească, care, în acest sens, ar putea fi cu mult mai aprofundată, mai strălucitoare decât este astăzi redată de critică și Istoria Literară.

Între capitolele cărții (Întâiul dadaism, Întâiul dadadism sau dadadismul de la București-Gârceni (Romania), Al doilea dadaism sau dadaismul de la

București – Zürich - Paris) există punți de legătură clare dar și atât de bine șlefuite științific, încât autorul ne face să regăsim o atmosferă încărcată de literatură adevărată, de istorie literară, pe fiecare dintre paginile cărții. Însoțite de date de calendar, de „trimiteri” și exemple preluate din operele poezilor dadaști, dar și de fotografii, care vin să completeze vizual o lume care nouă, poate, ne este din ce în ce mai ascunsă în aburul timpului. Paginile cărții devin documente certe, filoane ale unui fenomen rar și pe care, ocupați cu nimicnicia din jurul nostru, cei mai mulți dintre noi uităm să ne însușim dadadismul ca pe o victorie pur românească, un vis românesc împlinit, dar mai ales, un act de cultură recunoscut de o Europă opulentă și gata să strălucească și prin sudoarea poezilor români.

Profesorul Ion Pachia Tatomirescu ne întoarce cu fața spre un timp în care bucuria de-a fi scriitor român se declama la scenă deschisă.

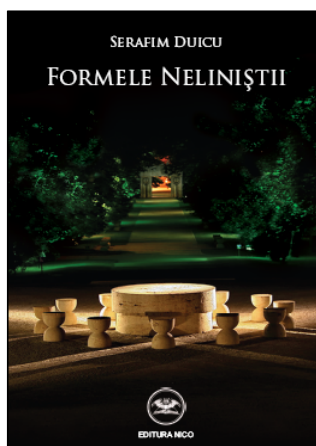
Cu o copertă realizată de Florina Pachia și Liviu Curtuzan, cu grafică evident grăitoare pentru cel care ține cartea în mână pentru prima oară, INTÂIUL DADAISM este un fel de manual scris de un maestru pentru ucenicii din jurul său, dar mai cu seamă, pentru că el, maestrul Pachia, știe care îi este menirea pe acest pământ.

MELANIA CUC

Serafim Duicu, timp care doare

Ori de câte ori aducerea-aminte învie primul an al studenției mele, văd lămurit imaginea celor doi cărțurari care mi-au deschis mintea întru descoperirea tainelor și a frumuseții literaturii vechi (lucru de neînțeles pentru mine până atunci!): prof. univ. Ion Apostol Popescu și asistent univ. Serafim Duicu. Gândul meu nu-i desparte pentru că ei înșiși erau – pe atunci – nedespărțiți.

Mi-i amintesc mereu cu vocile vibrând de bucuria cuvântului *rostit întru zidire*. Profesorul Ion Apostol Popescu își gătea cuvintele în ”alb duminical” și dându-le mereu ”mireasmă câmpenească” (*Poem pentru frumusețea cuvintelor*), ni le aducea în sala de curs pline de căldură și de neașteptate înțelesuri, rostogolindu-le înspre noi încă din capătul coridorului. Îl așteptam cu ușa deschisă larg, ca nu cumva să pierdem ceva din rostirea Profesorului.

Asistentul universitar Serafim Duicu dădea culoare și vibrație fiecărei întâlniri cu studenții. Seminariile conduse de Domnia Sa aveau consistență, erau vioaie, atractive, nesuprapunându-se cursului, ci completându-l, înfrumusețându-l, îmbogățindu-l cu noi valențe și ajutându-ne pe noi, studenții, să ne formăm propria perspectivă asupra materialului predat.

”Măreția omului - spunea Nichita Stănescu - stă în ceea ce are în două feluri cuvântul: într-o tângire spre frumos și o tângire spre adevăr”.

Tângind spre adevăr și spre desăvârșire, Serafim Duicu a pornit pe urmele celor aïdoma lui: Gheorghe Șincai, Samuil Micu-Clain, Petru Maior, Vladimir Streinu. A devenit lector, conferențiar, profesor universitar dr. și ministru secretar de stat.

Tângind spre frumos, a început să se caute și să se descopere pe sine, să se raporteze la lumea în care trăia, să-și definească menirea, s-asculte ”plânsul uitat al mamei”, să culeagă din cer ”ca pe niște mere stelele”, să deschidă ”ochi treaz deasupra lumii” - și astfel a devenit Poet.

Pe poetul Serafim Duicu l-am descoperit în 2005, când, prin grija soției sale, prof. Valerica Duicu, a apărut la Editura Tipomur volumul de versuri ”Ochi de veghe”. Am fost uimită să descopăr această dimensiune a personalității sale, așa cum uimiți am fost atunci când Ion Apostol Popescu, lansându-și volumul *Flaut pentru o frumoasă*, ni se descoperea altfel decât în sala de curs. Un Serafim Duicu *fragil și preocupat de trecerea timpului*: ”Murim puțin în fiecare clipă/ și fiecare pas e către moarte” (*Puțină moarte*), ”Îmi caut alinare în meri și în gutui.../căci timpul, doamnă, mă doare” (*Scrisoare*), *îndrăgostit* ”Lângă mine tu/altar de lumină...” (*Lângă mine tu*) și *visător - unduind peste ierburi* - ”iar în zorii zilei, către soare,/ eu să strig: <<La stele de vânzare!>>” (*Astrală*), *fascinat de minunile acestei lumi și preocupat de rostul său pe acest pamânt*: ”M-am născut/să se-nalțe în mine/zvâcnirea Coloanei fără terminare/ împlântată în lutul nașterii mele” (*Menire*), *singur și smerit*: ”Sunt singur, Doamne, aruncat pe mal,/și valurile mării de durere îmi sfășie-ntruparea val cu val/vin, Doamne, în genunchi iertare-a-ți cere” (*Rugă în genunchi*), *purtător de lumină*: ”eu și cu tine dacă luminăm/nu suntem sori, ci raze” (*Ce suntem noi*) și descântând *la melc, la fântana oarbă, la temelie, la vămile văzduhului, la pașii vremii...* Se simte ”brad singuratic zdrențuit de vânt” (*Brad în eroare*), strigându-și demnitatea ”cu crengi și cetini”, dar se vrea a fi ”fir de iarbă odrăslit în tufiș/plăpând, firav nebătut de vreme” (*Brad*).

N-a uitat lecția demnității, învățată în copilărie, de la ai săi: ”Trăiesc în mine câmpul și munții cu pădurea/ Și mușcă putregaiul cu gura și săcurea/Și tata și bunicul, lumini care-au apus/Ce spusu-mi-au, în viață, să caut drumu-n sus”. (*Fatum*) și, într-o

lume percepută ca un *dans al erorilor*, și-o asumă ca pe o constantă a trecerii sale prin timp și se simte dator s-o transmită urmașilor: ”Mergem pe linia timpului dur/cu aspre bătaii sub osul frunții/din firele gândului ne țesem împrejur/scări să urcăm temerari munții.// Și dacă-n drumul nostru pătimaș/o stâncă va vrea să se prăvale./sunt lângă tine, fiu și urmaș./cu pasul neademenit de ocoale” (Drum).

Serafim Duicu rămâne pentru noi toți profesorul, istoricul și criticul literar, folcloristul și poetul care, de undeva din Tismana Gorjului s-a înălțat ”cu colți de cremene-n priviri/cu fruntea încrețită timpuriu/scrutând depărtările” și așteptând *plămădirea soarelui* (Copilărie).

PROF. ROZALIA TRUȚA

Cărțile Transilvaniei

O cercetare geografică de ultimă oră ne provoacă la a simți nevoia continuă de localizare în spațiu, lărgindu-ne cultura geografică. Este vorba de volumul **Arii de interes biogeografic din Bazinul Târnavei** de **dr. Petru V. Istrate** și **Hadrian V. Conțiu**, apărut la *Casa Cărții de Știință* din Cluj. Demersul prestigios al celor doi cercetători reactualizează ramuri și subramuri ale geografiei fizice referitoare la climatologie, hidrologie, geomorfologie, biogeografie, pedogeografie, cu accente pe un sistem teritorial bine individualizat, cel al Bazinului Târnavei, „o entitate geografică mediu populată, cu așezări rurale și orașe mici, care au permis păstrarea aproape nealterată a habitatelor naturale în estul bazinului, unde se găsesc cele mai întinse pajiști naturale ale Europei...”

Ariile biogeografice cuprinse în volum au fost inițial proiecte de studiu, subiecte ale unor deplasări în teren pentru colectarea materialului entomologic, aplicații de teren (excursii) pentru cunoașterea peisajului geografic, secvențe de documentare asupra florei și faunei din arii protejate ale Bazinului Târnavei. Astfel, noua apariție editorială a cercetătorilor Petru V. Istrate și Hadrian V. Conțiu este convingătoare prin

cunoașterea directă și documentarea vie, nuanțată, la care se adaugă un bogat repertoriu bibliografic.

Cartea ordonează următoarele câmpuri tematice: *Particularitățile geomorfologice și hidroclimatice ale Bazinului Târnavei, Potențialul biopedogeografic, Habitate de interes comunitar, Caracterizarea biogeografică a ariilor protejate, Elemente de floră și faună de interes major din Bazinul Târnavei*. Sunt evidente aspectele mono-

grafice emblematice (din desenul Transilvaniei eterne) ale Bazinului Târnavei, de la prezentarea poziției geografice la resursele hidrografice, de la identificarea habitatelor la ariile protejate sau tipologia siturilor, de la speciile de plante rare la specii de animale. Este elocventă acuratețea prezentării, gen *curriculum* (amplasare, coordonate geografice, acces, suprafață, descriere, note) a stepelor și pajiștilor, alături de păduri și tufărișuri, rezervația de stejari pufoși de la Daneș-Criș, Lacul Ursu, Muntele de sare de la Praid, Vulcanii norioși de la Hârșag, Insulele stepice de lângă Slimnic, Podișul Hârtibaciului, Grădina botanică Școlară din Blaj, ca să cităm doar câteva dintre habitate, arii protejate sau situri, care devin tot atâtea puncte de atractivitate ale cărții. Bazinul Târnavei, în argumentația autorilor, se definește a fi atractiv prin diversitate, unități de relief sau peisagistice, prin specii de plante rare sau de animale, formând bogății și frumuseți unice.

Ariile biogeografice ale Bazinului Târnavei sunt relaționate (este încă un merit al cărții!) la rețeaua ecologică *Natura 2000* formată din suprafețe denumite *situri Natura 2000*, răspândite pe teritoriul Uniunii Europene și cuprinse în programe de conservare pe termen lung.

Volumul **Arii de interes biogeografic din Bazinul Târnavei** de **dr. Petru V. Istrate** și **dr. Hadrian V. Conțiu** pune cu temeinicie în valoare un segment complex al naturii Transilvaniei, subscriind și la accepțiunea în sens larg a științei geografiei, ca disciplină de informare a publicului.

PROF. DR. VALENTIN MARICA

Vatra veche dialog

Mariana Cristescu: „Mă iubesc și mă respect”

-Unii intră în literatură spectaculos, alții sunt mai reținuți, nu se avântă prea repede în valurile vieții literare. Cum a fost intrarea Marianeii Cristescu în literatură? Ce influență a avut mediul literar din care făceai parte asupra evoluției tale literare? Unde te regăsești cu adevărat, în poezie sau în proză?

- Mai întâi de toate, mărturisesc, ani la rând, decenii, o viață de om aproape, am evitat să-mi fac publice gândurile cele mai intime, încredințate hârtiei doar sub semnul „autoconfesiunii critice”, convinsă fiind că scriitorii cunoscuți nu sunt, la urma-urmei, decât niște biete ființe, incapabile să-și poarte crucea în tăcere, și că editarea operei este tocmai ecoul-bumerang al strigătului în pustiu. Nu știu când și, mai ales, dacă valurile în care am intrat, în urmă cu... multă vreme, sunt, cu adevărat, cele ale vieții literare. Mediul literar din care făceam parte? Cred că primul și cel mai „consistent” mediu literar al meu l-a constituit imensa bibliotecă din casa părintească. Mii de cărți devorate, sute de autori care îmi deveneau, imaginar, prieteni sau inamici, înfășurată „în manta-mi”, pluteam în înaltul lumii aceleia de la... marginea ceții, departe de frig, sărăcie, foame, spaime, fugind de o realitate care atrofia nu numai ființa trupestă, ci își întindea tentaculele mizerabile către lumina din suflet – ultima speranță. Așa am supraviețuit, așa am învins moartea sufletului care, nu o dată, se apropia vertiginos. Nu cred că mediul literar... palpabil, boema de la Uniunea Scriitorilor din București, pe care o frecventam uneori, m-a influențat în vreun fel. Mai degrabă m-a timorat, fiindcă acolo aveam prilejul de a examina fenomenul din „culise”, constatând că până și „geniile” își pot macula aura înmuind-o în prea multe licori bachice, că și aripile acelea, pe care eu le consideram imaculate, pot... năpârli. De altfel, inapetența mea, reală, față de alcool, interpretată ca fățarnicie, mi-a stricat nu puține relații, atât în societate, cât și în viața personală. Întrucât tot ce am scris până acum – bun sau prost – a constituit adevărul clipei când m-am așezat în fața colii albe de hârtie, mă regăsesc în tot ce am scris și scriu. Și sper să-mi dea Dumnezeu „brânciul” acela atât de necesar să mai scriu, pentru că, Rac fiind, am pus înainte, deliberat, întotdeauna,

nevoile celorlalți. Uneori am regretat, nu faptul în sine – binele Aproapelui, nici lipsa elementarului „Mulțumesc!” – pe care nu l-am dorit, și nu l-am așteptat, ci timpul – neiertător cu risipa și „clipa cea repede ce ni s-a dat”.

-Ai cochetat cu poezia, cu proza, cu critica literară. Unde crezi că poți spune ceea ce simți? Este poezia doar apanajul unei anume

vârste?

- Eu - am mărturisit acest fapt, nu o dată, public, acest păcat, pentru care sper că Dumnezeu, la Judecată, va fi mai îngăduitor cu mine – sunt o trufașă! Mă iubesc și mă respect. De aceea, nu-mi permit să mă cobor într-atât pentru a trișa. Nu am cochetat nici măcar cu bărbații din viața mea, darmite cu sentimentele mele dezvelite în lumina lunii ! Am luat lucrurile prea în serios, totdeauna, și asta nu a fost un lucru prea bun pentru igiena sufletului. Așadar, spun ce simt, oriunde. Desigur, în limitele bunei-cuviințe. „Femeia și hârtia rabdă orice” – mă provoacă, uneori, un hâtru amic al meu. Ei, bine, am încercat să fiu, înainte de toate, OM, respectându-mi atât feminitatea, cât și imaculata puritate a hârtiei. Nu cred că poezia este apanajul vreunei vârste, ci al unor anumite combustii, proprii stărilor extreme. Mă refer la poezia autentică. Mă întrebi, printre rânduri, de nu mai scriu versuri? În tot cazul, nu din cauză că am îmbătrânit, nu am renunțat, tocmai pentru că nu-mi place să mă mistific, aștept EMOȚIA, o nouă ninsoare, o nouă vibrație. Eu nu fac exerciții zilnice de scris, cum fac poeții de meserie, cum își exersează gamele pianității. Eu nu scriu poezie, ea mă scrie pe mine, atunci când se coace și... dă pe-afară!

- „Orice se întâmplă în viață poate constitui un roman. Și în viață nu se întâmplă numai amoruri, căsătorii sau adultere; se întâmplă și ratări, entuziasme, filosofii, morți sufletești, aventuri fantastice. Orice e viu se poate transforma în epic. Orice a fost trăit sau ar putea fi trăit.” (M. Eliade). De unde îți alegi subiectele, personajele? În ce spații epice se simt cu adevărat în lumea lor personajele tale?

- Eliade avea dreptate: „Orice e viu se poate transforma în epic”. Și nu numai. Am spus-o adesea și repet: scriitorul este suma lecturilor sale. Nu inventăm, de fiecare dată, roata, dar istoria se repetă. Lumea e o scenă, iar noi, personajele piesei, observa

bine genialul Will, și îmi place să reamintesc asta de fiecare dată. Poate, de aceea, creatori care nu s-au cunoscut, nu s-au citit reciproc și trăiesc în colțuri diferite de lume, concep simultan lucruri aproape identice. Ce spun eu acum nu are nicio legătură cu plagiatul ori cu legea copyright-ului. În privința spațiului... epic, toți suntem personaje epice, fiecare își poartă în suflet traista lui cu povești – spuse sau nespuse. Personajele mele sunt desprinse din... adevărul meu cel de toate zilele, dar asta nu înseamnă că ele nu pot pluti deasupra orașului precum Motanul lui Bulgakov ori îngerii lui Chagall.

-Crezi că există o criză a literaturii, în general, în România în special? Cum stă proza, de unde-și mai ia subiecte? Ce mai poate să fie transformat în poezie?

- Nu cred în niciun fel de criză, nici economică, nici politică, nici a literaturii. Nu cred nici măcar în gripa asta... nouă. Povestea cu criza este cea mai mare diversiune a secolului, pentru a manipula în ultimul hal... turma, pentru a-i convinge pe oameni că sunt neputincioși și că nu se pot descurca fără iubiții conducători. Guturaiul nu a facilitat atâta chiul și oameni trimiși la plimbare pe Corso ori prin cârciumi nici chiar în primii ani postdecembriști. Psihologia de turmă funcționează de minune. Dictionul „Pâine și circ !” s-a modificat considerabil, în substanță. Avem acum „Mască... porcină și circ... politic!” sau viceversa. Cum preferi. Cineva s-a îmbogățit, din nou, în zilele acestea de ditamai... criză economică mondială! Mă întrebi de unde își ia proza subiectele? „Câtă viață, atâta literatură”. Nu mi se pare că societatea și viața noastră cea de toate zilele nu ar fi ofertante. Ce putem transforma în poezie? Orice, har să fie! Citeam deunăzi un eseu despre... sulul de hârtie igienică, fără intenția autorului de a vulgariza subiectul, aflat, de altfel, în trend. Așadar, ce mai poate fi transformat în poezie...? Noi înșine. Noi putem deveni poezie. OCHIUL veghează încă! Trebuie doar să crezi. Multă vreme m-am întrebat ce semnificație are Ochiul acela pictat în unele icoane. Am înțeles mult mai târziu - nu poți fi recunoscător pentru ceea ce ai, dacă nu știi să vezi. Nefericirea lumii izvorăște din neștiința privirii. Dacă te vei uita de jur-împrejurul lumii și al tău însuși, ca în mișcările (învățate cândva în orele de Geografie) de Rotație și Revoluție ale planetei Pământ, pe care ne rabdă Domnul să

Mariana Cristescu înregistrând pe Romulus Guga la un vernisaj

viețuim, vei afla răspunsuri dintre cele mai neobișnuite. Am recitat Psalmii lui David. Acela încă de pe atunci știa ce și cum să privească.

-Există și o criză a lecturii? Se citește mai mult, mai puțin ca înainte de 1989? Va fi marginalizată lectura de alți concurenți ai timpului liber?

- Există o... nu i-aș spune criză a lecturii, ci mai degrabă, un soi de... minimă rezistență, de cădere în derizoriu, pentru care nu aș condamna neapărat societatea de consum, ci sistemul capitalist feroce, instalat ex abrupto, care a statuat alte priorități mai ales la nivelul populației sărace. „Criza lecturii” are nenumărate cauze, prima fiind interminabila anti-reformă a învățământului, antrenând și alterarea relației profesor-elev. Prețul cărții a explodat, în situația în care „materialul” literar poate fi accesat gratuit pe internet. Desigur, pentru „cunoscători”, nimic nu poate concura senzația inclusiv tactilă a întoarcerii filei de carte... Pe de altă parte, societatea este alcătuită din indivizi, fiecare cu bagajul său informațional, de unde și varietatea hobby-urilor. Nu cred în lectura din timpul liber, poate pentru că eu nu am avut niciodată timp liber. Nu știu ce înseamnă. Pentru mine, lectura este nu numai o plăcere, ci 99% a doua natură. Există, pe de altă parte, o listă personală, a fiecăruia dintre noi, cu... priorități. Depinde unde este poziționată, în top.

-Este Târgu-Mureșul un spațiu (de)favorizant afirmării literare? Crezi că-i lipsește vieții literare mureșene un mentor, un lider? Cam ce stă în calea afirmării scriitorilor mureșeni? Pentru că, oricât de „mari” sunt unii „acasă”, validarea lor întârzie!? Cine sunt „vinovații”? Autorii, critica literară?

- Nu cred că Târgu-

Valentin Marica, Cornel Moraru, Iulian Boldea, Zeno Ghițulescu, Mariana Cristescu, Nicolae Băciut, la lansarea volumului „Martor”, de Lazăr Lădăriu, 2008

Mureșul este mai (de)favorizant afirmării literare decât alte orașe ale patriei și, cu siguranță, nu de mentori duce lipsă viața literară (inclusiv) târgumureșeană, căci aceștia abundă pe centimetru pătrat, călcându-se nu numai pe bombeuri. Cred că ura de sine a noastră, a românilor, este cel mai mare dușman al nației. Ca atare, tot aceasta stă în calea afirmării valorilor, aflăte încă în viață, la nivel național, nu numai local. Când încep să se ducă spre lumea umbrelor, avem grijă să-i bocim cu fastul tragediei antice, observând, în fine, că au existat! Așa că, având în vedere criza lecturii și croșele la patină pe care și le pun dragii de scriitori, unii altora, ca și cum lumea nu ar fi destul de mare ca să ne încapă pe toți, Timpul rămâne singurul în măsură să ne (in)valideze creațiile. Răbdare și tutun! În ce mă privește, nu mai fumez de trei ani, iar despre răbdare se mai poate discuta. Cine e de vină pentru situația de fapt? Probabil că toți și toate, la un loc!

-Cum se simte Mariana Cristescu în spațiul literaturii mureșene? Ești un autor (in)comod? Dar în spațiul literaturii naționale? E el receptat pe măsura valorii lui?

- Mă simt bine alături de puținii mei prieteni, scriitori. Probabil că am toate șansele de a deveni, în anumite situații, un autor incomod, mai ales când – rarissim – se mai întâmplă să primesc vreun premiu. Altfel, nu văd motivul pentru care scrisul meu – nu mă refer la publicistică, la editorialele din „Cuvântul liber”, ci la proză – ar putea deranja pe cineva. Dar totul este posibil în măsura în care unii dintre cei care ne-au mutilat viețile mai trăiesc și se regăsesc între coperti.

-Cu ani în urmă, George Bălăiță afirma că avem poeți buni, dar poezie mai puțin bună. Cum stăm în spațiul mureșean cu prozatorii și proza ultimelor două decenii? Cine e pe primul loc: prozatorii sau proza?

- Este o întrebare la care, în mod inevitabil, răspunsul ar putea părea în mare măsură subiectiv. Dacă luăm în calcul că aici a trăit și a scris Romulus Guga, că prozatorul Mihai Sin - unul dintre cei mai

valoroși scriitori ai timpului nostru – locuiește și creează la Târgu-Mureș, putem trage cortina! În domeniul prozei suntem tari de tot. Ne încurcăm, însă, la poezie, fiindcă, în ciuda „biserițelor”, a taberelor, a „chiburilor”, aici este „inflație” de poeți, unii chiar de foarte bună calitate, deși nu toți sunt membri ai Uniunii Scriitorilor.

-După îndelungi așteptări, Târgu-Mureșul are, în sfârșit, o revistă literară care e deschisă spre toată lumea, care are deschidere, la rândul ei, spre toată lumea. Cum îți apare „Vatra veche” în peisajul publicisticii culturale mureșene?

- M-am bucurat la „facere”, ca la nașterea unui copil al meu. „Vatra veche” mi-a prilejuit ocazia de a demonstra, în cadrul rubricii „Prietenii mei, poeții internauți”, ce potențial creator excepțional are poporul nostru. Mi-am propus să prezint aici poeți din toate colțurile țării, care, din varii motive, nu au posibilitatea de a-și face cunoscută opera. Și rezultatele nu au întârziat. După „brânciul” prietenesc din „Vatra veche”, unii poeți debutanți aici au obținut finanțare pentru a-și edita volumele ce așteptau în sertare. De fapt, „Vatra veche” mi-a oferit posibilitatea de a continua proiectul demarat în urmă cu două decenii în pagina „Cultură și artă” din „Cuvântul liber”.

-Se știe, e greu să poată trăi scriitorul român din scris. Ce ar trebui să facă scriitorul și pentru a putea trăi, măcar rezonabil, dar și pentru a nu fi deturnat prea mult de la masa de lucru?

- Ar trebui să aibă surse colaterale de finanțare. Sau o sănătate de fier, care să-i permită să-și ia 2-3 slujbe simultan. Soluția ideală ar fi, cercetându-și cu atenție arborele genealogic, să-și descopere vreo rudă bogată, undeva, în America, sau chiar la Pătârlagele, dispusă să-i lase averea prin testament. De data asta, chiar m-ai prins: nu cunosc răspunsul. Eu închid ușa pe muzică barocă și mă apuc de scris, cu trei mere roșii în strachina de lut. Unchiul meu de la Bolintin a murit sărac.

Târgu-Mureș, 7 noiembrie 2009

NICOLAE BĂCIUȚ

DESPRE POEZIBILITATEA LIMBII

Mă-ntreaba un amic din țara de baștină, care m-a (re)găsit pe internet, surprins de faptul ca am devenit cunoscut în lumea scrisului, dacă credința lui că limba română este cea mai potrivită limbă pentru poezii este corectă și dacă este adevărat că rimele poeziilor în românește sunt mai adânci, mergând până la a treia silabă, decât în alte limbi. Aș zice, adică, iubirea lui pentru limba sa maternă fiind lăudabilă, neostentativă, mă convoacă la un duel amical (el e inginer electronist), pe această temă.

Voi numi această proprietate POEZIBILITATE, adică ușurința cu care o limbă se lasă în voia jocurilor de cuvinte ale poeziei. Bun prilej de redescoperire pe nepregătite a ascunzișurilor limbii noastre materne. Adevărul este că domnia sa, limba română, are câteva perle cu totul neîntâlnite în alte limbi, și care îi înalță "poezibilitatea", dându-i parfumul și culoarea unei flori rarissime în câmpia veșnic verde a creației.

Cuvinte precum *rai* și nu "doar" paradis, expresii ca o *gură de rai*, sunt câteva pilde imposibil de redat în nicio altă limbă, ele deosebind-o de suratele sale. Ca să nu mai vorbim de incomparabilul *spațiu mioritic*, un diamant în coroana poezibilității.

Unul din gradele superioare ale unicității limbii este cuvântul *dor*, pentru care nu am găsit corespondent în nici una din limbile pe care le cunosc: nici *vagy* (maghiară), nici *kmiha* (ebr.), *nici desir ardent* (fr), nu redau durerea lipsei – dorul.

În sfârșit, exemplul care mă uimește iar și iar: în nicio altă limbă știută de mine, nu am găsit două forme pentru sentimentul amoros: *dragoste* (pentru vârsta mai tânără a celor implicați) și *iubire* (pentru mai târziu, când intervine teama vârstei, necesitatea sprijinului). Sau invers...

Oricum, aceste privilegii ale românei o fac mai sensibilă, mai bogată în nuanțe și forme. Mai "poezibilă".

Orice ar spune, cu limpezimea bunului simț de care dă dovadă amicul meu, sunt convins că oricare popor – de la chinezii cu vorba gătită, până la spaniolii poetizând în limba castanietelor, și de la tribul african cu strigătele sale războinice chiar dacă subiectul este exprimarea vreunui sentiment liniștitor, până la englezii reci, până și în învăluitoarea limbă devenită internațională, fiecare este de părere că limba vorbită de el este cea mai poetică. Și e firesc să fie așa : este aceasta o formă lăudabilă și directă de patriotism.

Indiscutabil, schimbările de vocabular, tehnicizările din ultimele decenii au ca urmare rigidizarea limbii, restrângerea sa într-un spațiu aformal, artificial, dar cu puternice impacturi asupra multor aspecte sociale și educaționale.

Dar să ne liniștim în ce privește limba ebraică – ea este, pe de o parte, frustrată de faptul că nu are regionalisme și nici dialecte, care poate ar fi oferit o gamă mai largă de definiții, dar pe de alta are privilegiul de a construi imagini poetice uimitoare prin construcția concentrată numită *smihut*. Bogăția sa este, astfel, bazată pe ebraica arhaică peste care s-au zidit, caramidă cu caramidă, strânse în acel smihut, înțelesuri mereu noi ale celor scrise. Este unica limbă care a dat lumii cel mai frumos poem, Cântarea Cântărilor, poate mai corect Poemul Poemelor, dovada indiscutabilă a gradului său înalt de poezibilitate.

ANDREI FISCHOF

Valeriu BÂRGĂU Generație și creație

După „Directorul de conștiință (dialog cu Mircea Ciobanu), negreșit cea mai substanțială și pertinentă carte a lui Valeriu Bârgău - reporterul, este „Generație și creație” - editată post-mortem de soția lui, Mariana Pândaru. (Ed. „Călăuza v.b.”)

Cu spirit provocator, factor care dă nerv dialogului și îl conectează strict - afectiv rezonanței lui post-moderniste – dar nu numai, - (cu câteva excepții), și în acel ton cu siaj evident Slast-ist, incitant, Bârgău are opțiuni în fond elective, iar travaliul lui interogativ cuprinde aproape tot ce e mai activ, mai bun, mai „artilerie grea” din scrisul românesc. Acribia antologatorului, inclusiv corespondențele relevante privind conlucrarea cu mulți dintre ei, mai ales prin revista lui „Ardealul literar și artistic”, aluziv la „Suplimentul literar și

artistic” al răposatei „Scînteii a tineretului”, Bârgău adună la un veritabil virtual colocviu, nume sigure în istoria literaturii, de care un Manolescu avea a ține seama, mai ales că Bârgău frecventase cenaclul de Luni, înverșunat fan al grupării bucureștene.

Poate că absența unui Ion Gheorghe, Artur Silvestri, Mariana Brăescu etc., care i-au fost foarte apropiați dar și – chiar așa, - a unor scriitori importanți din arealul hunedorean (Igna, Ionel Amărieuței, Gligor Hașa, Dumitru Velea, Raisa Boiangiu, Victor Isac, Carmen Demea, Ioan Evu, Iv Martinovici, N. Chirica, M. Pîndaru-Bârgău, Paulina Popa etc., precum și a altor în mod sigur cândva intervievați de el, lasă un gol nejustificat, dar nu îl suspectăm de intenții partizane, cartea fiind realmente un care îi obligă subtil pe cei cuprinși să îi fie recunoscători colegului lor și editorului, atât de tragic dispărut.

EUGEN EVU

Eminescu la Fântâna Blanduziei

Respingem *aprecierile* ce vor să instituie ideea că, după așa-zisa „prăbușire” intelectuală din iunie 1883, Eminescu n-a mai scris cu luciditate. Virulența publicistului și amplitudinea discursului critic, se spune, nu mai sunt prezente în publicistica de după 1883, dată la care se încheie activitatea lui Eminescu în redacția *Timpul*. Reintrând în gazetărie, în noiembrie 1888, colaborator la *România liberă* și apoi fondator al ziarului *Fântâna Blanduziei*, prin redactarea editorialului programatic, 4 decembrie 1888, semnat E., așadar, reîntors în *iarmarocul deșertăciunilor*, Eminescu ar fi doar auster, vindicativ și liric.

Noua lectură a ultimelor texte publicistice din *Fântâna Blanduziei*, publicate între 4 decembrie 1888 – 1 ianuarie 1889 (*Fântâna Blanduziei*, 4 decembrie 1888, *Formă și fond*, 11 decembrie 1888, 1888, 25 decembrie 1888 și *Ziua de mâine*, 1 ianuarie 1889, articol premonitoriu) nu perturbă panoramicul ideatic și stilistic al publicisticii eminesciene prin elemente de discontinuitate. Dimpotrivă, conspectul de lectură reține invariante ale operei publicistice, forță ideatică și expresivitate, „biciuind și arzând, de o parte – cum aprecia Nicolae Iorga – sfătuind și revelând, de alta, în numele aceluiași Dumnezeu al înțelepciunii.”

În fața unei Europe abisale, spiritul critic al lui Eminescu, *homo universale*, își manifestă intransigența. Comentariul aporiilor europene de la sfârșitul anului 1888 și începutul anului 1889 e scris cu argumentele aceluiași *biciuitor de rele*, cum îl numea D. Murărașu pe Eminescu, preluând, parcă, versul din *Scrisoarea IV* : *Dintr-o zi culeg atâtea, parcă-aș fi trăit o mie*.

Notația publicistului este explozivă, precisă și dramatică, prin enumerația amplă (procedeu asidentului), conturând imaginile contrastante ale prezentului european. În *Formă și fond*, invocând relele *endemice* și *epidermice*, legile devenite literă moartă prin felul de aplicare, cauzele „degenerescenței și diminuării populației”, formele „civilizațiunii pripite”, respingând utopia, Eminescu transcrie lucid: „Țara a fost bântuită de pelagră, de intoxicațiune palustră, de angină, vărsat, toate astea în urma influenței pernicioase ce o exercită asupra

sănătății mlaștinile, locuințele insalubre și neaerate, hrana neîndestulătoare și munca excesivă.”

Diatriba, ridiculizarea *ad personam*, ceea ce George Călinescu numea *furie sublimă* sau *mânie directă*, trec dinspre detaliu tipologic autohton (stupidul de Serurie, gheștețarul Carada, paralizicul Caragdis, dolichodactilul Costinescu) spre panoramicul european, identificat cu răul

generalizat, pentru extirparea căruia nu ajută alifia îndulcitoare a eufemismului, ci numai scalpul chirurgului. Publicistul hașurează harta morală a Europei, *paradis în destrămare*, la joncțiunea anilor 1888 și 1889, atribuindu-i numele de *plagă nevindecată*. Țările Europei, puternice sau slabe, sunt cuprinse, în opinia publicistului, de

o boală a epocii, cu forma ei cea mai gravă, cea sufletească. Omenirea a pășit în superlativul absolut al nemulțumirilor, manifestate prin iritare, spaimă, anxietate, nervozitate, pesimism și scepticism. Eminescu numește fețele răului construcțiilor umane, sociale, economice, militare, politice din Rusia, Germania, Franța, Italia, Anglia, Austria, Serbia, Grecia, Turcia, Portugalia, Elveția, Olanda, Suedia. Datele publicistului consună, în aprecierea noastră, cu imaginea din *Junii corupți*: *Cad putredele tronuri în marea de urgie*. Sufocată de instituții „mincinoase”, Europa și-a pierdut „bucuria de a trăi” și „dorința de a lupta”. Pesimismul european a contaminat și artele. Franța a admis naturalismul, filozofia și-a făcut din omul care moare într-o societate în agonie o modă, Hegel a introdus frazeologia în dezbaterea filozofică, metafizica e întunecată și disperată. Doar arta antică, lipsită de „amărăciune și dezgust”, rămâne un posibil refugiu. Corespondența cu imagistica lirică poate fi din nou ilustrată : *Venere, marmură caldă, ochi de piatră ce scânteie ...*

Într-o Europă cu *simțiri reci, harfe zdrobite*, cu *măști râzânde*, unde convenționalismul, individualismul, răsturnarea ierarhiilor, stranițetea comploturilor, fătărnicia, regresul intelectual, „conjurațiile” ipocrite ajung la mare rang, literatura și artele sunt chemate „să sanifice inteligențele”. De aceea, pentru noua publicație, Eminescu, fondatorul, propune titlul de *Fântâna Blanduziei*: *numele izvorului ce răsărea de sub stejar în vecinătatea orașului Tibur, izvor care întinerea și inspira*.

VALENTIN MARICA

DINCOLO DE DETRATORI ȘI SCEPTICI –

Criticul ieșean, Alexandru Dobrescu, în lucrarea sa *Detractorii lui Eminescu* (Junimea, Iași, 2002), definea conceptul de “**detractor**”: “*Detractorul este, în accepția curentă, persoana care lucrează, cu bună-știință, la știrbirea (sau distrugerea) bunei reputații a cuiva. Este o practică a cârpaciului invidios pe maestru – sau a artistului mediocru, gelos pe Gloria marelui artist (...) Între cel care ponegrește și cel ponegriț este (sau ar trebui să fie) o flagrantă diferență de valoare, fără însă ca detractorul să aibă conștiința propriei inferiorități*”. Al. Dobrescu pune discreditaarea Maestrului pe seama “defectuoasei funcționări a mecanismelor de selecție a valorilor, în special a imixtiunii criteriilor profesionale(...) Urmașii se cred întotdeauna superiori înaintașilor, cărora nu scapă nicio ocazie de a le administra, precum școlarilor nesilitori, pedagogice corecții”. În mare, Al. Dobrescu are dreptate. În lucrarea sa sunt dați, ca exemple de detractori, Petre Gră-dișteanu, Gr. Gellianu, Al. Grama, Aron Densu-șeanu, Anghel Demetriescu... - dar față de atitudinea negativistă a lui Eugen Lovinescu, Al. Dobrescu vine cu temenele și scuze... Nu era cazul...! Cel ce nu vrea, din rea-credință, să vadă pe GENIUL CONFORMATOR al Duhului Neamului care l-a născut (inclusiv pe el, lepădatul de Neam!), e mai rău decât detractor: este orb și trădător de spirit...

Dar, iată ce spune dl Dobrescu, mai departe: “*Rostul istoricului literar nu este însă de a pune la zid un trecut ale cărui măsuri și desfășurare nu le împărtășește, ci de a-i înțelege logica internă și, eventual, de a trage învățăminte*”.

Din acest moment, ne despărțim categoric de opiniile lui Al. Dobrescu.

Eminescu NU E TRECUTUL, CI VIITORUL DE DUH AL NEAMULUI SĂU! Eminescu NU are nevoie de “mila și înțelegerea tolerantă” a nu știu căror trepăduși culturnici (evident, nu ne referim aici la dl. Dobrescu, pe care-l știm ca fiind un extrem de onest hermeneut – ci ne raportăm la cei pe care dl. Dobrescu vrea să-i justifice, în nemernicia și orbirea lor cultural-spirituală!), CI FIECARE DINTRE NOI ÎI SUNTEM DATORI CU ÎNȚELEGEREA FIINȚEI NOSTRE, PRIN EL!!!

...Și ținem să ne exprimăm și demonstrăm, sus și tare, opinia - mai ales că avem în față negliobiile înveninate și pline de paraziții ignoranței, din *Dilema veche* – 1998, a ciracilor “hipopotamului pleș”... - precum și afirmațiile belferului, proteguit de către dl.

N. Manolescu, precum icioglanii “deandosulea” ai sultanilor... - dl Mircea Cărtărescu (cf. *Adevărul literar și artistic*, Nr. 956 /14 ianuarie 2009 - *Salvați-l pe Eminescu sau lăsați-l să doarmă!*): “*trăim o epocă a contestației, sătui de ditirambii de altădată (...) Ceea ce în faimosul număr din «Dilema» de acum câțiva ani era proaspăt* (n.n.: da, precum excrementele matinale...) *și adevărat* (n.n.: ca jurămintele politicianilor...), *chiar curajos* (n.n.: ...da, cu morții poți fi, totdeauna, **curajos**...mai ales când bunul-simț, cultura și deșteptăciunea nu te prea dau afară din casă...), *a devenit acum subiectul a j-de mii de anchete prin toate revistele*.

«Salvați-l pe Eminescu» e azi un slogan la fel de plicticos ca și «Salvați Delta», «Salvați planeta» etc. Cum și de către cine a fost folosită

imaginea lui Eminescu? “*De toți naționaliștii, de la pătlăgeaua verde la cea roșie. Am avut un Eminescu cu centură diagonală, unul cu carnet roșu de partid, unul cu cocardă tricoloră... Pentru toate gusturile, toate vremurile și toate buzunarele (...) Eu personal nu-l mai citesc pe Eminescu, l-am citit destul în tinerețe și-l știu bine. Prefer să-i citesc azi pe poeții de azi.(...) Cu Eminescu mi se-ntâmplă ce mi se-ntâmplă cu toți autorii pe care-i știu prea bine și pe care-i iubesc cel mai mult: nu-mi mai vine să-i citesc*”.

Am citat copios din Cărtărescu, pentru a savura aroma imbecilității, în toată măreția ei “imposturală”!

Iată unde duc lenea și autosuficiența, ghiftuiala narcisiacă, impostura cultural-spirituală!

Da, Al. Dobrescu avea dreptate, atunci când alarma asupra “defectuoasei funcționări a mecanismelor de selecție a valorilor, în special a imixtiunii criteriilor extraprofesionale” – atâta doar că nu spunea numele Adevărului, până la capăt: cu adevărat, criticii profesioniști români, de după 1989, nu-și mai fac datoria față de valorile de Duh ale Neamului Românesc, ci, ori se retrag timorați, inhibați (a se vedea cazul criticilor clujeni Mircea Muthu și Ștefan Borbély) sau, pur și simplu, se dovedesc nedemni și slabi de înger, ne-conștienți de eroismul și sacralitatea misiunii lor de PAZNICI AI VALORII DE DUH AUTENTIC, misiunea de a apăra valorile AUTENTICE ale Neamului căruia îi aparțin (a se vedea tristul caz al eminentului critic Eugen Simion), ori se dovedesc din ce în ce mai depășiți, mai limitați în forțele lor hermeneutice...și asta se întâmplă prea multora, ca să începem noi să le înșirăm, aici nevrednicele lor nume! Dar, mai rău decât orice, este pătrunderea corupției, a josniciei și partizanatului ticălos, în rândul criticilor “de profesie” (și nu putem să cităm nume, la acest capitol... - pentru că, cel mai greu, azi, este să dovedești, în fața Instanței Juridice,

tocmai **corupția** – NICI FLAGRANTUL NU TE AJUTĂ! - și noi n-avem bani, pentru a scăpa de rigorile legii meschine și parșive a oamenilor, lege de care se împiedică...”boii”!).

...Să vorbești despre “ditirambi”, în **cazul Eminescu**, este dovada celei mai crase relecredințe...(deci, dl. Cărtărescu și “maestrul” său, dl. Manolescu, cel ce-i dă acestuia “binecuvântarea”, în orice împrejurare și orice prostie ar emite, “lucrează, cu bună-știință, la știrbirea - sau distrugerea - bunei reputații” a lui Eminescu...! – dl. Manolescu îl “lucrează” pe Eminescu și prin... **Istorii**...! – cu adevărat demne, prin fabulațiile vehiculate într-însele, de “bârfele” arabico-șeherezadice...) - la fel ca și în cazul afirmației despre “protolegionarismul” ori “comunismul” lui Eminescu...(când sunt atât de puțini oameni, azi, în România, care să și știe ce vorbesc, atunci când le merge gura despre legionarism, comunism, naționalism, curat ca despre... “pătlașele”!) - iar să afirmi că Eminescu a devenit un **obiect de direcționare a sloganelor**...nu înseamnă decât pură și deloc simpatică ignoranță... Și asta, nu pentru că nu s-ar fi ajuns, prin cei care n-au citit un rând din Eminescu, dar “aquișează” la transformarea spiritualo-divinului, în “**marfă de promo**” – ci pentru că însuși Mircea Cărtărescu, prin alegația sa, dovedește, cu vârf și îndesat, că face parte dintre “fluerașii” care consideră spiritul – o marfă – și, ceea ce este cu mult mai grav, că **Mircea Cărtărescu habar n-are să citească!** Nu mă refer, evident, la alfabetizarea “poetului de curte manolesciană”, ci la absoluta lui impotență de Duh: “***Eu personal nu-l mai citesc pe Eminescu, l-am citit destul în tinerețe și-l știu bine. Prefer să-i citesc azi pe poeții de azi.(...) Cu Eminescu mi se-ntâmplă ce mi se-ntâmplă cu toți autorii pe care-i știu prea bine și pe care-i iubesc cel mai mult: nu-mi mai vine să-i citesc***”. E ca și cum un individ oarecare ar afirma că-l plectisește **Predica de pe Munte** a Lui Hristos...uitând să spună că, de fapt, el, “plectisitul” – **E SURD!!!**

Eminescu nu-i o modă, ca să te lepezi de ea, o vreme, și, cine știe când și din ce “capriț”, s-o reiei, “s-o repui pe tapet”! Eminescu este cel dintâi receptacul al influenței Arhanghelului Spiritului, Mikaël, aici, pe pământ, influență care s-a făcut perceptibilă odată cu anul 1871. Cei care au, cât de cât, bună-credință și cunoștințe și har întru hermeneutică, vor băga de seamă, foarte clar și ușor, diferența enormă de valoare între poemele eminesciene de până la 1871 (tip **La**

Bucovina, O călărire în zori etc.) și cele de după acest an: este evident (înafară de orbi și surzi!) că spiritual mihaelic îl inspiră pe Eminescu (adică, acest spirit divin se pogoară și îl face empathic/profund rezonator, pe Eminescu, la influențele, cu maximă putere, ale Arhanghelului Spiritului, care domină zodiile celesto-terestre). Nu e nevoie de lucrarea

de denigrare securistică, a unor “**cepe-ex-iști**” ai criticii românești, să scoată în frunte “cearșafurile” intime ale lui Eminescu – corespondența: știut este că și Hristos, având dublă natură (umană și divină), se nevoia precum oamenii de carne...dar nu i-a trecut prin devlă niciunui evanghelist să descrie “sejurul” cristic la...privată: în mod evident, evangheliștii erau oameni cu infinit mai multă minte, mai mult bun-simț și mai înalt discernământ al valorii Duhului, decât “**zoilii**” veacului nostru degenerat și dominat de specimene bune de studiat din punctul de vedere al teratologiei...

...Și să ne mai mirăm de confuzia gravă a valorilor, de “*defectuoasă funcționare a mecanismelor de selecție a valorilor, în special a imixtiunii criteriilor extraprofesionale*”! Păi, ce “criteriu extraprofesional” se “imixtează” mai grav, în vremile noastre, decât **politica masonică!** Iar domniile Pleșu, Manolescu etc. (și, după domniile lor, sodom de epigoni-gușteri!), și-au schimbat radical profilul spiritual, **după ce au “degustat” aburul otrăvit al politicii postdecembriste!**

...Dar, firește, politica de tip masonic înseamnă și acceptarea trădării intereselor naționale! Cum putea un domn ambasador UNESCO, cu (a)“sediul la Paris (“*Reședința mea de vară/E la țera...*” **Lojei Marelui Orient**, de la Paris...!), să-l accepte, ca Geniu Protector și Conformator de Duh al Neamului Românesc, pe cel care scrisese despre “**Chestiunea Israelită**” sau “**Chestiunea evreiască**”, “*fiind împotriva încercărilor evreilor de a bloca sau de a condiționa recunoașterea independenței României. Ceea ce se cunoaște de către foarte puțini inițiați este însă cum, pentru atitudinea sa, Mihai Eminescu a fost ucis (de către medicul evreu Fr. Iszac”, zic unii, de către o conspirație iudeo-masonică am zice noi)*” – afirmă Victor Roncea, în art. **Lichidarea lui Eminescu**, 3 februarie 2009, **civimedia.ro**)?!
 (Foto: IPS Ioan Selejanul, la Mănăstirea Sf. Ilie din Toplița, binecuvântând expoziția “Icoana din fereastră”, 2009)

Noi, în cele de mai jos, vom încerca să demonstrăm, cât mai lapidar, chiar pe textul eminescian (demonstrația integrală, *in extenso*, noi am făcut-o în lucrarea **SPIRIT ȘI LOGOS, ÎN POEZIA EMINESCIANĂ – PENTRU O NOUĂ HERMENEUTICĂ, APLICATĂ ASUPRA TEXTULUI EMINESCIAN**, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2005 – lucrare care s-ar putea să-i îndemne, chiar pe domni sastisiți și plictisiți, plini de...”spleen”, precum dl. Mircea Cărtărescu sau chiar dl. Patapievici, cel cu... “schelete prin dulapuri”... - să-l re-citească, la infinit, pe Eminescu, fără să afirme, ca despre... “scaunul diurn”, că...”nu le vine”...să-l mai citească pe cel al cărui Logos îi face, INCLUSIV PE EI!!! – să facă umbră acestui Pământ Sfânt ROMÂNESC...!!!) – că un GENIU PROTECTOR și CONFORMATOR de Neam nu merită să cadă sub judecata fariseilor, “hiclenitorilor” de Duh Românesc și ignoranților.

***

Rosa Del Conte, unul dintre cei mai competenți și mai subtili exegeți ai operei lui Mihai Eminescu și unul dintre cei care au dobândit, prin răbdătoare inițiere întru Eminescu, profunda capacitate de intuire a cosmicității spiritului eminescian, afirmă, în capitolul **Eminescu și gnoza**²:

“Fiecare gnostic repetă în sine, în limitele posibilităților sale de înțelegere, experiența unui Zoroastru, a unui Buddha, a lui Christos: momente ale unei revelații ce se arată, sclipindu-și lumina, în mintea opacă și întunecată a oamenilor, cărora adevărul li se comunică într-o tradiție discontinuă ce cunoaște întreruperi, eclipse. Acești deșteptători, acești revelatori ai unui adevăr pe care ei îl încredințează unei lumi impermeabile la lumina lor, apar în istorie, se inserează în ea, dar nu se prelungesc în ea, nu îi modifică în chip substanțial, radical, direcția și sensul. Totuși, nici ei nu se identifică cu Absolutul, care este ABSOLUT transcendent”.

Raportată la spiritul eminescian, remarca Rosei Del Conte, în prima ei parte, este de o subtilitate a intuiției absolut remarcabilă. Într-adevăr, Eminescu, sub imperativul Spiritului său cu valențe cosmogonice, prin tragedia și extazul (pe care-l implică esența ritualică a operei sale), își neagă vâul înșelător și înrobitor al substanței și se rafinează până la identificarea cu marii “deșteptători” ai spiritului uman.

El, Eminescu, este Zoroastru, Buddha, Christos. De fapt, este Anonimul Revelator. Este spiritul omenirii, reîndumnezeite și recuperate întru Unu, prin revelația “deșteptătorilor” ei. Tocmai de aceea, nu putem fi într-un acord deplin cu continuarea afirmației Rosei Del Conte: nu trebuie urmărite

efectele **emergente** ale acțiunii Spiritului redeșteptat în masa opacă - omenire -, ci trebuie intuite efectele **imersiunii** spiritului, în ceea ce se numește “lume”. Va trebui să fim de acord că Spiritul lucrează în afara ochilor noștri firești, căci Spiritul urmează logica propriei sale esențe **suprafirești** - iar nu logica **umană** (“discontinuu”, cu “întreruperi”, “eclipse” - cum bine spune Rosa Del Conte) a încă nedeșăvârșitei noastre ființe, care este expresia încă nedeșăvârșirii misiunii Spiritului: misiunea de autorecuperare, a Omului Transcendental³, Omul-Spirit, din proliferarea - omenire (echivalentă cu starea de opacizare - depreciere a Spiritului).

Logica umană o putem urmări noi, oamenii firești, pentru că noi, nefiind desăvârșiți, vom putea percepe (prin rezonare) doar non-desăvârșirile. În schimb, nu avem dreptul, în virtutea neputinței noastre, să absolutizăm și să idolatrizăm neputința, să punem în centrul cosmosului, ca unic adevăr, non-desăvârșirea noastră. Nu este normal să subiectivizăm atât de mult cosmosul (aducându-l în zona carenței noastre spirituale), încât să punem, în centrul său, ignoranța noastră, să dăm universului măsura inerției și opacității noastre spirituale (temporare sau nu). Să înlocuim geo-centrismul cu ignoranto-centrismul.

Trebuie să acceptăm că Spiritul lucrează în afara razei oarbe a ochilor noștri firești, într-o zonă esențială: noi suntem lumea, iar lumea este obiectul activității Spiritului care s-a exprimat în lume - activitate dusă până când subiectul și obiectul se vor identifica, subiectul resorbind obiectul, până la identificare - depășirea speciei - **noema** husserliană (Mircea Vulcănescu, **Logos și Eros**, Paideia, Buc., 1991: “Subiectul nu se preface în obiect în chip imaterial, ci prinde din obiect o - species - [un fel de **noema** husserliană] pe care o desprinde din lucru și o ia cu sine în chip abstract cu ajutorul intelectului agent, specia nefiind lucrul însuși, ci principiul lui logic și arhitectural (...) Căci ce era această prefacere a subiectului în obiect, atribuită de Maritain operației de adecvație a cunoașterii, decât un fel de-a realiza în chip natural, printr-o simplă mișcare a spiritului, - adâncirea în celălalt, adică de a depăși, prin acțiune, paravanul acestei **species impressa** ?”).

Spiritul modifică lumea după legile Spiritului, pentru a o putea recupera înspre centrul de energie care a creat-o, a oferit-o spre vădare și expresie.

Va trebui să ne “trezim” măcar noi înșine, exegeții, adică să răspundem la îndemnurile “deșteptătorilor” - căci exegeza unei opere nu se rezumă la constatări superficiale și conjuncturale, ci implică intuiții asupra logicii interioare a operei,

² Rosa Del Conte, **Eminescu sau despre Absolut**, pp. 385-386, Ed. Dacia, Buc., 1990.

³ Cf. Nikolai Berdiaev, **Adevăr și Revelație**, p. 16, Editura de Vest, Timișoara, 1993.

asupra logicii Spiritului care a creat opera respectivă.

Trebuie să fim de acord fie cu Lucian Blaga, care, prin **matricea stilistică** a unui popor, înțelege tocmai munca specifică a Spiritului, pentru a transforma, către izbăvire, de dedesubt, din profunzimile unei nașteri mistice, un anumit popor⁴ - fie cu Rudolf Steiner⁵, care afirmă că lumea arată așa și nu altfel, tocmai pentru că Spiritul își pregătește, cu maximă minuțiozitate - pe de o parte, ambianța întrupării, pentru a se putea exprima pe sine într-un anume fel - pe de altă parte, pentru a-și crea premisele unui ulterior stadiu de evoluție.

Eminescu însuși afirmă următoarele, despre munca sufletului - Spiritului (în general și în particular: spiritul neamului-națiune), într-o pagină din **Geniu pustiu** (II, 356) - ocazie cu care ne putem edifica și asupra consubstanțialității marilor spirite, sustrase dimensiunii temporale, căci **matricea stilistică** a lui Blaga, din secolul XX, corespunde esențial viziunii (în formă DOAR, oarecum masonice⁶...) eminesciene, asupra **geniului neamului**, ca ocean demiurgic: "(...) *aș vrea ca omenirea să fie prisma, una singură, strălucită, pătrunsă de lumină (...) O prismă cu mii de colori, un curcubeu cu mii de nuanțe. Națiunile (citește: neamurile) nu sunt decât nuanțele prismatice ale Omenirii, și deosebirea dintre ele e atât de naturală, atât de explicabilă cum putem explica din împrejurări asemenea diferența dintre individ și individ.*

Făceți ca aceste colori să fie egal de strălucite, egal de poleite, egal de favorite de Lumina ce le formează și fără care ele ar fi pierdute în nimicul neesenței (...). Sufletul omului e ca un val - sufletul unei națiuni ca un ocean. Când vântul cu aripi turburi și noaptea cu aeru-i brun și cu nourii suri domnește asupra mării și valurilor ei - ea doarme monotonă și întunecată în fundul ei care murmură fără înțeles; pe când dacă, în senina și albastra împărăție a cerului înfloresc Lumina ca o floare de foc, fiecare val reflectă în fruntea sa un soare, iar marea împrumută de la cer culoarea sa, seninul geniului său, și le reflectă în visul său cel adânc și luciu".

Vom observa, încă de pe acum, o intermediere a acțiunii **geniului pustiu** asupra individualității **val**,

prin **mare**. Marea reprezintă un fond și un depozit de forme-valuri și ipostaze-valuri (valuri cu soare în frunte sau **valuri întunecate**). Marea este un element cooperant cu **geniul senin** și totodată, o subtilă adversară a **geniului senin** - într-o demiurgie. Marea este fondul-haos, care este receptiv, însă, la "amprente" care oferă forme și, în final, **semnificații ale valului-valuri**. Marea este receptoarea mesajului de **ordine-tensiune** a ființei-val, dar și a mesajului de re-întunecare (prin retragerea, autoabsorbția Luminii-Spirit- geniu) ca haos. Marea este Logos-ul activ, dar și dezactivare a Logos-ului.

Oricum, mesajul lui Eminescu pentru lumea românească este următorul: lumea românească arată așa și nu altfel, tocmai datorită **GENIULUI CONFIRMATOR**, Spiritului eliberat într-o fațetă a prismei-omenire, Spiritului care modelează națiunea-neam conform propriei sale esențe, pentru a o putea resorbi, cândva, la modul soteriologic: "(...) *când Libertatea și civilizațiunea plutesc asupra-i, oamenii superiori se ridică [re-identificarea cu Spiritul originar] spre a-l reflecta [Geniul] în frunțile lor și a-l arunca apoi în raze lungi adâncimilor poporului, astfel încât în sânul mării se face o zi senină, se răsfrânge în adâncul ei cerul*".

De observat, că, prin acțiune, **oamenii superiori** (cei re-inițiați întru Spirit) devin, parcă, superiori Geniului-Spirit (**acțiunea** hiperbolică determină o viziune asupra **tatălui acțiunii**, sursa originală a activării spiritelor superioare - ca **deus otiosus**, divinitate depășită de desăvârșirea finalității propriei acțiuni). **Națiune** era stadiul ABSTRACT,

neimplicat în acțiunea soteriologică aplicată asupra masei opace-omenire - era doar emisia unei "colori" din prisma sintetizatoare a Spiritului. **Popor** devine starea **angajată**, spre finalizarea acțiunii proprii desăvârșiri, propriei re-mitizări, a omenirii, fascicul dintr-o fațetă a prismei-omenire. Identificarea, consecutivă acțiunii de

autorecuperare originală, a obiectului muncii Spiritului cu scopul muncii Spiritului - este lumina mistică, ca **zi senină în sânul mării întregi**, identitate a apei-mare cu cerul-foc (Geniu). (Cf. I-213, **Andrei Mureșanu**, unde **nație** este forma ideală a Spiritului-neam, forma cu care con-vorbește Spiritul-Eminescu, iar **poporul** este **stejarul** angajat în furtuna istoriei, ca furtună inițiată, spre stadiul **măreție**).

(Foto: participanți la vernisajul expoziției „Icoana din fereastră”, Mănăstirea Sf. Ilie din Toplița, 2009)

⁴ Cf. Lucian Blaga, **Trilogia culturii**, vol. 9, Ed. Minerva, Buc., 1985.

⁵ Cf. Rudolf Steiner, **Știința Spirituală**, Ed. Rustania, Timișoara, 1926.

⁶ Cf. Radu Comănescu, Emilian N. Dobrescu, **Istoria francmasoneriei**, Ed. Tempus, Buc., 1992.

Având în vedere co-participarea **oamenilor superiori** la munca Spiritului, de auto-desăvârșire, prin re-edenizarea **mării-lume**, poate fi preluată ideea lui Berdiaev, întru susținerea viziunii eminesciene: omul se salvează în Spirit prin **ziua a opta**, aceea a acțiunii co-operante cu Demiurgul - prin **teurgie**⁷. Este vorba de o recuperare, prin corectare permanentă, a Logos-ului - pentru Mythos.

De menționat și de subliniat faptul că nu acceptăm ideea, foarte răspândită, că experiența Revelației este: a) una de excepție pre-destinată, b) că pentru această experiență nu ar trebui făcut efortul de a obține decât într-un cadru limitat, ca un fel de “ghetou al anormalilor”: în cadrul organizat-religios, al unei biserici-instituție.

Starea de fervoare spirituală-credință, de concentrare către axa interioară a Spiritului, nu este una de excepție și anormală (sau, cel puțin, atipică) - ci este **starea soteriologică, singura stare normală pentru spirit** (care se auto-recuperează din labirintul inițiat al Logos-ului-lume).

În primul rând, experiența mistică nu este altceva decât **trăire spirituală la adevăratul potențial al Spiritului** (și, pentru aceasta, psihicul uman trebuie “antrenat”, educat, inițiat - căci abia cel care nu poate avea experiența Revelației, sau nu este pregătit pentru a o avea, este atipic, exceptat de la normalitate - și nu invers). În al doilea rând, nu există psihic uman fără disponibilitatea re-ligioasă (în sensul original al cuvântului, de relegare-recuperare spirituală întru sacral). În al treilea și ultimul rând, stimularea pentru Revelație în cadrul propice re-sacralizării (deci redobândirii vigorii spirituale **normale**), îl oferă nu doar biserica-instituție⁸, ci oricare formă de concentrare spirituală, cu scop de transgresare a trăirii egotiste (limitat-umane): natura, ca și artele.

După modelul gândirii antice, în legătură cu **mimesis**-ul, gândim și noi că natura oferă artistului modelul perfect: natura cosmică este Semnul care trimite la el însuși. O piatră sau un copac nu ființează tranzitiv, pentru cineva - ci se situează în indiferentismul sublim al creației divine*. La fel, și opera de artă nu poate și nu trebuie considerată ca fiind desăvârșită decât atunci când semnele aparente trimit (prin auto-descompunerea lor) la un Semn-Sine disparent, autoînglobator (care absoarbe întreaga energie psihică, într-o comuniune perfectă,

până la identificare, a artistului cu receptorul de artă): doar provocând experiența Revelației (emițătorul) și doar provocându-și experiența Revelației (receptorul) se poate afirma că s-a desăvârșit **efortul pentru Adevăr**, devenind Adevăr-în-Sine (și, după cum afirmă Berdiaev, Adevărul este revelat).

S-ar putea obiecta, evident, că, în felul acesta, orice semn produs de un emițător poate fi corectat-transformat, prin fervoarea-concentrarea spirituală a receptorului, în Revelație artistică - și atunci, ce nevoie ar mai fi de artiști, dacă receptorii preiau efortul și misiunea artistului? - și că, în definitiv, nu ar mai fi nicio deosebire între Revelația artistică și cea naturală.

Începând cu partea a doua a problemei, evident că vom afirma necesitatea atingerii perfecțiunii cosmic-naturale (și, mai departe, natural-spirituale) de către imperfectele (și imperfect ordonatele, în calea către Revelație) semne artistice. Și, tot atât de evident, ne vom exprima întotdeauna îndoiala în privința atingerii acestei perfecțiuni - atâta timp cât mai există starea de conflictualitate, formală și spirituală, în ciuda (sau tocmai din cauza) existenței atâtor așa-ziși artiști. Puțini, rarissimi sunt **artiștii adevărați** - cei care, confundându-se funcțional cu Demiurgul, au unit spiritele oamenilor, fie și pentru o scurtă vreme, într-un singur Spirit (sau, măcar, în tentația drumului spre un singur Spirit).

În ce privește prima parte a problemei, vom spune: a) totdeauna a fost nevoie de **discipol** pentru un **guru** (maestru), iar stimularea-emularea spirituală nu au făcut din maestru un campion performant celebru, ci, dimpotrivă, i-au întărit **forța modestiei** (l-au transcens în Sublimul Anonimat), i-au creat, prin discipol, “potirul” pentru auto-recuperarea spirituală, prin efortul de a-l ridica-identifica spre comuniune spirituală pe discipol; b) în definitiv, contează nu comunicarea, ci **starea de comuniune** (ca stare de auto-recuperare a Sinelui Suprem) - deci, nu cât de singularizat-genial (de obicei, abia destoinic...) este producătorul de Revelație, ci dacă s-a realizat **starea de revelație**.

Eminescu este, pentru români, în mod cert, “Superlativul Anonimului” (superlativul stării de Maestru), în sensul de cel mai perfect ordonator al stimulilor-semne, către Firea noastră, a celor din expresia-Logos românesc - către Ritualul Cosmic Românesc.

*

Spiritul și Logos-ul sunt con-substanțiale și sinergetice. Căci Logos-ul este Spiritul întrupat. Logos-ul, ca Spirit întrupat, are corporalitate, care poate fi coruptă, poate fi supusă tuturor posibilităților-crucificări, înjosiri - dar poartă în ea germenele soteriologic: se va auto-absolvi, prin efortul de auto-absorbire în Spirit.

⁷ Cf. Nikolai Berdiaev, *Sensul Creației*, Humanitas, Buc., 1992.

⁸ -Pentru orice creștin-spiritualist autentic, **biserica=Christos**. Instituția-biserică doar **mijlocește**, nu este-în-sine.

* De fapt, opinia noastră este că frumosul artistic și frumosul natural trebuie să fuzioneze și să se resoarbă în originea lor comună, în frumosul transcendent - singurul care are și dă sens ideii de Frumos.

Efortul de auto-absorbire în Spirit este, în fapt, efortul anamnezei, efortul corporalității de a se revela sieși ca energie pură, ca originalitate pur energetică⁹.

Să-l luăm martor, mereu, pe Eminescu - el fiind Logos-ul nostru, prin care ne-am crucificat **a exista** și prin care aflăm Buna-Vestire a perpetuei șanse de **a fi** (la modul esențial), de a re-transcende ca Spirit (*Archaeus*, pp. 503-504):

“... cum că omul e numai prilejul, adesea slab, abia suflat, pentru niște patimi cumplite, când gândești cum că purtătorul acestor patimi poate în orice moment să devină o coajă, ca un vas pe care l-a spart vinul, apoi când vezi că unul și același princip de viață încolțește în mii de mii de flori din cari cele mai multe se scutură la drumul jumătate, puține rămân, și aceste puține au în sfârșit aceeași soarte, atuncea vezi cum că ființa în om e nemuritoare. E unul și același punctum saliens care apare în mii de oameni, dizbrăcat de timp și spațiu, întreg și nedespărțit, mișcă cojile, le mână una-n spre alta, le părăsește, formează altele nouă, pe când carnea zugrăviturelor sale apare ca o materie, ca un Ahasver al formelor, care face o călătorie se pare vecinică (...). În fiecare om se-ncearcă spiritul Universului, se opintește din nou, răsare ca o nouă rază din aceeași apă oarecum un nou asalt spre ceruri. Dar rămâne-n drum, drept că în mod foarte deosebit, ici ca rege, colo ca cerșitor. Dar ce-i și ajută coaja carului care-a încremenit în lemnul vieții? Asaltul e tinerețea, rămânerea-n drum - decepțiunea, recăderea animalului pătit - bătrânețea și moartea. Oamenii sunt probleme ce și le pune spiritul universului, viețile lor - încercări de deslegare”.

Vasul-formă a fost chemat-format, imperativ, de esența-vin (Spiritul). Omul-formă este vasul, este amprenta pe care o lasă chemarea Spiritului, asupra haosului. Este urma pe care Spiritul **trebuie** s-o imprime, expresiv, asupra a ceea ce s-a desprins din Spirit, tocmai pentru a coopera la demiurgie: haosul. Spiritul **trebuie** să se dovedească sieși, ca manifestare activă, ca însușire a posibilităților infinite de **a fi**, pentru a-și autoconștientiza esența, Vinul-principiu este esența, care cheamă vasele-forme, spre ordonarea în Logos-ul-expresie-lume.

⁹ G. Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu*, Minerva, Buc., 1985, pp. 322-323, *Hegel*: “... în religia revelată, spiritul se revelează în figură de autoconștiință incorporată (Isus), ca spirit real al lumii dezvăluind că esența divină e identică cu cea omenească. Devenind natură, spiritul se înstrăinează de sine și, atunci, prin moartea lui Isus și preluarea spiritului său în comunitate, se pune în vedere că natura individuală era inesențială (...) pentru conștiința care doar s-a reparcurs, spiritul n-a căpătat încă figura de absolut concret și rămâne o aspirație”.

Mereu se vor face vase, **pentru că există vinul**. Și **vinul** cheamă vasele, pentru a vedea de câte vâguri-amprente (expresia Spiritului, aplicată haosului și existentă prin haosul, convergent cu Spiritul, la demiurgie) poate fi înghițit, resorbit și apoi transsubstanțiat, adică întors în sinele său transcendent. De subliniat: haosul este în același timp a) consubstanțial cu Spiritul și b) co-operant, atât la fața escatologică, cât și la cea demiurgică a Spiritului.

Vasele din care chemarea imperativă a vinului s-a șters - se sparg, inutile și inutilizabile. Vinul, ca **amintire** (citește: amprentă* energetică**, energetizată prin Spirit), este garanția permanenței-veșnicie. **Vasul** uitând **vinul**, determină mutarea permanenței, iar, de la vas, la vinul-esență. Ființa-vie este nemuritoare: ea este Ființa ca proiect-Spirit (manifestare proiectivă, latentă, a Spiritului). Prin ea devine nemuritoare, dincolo de toate chematele forme-vase (amprente, scheme energetice actualizate, ale proiectului demiurgic), **specia**, trans-individualitatea.

Evident, Spiritul nemanifestat (proiectiv) și Spiritul manifestat în Logos (forme ordonate în lume-manifestare) sunt consubstanțiale - Tatăl și Fiul, divini, în aceeași matcă-dumnezeire¹⁰.

“Punctum saliens”, locul (sursa) de țâsnire, face să apară **mișcarea cojilor**. Întâi, Logos-ul sunt șirurile rigide ale proiectului demiurgic. Apoi, se iscă furtuna manifestării-expresie, întruparea Spiritului devine Logos-manifestare. Acum abia, șirurile se departajează, iar în șiruri se nasc fisurile individualității - și, astfel, apare bănuiala dependenței aparențelor - de **ceva de dincolo de ele**, de dincolo de condițiile departajării și fisurării, ceva de dincolo de ele, care nici nu se fisurează, nici nu (se) departajează - ci, din contră, produce și determină **el** fisurarea și detașarea. E adevărat, cine determină ceva înseamnă că poartă în sine proiectul determinării. Dar, nu mai puțin adevărat, el este **cauza**. Acel ceva de dincolo de frământări și îndoieli - este **cauza**. Astfel, apare mișcarea cojilor, ca

* Folosim termenul de **amprentă/amprentare**, pentru a marca o acțiune dinafara naturii obiectului, acțiune prin care se imprimă continuitate interioară (și finalitate) obiectului. Amprenta/amprentare nu modifică însă, esențele, ci le confirmă. Forma termenului am preluat-o de la antroposoful R. Steiner, conținutul însă, l-am adaptat necesităților discuției despre interrelaționările Spirit-Logos.

** Termenul de **energie** îl folosim pentru etimologia sa: **energeia** = activitate, putere de a acționa, și îl relaționăm cu sensul antic al cuvântului **aitheros** (eter): sufletul lumii.

¹⁰ Cf. Meister Eckhart: a) **Dumnezeu** (Gott) și **deitate** (Gottheit-Grund), care nu acționează. Diferența este preluată și de N. Berdiaev, *Adevăr și revelație*, p. 57, Ed. de Vest, Timișoara, 1993.

intuiție a cojilor mișcate (timp-spațiu), în jurul unei esențe nemișcate (Sensul Suprem, **vinul** de care vorbește Eminescu).

Zugrăviturile ar fi trăsăturile energetice ale proiectului demiurgic divin, iar **carnea zugrăviturilor**, în consecință, ar reprezenta proiectul ca manifestare (expresie), transformarea din **zugrăvituri**, în **carnea zugrăviturilor**, ilustrând traiectul de la Spirit la Logos.

Materia nu există: ea nu putrezește, nu își are un sine al ei propriu, față de care să se deprecieze. Materia se depreciază, apare, dispare, doar în raport cu Sinele Suprem (Spiritul), **Ahasverus** este **nu** sinele materiei, ci **funcția tranzitorie a amprentelor-forme** (Logos-ul expresiv): este forma metaforică a așteptării, de către cooperantul haos, a chemărilor imperative, spre expresie-demiurgie, ale Spiritului. **Călătoria lui Ahasverus** este metafora funcției tranzitorii a materiei - adică a haosului așteptător, pasiv și, totuși, paradoxal, care cooperează la demiurgie.

Materia este starea de așteptare a haosului, iar haosul nu există în sine, ci se naște din Spirit, în momentul predispoziției imperative, a acestuia, de manifestare-expresie. Haosul este cealaltă față a Spiritului. Tot ce este amprentă asupra haosului, se resoarbe **complet** în Spirit, atunci când acesta nu mai cheamă **vasul**, ci se concentrează întru **vin**. Cercul este doar imaginea punctului, dilatată expresiv: nimic în afară, nimic înăuntru, centrul poate fi oriunde, mereu nevăzut, dar mereu singura necesitate adevărată.

Apa este starea de posibilitate, schimbare și tranzitivitate - infinite. Spiritul Universului se folosește de mediul-apă (prin inter-mediul **apă** acționează Spiritul ca **rază** - energetizarea-revelație a Ființei). Fiecare **rază** este o amprentă energetizată divin, căci sursa, **Soarele**, este ocult, este "negru". Apa tranzitivă unește cele două acțiuni simultane:

a) "amprentarea" dinspre Spiritul nemanifestat, spre haosul așteptător, rezultatul fiind revelarea Ființei (**raza oglindită**), deci, încărcarea cu energie sacră-manifestare a unei trăsături abstracte din Proiectul-latență, co-existent, până la identificare, cu Spiritul nemanifestat;

b) "asaltul spre ceruri" - adică, dinspre posibilitate (apa-haos), spre activul Spirit, Ființa este o formă de răzvrătire (în definitiv, înșelătoare), împotriva Spiritului nemanifestat. Fiecare ființare este revoluția apei tranzitive, spre obiectul tranziției, care este amprenta-formă, vasul chemat de **vin**, vasul chemat ca vas, dar și cu conștiința non-realității sale ca vas, căci realitatea este doar **chemarea și chemătorul vin** (voința de fire, ca energie proiectată, și esența Firii, nemanifestată, dar oricând gata de manifestare).

Totul este predestinare. **Libertatea**, în sens cosmic, nu are decât o anumită semnificație la Eminescu, și anume dobândirea conștiinței necesității de a te părăsi ca **vas**, pentru a te regăsi ca **vin**. Este singura libertate reală: libertatea inițierii, pentru revelația finală. Contează doar gradul de angajare în rigorile circuitului divin: Spirit nemanifestat (ca proiect demiurgic implicit și divergența-consubstanțialitate cu haosul) - Spirit manifestat în Logos Divin - Logos-ul expresie ("amprentare" tranzitivă a haosului) - auto-recuperarea Logos-ului-expresie în Logos Divin (Revelația) și a Logos-ului divin, înapoi, în Spirit nonmanifestat. Deosebirile cantitative, **rege-cerșetor**, sunt insignifiante.

Cariul încremenit în lemnul vieții este Spiritul (nemanifestat, proiectiv, dar și manifestat, în "visul" latenței), indiferent față de consecințele cantitative (spațial-temporale, **coji mișcate**) ale expresiei-Logos (cojile **rege-cerșetor**, ca predestinări și irealități, simultan); atent, concentrat, doar la calitatea-expresie (adică, la împlinirea **funcției** de chemare și resorbire a formelor-vase-coji). Semnul este ocultat veșnic - căci niciodată coaja mișcată-vas-formă nu va putea avea Revelația, adică i se va refuza consubstanțializarea cu **cariul-vin-esență**. Nu va putea avea Revelația în calitate de **coajă**, de **vas**, de formă. Revelația-atrakție se va face la nivelul celor de același rang: vinul în vin se va vărsa, raza în soarele negru (ocult) se va întoarce. Amprenta va fi **umbră** și va marca dispariția formei (manifestarea Spiritului), retrăgându-i-se energia-rază. Logos-ul se retrage în Spirit, recunoscându-se în Spirit, ca Spirit.

Oamenii-vase rămân întrebări (amprente și potențialități ale amprentării), răspunsul este abstragerea vinului din vas și vărsarea în **VIN** (Spiritul nemanifestat). Doar **geniul** - care nu se implică în amprente, ci le contemplă exact ca ceea ce sunt: pură tranzitivitate, doar geniul se menține în consubstanțialitate, cu Spiritul. **Dezlegarea** nu este răspuns - ci consubstanțialitate, după comuniunea și identificarea **cu toate**, cu totalitatea-integralitatea-sinteză a zilei a opta (teurgie) a geniului Om.

Întoarcerea în **poveste**, povestea-mit, este starea de comuniune a spiritelor, în vederea pregătirii pentru revelația-abstragere în oceanul original, în Soarele Negru: "s-ascultăm poveștile, căci ele cel puțin ne fac să trăim și-n viața altor oameni, să ne amestecăm visurile și gândirile noastre cu ale lor ... În ele trăiește Archaeus ... Poate că povestea este partea mai frumoasă a vieții omenești. Cu povești ne leagă lumea, cu povești ne adoarme". Povestea are în ea moartea și viața, amenințarea cu tranzitivitatea-expresie infinită, și promisiunea infinită a comuniunii sacre, întru Spirit: **Archaeus** (tranzitivitatea infinită) și **leagănul somnului** (resurrecție, întru cerc: leagănarea-dare peste cap-

transcendere* și consubstanțierea cu Unu). Restul - vorba scepticului și hiperlucidului prinț al Danemarcei: "Vorbe! vorbe! vorbe!", adică Logos manifestat și corupt, depreciat, în așteptarea hărăzirii cu harul Crucii (adică, în așteptarea grației divine care, conform origenismului, izbăvește întreg universul, inclusiv - și, am zice, **mai ales** - pe Satan cel absolut necesar demiurgiei).

*

Se poate mira oricine că, pentru a afirma ceva, ne luăm ca **Biblie** - **proza** eminesciană - deși intenția ne-am declarat-o, din titlul studiului, a fi revelarea Spiritului și Logos-ului în **poezia** eminesciană. Iată explicația: proza eminesciană reprezintă acele **coji mișcate**, dincolo de care putem să intuim absolutul. Noi înșine fiind "coji mișcate", trebuie să pornim, spre împlinirea continuității și unității Ritualului, dinspre "coji mișcate". Numai pornind de la faza explicită, Logos poticnit în "coji", ne vom putea împărtăși apoi, inițiativ, din măreția **Logos-ului-spre-sacralizare-al-Poeziei**.

Proza eminesciană nu este sistemul ritualic al Revelării, ca scară între Dumnezeu Tatăl-Spiritul și Dumnezeu Fiul-Logos-ul divin - ci este căutarea, este vocea care întreabă, frământând întinericul mistic, pentru a-l obliga să se fisureze, pentru a izbucni, prin fisuri, Revelația. Poezia, abia, este Ritualul încheiat spre Absolut. **Orice poezie eminesciană antumă este o schemă energetică în care se autocomprimă Revelația**. Este o rugăciune latentă, care așteaptă comuniunea cu spiritul cititorului, spre nunta mistică - Revelația (postumele păstrează, încă, fragmentaritatea, non-unitatea ritualică, păstrează frământarea și fisurarea **semnificativă, fenomene care preced, dar nu se identifică, încă, cu Revelația**).

De observat, în chiar rândurile de proză citate mai sus, câteva "coji mișcate", care vor evolua calitativ spre starea de fluentă și continuitate absolută a Ritualului-Poezie:

a) spargerea vasului-formă, de către vinul-esență, va migra dinspre gest fenomenal spre gest ritualico-poetic, în poezia "Dintre sute de catarge", unde **spargerea catargelor**, erectile-forme ale ființării fenomenelor, este criza-hierofanie, presiunea, din interior spre exterior, o esență care forțează-revelează întâlnirea cu esența, **raza** care se absoarbe în **soare negru**, la limita dintre Logos-ul-paroxistic manifestat, și tăcerea hieratică (limita dintre **valurile-vânturile** și **cântecul sacru**, care absoarbe gânduri spre sensul sacru, neînțelese);

b) principiul de viață unic, care "încolțește în mii de mii de flori din care cele mai multe se scutură la drumul jumătate", devine, în **Împărat și proletar**,

* Cf. Mihai Coman, *Izvoare mitice*, Cartea Românească, Buc., 1980, pp. 138-140.

verset liturgic: "În orice floare-ncearcă întreagă a sa fire [pomul mistic, Arborele Sephiroth],/ Ci-n calea de-a da roade, cele mai multe mor";

c) tot așa, "opintirea" Universului-Spirit, din **Archeus**, devine opintirea bătrânului Demiurgos ("În orice om o lume își face încercarea;/ Bătrânul Demiurgos se opintește-n van"), criza expresivă a Demiurgului, care nu-și poate identifica **voința** cu **imaginea auto-reflectată**, este silit să devină un dictator cosmic: nu se poate identifica cu fiecare formă-vas (expresie), și atunci le va uni pe toate într-o structură înghețată, impersonală, pe care o va stăpâni cu autoritatea impersonalității divine, autoritate numită **proiect divin** sau **predestinare** (în felul acesta, doar, se va putea atât exprima, cât și reîntoarce, în Sinele Suprem, necorupt): "Astfel umana roadă în calea ei îngheață, / Se petrifică unul în sclav, altu-împărat" (**Împărat și proletar**, I-53); să citim "coaia mișcată", sugestia doar, spre liturghia sensului liturgic: "Dar rămâne-n drum, drept că în mod foarte deosebit, ici ca rege, colo ca cerșitor. Dar ce-i și ajută coaja cariului care-a-încremenit în lemnul vieții?". Se observă abia-mijirea tragediei crizei divine de personalitate, care duce la dictatura predestinării: încă nu se radicalizează antiteza (sclav-împărat), principiul stagnează într-o imagine încremenită în sine (**cariul încremenit**), iar nu în dinamismul expresiv (autoexpresiv), care unește **dru-mul-cale** cu **ipostazierea-încremenirea** în formele predestinate (și zadarnice). De la meditație la liturghie, de la prea-plinul de sine până la ek-stasis-ul poetic - este exact diferența **rugăciunii-poezie** *.

Eminescu va crea, prin antumele sale, șansa soteriologică, pentru revelarea, în omul fenomenal, a Omului Transcendental, despre care vorbește N. Berdiaev. Ființa-Om Transcendental este provocată spre ritualul de comuniune cu Logos-ul sacru. Ființa și operațiunea soteriologică de re-îndumnezeire a eului e ținta supremă a **rugăciunii-poezie eminesciană** (re-îndumnezeire prin **teurgie poetică**).¹¹

Rugăciune întru Spiritul Românesc. Suprem-anonima rugăciune întru starea de **neam românesc**. Sau, cum spunea N. Berdiaev¹²: "*Singur acel Logos nu distruge omul, care este, El însuși, Omul Absolut*". Rugăciunea-Neam românesc-Eminescu este Logos-ul sacru și "*repetă în sine, în limitele sale de înțelegere, experiența unui Zoroastru, a unui Bud-dha, a lui Christos: momente ale unei revelații ...*"

PROF. DR. ADRIAN BOTEZ

¹¹ N. Berdiaev, *Sensul creației*, Humanitas, Buc., 1992, p. 12.

¹² N. Berdiaev, *Sensul creației*, Humanitas, Buc., 1992, p. 61. **Teurgie** = faptă în care lucrarea omului se întrepătrunde cu lucrarea lui Dumnezeu.

MINA DE PLUMB DE LA BAIĂ SPRIE

Pușcăria de elevi politici furniza bravi mineri pentru plumb, că nu e posibil ca într-un capitalism sălbatic american sau cel românesc, cu chip uman, să existe altceva mai bun de făcut decât să extragă, să extragă plumb și cositor, atât cât s-o găsi.

La pușcărie, nu-i ca la bal și la bal ca la spital, dar și acolo poate fi, trai nenică, cel cu pălărie mică, că s-au văzut și cazuri în care poți trăi fără să faci mai nimic, pe banii contribuabililor, care plătesc orbește, pentru cei care i-au jefuit. Acolo la pârnaie, hoții și tâlharii nu mai au griji nici cu ce să se îmbrace, nici ce să mănânce. Stau și cugetă îndelung și cu folos la cum o să-și cheltuie banii furați cu grijă, după ce vor scăpa de brațul nemilos al legii cu ochii acoperiți ca să nu vadă ce face. Că nu au altceva mai bun de făcut și nici nu vor să muncească în folosul comunității, că doar nu or fi așa de proști, precum s-ar aștepta alții.

Pupă crucea dar nu și pe popa și pun la cale noi și negândite acțiuni, că așa-s pușcăriașii ce n-au altceva mai ca lumea.

Îți vine să le plângi de milă că stau acolo în pușcărie și că la teveu color n-au decât 64 de canale, și telefoanele mobile le pot folosi doar atunci când nu au ședință foto pentru ziare și reviste cu tiraj însemnat la nivelul celor ce nu le citesc. Dacă cineva crede că le poate încălca drepturile (omului, în special) se înșeală amarnic. Lor, nimeni și nimic, pe această lume, nu le poate lua ceea ce cei de afară cred că li s-a luat. Stau acolo la adăpost de tentații, așteptând să se bucure de rodul muncii lor calificate și periculoase, în care au investit enorm, mai înainte de a-i băga la răcoare, câțiva polițiști (foști milițieni) și procurori zeloși și neinspirati. Fără de ei ce lume liberă ar mai umbla printre noi cei fricoși și cu frica lui Dumnezeu și al oamenilor, care cu sudoarea frunții lor personale au adunat, pentru ca ei, hoții și bandiții, să le ia. Că nu e bine să știe toată lumea, dar ceea ce au nu se poate afla, e că cu cât furi mai mult cu atât e mai puțin probabil să fii prins, iar valorii prejudiciului i se

aplică Legea lui Murphy, singura Lege valabilă în țara noastră, care zice: “Pedeapsa pentru furt, delapidare și mită este invers proporțională cu valoarea și motivul acestora”. La drept vorbind, nu știu dacă chiar nenea Murphy a zis așa ceva, dar chiar că-i adevărat, dacă te gândești că orice lucru devine adevărat dacă-i zis de o singură persoană. La noi multe devin baladă.

Că nu avem pe cine da vina, ca pe vremea când se spunea pentru orice: “a zis tovarășul Nicolae Ceaușescu”, ne orientăm din mers, ca popor cameleon ce suntem de pe vremea când ne ascundeam prin păduri și dăm vina pe cineva anume, care acum este acest Murphy, care nici nu știu dacă el există cu adevărat acolo, în țara lui de origine, fie ea Burkina Faso (nu Foso, cum ar spune ungurii) sau Anglia natală a celor ce s-au născut acolo.

Și tot la mina de plumb de la Baia Sprie s-a mai ridicat un pavilion pentru corupții din UE, că de ce să avem doar noi corupții noștri.

Încă nu se știe de ce și Pavilionul românesc și

Pavilionul UE cu corupți este gol de mai mult timp, deși condițiile sunt la standarde europene și mondiale, cu toate dotările HI-FI și confort de trei stele – SUPERIOR, cum cu mândrie scrie pe tabla DANUBIUS, HEALTH SPA RESORT (al Danubius Hotels Group), și alte dotări superioare. Spre exemplificare: Fingal County și cei 173 miles cu 240.000 conturi în regiune.

Tocmai la aceste lucruri s-a gândit și a meditat îndelung Nae Gumă, până-n ieșirea din pușcăria de la Baia Sprie și emigrarea lui în Irlanda, de unde n-avea să se mai întoarcă, pe simplul motiv că din România nu mai avea ce fura.

Când a pășit pe aeroportul din Dublin, avea deja în ranița bastonul de mareșal de care nu știa dar, avea să afle la controlul vamal.

Fragmente din volumul în curs de apariție:
“Perfuzie la purtător”,
de IOAN ASTALUS

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

Rădăcini împrumutate

Politica oficială a Uniunii Europene privitoare la problematica națională, însușită și de autoritățile române, este că națiunea a încetat să mai joace un rol esențial în actuala configurație politică, că granițele naționale se spiritualizează, nemaiaivând "decât" un rol cultural (reminiscență a vechii concepții, materialist-dialectice, asupra culturii ca ceva "adăugat", deci neesențial?); care rol nici nu prea trebuie băgat în seamă, pentru că ne îndeamnă "să privim spre trecut", câtă vreme națiunea "și-a trăit traiul și și-a mâncat mălaiul" încă din secolul al XIX-lea, în următorul nepricinuind decât dezastre – etc. etc. Toate aceste "flori de seră", ce pot părea la o primă vedere, frumoase și de viitor, cresc, repet, pe terenul contrafăcut al concepției conform căreia politica este esențial altceva decât cultura, nu o prelungire "aplicată" a acesteia. Cât rău a făcut această concepție omenirii s-a putut constata, pentru cine a vrut s-o facă, încă din secolul trecut, măcar din exemplul cumplitei revolte a popoarelor Indiei împotriva Companiei engleze a Indiilor Orientale, dacă nu și din atâtea altele.

Dar să nu ne depărtăm prea mult de ograda proprie. Căci nici noi, românii (poate chiar "mai ales noi, românii") n-am dus vreodată lipsă de înțelegeri superficiale, importuri fără adaptare, snobism politic și intelectual (*id est*: oportunism) și alte "calități" (incontestabile, în lumea animală, unde inteligența se definește, într-adevăr, ca "putere de adaptare") cu care ne-a înzestrat o istorie al cărei principal (și, adesea, unic) imperativ a fost supraviețuirea (înțeleasă și ea, din păcate, mai ales la nivel individual).

Balcanii, însă, sunt "butoiul cu pulbere al Europei" tocmai pentru că problema națională nu și-a cosumat aici enormele energii la timpul potrivit, odată cu Occidentul european. Aici, apartenența la o anume etnie are încă o dimensiune "divină" și nu poate fi tratată doar ca un instinct primar, ce se cere cetluit în chingile rațiunii universale. (De altfel, personal, mă îndoiesc foarte tare că omul va deveni vreodată o ființă exclusiv și unidimensional rațională.)

Dar problema națională e prea complicată pentru a încerca, aici, mai mult decât o aproximare a nucleului ei "tare".

În acest context, politic și intelectual, să scrii o carte despre spinoasa problemă națională, româno-maghiară, despre felul cum se manifestă ea acum, în cele mai fierbinți zone ale țării, cum e zona Odorheiu Secuiesc și județele Harghita și Covasna în general, e - în același timp - o provocare și o aventură. Chiar dacă

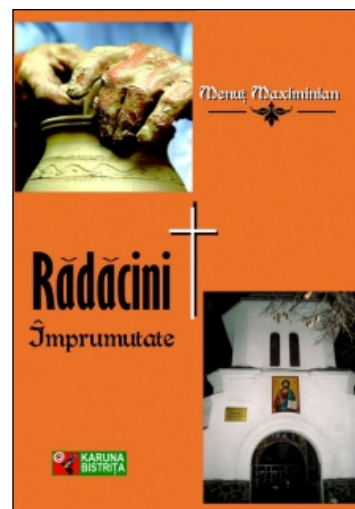
nu ești tocmai un novice într-ale gazetăriei și scrisului, și te afli - precum Menuț Maximinian - la a șaptea carte. E o provocare pentru că cele ce se întâmplă acolo nu pot fi trecute sub infinită tăcere, așa cum încearcă actuala clasă

politică, ce nu are - din câte se vede - alt scop mai "nobil" decât perpetuarea (și, evident, prelungirea) privilegiilor individuale conferite de mandat; scop pentru care cea mai bună atitudine e să te prefaci că problema nu există. Și e o aventură pentru că e greu să te menții în limitele unei obiectivități profesionale, gazetărești - pe care autorul și-o impune metodologic, dar pe care n-o realizează practic - câtă vreme te afli pe un câmp minat, câtă vreme câmpul de observație e totodată și unul de luptă; iar observatorul - fie că vrea sau nu - e totodată parte din fenomenul observat.

Pentru această situație, deloc de invidiat, a celui ce se așează între cele două armate pornite deja una spre alta, cu intenția de a evita catastrofa, scriitorul Nikos Kazantzakis are, în romanul *Hristos răstignit a doua oară*, o rezolvare epică demnă de reținut: acela va sfârși călcat în picioare și de unii și de ceilalți. Dar Menuț Maximinian nu se (mai) află între cele două "armate": bătălia s-a dat, el numără morții din ambele tabere, dar mai ales din cea căreia îi aparține sufletește (căci tocmai ea e cea care a pierdut bătălia), îi plânge zguduitor, cu sentimentul de pustiul orfanului, dar și cu forța imperativului moral, că așa ceva nu trebuie să se mai repete.

Una din afirmațiile esențiale ale cărții (și totodată premisă a acesteia) este că "În acest spațiu etnicitatea limitează foarte mult libertatea de acțiune și gândire a actorilor sociali", căci "fiecare istorie personală are o intrigă de coloratură etnică".

Aflăm încă din primele pagini că "ideea acestui studiu a pornit în momentul documentării pentru cartea *Chip de inger*, Ed. Karuna, 2008, care prezintă situația tristă a școlii românești pe cale de dispariție la Odorheiu Secuiesc și, în mod special, de la Așezământul Sfântul Iosif". Dar, cum ziceam, intenția obiectivității profesionale ("Am încercat să

descoperim aceste locuri așa cum sunt ele, fără prea multe cosmetizări stilistice, prezentând lucrurile așa cum sunt...") este repede înghițită de o adevărată lavă lirică, pe care nu i-o putem reproșa, căci ea este izvorul atitudinii, al implicării tinerești, ce disprețuiește meschinăria clasei politice și ignoră riscurile. Părăsind câmpul simplei, neutrei observații, autorul se apropie periculos de mult de condiția adevărului revelat, prin Duhul Sfânt, a cărui întruchipare pământească pare a fi preotul Puiu Pavel din Odorhei: "Călăuzitor în acest drum al << rădăcinilor împrumutate >>, sintagmă ce aparține vrednicului preot al Odorheiului, Puiu Pavel, ne-a fost Duhul Sfânt, care a dat suflare de binecuvântare peste iobagul român..." Tonul inspirat, mesianic, va reveni în cele mai fierbinți momente ale relatării, ca și la finele întregului studiu.

Autorul se așează, sufletește, în vădit răspăr cu sensul evenimentelor ce au avut loc în ultimii ani în zona cercetată. El își permite să strige în gura mare ceea ce toată lumea știe din auzite și comentează cu voce scăzută: anume că în Harghita și Covasna are loc un evident proces de deznaționalizare, ba chiar de purificare etnică, în dauna românilor minoritari, neapărați în niciun fel de autoritățile proprii lor țări, prea șterse și oportuniste pentru a risca o nuanțare, la nivel european, a definirii statului național, în sensul că el nu exclude automat pericolul agresiunii inverse, a minorității - devenite majoritare la nivel local - asupra majorității, transformate în timp în minoritate locală. Poate c-ar fi mai complicat, dar nu imposibil. Pentru lideri autentici, însă. Or, în lipsa acestora, în lipsa unui climat politic propice adevărului, fie el și dureros, devine aproape normal ca un tânăr ziarist, îndurerat și exasperat, să forțeze în direcție inversă. Poate că așa se face că în discursul său se strecoară concepte și formulări ușor perimate, la marea rigoare (posibilă însă doar în condiții de normalitate), precum teza gândiristă a "sufletului pur ortodox".

Ceea ce nu înseamnă că aspectele abordate aproape monografic (dimensiunea istorică, dezrădăcinarea, rolul bisericii, al școlii, viața culturală, mentalitățile etnice, meșteșugurile, tradițiile, greșelile de strategie politică – formând fiecare substanța câte unui capitol), cu tot metaforismul titlurilor (ce dezvăluie pe scriitorul Menuț Maximinian), ar fi lipsite de rigoare științifică. Dimpotrivă, autorul își bazează investigația, pe lângă observația directă, pe o foarte amplă și serioasă bibliografie (și nu doar românească, ci și maghiară, sau chiar franceză – în total 140 de titluri).

Autorul pare influențabil, bătut de puternice impulsuri afective, astfel încât textul în ansamblu pare un imens *puzzle*, cititorul fiind implicit invitat să-și recompună propria imagine asupra spinoasei problematice abordate.

Afirmații grave, îngrijorătoare, precum aceea că "populația românească formează - în zona în discuție, n.n. - o comunitate fără comunitarism, care fînțează într-un vid civic și cultural" (s.n.) intră în contradicție cu portretele unor personalități de mare anvergură, civică și morală, cărora tocmai condițiile de oprimare națională în care trăiesc românii minoritari de aici le-a determinat cristalizarea. Astfel de personalități sunt teologii Liviu G. Munteanu, Gheorghe Todoran, Ioan Sârbu, Iosif Sârbu, Puiu Pavel, dar și oameni simpli precum Ion Stanciu sau sora Emilia, de la Congregația greco-catolică "Inimi Neprihănite", toți ilustrând parcă paradoxala lege a polarizării și decantării prin foc a caracterelor, conform căreia "ceea ce nu mă ucide, mă face mai puternic".

Suntem pe un teren al paradoxurilor, contrastelor, confruntărilor - cu atât mai pătimase, cu cât mai surde, mai puțin auzite și recunoscute în afara granițelor zonei - nelipsite de denigrări intenționate de ambele părți sau chiar de sfidări extreme (precum cea conform căreia "școala din localitate - Murgeni, n.n.- poartă numele "Wass Alber", din anul 2000, la instigarea căruia, în septembrie 1940, 12 români din Mureșenii de Câmpie CJ au fost uciși, declarat criminal de război și condamnat la moarte, în 1946, de Tribunalul Poporului din Cluj"). Mai toate văzute mai cu seamă din perspectivă ziaristică, "fierbinte", a faptului de mare încărcătură emoțională, care ar putea face succesul de public al acestei cărți a lui Menuț Maximinian.

Totuși, nu lipsesc încercările de ridicare a perspectivei la nivelul înțelegerii în termeni mai generali a fenomenelor. Aflăm astfel că, din punct de vedere istoric, momentele de maximă agresiune a majoritarilor zonali (secui) asupra românilor minoritari au fost: 1) anii 1848-1849, 2) toamna anului 1916, 3) perioada 1940-1945 (după Dictatul de la Viena) și 5) primăvara anului 1990. Aflăm, de asemenea, că explicația secuizării românilor s-ar putea sistematiza în următoarele aspecte: folosirea de către populația românească cu prioritate a "rezistenței pasive", cedările și compromisurile făcute pentru obținerea unor privilegii, lipsa unor răspunsuri adecvate la provocările specifice fiecărei etape istorice în parte, "oarba neunire", "ciuma politicianismului", disensiunile dintre biserica ortodoxă și cea greco-catolică, calitatea modestă a unor lideri, deficiențele din organizarea comunitară. Foarte interesante sunt și considerațiile făcute (după lucrarea lui Eugen Andronic, *Activ și participativ la viața cultural-civă, 1998*) pe linia unei comparații antropologice între români și maghiari. La toate acestea autorul adaugă și propriul efort comparativ, privind situația românilor aflați în condiție minoritară (iar acum materialul folosit e filmul documentar *Ultimii români*, realizat de Răzvan Butaru pentru TVR), cu cea a maghiarilor aflați în situație similară, în satul Jeica BN, sat pe care autorul l-a

investigat direct, anume în vederea unei atari comparații. Concluzia e una demnă de reținut, căci e valabilă pentru întreaga carte: "Aceasta este diferența între minoritatea maghiară și minoritatea românească. În zona unde maghiarii sunt minoritari, aceștia sunt bine protejați de autorități, au proiecte speciale, clase în limba maghiară, locuri la facultate. În zona unde românii sunt minoritari în propria lor țară, nu au niciun drept, toate parcă au fost întoarse împotriva lor. Școlile dispar și, odată cu ele, limba".

În final, acumularea de încărcătură emoțională izbucnește din nou în accente vizionar-mesianice, simbolice și aproape liturgice ("<<Slavă întru Cei de sus, lui Dumnezeu, și pe pământ pace, între oameni bună învoire!>> Oare și la Odorhei? Îngerul cu aripile trudite de atâta zbor ne spune că da. Trebuie să fie da. Pace..."), parcă pentru a compensa insuficiența subordonare a faptelor și evenimentelor relatate unui

imperativ pe cât de necesar, pe atât de firesc: "Împreună!" Nu există altă cale, și de aceea toate căutările și zbaterile în afara acesteia sunt risipă de timp și energie. Altfel spus: rătăcirii. Dar, ca orice cale autentică, nici aceasta nu trebuie să fie doar oarbă înaintare, fără oglindă retrovizoare, care să dea siguranță, fermitate, consecvență. Căci altfel (așa cum i se întâmplă unui celebru personaj al lui Marin Sorescu), te poți rătăci și "înainte".

Acesta pare a fi cel mai ferm și mai convingător (deși oarecum implicit) mesaj al cărții lui Menuț Maximilian. Carte care nu va fi scutită de controverse și răstălmăcirii, dar ale cărei generoase intenții sunt mai mult decât evidente pentru orice cititor de bună credință.

PROF. DR. VASILE V. FILIP

Science and Orthodoxy, a Necessary Dialogue

Basarab Nicolescu, Magda Stavinschi

Dialogul dintre știință și religie (Basarab Nicolescu - *Towards an Apophatic Methodology of the Dialogue between Science and Religion*) reprezintă la ora actuală una dintre cele mai reale provocări pentru om. Profesorul Basarab Nicolescu semnalează două obstacole întâlnite în dreptul dialogului pertinent dintre teologie și religie. Problemele ar consta în multitudinea domeniilor științifice astăzi, în multitudinea confesiunilor religioase la scară mondială, în barierele lingvistice care nu vin în sprijinul științelor și al religiilor, prin care s-ar construi o comunicare. Plecând de la acest gând, fizicianul de la Paris, care a intuit și gândit extrem de bine și elocvent problema actuală a lumii, propune un nou tip de a vedea viața, un nou tip de comunicare, un nou tip de relaționare, necesar la ora actuală. Se pleacă de la ideea că la nivelul discursului religios și științific avem planul apofatismului și dimensiunea cataphatică, cu cele două nuanțe legate de descoperirea lui Dumnezeu pe de o parte, iar pe de altă parte de caracterul criptic. Trei întrebări bazice stau la începutul aserțiunii:

1. *Există un model al Realității compatibil cu numărul uriaș de științe și căi religioase?*

2. *Ce este universul astăzi? Ce este "invariabil" în ciuda schimbărilor continue și haotice în lumea contemporană?*

3. *Există o metodologie care e în același timp cataphatică și apofatică?*

La aceste trei întrebări care-și au corespondentul mirării în lumea imediată, profesorul Basarab Nicolescu încearcă să răspundă. Pentru a găsi calea autentică de mediere se face mai întâi distincție între *real* și *realitate*, considerând că cea din urmă *este legată de experiența noastră umană*. Nivelurile de realitate, în schimb, sunt explicate prin intermediul fizicii cuantice, dar și prin imagini plastico-religioase, recurgând la iconografia scării lui Iacob:

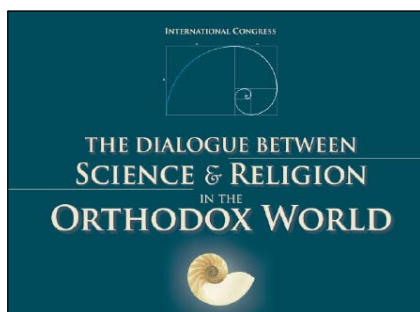
Iau ca exemplu scara lui Iacob or noțiunea de trepte ale experienței apofatice, corespunzând virtualităților diferite în învățăturile lui Origen....

Modelul nivelurilor de realitate trece prin o serie de fizicieni cum ar fi Bernard d'Espagnat, Heisenberg...

Însă, aceste modele invocate, pentru a crea o înțelegere asupra nivelurilor de realitate, conțin unele probleme pe care Basarab Nicolescu le identifică la nivelul inexistenței noțiunii de rezistență. Ultimul model, și cel mai pertinent, care vine să suplinească lipsurile celor anterioare și să constituie o *imago* pentru comunicarea dintre științe și religii, este

Lucia Dărămuș

modelul transdisciplinar. *Transdisciplinaritatea*, după cum afirmă Basarab Nicolescu, *se preocupă de ceea ce este între discipline, printre diferitele discipline și dincolo de toate disciplinele*. Scopul acestui model nu este altul decât înțelegerea lumii date, fiind definit de trei axiome: *axioma ontologică, axioma logică, axioma epistemologică*.

Zona dintre diferitele niveluri ale realității este numită *zonă de non-rezistență* și corespunde sacralului, fiind *momentul* prin care și datorită căruia se poate crea medierea-unitară dintre diferite domenii. Ideea percepției realității în trepte apare în fenomenologia lui Edmund Husserl de la care fizicianul de la Paris se inspiră, având, desigur, nota de originalitate specifică, venită dinspre teoriile fizice, adăugându-se simultaneitatea. Între nivelurile realității subiectului și nivelurile realității obiectului există diferență, chiar dacă ambele implică *non-rezistența*. Ca urmare a acestor observații, se ajunge la concluzia conform căreia cunoșterea, ca flux informațional, nu poate fi nici exterioară, nici interioară, ci simultană, iar evenimentele din fizica naturii vin să sprijine teoria simultaneității. Acestă *zonă de non-rezistență*, care se află între subiect și obiect, mediind între ele și care corespunde zonei sacralului, este numită de Basarab Nicolescu *Terțul Ascuns*.

Față de modelul clasic, în care exista doar *obiectul* și *subiectul*, în modelul transdisciplinar apare *Terțul Ascuns*, ca fundal prin care divinitatea se poate descoperi. Dialogul dintre domenii, dintre științe și religii, se poate face doar trecând prin *subiect*, *obiect*, *terț ascuns*. Drept rezultat al celor analizate, privirea triadică asupra lumii, la rândul ei, oferă o altă triadă a înțeleșurilor:

-*înțelesul orizontal* - la acest nivel sunt întâlnite disciplinele academice

-*înțelesul vertical* - implică nivelurile de adâncime ale realității, regăsindu-se aici fizica cuantică, poezia, arta

- *înțelesul înțelesului* - este de fapt gradul descoperit, revelat în înțeles, regăsind *subiectul*, *obiectul*, *terțul ascuns*. La acest nivel, descoperim transdisciplinaritatea, iar dialogul dintre științe și religii reprezintă scopul principal, ca urmare a observării unui fenomen actual din realitatea imediată: *'una dintre cele mai mari pericole conducând la o posibilă auto-distrugere a speciei noastre este sărăcia spirituală, bazată pe teamă, violență, ură și dogmatism.'*

Basarab Nicolescu își încheie discursul printr-un citat din Heisenberg care amintește de frumusețea interioară a omului, de responsabilitatea acestuia, că lumea ar putea aprinde în noi conștiința casei ființei.

Dialogul dintre științe și religii, la nivel mondial, astăzi, nu este purtat doar de fizicianul academician Basarab Nicolescu. Bazele unei epistemologii științifice, ca interfață pentru dialogul dintre știință și religie, sunt puse de Adrian Lemeni.

Acesta amintește - (*The Premises for the Dialogue between the Patristic Gnoseology and Scientific Epistemology in Contemporary Context*) - de autosuficiența unor domenii științifice, de necesitatea teologiei de a se deschide spre ceea ce înseamnă progres, invocând dialogul și cunoașterea bidirecțională. Distincția se face la nivelul științelor și științismului, punând accent pe teoria lui Gödel, pe teoria chaosului care postulează limite în treptele științifice.

Despre limite în sfera științelor vorbește și comunitatea științifică internațională, care subliniază faptul că cercetarea analitică sau empirică nu poate oferi o imagine exhaustivă a realității, a omului și universului.

Dacă științele vehiculează adevăruri provenite în urma cercetării, teologia postulează adevărul revelat și, așa cum arată o serie de autori contemporani, dialogul dintre acestea este mai mult decât necesar la ora actuală, în special datorită faptului că știința contemporană recunoaște atât rațiunea, cât și misterul.

Relația adâncă dintre știință și religie este evidențiată și de matematicianul-academician și filosof Solomon Marcus, (*Does Sciences Have a Spiritual Dimension*) care realizează o incursiune prin istoria științei, cu precădere în arealul intern al matematicii, arătând că la baza mitului drept fundal există matematica și poezia. Matematicianul vehiculează ideea conform căreia *spiritualitatea* este în mod tacit echivalentă religiei, de aici ideea că ar putea exista un pod nu doar între știință și spiritualitate, ci între artă și tehnologie. El consideră că spiritualitatea este distribuită atât în exterior cât și în interior, în mod egal. Privirea acestuia se concentrează în special asupra dimensiunii spirituale a matematicii, cea mai plenară dintre științe, descriind cu mare acuratețe structura matematică a universului. De aici aserțiunea conform căreia știința și religia nu pot exista în mod competițional. Un alt punct atins de autor este cel legat de solidaritatea dintre material și spiritual. Se consideră că matematicile, care au legături cu numerele universale iar formulele au legături cu lumea matematică, știința fiind obligată să transgreseze barierele lumii materiale și să privească dincolo de ea, reprezintă o posibilitate reală în crearea unui dialog

pertinent dintre știință și spiritualitate. Legătura dintre cosmos și anthropos, dintre univers și ființa umană este a tipului relațional, matematica fiind esențială. Fără matematică, omul nu și-ar regăsi și identifica locul în univers în mod corect, având în vedere că matematica, pe lângă faptul că se ocupă de latura externă, cea a cifrelor, are legătură și cu universul intern al ființei umane, structurând mintea, punând ordine, dând coerență capacității noastre intelectuale de a percepe realitățile și de a avea reflexivitate. Astfel se explică rădăcina bazică a matematicii prin mit și poezie. Una dintre funcțiile semiotice împărțite de matematică și poezie în același timp constă în principiul holografic, conform lui Solomon Marcus, în care individualul este pentru general, antropos-ul pentru cosmos, iar imaginea oglindă a acestei idei se află în poezia lui William Blake: *Să vezi lumea într-un bob de nisip / Și cerul într-o floare sălbatică / Ținând infinitul în palma mâinilor tale / Și eternitatea într-o oră.*

Dimensiunea adâncă a relației dintre matematică și artă este realizată însă, pentru prima dată, de filosofii antici, începând cu Pitagora, care subliniază relația dintre muzică și matematică, transpunând în numere intervalele muzicale. Elementele primor-diale, gândite de filosofi, sunt tributare tot matematicii. Pentru Thales elementul primordial, ca reflec-tare a structurii matematice a universului, este apa, pentru Anaximandros este haosul etc. Platon, în *Timaios*, simte universul ca fiind matematic. În *Timaios*, filosoful grec creează legătura dintre matematică, mit și cosmogonie. Fascinația pentru univers și universul matematic este preluat de la Platon și de Aurelius Augustinus. Lista filosofilor care s-au preocupat de cifre, arătând prin intermediul instrumentelor filosofice că universul este matematic, sau a oamenilor de știință care au creat conexiuni între matematică, muzică și poezie, poate continua, ea ajungând până în zilele noastre, la fizicieni, ea reflectându-se în special în fizica cuantică. Einstein și Plank sunt doar două nume care au gândit universul în relație matematică și în relație cu ființa umană.

Trebuie subliniat că ceea ce unește științele naturale cu științele umane, teologia fiind o știință umană, este *potențialitatea*, a ceea ce există în spate, a

ceea ce există în *Real* și va fi să fie în *Realitate*. Termenul *potențialitate* apare pentru prima dată la Aristotel și postulează trei posibilități ale *potențialității*, conform *Fizicii* lui:

- *potențialitate* - capacitatea unui corp să se miște și să fie mișcat (*Phys.*200b26 - 201 a9)

- *potențialitate* - ca relație unitară a unui gând referitor la evenimente

- *potențialitate* - capacitatea unei semințe de a deveni plantă. Această ultimă idee descrisă de Aristotel este, poate, cea mai interesantă, atât ca proces fizic, ce ține de știința naturală, cât și ca proces filosofic, deoarece sămânța are capacitatea finalității, a plantei, întrucât deopotrivă începutul cât și sfârșitul. Sămânța (începutul) conține în ea întreg procesul, până la finalitate. Imaginea este cu atât mai interesantă cu cât sămânța conține în ea doar noțiunea creșterii, ideea de creștere, ADN-ul creșterii, pentru că la procesul propriu-zis converg mai mulți factori externi: apa, aerul, lumina, căldura și acea forță misterioasă, internă, care face ca toate acestea la un loc să crească - *suflul creșterii*. De aici, ideea că potențialitatea există în univers dependentă de alte potențialități ale entităților specifice.

În adâncime, universul uman, ca reflectare a macrocosmosului, ca oglindă a structurilor științifice și a haloului religios, acel sentiment sădit în om de a crede, este unul extrem de complex, de adânc și, poate cel mai important, de unitar. Secole de-a rândul, filosofii și savanții au încercat prin scrierile lor să indice unitatea indestructibilă a ceea ce există în perceptibilitatea misterului încă nedescoperit. Aici este punctul terminus dintre științe și religii, ceea ce ambele domenii încearcă să descopere cu instrumentele specifice și încă n-a fost descoperit. Să fie oare vorba la mijloc de frumusețea cuvintelor biblice *acum nu văd, dar voi vedea deplin?*

Desigur, nu e decât o întrebare retorică, ea ascunzând dubla întrebare a oricărui savant *ce - de ce* (?), ascunzând non-răspunsul la moarte și viață ca posibilitate a învierii. E necesară o nouă paradigmă a modului de a vedea? Da, iar dialogul dintre științe și teologie deține instrumentele necesare, având competența în a descrie adâncimea ființei umane.

LUCIA DĂRĂMUȘ

TRADIȚII ȘI FOLCLOR DIN BASARABIA

Cântec bătrânesc:

Foie verde trei arginți

Foie verde trei arginți,
Fost-au, Doamne, doi iubiți
Ca doi zarzări înfloriți.
Zarzării se scuturau
Cei doi iubiți se depărtau,
Căci când au dat la logodit,
Părinții nu i-au iertat.
Ei de mână s-au luat
Și s-au dus, s-au înecat
Ș-apoi i-au înmormântat.
Pe mormântul la băiat
Crește-un pușor de brad,
Pe mormântul la fetiță
Crește-un pușor de viță.
Vița crește și se -ntinde
Și pe brad îl cuprinde.
Foie verde trei arginți,
Omoară, Doamne, doi părinți
C-au stricat pe doi iubiți.
(Culeasă de la Maria Gheorghe Liule,
a.n.1922).

Cântec recruțesc

Păsărică, păsărea,
Du-te la măicuța mea
Să vezi, dragă, ce făcea
Să vezi, maica, ce făcea
-Cocea pâine și plângea
Și la tine se gândea.
-Păsărică, pasăre,
Du-te la măicuța-n țară,
Spune-i pâinea s-o mănânce
Și podcoava s-o arunce,
Că la mine-i loc departe,
Nici scrisoarea nu răzbate,
Nici scrisoarea, nici cuvântul
Numai măicuța cu gândul.
***

Cântec de leagăn

Hai adormi, adormi ușor,
Nani, nani, puiul mamei,
Că măicuța ți-a cânta,
Că mama te-a legăna.
Vină rață de-l răsfăță
Și tu știucă, de mi-l culcă,
Și tu somn de mi-l adormi,
Nani, nani, somn ușor.
***

Bocet

Măicuță, unde te duci
Cu vorbele tale dulci?

Măicuță, unde te bagi
Cu vorbele tale dragi?
Spune, dragă, zână aleasă,
Când să te aștept la masă?
Cu mâncarea caldă pe masă.
Spune-mi, mamă unde-i sta?
C-oi veni și te-oi căta
Și la mine te-oi lua.
Măicuță, draga mea,
Lasă-ți mâinile acasă,
Că-i păcat să putrezească
Și le pune pe cuptor
Să fie băieților de-ajutor.
(Culese de la Liuba Vasile Pripa, a.n. 1920).

Cântec bătrânesc

Auzi-mă, Doamne, Dumnezeuul meu
Ai grijă de mine, sufletelel meu,
Ia-mă-n brațul tău,
Și la judecată nu mă judeca,
Pentru-a mele fapte nu mă condamna.
Vai, suflete dragă, cât eu te-am iertat,
Pentru-a tale fapte viața eu mi-am dat,
Plânge și te roagă și fă voia mea,
Și atunci eu cu milă te voi judeca.

Cântec:

Bate vântul cânepa

Bate vântul cânepa, cânepa
Și mi-o bate-n rădăcină,
Mândruța plânge și suspină
Bate vântul cânepa, cânepa
Și mi-o bate la mijloc,
mândruța plânge cu foc.
Bate vântul cânepa, cânepa
Și mi-o bate drept la floare
mândruța plânge de moare.
Da când m-or găsi dator,
găsi dator, găsi dator
Sunt dator la primărie
Cu patru hârtii de-o mie.
Da când m-or găsi dator,
găsi dator, găsi dator
Sunt dator lui domn primar
cu patru hârtii sutar.
Și-am să-mi plătesc datoria,
datoria, datoria
Și-am să mă-nzor cu Maria.

Culese din satul Pelinia, fostul județul Bălți,
actualmente raionul Drochia, Republica
Moldova,
de ROGAC RAI

PRAPURII

Potrivit dicționarului explicativ al limbii române „Univers enciclopedic”, prapur înseamnă: steag ostășesc din țările romane, prins de obicei în vârful unei lănci; steag bisericesc purtat la procesiuni sau la alte solemnități religioase, cât și membrană care învește diferite organe interne ale corpului, în special stomacul și intestinele.

Aceste stindarde aveau adesea în vârf un dragon sau un șarpe. După ce Constantin I-a înlocuit prin monograma lui Hristos.

Steag al lui Hristos, în jurul căruia ne adunăm ca luptători ai Bisericii, spre a birui pe văzuții și nevăzuții vrășmași, ei mai simbolizează și biruința lui Hristos asupra morții, asupra păcatului și asupra diavolului.

Semn care nu este o reprezentare și mai puțin însă un portret, dar care totuși îl desemnează pe Hristos foarte clar, este monograma numelui Său.

O monogramă este un cifru compus din litera sau din reunirea mai multor litere ale unui nume, înălțuite într-un singur caracter.

Această pecete era formată din inițialele grecești I (Iota) și X (hi) al lui Isus Hristos (X) sau X (hi) și P (ra) care sunt primele două litere ale numelui său.

Prapurii nu sunt altceva decât cruci cu însemne, monograme și imagini ale lui Hristos. Exprimați prin cruce, prapurii sunt cei care unifică cele patru laturi ale lumii prin unirea celor patru puncte cardinal : axa verticală nord-sud leagă cerul de iad, în timp ce transversala est-vest acoperă întreg pământul. Crucea simbolizează unitatea cosmosului. Prapurii reprezintă complexitatea de unificare, victorie și biruință.

Poetul Lactanțiu și episcopul Eusebiu din Cezareea sunt cei care ne descriu această monogramă plină de semnificație simbolică, monogramă pe care Constantin a pus-o pe scuturi și stindarde, împlinind porunca dumnezeiască. Ei sunt cei care ne prezintă momentul decisiv în care Constantin cel Mare, ajuns în fața unei cumpene, îi cere lui Dumnezeu să-i dea un semn, pe care îl primește sub forma unei viziuni arătată pe cer.

Lactanțiu ca și Eusebiu avuseră posibilitatea să cunoască faptele chiar de la împăratul însuși. În relatările lui Eusebiu semnul care i s-a arătat lui Constantin nu a fost altceva decât ”o cruce de flăcări” și un scris glăsuind ”prin acest semn, vei învinge”.

După cele văzute de Eusebiu în palatul imperial și după ceea ce ne descrie în cartea sa: ”de vârful unei cozi de lance înalte și poleite cu aur era prinsă pieziș o stinghie în forma semnelui crucii. Sus de tot, deasupra întregului însemn era o cunună împletită din aur și bătută cu pietre nestemate, de care se afla prins simbolul numelui lui

Hristos. De bucata ceea transversală de stinghie prinsă de lance atârna o bucată de pânză foarte fină de culoare purpurie, întrețesută bogat cu fir de aur și acoperită cu nestemate de toate culorile, prinse des, care în lumina zilei scânteiau la privit. Bucata aceea de pânză prinsă pe stinghie avea lățimea egală cu lungimea ei; iar partea întinsă a lancei avea îndată sub biruitorul semn al crucii imaginea, închipuind până la piept și din aur, a de-Dumnezeu-iubitului nostru împărat, precum și pe acea a fiilor săi”.

Constantin a decis de asemenea ca Labarum-ul să

devină stindardul oficial al armatei romane. El a instituit o **gardă onorifică** specială pentru Labarum, alcătuită din cincizeci de bărbați creștini, membrii ai Gărzii Imperiale, renumiți pentru curajul și puterea de a purta și proteja Labarum-ul. Ei purtau la gât un lanț, un medalion inscripționat cu crucea văzută de Constantin.

Garda Labarum

era alcătuită din ”călăreți poleiți” sau ”călăreți nobili”, adică persoane cu un înalt statut social sau ofițeri, și nu soldați pedestri sau oameni înrolați în armată. Faimosul Sfânt Gheorghe (de Cappadocia) a devenit patronul spiritual al Gărzii Labarum, datorită simbolicei înfrângeri a balaurului, ca victorie asupra răului, care este o alegorie a luptei sufletești pe care trebuie să o ducă fiecare creștin în viața sa.

Monograma lui Hristos se răspândește pretutindeni spre a pune pecetea, deopotrivă divină și imperială, pe locurile, obiectele, mormintele care se voiau a fi consacrate.

Labarum-ul este unul dintre cele 12 schițe realizate de Rubens în anul 1622 care face parte din ciclul de tapiserii care descriu viața lui Constantin Cel Mare (288-337), primul Împărat Roman Creștin.

Prin puternicele simboluri pe care le vehiculează **această temă** – cea a Prapurului (Monogram) – care are la bază aceeași esență, același sâmbure al existenței nădăjduite spre un transcendent divin, trăiește și ascende spre o artă a adâncurilor care nu poate fi deslușită decât cu un ochi lăuntric.

Simbolul e cel care atinge și conștientul și subconștientul și își arată întreaga sa putere atunci când concepțiile nu reușesc să exprime o realitate. **Tema de față** dorește să exercite o influență asupra celui care o contemplă în așa fel încât să-și desăvârșească finalul în sufletul lui. Simbolurile sunt cele care vor copleși lucrarea, deoarece vor fi prezente în tot locul, dat fiind faptul că în-suși numele de Prapur și de Cruce este un izvor de maximă scurgere de simboluri care izvorăsc de la rădăcină.

(Foto : Expoziția comună, „Prapuri”, de Marcel Naste, și lucrări din ciclul « Icoana din fereastră », „Crucea din fereastră”, expuse la Facultatea de Teologie, Alba Iulia, noiembrie – decembrie 2009)

Crucea susține, menține și invocă icoana sau monograma lui Hristos, iar prapurul nefiind altceva decât elementul de legătură cu persoana divină, văzut și analizat ca obiect de biruință și nădejde deplină spre lumina infinită caracterizată ca universalitate spirituală. Imaginea arhetip a centrului lumii se actualizează în cruce, simbolizată și de "Arborele" sau de "Stâlpul", care reprezintă fiecare axă de legătură între cele trei nivele cosmice, care sunt cerul, pământul și iadul. Crucea, în care textele liturgice văd "Pomul Cosmic", "Scara" și "Coloana Raiului", restabilește comunicarea între aceste trei nivele separate unele de altele prin căderea omului.

A uni arta cu sentimentul, expresia și semnificația spirituală este scopul unui înțelegeri a artei ca **simbol** și tocmai acesta este scopul ultim al lucrării de față. Simbolul e un indicator spre ceea ce e dincolo de el, e un deget întins spre altceva care nu se vede, dar la care spiritul omului este ajutat să gândească prin simbol. El revelează cele mai profunde aspecte ale realității, dezvăluie cele mai secrete realități ale ființei, adică cunoașterea omului pur și simplu.

Mircea Eliade spune că "funcția simbolului este să reveleze o realitate total inaccesibilă celorlalte mijloace de cunoaștere". Artă este cea care poate să joace cât mai bine rolul de exprimare simbolică.

Finalitatea simbolului este de a conștientiza ființa umană în toate dimensiunile timpului și spațiului, precum și de a o proiecta în lumea de dincolo.

Crucea nu este un simbol static, ci unul dinamic, al cărui centru este tocmai Principiul. Brațele sale sunt în ritmică expansiune, alcătuind, dacă se poate spune așa, razele Genezei divine care, în timp ritualic, se (de)săvârșesc cu fiecare săptămână.

În esență, în toate spațiile culturale, e vorba despre același topos, redobândirea stării paradisiace, de dinainte de păcat - în cazul iudaismului sau al creștinismului, de reînțoararea la acel Adam de dinainte de nașterea Evei.

Un alt aspect al **simbolismului crucii**, în strânsă legătură cu ideea de verticalitate și relația cu Principiul (o funcție de mediere și de "cordon ombilical") e Arborele Cosmic. Prin semnificațiile pe care le conține, arborele reprezintă, concomitent, misterul verticalității, al înălțării către cer și al regenerării perpetue.

În majoritatea religiilor, arborele semnifică ideea de expansiune a vieții și, deci, explicit, a victoriei asupra morții. Expresie perfectă a misterului vieții, arborele este o realitate sacrată și sacrală a cosmosului. Geometric, el este axa verticală a trunchiului, expansiunea orizontală și verticală a ramurilor și a rădăcinilor. Imagine a lumii, așadar, în expansiune, în "expir" și "inspir", arborele este și simbolul celor trei zone, lumi ale cosmosului: cea subterană (infernă), cea terestră (umană) și celestă.

Această temă a fost aleasă tocmai pentru a desluși esențele primordiale ale obiectelor cruciforme. Prin modul de abordare am încercat să trec peste câteva bariere

netrecute încă, să sparg liniștea necunoscută și să scot în frunte deslușirea Crucii, să zburd spre tărâmul realului sau al fantasticului, al nonfigurativului, să sap la rădăcina Crucii pentru ai întâlni esența, scopul și destinul.

Dorința proiectului de față este de a scoate în evidență cât mai bine perioada de aur a începutului de manifestare până astăzi și scoaterea în relief a esenței nădăjduite simbolice. Scopul nu este de a reprezenta realitatea, ci de a plasa pe cel credincios în contact direct cu o lume suprapământescă, spirituală.

Acești prapuri reflectă și răspund acelorași exigențe decorative și simbolice din epoca Constantină, dar sunt foarte diversificați și conțin forme și elemente noi, cât și o tehnică care să desăvârșească imaginea cât mai bine și să spiritualizeze spațiul și timpul. Reprezentările figurative ale acestora sunt înlocuite cu elemente simbolice.

Tipul **monogramului** multiform reprezentat ca o suprafață imensă de repetare simbolică denotă imposibilitatea de a găsi finalitatea spirituală, dar care se manifestă foarte bine prin multiplicare a crucii monogram, trăsătură caracteristică a lumii divine.

Existând un joc al nuanțelor aurii, complementariatea de nuanțe ale băiurilor folosiți la realizarea lucrării scoate la suprafață un joc proeminent de reliefare a luminii în întuneric, scoțând în evidență jocul de contraste, între plin și gol, apărând motive de obicei geometrice sau vegetale, puternic stilizate.

Diferite forme se împletesc și se completează unele pe altele, formând o legătură puternică și indisolubilă între acestea. Atât formele cât și culoarea (nuanțele diversificate) vin să completeze armonia. Simbolurile prezente

pretutindeni desăvârșesc imaginea, ducând-o din starea ei statică spre o stare dinamică profundă. Dinamismul este accentuat de elementele florale decorative și de diagonalele care se întretaie formând o legătură solidă între elemente pe suprafață, pătrunzând până peste sinea lucrurilor, proiectându-se pe un plan deplin spiritualizat. Semnele, simbolurile și formele pătrund și spiritualizează imaginea proiectând-o pe un plan al irealului, al

fantasticului, un plan spiritualizat până la maxim. Mistica crucilor, a formelor se împletește într-un mod deosebit cu realitatea.

Păstrând simbolul, forma se repetă necondiționat, dar tot timpul primește o altă înfățișare.

Complex de lucrări, care nu ar putea exista una fără alta, sugerează multiplicitatea faptului în sine și imposibilitatea de a putea cuprinde simbolistica temei în profunzimea ei.

(Foto: Participanți la vernisajul expoziției „Icoana din fereastră” și „Prapuri”, de Marcel Naste, în holul Instituției Prefectului, Târgu-Mureș, 2009)

Împletirea literelor "X" și "I", cât și tehnica folosită vin să înfățișeze un câmp energetic de lumină care se răsfrânge în sufletul privitorului, dându-i sentimentul de libertate, de descătușare și biruință în fața lumii materiale pentru o lume spirituală găsită dincolo de barierele carnale, ale stricăciunii. Hașuri, zgârieturi, pete, linii, exfoliații se înbină într-un complex pentru a forma imaginea supradimensionată a prapurului.

În plan fizic, spiritual, social sau chiar economic, **lumina** joacă un rol primordial în procesul vieții. Diferitele popoare nu s-au înșelat ridicând-o la nivelul unui foarte important simbol. Spre deosebire de întuneric, simbol al morții și al blestemului, "adevărul", adică "realitatea" ființelor și a lucrurilor, se revelează în și prin lumină. Omul nu-și găsește calea (adevărul) și nu se orientează decât în funcție de lumina. Lumina e cea care depășește cu siguranță limitele spațiului la care ne supunem.

Naturalismul lucrării este înlocuit de o artă abstractă, cu motive dintre cele mai simple, până la cele mai complicate. O unitate profundă se stabilește între **texte** - ca mod de exprimare și de raportare la simbol (monogram) - și **ilustrație**, ca lucrare în sine.

Caracterul structural al lucrării face ca monograma să capete o tot mai mare importanță spirituală. Specificitatea este dată de maniera în care sunt structurate motivele simbolice.

Fiecare lucrare din totalitatea lucrărilor își deține perspectiva pentru care au fost create. Toate converg spre simbolistica creștină, divină a lui Hristos. Separate una de alta, perspectivele se întâlnesc în mod convențional în finalitatea lucrurilor, în dinamismul și dimensiunea absolută a realității existente.

Dinamismul ireductibil al formelor, reliefate de liniile curbe și oblice, de tonurile spectaculoase, se afirmă pe întreaga suprafață.

Modul de realizare, tipul de materiale folosite, contrastul închis-deschis, lumină-întuneric, preiau simbolistica semnului monogram. Toate **elementele se focalizează** pentru a reprezenta o impresionantă apoteoză a puterii regale.

Aurul în sinea lui reprezintă, simbolizează regalitatea și de aceea trebuie atribuit monogramei. Aurul, fiind cel mai nobil metal, ne trimite cu gândul la perfecțiune, la un echilibru desăvârșit. El este Calea Regală ce duce în Împărăția Cerurilor.

Nu întâmplător, rezultatul final al diferitelor transformări din mitologie era aurul, el fiind realizarea supremă, a Sinelui.

Toate elementele sunt cuprinse într-o mișcare generală, înscrisă într-o compoziție dreptunghiulară în care volumele și formele se confruntă și își răspund reciproc de-a lungul întregii lucrări.

Compoziția lucrării, construindu-se pe un ansamblu de curbe și contracurbe cât și de două axe cruciforme care se întretaie pentru a aduna laolaltă diferitele forme, reușește să alcătuiască o singură reprezentare uniformă și unitară, **prapurul**.

Încărcătura aurului denotă nu un exces, ci o necesitate de lumină care să exprime absolutul, finalitatea.

Lumina este marcată tocmai prin foița aurie care, în contrast cu baițul, își scoate în evidență sclipirea. Estomparea luminii este făcută prin modelare, hașură și laviuri ușoare sau accentuate de baițuri. Elementele

lucrării se înlanțuie după același principiu al crucii și al X-lui formând o roză cu opt petale, o stea, care amplifică prin simbolistică lumina.

O importanță deosebită trebuie acordată și porțiunilor accidentale, create voit sau nevoit, care joacă un rol foarte important în lucrare. Acestea pornesc de la exfoliații simple și ajung chiar până la suprafețe albe de grund. **Grundul**, datorită culorii, joacă, de asemenea un rol important în controlarea contrastului de lumină-întuneric.

După cum putem vedea, lucrarea se dispune pe trei plane orizontale și nouă verticale. Lucrările sunt legate una de cealaltă printr-un element al crucii (exprimând, de asemenea, simbolistica complexă a legăturii lumii spirituale și materiale prin ea), plasat la fiecare colț al lucrării.

Prapurul acesta întrunește **toate laturile spiritual simbolice**: aurul=luminozitate – condiția de trecere spre absolut (lumină sufletească și lumină divină); crucea=elementul desăvârșirii; monogramul=însemn al biruinței; labarum=obiect de biruință; texturi, exfolieri=reflecția și amprenta timpului.

Permanentă refulare a teologicului în plastic și invers, de a căuta una în alta nucleul nud al fiecăruia, este punctul cheie al lucrării și totodată esența. Proiectul dorește să demonstreze că și teologia este o artă, o artă a adâncurilor exprimată prin trăiri spirituale simbolice, și că teologia poate să facă cu succes corp comun cu artele vizuale și poate să o ridice pe aceasta la rangul desăvârșirii.

MARCEL NASTE

Obrăznicii tonifiante” sau necredincioasa Thoma

Ultima iubire a marelui filosof Emil Cioran avut cu 35 de ani mai puțin decât el, ajuns la vârsta senectuții. Locuia mai aproape de cer, într-o mansardă „a insomniilor”, și iată ce îi scria cu tonul avântat al îngerului căzut”, celei numite straniu masculin: Thoma (Friedgard): „Sunteți centrul vieții mele, zeița unuia ce nu crede în nimic, cea mai mare fericire și cea mai mare nenorocire pe care mi-a fost dat să le întâlnesc”...(citat dintr-o scrisoare inclusă în cartea „Pentru nimic în lume”, editată de ea, după moartea filosofului. Cartea apare în 2001 în Germania, iar în țara lui Cioran abia în 2006, cu titlul schimbat – comercializat stânjenitor novelistic: „O iubire a lui Cioran”.

Dar reacția ce ar fi fost justificată la noi a fost tot în Germania: printr-o sentință din 14 ianuarie 2004, la München, cartea este retrasă. Motivul : scrisorile în număr de opt sunt considerate incendiare – chiar într-o lume consumistă și consu-mistică a „pieței” occidentale care convertește totul în profit.

Intimitatea lui Cioran a fost grav afectată post-mortem, el neavând cum să și-o mai apere. Nu știu dacă este consolator că în ediția română scrisorile au fost parțial cenzurate, cele în limba germană fiind redactate doar foto-coppy. Redau fugar un citat al lui Ștefan Nemeșek (Temne filosofice...”, Ed. Realitatea Românească, 2007) explicate în context: „Lecturând volumul românesc, putem constata că Cioran a avut o existență inedită (sic, n.n.) trăind erotic iubirea. În luna februarie 1981, când acesta primea întâia scrisoare de la Thoma, filosoful avea 70 de ani și trăia cu Simone Boue într-un Paris care i se părea „dezabuzat”. Nemtoaica, în vârstă de 35 ani (Thoma Friedgard - n.n.), doctorand în filozofie, a fost atrasă de scrierile lui ”Silogisme ale amărăciunii”. Ea s-a hotărât să-i scrie pentru că Emil Cioran „scria obrăznicii tonifiante”, „totuși, nedestructive ...”

Între spiritele celor doi s-a născut o profundă legătură intelectuală, materializată

într-o corespondență purtată între anii 1981-1991. Cartea editată în țară este fascinantă și așa, cenzurată. Inconfundabilul limbaj cioranian

este cvasi-poetic- așa cum îi este și ființa filosofică. Ceva ne amintește de celălalt mare geniu român, Mircea Eliade și a sa iubire crepusculară, - un inefabil coborâtor întru înălțare în dimensiunea metafizicii nocturne...

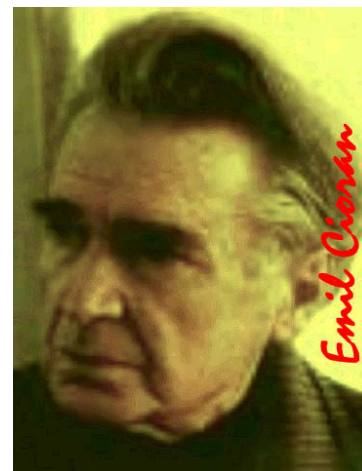
Consider că Cioran scrie epistolele către Thoma sub terifianta înflăcărare a omului ce nu resimte nicicum vârsta – durată întrupată, devreme ce numind-o zeița „fericirii dar și a nenorocirii” sale, vorbește el însuși ca un zeu...

Eros și Erato. Orfeu *juducând-o pe Euridice*, iertând-o și la modul șăgalnic – șocant (...) numind - dezgolindu-se în a sa condiție Umană-patronată de zeul suprem al Eladei – ARDERE....A reîntra „pe sub fustă” în peștera epifaniei, ab origine, iată nu aotoflagelarea, nu auto-dafeul mistic al marelui filosof - om, ci strigătul existențial întru trans-cendere, reîncarnare, înviere. A insinua că această dorință a bărbatului este doar o... perversiune, cum el însuși greșise prudent..., ar fi ignoranță sau habotnicie ea însăși perversă, ca prejudicată. Deoarece consider că nimic nu e mai condamnat la om decât a se minți pe sine.

Adorând și – cum altfel – însoțindu-se erotic cu ea. CUNOSCÂNDU-ȘI FEMEIA în sens biblic.

Scepticul-temporar Toma, pipăind-o pe Thoma, să se convingă, să îi vindece Rana - prin oglindire magică. A sărutat rana. Să fi fost un exercițiu misterios de taumaturg, de sacerdot modern al marelui însingurat?

Dacă ei nu și-au ars sau distrus scrisorile, consider că au lăsat nișa pentru ceea ce instanța cutare de oriunde a condamnat drept intruziune în „viața” lor. În barbaria modernă a toate (...) poate că Cioran și

Thoma au lăsat o mică evanghelie aidoma celor din Nad Hamadi sau Qoumran, de ce nu?

Autentice, smerindu-se sau reînflorind eterna erezie pentru unii, poate necesara mărturie confesivă pentru cei asemenea lor.

Nu cred că avem dreptul a intenta cuiva un proces de „deconspirare”, unica problemă fiind cea terestră - pecuniară, a exploatării de către alții, a „infernului tandreței” altora. Tot așa a fost și cu scrisorile dintre Eminescu și Veronica – apărute hăt peste Ocean – după 1990. Sunt testamentele lor esențiale, dincolo de opera lor. Că Emil Cioran a trăit erotic – cum altfel ? – iubirea fie pentru o zeiță (superb incest inversat, nu ?)- „cu stângăciile și nerăbdările unui adolescent”, „mi se pare profund uman.”

„Am discutat prea mult și am înțeles dependența mea senzuală de dumneavoastră în toată claritatea ei, abia după ce v-am mărturisit la telefon că aș vrea să-mi îngrop capul pentru totdeauna sub fusta dumneavoastră. Ați fost oarecum speriată când v-am vorbit de o înclinație perversă pe care mi-o stârnește trupul dumneavoastră. Pervers nu a fost cuvântul potrivit. Am vrut să spun „arzătoare” (Scrisoare a lui Cioran).

Cei doi au fost o vreme împreună pe deplin; inclusiv în acea atmosferă unică parisiană, schimburi

de scrisori, dar și plimbări sau vacanțe împreună sau fiecare alături de partenerul... oficial.

Irepresibile, incendiare, uneori paroxistice atingeri și contopiri. Fatum.

Să mai amintim că el totuși s-a întâlnit cu Simone Boue, cea care a stat lângă el până la capăt. Numai femeia a fost mai credincioasă decât zeița? O condiție tulburătoare – de meditat mereu – poate regăsindu-l pe ipocritul misogin de Schopenhauer, magistrul oarecum și al lui Eminescu ?

Iubirea lui Emil Cioran la limita vârstei ...biblice este un fel de pseudo-erezie a disperării, redevenind sublimă, înnoitoare, regresivă în Arhet’ip-ul GEMELAR - narcisic, asupra întregului său sistem filosofic diogenic, prin aceea că refuză gestul „Câinelui înstelat”, Diogene Laertios, de a se masturba ca biblicul Onan – exhibându-se în public.

Ultima lui iubire poate e repetarea uneia prime, de care nu știm nimic, sămânța înnoitoare a umanului cosmic, prin empatie divină cu Viața, prin aceea că „spiritul a toate negator descoperă afirmația și și-o asumă”.

Nimic nou sub Lună: îngerii au căzut în aura de mister a umanului, s-au recunoscut o clipă, apoi și-au văzut de veșnicia lor- fără a ne lăsa urmași. Prin aceasta, fără păcat ?

EUGEN EVU

Simfonia toamnelor

*Simfonia toamnelor
murmură în firberea
vinului
din via ce poartă ecoul
depărtărilor...
Se-ntorc plecările în
amintiri...
generații de pași
sub bolți adăpostind
„vinul de viață lungă...”,
Închin cu secunda
sclipind
în paharul veșniciei...*

13 X-2009 Sighișoara

Reflectare

*Printre tablouri și cărți
Răsfoind visele
Clipa se rotunjește*

lumină...

*Purifică-mă cuvânt
Rugăciune
În altarul veșniciei...*

1XI- 2009 Sighișoara

* * *

*Peste rigidele maluri
Visul se revarsă spre
nemărginire...
Clipele curg
Veșnicia se-ascunde-n
sclipirea
Undei purtând efemerul
La-ntâlnirea secunde
Cu cerul...*

1XI-2009 Sighișoara

* * *

*De departe venin
Recitim la lumină de stele*

*Clipele scurtelor zile
Uitate de ere...*

*Oglinda ta - pagina mea
Întâlnire-n cuvinte
Să-ngenunchiem
Într-o stea
La aduceri aminte...*

Întru iubire

*Privirea ta să-mi fie stea
Spre dăinuire
Fără sfârșit să ne vorbim
Cu tăinuire.
Să-ncrucășăm pașnic în doi
Spadele noastre
Ce ucigând orgoliul din noi
În lumea albastră
Va-ngemăna clipe de vis
Iubirea noastră .*

1XI-2009 Sighișoara

ANA MUNTEANU
DRĂGHICI

Teatru

Cafeaua de seară

1.

(El și ea într-o cafenea. Seara, pe terasă, mese, oameni)

El(Absent)- E bine că am venit aici. Nici nu aveam unde în zonă. Sunt numai benzinării pe aici, că îți vine să pui gura la pompă și să bei cocktail de globalizare. Mi-e silă.

Ea(Vaporoasă) -E frumos, puține mese, cochet. Seară. Demult nu am mai ieșit, mă bucur că m-ai mai scos și pe mine în oraș așa, cum mai scoți o haină din dulap să se aerisească.

El -Ești haina mea?

Ea -Vrei?

El -Dacă îmi promiți că nu-mi rămâi mică!

Ea- Dacă-mi promiți și tu că nu crești.

El -Promit!

Ea- Și eu...comandăm?

(Răsfoiește un meniu cu încântare)

El - Mă gândesc la viața noastră de ceva vreme. Merge ca naiba, parcă ne înecăm deși vâslim din prenaștere. Se făcea că eram pești primitivi și aripile ne-au fost apoi vâsle, abia acum ne sunt mâini. Degeaba. S-a scumpit pluralul. Se impozitează, se pun accize pe plural ca pe țigări...

Ea - O să ajungem să adunăm chiștoacele de pe jos curând, chiștoacele de plural...dragule, nu vezi că toți au curvit-o în orașul ăsta? (Scârbită) Pluralul trece din gură singulară în gură singulară. Că ni se găuresc dinții de atâta singurătate... mie, cel puțin, am câteva fântâni, le și aud gălețile clănțănind.

El - Îmi dai o țigară?

Ea - Nu mai am. Să cumpărăm!

(Face semn chelnerului să aducă)

El - Asta vor ei, să impoziteze sărutul, în funcție de nivelul de apertură al gurii să crească și taxa, parcă ne-am săruta fonetic! Ce cretini, în funcție de lungimea

limbii. (Râde tragic. Chelnerul aduce țigări.) Vor inventa și un pasionmetru, să măsoare intensitatea, dorința, ambigenul, chiar și datoria implicită a unei coaste pe care deja bărbatul o contabilizează. Totul o să coste.

Ea - O să fim o planetă de singuratici. Dragule, nu se vor mai face copii, vor fi numai bănci de spermă și bănci de găuri negre, care vor copula prin preluarea de către un concern bancar, o bancă mamă, o bancă-pește! Așa vor rezulta copii, ca un comision sau ca o dobândă. Bancomatele ni-i vor da.

(Cei doi se prind de mână îngrijorați.)

2.

El - Te-ai hotărât ce iei?

Ea (Excitată)- Hotărât vine de la hot?

El(Sec) - Nu, vine de la hotă! Spune!

Ea - Eu zic să luăm două cafele și două ape.

El- Bun. (Dau comanda.)

Ea- Ia o țigară!(I-o întinde.)

El- Nu am foc.

Ea- Nici eu. Du-te și cere de la o masă vecină!

(El se ridică și cere de la o masă învecinată. Revine cu țigara aprinsă. Îi dă și ei foc și ocupă loc. Vine chelnerul cu comanda. Servește neglijent. Cei doi fumează în tăcere și se privesc puternic și tandru, de neînțeles. Și ar, și n-ar!)

El - E gata țigara.

Ea - Și a mea. Du-te mai cere bricheta din vecini, ca să mai fumăm din pachet. Că dacă nu fumăm trebuie să vorbim și, știi și tu că orice am vorbi tot acolo ajungem. Știi și tu că și dacă am vorbi despre Napoleon, după Austerlitz, tot la interjecțiile trupești ale Josefinei am ajunge. Du-te și cere foc!

El - Iar? Nu mai cer. Nu pot să tot cerșesc brichete pentru un rahat de foc. Nici atâta nu găsim în noi, de o țigară?

Ea- Hai, scumpule, du-te și mai cere o singură dată, că apoi îl conservăm. Ca să nu-i mai deranjezi pe ceilalți.

El - Cum îl conservăm? Ce suntem noi, vestale? Cum îl conservăm? Fumăm țigară după țigară astfel încât să o aprindem pe asta nouă înainte ca aceea veche să se stingă?

Ea(Sorbind) - Păi nu așa facem și cu viața? Nu, nu așa. Îți dai tu foc cămășii cu riscul de a-ți părli părul de pe piept ca pe o miriște. Și așa voi avea de unde să îmi aprind țigara fără să mă grăbesc, să nu se îngheșuie prea multe rotocoale de fum în plămâni deodată.

3.

(Ea îi arde cămașa cu țigara, dar el se face că nu observă și îl privește cu aer de îndrăgostit.)

El - Bun, măcar nu mai cer brichetă. Conservăm noi focul.

Ea - Dar nu te arde?

El - Mai are până să ajungă la mine. Întâi începe cu strămoșii, știi, trupurile ard ca pământul, pe straturi. Întâi miriștea, apoi bunicii, părinții. Deocamdată arde miriștea. Și fumează.

Ea (Își vâra mâna și îl mângâie pe piept, apoasă.)- Dragul meu erou. Nessus.

El -Avem și apă, în orice caz. Dar încă nu ajunge focul la mine, de-abia arde eticheta cămășii, îi aud codul de bare cum arde ca o pădure. Vai de cucu, de faună....

Ea - Vezi, dacă nu vrei focuri de împrumut, îți sacrifici bunicii, părinții, părul de pe piept, cucii încâlciți în desimea lui. Totul.

El- Asta e. Ai luat și apă. Dar ce făceam dacă serveam cocktail de benzină? Eram un cuplu în călduri?

Ea- Dragule, nici arși de vii nu vom mai fi.

El - Da, știu, sunt bricheta ta. Tu mai ești haina mea?

Ea(Derutată) - Stai puțin, că din asta rezultă că tu mi-ai dat foc mie, nu eu ție.

EI - Tocmai asta e problema, scumpa mea, că în dragoste nu știm cine îl incendiază pe celălalt și mai ales nu știm cine e pompier. Există riscul ca pompierii să pună benzină, nu apă. De aceea iubirea trebuie vindecată în doi, în oraș, la cafea, în pat, până lemnul lui se cere înapoi pădure auuuuu! de cât l-ai rupt, oricum, dar în doi.

4.

EI - E bună cafeaua?

Ea - Cam plouată, cam fără gust.

EI - Dacă te-ai săruta, i-aș da eu gust din urmă. I-aș da sens.

Ea - Nu în văzul lumii, că mă jenez. Te rog.

EI(Arzând) - Ia mai aprinde-ți o țigară de la mine.

Ea - Începi să miroși a scrum. Tu vrei una?

EI - Hai, încă una...dar știu că fumai după, acum...înainte?

Ea - Nu înainte. Nu va urma nimic.

EI - Nici nu trebuie. Nu încă. Să ne bem cafeaua, ca să stăm treji. (Ea scotocește prin geantă, apoi renunță să mai caute în ea.)

Ea - Să știi că dispariția pluralului e o chestiune de care chiar lingviștii sunt îngrijorați, îți dai seama? Câte gramatici de schimbat? Plus că singularul va trebui înțeles ca plural alternativ, iluzoriu.

EI - Deci să înțeleg că singularul va conține un fel de plural iluzoriu după noua gramatică, subînțeles? Implicit?

Ea(Excitată) - Da. Da. (Se apropie și îl mângâie senzual, îi rupe un nasture.) Ce zici, vin la tine să îmi arăți...desinența? (Îl trage spre ea.)

EI - Nu, nu sunt disident...nu am luptat cu comuniștii, nu vreau medalii.

Ea - Nu te face că nu înțelegi, am spus desinență, nu disidență...(Îl unge cu ruj.)

5.

EI(Calm) - Să ne bem cafeaua, apoi vedem noi... unde și cum.

Ea - Îmi place că nu te grăbești... dar, pe cuvânt, parcă focul o ia de la primat și nu de la bunicu...au ars, nu?, deja.

EI - Să știi că îmi e tot mai sete.

Ea - E de le foc.

EI(Cuminte, dar nervos) - Știu. Dar tu mai ai țigări?

Ea - Câteva.

EI - Să te ajut?

Ea - Da. Ajută-mă.

EI - Dacă fumez eu cu foc din mine, ard oare mai încet fiindcă se întoarce fumul în mine circular? Există oare o dializă a focului? A energiei?

Ea(Ridicându-se să îi facă masaj la umeri, ironică) - Hai să îți masez flăcărilor, Promi.

EI - Promi? Ce poreclă mai e și asta?

Ea(Râzând) - De la Prometeu.

EI - Vai de ficiații mei drago, ia mai bine să ne bem cafeaua până ce nu ajung să o arunc direct în foc fără să o mai pot savura. Dar ce faci? Hai, fumează mai repede, că pentru tine ard.

Ea - Fumez, fumez.(Mestecă fumul.)

6.

Ea(Se așază.) - S-a răcit cafeaua, te rog, mă lași să o încălzesc puțin la flacăra de la mâneca ta stângă?

EI(Întinde mâna) - Da, poți, dacă cereai dreapta nu te lăsam.

Ea - Trebuie să agit puțin ceșcuța ca să nu se lipească zațul, fă valuri de flăcărie, te rog, ca să nu se ardă... cum te simți, iubito.

EI(Chinuit, la capătul puterilor.) - Minunat, iubito, minunat mă simt. Ești extraordinară, haina mea cu care nu m-ai stinge!

Ea(Patetică) - Ah, bricheta mea de toate zilele.

7.

EI - Să nu mai discutăm despre relația noastră, despre mama mea pe care știu că o urăști, să nu mai vorbim despre noi, să sorbim din cafea. Flacăra trebuie să nu se moleșească, nu trebuie să adoarmă, că doar mai ai țigări,

nu?

Ea - Mai am o jumătate de pachet.

EI - Așa multe?

Ea (Urlă)- Dragule, nu pot mai repede, nu mă grăbi, că mă înec cu fum. De ce mă chinui?

EI(Timid) - Da, iubito, iartă-mă, nu te mai chinui. Fumează cum poți, încet, să îți cadă bine. Să fie bine.

Ea - Știam că ești înțelegător, puiule. Ce frumoasă culoare a căpătat cămașa ta. Miroase a păr pârlit. Nu....(Se bosumflă.) Eu unde mă mai joc cu degetele?

EI - În cafea. Face bine la pielea mâinii.

Ea - Sigur?

EI - Da. Sigur.

8.

EI - Vreau să te sărut.

Ea - Nu, că îmi pârlești buzele.

EI - Mi le umezesc cu puțină apă.

Ea - Nu îmi place apa caldă. Sună a mlaștină.

EI - Și chiar așa e, cum spui, cu dispariția pluralului?

Ea - Da, în Academie, unii moși vor să și divorțeze, ca să nu trăiască agramat. Sau că or avea amante. Dracu' știe.

EI - Și pluralul va fi de fapt înglobat într-un singular, cum?

Ea - Păi uite, de exemplu, noi nu vom mai fi noi, ci eu și eu, doi ori eu, și numai prin enumerare vom fi mai mulți dar separat, nu împreună. Astfel vor scoateăștia pluralul în afara legii și cine va folosi pluralul va fi atârnat în piața publică și i se va tăia un testicol, nici acolo să nu aibă plural...

EI - Și dacă e femeie?

Ea - Dacă e femeie, îi vor trage afară o trompă uterină și îi vor face nod pescăresc, să nu mai poată fi folosită. Vor pune și sigiliu pe ea, ștampilat, parafat.

EI(Uimit) - Și cuplurile se vor întâlni pe ascuns?

Ea - Da, în loc de Kama Sutra cu vechile ediții din Gramatica Academiei, în care există pluralul.

EI - Ce nebuni...adică ce nebun...

9.

Ea - Lumea cam pleacă, noi mai stăm?

El - Ce avem noi cu lumea? Să plece, nu arde nimeni pe pielea mea, eu ard.

Ea - Iubitule, să rup furnir de sub scaunul meu ca să îți dau să arzi?

El - Nu, că e al magazinului. E și lăcuit, nu arde, mai mult face fum.

Ea - Ești bine? La ce te gândești când arzi? Mereu mi-am pus întrebarea aceasta.

El - Încep să mă gândesc dacă nu cumva te pregătești de dizolvarea pluralului și te joci lăsându-mă de tot așa...

Ea - Nu, iubituie, nu, am lăsat o gură de apă ca să te sting, mai e în pahar (Îi arată.)

El - Sigur?

Ea - Nu te-am stins eu vreodată?

El - Când ai copt vinete pe mine, două zile m-ai uitat așa, cu cărbunii între coaste în curtea casei noastre de la țară. (Face semn chelnerului.)

10.

(Intră chelnerul cu nota. Nu e nici urmă de cei doi. Uimit, pe masă găsește cenușă răvășită în care se zbate o pasăre și două câni care se sărută, gură-n gură, toartă-n toartă. Privește insistent, ia ceștile și le dă de pământ, se sparg.) - Iar împreună? Nu...Ce nenorociți, pleacă fără să plătească. Au lăsat pasărea asta cu aripi frânte. Și scrumul ăsta de tot rahatul. (Chelnerul aude pasărea că se zbate mai violent.) - Ce pasăre violentă, parcă s-ar oua, dar (Uimit)... chiar se ouă. Se ouă bani. (Chelnerul ia în palme din scrum două monede.) - A ouat bani?! (Râde amar și speriat de neînțeles.) Băi, ăștia și din scrum plătesc, să nu rămână datori, se screm ei și tot plătesc. (Chelnerul privește monedele uimit, le încearcă pe rând între dinți.) - Nu, două nu e voie...(Pe una o aruncă în spate, neprivind unde cade.)

DARIE DUCAN

TRENUL

Tăind bezna trenul vine,
Parcă-i un blestem pe șine,
Să mă ducă-n depărtare,
Unde dorul leac nu are.

Vântul rece, pe zăpadă,
Fluieră ștergând cărarea,
Fulgii cad pe urma noastră,
Parcă prevestind uitarea.

Lacrima ascunsă-n pleoape
Se ivește picurând,
Zâmbetul timid se pierde,
Oare unde? Oare când?

Doar o mână ridicată
Se mai vede prin nămeți,
Tristă inimă curată,
Mai putea-vei să mă ierți?

Fusul

Simplu dar un magic băț,
Fusul care toarce lână
Cu bunica mea bătrână,
Dintre mame cea mai bună,
Rătăcind prin amintiri,
A venit pe nechemate,

Printre șoapte
Și dezvăț

Sfârșind a mângâiere
Ce nu pierе,
Chiar de-i vis acum gestul
Mâinii care în tăcere
Fruntea tristă căuta,
Fusul vremilor trecute
Tot mai toarce uneori.

Dară nu e
Și nu poate fi adus
Gestul bun de alinare,
Cel cu sunetul de fus.

REVENIRE

Șerpuind cărarea merge
Peste locul cunoscut
Capul instinctiv se-ntoarce,
Ochii caută-n trecut.

Cade-o lacrimă, cad două
Pașii parcă s-au rărit.

Casa asta era nouă,
Trandafirul înflorit,
Ciripit în pom, pe cracă,
Lângă brazdă: ciripit ...

Acum geamul tău e o sticlă
Neagră, rece și pustie
Ai plecat sau am plecat -
Cine oare să mai știe?

**IOAN
MUGUREL SASU**

Vatra veche dialog Anatol Vidrașcu:

“Din sete și dragoste de carte am devenit editor” (I)

Grație faptului că Grupul editorial *Litera* se bucură de larg și meritat prestigiu în mediile culturale și științifice și nu numai, din țară și de peste hotare, ne-am propus la acest ceas aniversar să dialogăm cu cel care și-a edentificat viața și activitatea cu această instituție, care în douăzeci de ani, prin efort statornic, politică editorială consecventă și diversificată, a reușit să obțină un scontat renume la nivel internațional, protagonistul se numește **Anatol Vidrașcu**, căruia i-am adresat întrebările noastre.

1. Dle director general, zilele trecute, citind cartea *Neamul prin fiii săi*, de Gheorghe Marin, tatăl regretatei interprete Doina Aldea Teodorovici, editată și lansată recent, am aflat că Domnia sa a fost omul-călăuza întru alegerea profesiei de editor, complicată pentru acel început de renaștere națională...

2. Dl Gheorghe Marin a fost cu adevărat nașul meu în ale editurii. Eu am absolvit Facultatea Filologie cu Specializare în Jurnalistică a Universității de Stat din Moldova în 1975 și atunci nu exista profilul editorial în cadrul instruirii, cadrele erau pregătite doar pentru mass-media și școală. Dumnealui fiind vicepreședinte al Comitetului de Stat pentru Poligrafie și Comerțul cu Cărți, la trei ani după terminarea studiilor superioare, m-a angajat în calitate de coordonator al activității editoriale din Republica Moldova. Am activat puțin sub îndrumarea lui, trecând mai apoi la Editura *Literatura artistică*, fiindcă nu eram pasionat de munca de conștopist ministerial, mai ales că exista și multă birocrație. Am ales să muncesc la editură, pornind de la prima treaptă, inițial ca redactor, apoi am devenit șeful secției de reclamă, șef de redacție și în perioada restructurării gorbacioviste am fost promovat în calitate de vicedirector al Editurii *Literatura artistică*. La 3 mai 1989, pe lângă aceasta, am fondat o unitate privată *Litera*. Nu a fost simplu de loc. Pe atunci nu existau edituri private, mai mult - nici cadru legal în acest domeniu, nu mi se accepta nici numele *Litera*.

3. Ad literam Editura *Litera* a fost prima, a și rămas prima la capitolul performanțe, ca de altfel și Liceul *Prometeu* în domeniul educației, fondat în 1990. Funcționam pe atunci la *Moldova-press*, prima instituție mass-media care a trecut la grafia latină, și am transmis cu o

**deosebită
bucurie**

știrile inedite despre evenimentele în cauză, inclusiv pe fluxul Rom-press, căci aveam stabilite relațiile de colaborare din start.

4. Trebuie să recunosc că la început ne numeam Agenția Literară și de Reclamă *Litera*, dar încă și cooperatistă, o chestiune impusă pentru a putea avea permisiunea de funcționare din partea Comitetului Central al Partidului Comunist. A trebuit să merg la Moscova pentru a găsi un statut model, pentru că acolo existau deja edituri particulare. Când se permitea la Moscova, se admitea și la Chișinău. Câțiva ani până s-au mai clarificat unele momente incerte, am activat în calitate de agenție. Dar și așa, în calitate de agenție pe lângă o editură cu limitarea accesului direct la tipografie, un fel de cenzură ascunsă, am editat o serie de cărți de care îmi amintesc și acum cu multă plăcere. Înainte de adoptarea legii cu privire la revenirea la grafia latină, am pregătit un mic abecedar pentru grădinițele de copii, care se numea foarte curios *De ce și ABC pentru băieți isteți și fete cu coșite*, de Valentina Lungu, am mai făcut niște Calendare cu icoane vechi din Moldova, format mare, pe care le-am tipărit la Moscova în condiții poligrafice foarte bune în 30 de mii de exemplare, și care s-au răspândit pretutindeni. Avea să aflu cu plăcere că foarte multă lume le folosește în calitate de icoane veritabile, sunt reproduceri de icoane vechi din Basarabia, de Pavel Balan, executate cu multă măiestrie. După ce am mai prins la pene, am început să ne dezvoltăm normal, dar încă având multe greutăți, fiind nevoiți să satisfacem comenzi de reclamă publicitară, tipărind chiar și etichete pentru combinatele de vinuri din Moldova. Anume aceste surse ne-au înlesnit o evoluție editorială ascensivă, activitate, care, de fapt, și atunci, dar și acum, nu poate fi considerată de mare profit pentru că mai ales în Basarabia se citește puțin, și mai puțin se cumpără carte. În virtutea că tirajele nu pot fi mari, nici prețurile nu pot fi mici, de aici un cerc vicios din care uneori e complicat să vezi poarta de ieșire. Pentru a ușura într-un fel situația, cu unsprezece ani în urmă, am fondat împreună cu feciorii mei, la București, o editură privată, pe care am numit-o tot *Litera*, absolut independentă, cu statut de persoană juridică română, și am început să ne dezvoltăm și în

România, unde lucrurile au mers incomparabil mai bine. În primul rând, eventualii cumpărători alcătuiesc o populație română de șapte ori mai mare, care citește și cumpără mai mult.

5. Cultul cărții și al intelectualului în România a fost, din cele mai vechi timpuri, admirabil, că se păstrează și în prezent, dar nu în aceeași măsură.

6. Suntem una dintre cele mai mari edituri din România, după numărul de exemplare editate ne plasăm pe locul întâi, ne revin cam peste un milion de exemplare pe lună.

7. Nu trebuie să bănuiesc că *Litera* e pe primul loc și în Basarabia, dovada vă aparține.

8. Depinde cum vezi lucrurile. Noi ne-am dezvoltat cu succes la București, dar n-am abandonat nici activitatea de la Chișinău. Eu, personal, am ținut să fiu aici, fără a căuta în altă parte posibilitate mai lesnicioasă de câștig pentru o bucată de pâine. Încercăm să aducem cărțile de acolo înapoi, cărți editate în tiraje mari 150 -200 de mii de exemplare, chiar și 250 000, edităm în România împreună cu unele ziare mari, iar în Republica Moldova le propunem la prețuri minime, comparativ cu București. Chiar că n-ar mai putea să existe reproș la adresa Editurii *Litera* referitor la prețuri nerezonabile. De exemplu, împreună cu ziarul *Timpul*, în fiecare vineri, punem în vânzare cărți la doar prețul de zece lei exemplarul, mai ieftin decât o limonadă, o reducere în acest sens ar însemna să umilim cartea, s-o devalorizăm completamente. Prețul propus de zece lei este mai mic decât cel de cost, conștient am mers la această acțiune pentru a face accesibilă cartea pentru conaționali în aceste condiții vitrege, mai ales pentru tânără generație. Sper să ne putem forma cititorii - cumpărători prin această campanie, care este una nu numai de culturalizare, dar și socială.

9. Am observat genericul *Biblioteca pentru toți*, o dată în 20 de ani! Câte cărți vor fi propuse și din ce domenii? Ar putea fi un început pentru liceeni și studenți să-și facă o bibliotecă personală.

10. Acesta a fost și gândul nostru. În fiecare vineri vom scoate în vânzare câte o carte din colecțiile *Biblioteca pentru toți*, în care intră cele mai frumoase romane din literatura română sau *Best-seller internațional*, din creația scriitorilor contemporani.

11. Profesia de editor a fost o chemare de suflet? V-ați fi putut realiza și ca un bun jurnalist. M-a surprins Jorge Luis Borges, care situa actul lecturii mai presus decât pe cel al scrierii, divinizând cartea. El este și va rămâne un mare scriitor. Ce v-a propulsat pe cale editorială? Nu regretați că nu ați exploatat calea jurnalistică?

12. Nu regret nimic. Poate că am fost chemat pentru editură, căci setea de carte am simțit-o încă din anii de studenție, neavând acces la literatura română. Librării de carte românească pe atunci în RSSM, Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, nu existau.

13. Un așa numit magazin *Drujba*, situat pe str. *Lenin* din Chișinău, avea spre vânzare literatură străină, mai puțin românească, căci în această categorie intra literatura de peste Prut. Dar, spre deosebire de magazinele de acest fel din Cernăuți, Odesa sau Moscova, la noi *cineva* avea grijă în permanență să fie aduse doar lucrări politizate, fără valoare artistică.

14. Da, așa este. Literatură română nu exista nici în biblioteci, cu excepția Bibliotecii Naționale, fosta *Krupskaia*, unde citeam din Rebreanu, Sadoveanu, Preda ș.a.m.d. Acești mari scriitori figurau, de asemenea, la literatura străină. Dar mult înseamnă să ai cartea acasă, s-o citești când vrei și cât vrei. Toți care citeau *literatură străină* în grafia latină erau trecuți la index de Securitate și erau în vizorul securiștilor. **Din setea și dragostea de carte am devenit editor.** Mai mult, în perioada de studenție, ca și foarte mulți din colegi, în lunile de vară lucram la calea ferată ca însoțitor, ajungând până la Moscova, Sankt-Petersburg, Kiev ș.a., orașe pe unde erau librării *Drujba*, unde cărțile românești se vindeau la un preț foarte mic, mă gândesc acum prin viziunea de profesionist că erau la doar o treime din prețul lor real. Aveam puțin timp liber, de aceea când intram în librărie luam tot raftul în brațe. Așa mi-am și făcut biblioteca personală. Îmi amintesc de o parabolă de Jack London despre un marinăr care a suferit un naufragiu și a înotat mult timp pe mare, flămânzind groaznic. A fost recuperat de o corabie, intrând în ritm normal de alimentare, dar mare a fost stupoarea salvatorilor să descopere, când au ajuns la mal, matrasul plin cu covrigi al salvatului. Foamea pe care a îndurat-o l-a împins la necesitatea de a-și crea rezerve, așa am pățit-o și eu cu cărțile, de unde se explică predilecția către activitatea editorială. Nu pot spune că a fost o activitate ușoară, am dat faliment de mai multe ori, am fost nevoit să-mi vând și casa pentru a continua mai departe. Oricum... Colecția *Biblioteca școlarului* m-a doborât, căci am făcut foarte multe titluri, sute de titluri în câte trei mii de exemplare. Pentru cele 560 de titluri, cheltuielile tipografice păreau a fi uriașe. În situații de risc, nici tipografiile, nici băncile nu te iartă. **Am căzut, cum s-ar spune de mai multe ori la pământ, dar m-am ridicat de fiecare dată și, în sfârșit, în ciuda anilor de criză, sper în ceea ce privește lansarea cărților s-o ducem bine.**

ROGAC RAI

Atlas

Poezie albaneză în traducerea lui

Baki Ymeri

Lacrima lunii

Nuri Plaku

(Albania)

COASTA ÎNSĂMÂNȚATĂ (Brinja e mbjellë)

Caut o adresă azurie de zbor
Ascunsă sub aripile păsărilor,
Să mă ducă
Pe un pat înfocat de fulgere.
Și să-mi rup coasta din trup
Să o semăn acolo adânc,
Să răsară din ea
O mlădiță frumoasă de femeie.
Apoi voi aștepta,
Plin de dor peste ea,
Până când va răsări
Trandafirul roșu
Al morții mele.

O ÎNTREBARE DESPRE DUMNEZEU

Alb oul porumbului în cuib,
Alb și oul șarpelui,
Născute adânc în pământ.

Albe scutecele copilului,
În toate leagănele lumii,
Alb și laptele mamelor,
Care fierbe de iubire.

Dumnezeule,
Unde începe nevinovăția?

ICOANA EI

Să piei, nebunule!
Ce-ai cioplit pe pietrele amintirii
Icoana ei de marmură.
Eu am spart-o!
În interiorul meu a curs
Jarul amintirilor
Și mi-a ars
Coșmarul inexplicabil.
Am devenit totul,
O noapte de aprilie
Fără lună.

FRICĂ DE VRAJĂ

Am rămas cerbi răniți,
În codrul împădurit al cuvintelor.
În față-ne s-a ivit
O cruce necioplită de vânt,
Pe care sprânceana ta
Ca o baghetă magică a făcut-o
Pedeapsa mea târzie.
Fugeam și fugeam în fața ta,
Înfingând acea cruce
Pe malurile drumului.
Te rugai și rugai
Să nu se facă vrajă
Cu arginții plătiți lui Iuda.

CÂND ERAM COPII

Când eram copii,
Vroiam să construim
O casă mare pentru păpuși
Cu cărămizi de aer.

Alergam în fiecare zi cu surâsurile noastre
Să căutăm cărămizi frumoase
Și reale,
Dar ele erau invizibile
Precum hainele regilor din povești.

Și noi ne oboseam
Alergând prin vise
Până când oboseala devenea sudoare
Și sudoarea tuse
Și din tuse
Scuipam sărăcie.

Într-o zi,
Am văzut că eram
Păpușile crescute
Fără copilărie.

RĂZBUNARE

Cineva
A aruncat portretul
Peste focul fulgerelor.

Să se topească
Picătură cu picătură,
Ca picătura lacrimii.

Dar focul s-a stins
Și eu am devenit
Un sărut
Pe buzele Domnului

ÎN APOLONIA

Am luat o monedă antică
Din ruinele argintii ale Apoloniei
Și am făcut-o inel
Pe degetul visului meu.
Din reversul ei
A strălucit Vaca Soarelui
Laptele sânului a curs prin secole
Și a devenit
Lumina de iubire.
Glasul a devenit aromă de piatră!
Iar pietrele
Abecedarul zeilor

ORA ALBĂ A MIAZĂNOPTII

Aburi sunt la revederea apelor
Care merg și merg...
Pe malurile albastre ale cerurilor,
Să stingă
Setea ardentă a unei veri.

Setea mea călătorește în nopțile
Cu aburi de suflete exilate.

Ah, vine o oră albă de miez de noapte,
Când mă stăpânește
Împărăția amintirilor
Și, din nou, îmi aduc aminte de apele
Stăpânite
De împărăția căderilor.

FEMEILE ÎMBĂTRÂNITE

Aburul fierbinte al pietrei
Se ascunde
În glia bărbaților topiți.

Bătrânele păstrează, legat
În colț de batic,
Un pumn din fecioria arsă.

MERELE SE UCID ÎN TOAMNĂ

Merele se ucid toamna
Și țipă în primăvară.

Merele se ucid de uitare
După focul bubuit al sărbătorii,
Când se stinge focul galben al frunzelor
Și încep să apară
Primele stele al fructelor.

Și iarna lăcrimează în ceruri
Păcatul rece al pomilor,
Când durerea lor rumegă

Pragul irosit al anotimpurilor.

În lumina nouă a botezului
Jocul inocent al florilor,
Cercurile morții
Le desenează în vânt.

Merele se ucid toamna
Și țipă în primăvara.

DEZAMĂGIRE

Mi-a căzut în pulbere și s-a pierdut
O centină mică a cuvântului tău
Și eu aplecat încerc s-o găesc
Esența cristalină a materiei...

RĂZBUNARE

Flacăra arde întotdeauna materia
Din jos în mai jos spre origine
Și se termină într-un cântec de leagăn
Unde carnea sa setoasă
Se întoarce
Cu sălbăticie în pulbere.

Ce te întârzie, răzbunare a mea,
Care atât de mult mă arde în piept?

TREZIREA APELOR

Doarme apa
Argăsită cu lumină,
În somnul ei vreau să simt
Dacă sunt adevărat?

Mă opresc la mal,
Din fruntea obosită
Îmi picură
Un bulb albastru de sudoare
Aplecat peste ea,
Îi apar în vis
Și apa se trezește dintr-odată.

TATUAJELE CAFELEI

Beau dimineața dintr-un pahar de crystal
Și văd cum se perpelește
Dimensiunea ei ucisă
Sub pașii mei orbi.

Rămân sătul,
Până ziua întreagă
Se topește în mine.

Peste trupul ei
Stau și desenez
Tatuaje de cafea.

Peisaj editorial francez

Nu de mult a apărut în Franța un ghid pentru scriitorii aflați în căutarea unei edituri: Roger GAILLARD – "AUDACE", « *Annuaire à l'usage des auteurs cherchant un éditeur* » ("Anuar pentru uzul autorilor aflați în căutarea unei edituri"), Editura "L'Oie Plate".

În prefața anuarului, autorul acestuia atrage atenția, mai ales tinerilor autori, asupra diverselor metode de încheiere de contract: contract cu publicarea cărții pe banii editurii (cel mai stufos și amănunțit până în detalii inimaginabile), contract cu participare în proporție de 50 la sută a fiecărei părți, contract cu finanțarea integrală a autorului (caz în care autorul este proprietarul exclusiv al dreptului de tiraj), pseudocontract cu finanțarea integrală a autorului (se atrage atenția autorilor, printr-un articol de lege, că un contract onest include clauza nereeditării unui nou tiraj din partea editurii). În schimb, dacă autorul insistă să-și publice lucrarea la o editură cu tradiție (Gallimard, Corti, Seuil etc.), în cazul în care este acceptat, va plăti integral costurile editării, iar editura își rezervă dreptul de a edita un nou tiraj fără a plăti drepturi de autor.

Fiecare editură are un comitet de lectură care studiază un manuscris într-un interval cuprins între două și șase luni (în funcție de genul manuscrisului prezentat din partea autorului). La marile edituri, comitetul de lectură constituie un serviciu separat. La cele mici, editorul însuși asigură avizul. Un comitet este în general compus din literați (dintre autorii care au fost publicați de respectiva editură, critici literari, masteranzi și doctoranzi în literatură, profesori și oameni de cultură). În linii generale, criteriile sunt bazate pe calitățile literare și de stil, inteligența și originalitatea ideilor și faptul că lucrarea prezentată corespunde politicii generale a editurii. Le este prezentat, de asemenea, autorilor un diagnostic al pieței, pentru a se putea orienta asupra propriei politici de marketing.

În ceea ce privește romanul, sunt date două categorii ale speciei – romanul literar și romanul popular. Locul fiecăruia între preferințele cititorilor este stabilit în funcție de câteva criterii foarte importante în ceea ce privește gustul public: speranța de notorietate, acces la mijloace media, șansa de a fi acceptat, șansa de a fi tradus, posibila reeditare sub alte formule decât cea originală, șansa de a deveni o

adaptare cinematografică, tirajul rentabil pentru editor, riscul de plagiat, riscul de a fi un "născut mort" (trei romane din cinci publicate pentru

romanul literar și un roman din cinci publicate pentru cel popular), "riscul" de a deveni de referință (doi ani pentru romanul literar și un an pentru romanul popular), durata medie de epuizare a tirajului (15 luni pentru romanul literar și 8 luni pentru cel popular), un tiraj mediu prevăzut (de la 2500 până la 4000 în cazul romanului literar, iar pentru cel popular de la 8000 până

la 20000 de exemplare), număr de pagini pentru un volum (100 – 600 pentru un roman literar, 150 – 350 pentru unul popular), formatul cărții (obișnuit pentru romanul literar, de buzunar pentru cel popular), prețul mediu al cărții (20 de euro – romanul literar, 7 euro – romanul popular), procentajul drepturilor de autor (8% - roman literar, de la 4 la 7% - roman popular), speranța câștigului net (3200 de euro – roman literar, 4000 de euro – roman popular).

Cărțile de poezie aproape că ies din calculul de marketing, întrucât sunt achiziționate strict de poeți între ei și de rudele, prietenii acestora. De obicei, cărțile de poezie sunt un duplex între un poet și un artist plastic.

În ceea ce privește politica editorială, "oferta" e din cea mai diversificată, nu de puține ori amuzantă. Pe lângă edituri care își rezervă dreptul de a publica pentru un public de club literar, există și edituri care își declară preferința pentru poezie virtuală, care au în vedere cartea ca o performanță, iar performanța ca o scriere în afara paginii ("hors page"). Astfel, sunt edituri care publică o carte de 10 pagini în exemplar unic. O editură anunță delicat: "Editura noastră se constituie într-o structură originală care propune autorilor un cod, un cod al bune conduite – în atmosferă de respect etic pentru fiecare, cadru în care autorul are dreptul de a fi citit, editorul datorită de a-l publica, iar cititorul libertatea de a lectura." Sub acest proiect își rezervă dreptul de a publica orice pe cheltuiala autorului. O altă editură declară că reeditează texte vechi sau rare printre contemporani dând exemplu volumele lui Ilarie Voronca. De altfel, literatura din zona de Est a Europei e pe val, cucerind mai mult prin latura ei spirituală pașnică.

Există și edituri atelier, care își propun publicarea unor texte rare, inedite, puțin cunoscute, care nu agreează ideea că există scriitori cap de afiș în lumea literară. Publică, de asemenea, traduceri inedite, aici ca exemplu figurând Nora Iuga.

Un atelier declară că este în căutarea celor care doresc să facă din carte obiect de admirat. Așadar, nici editor, nici "imprimeur", ci mai degrabă un contemplator al cărții ca obiect artistic – "Mâna privește și ochiul ascultă". O mică editură, „Brontosaure”, anunță senin: "**Bronto** scoate plachete în fiecare an, mai puțin pe timpul verii, când brontosaurul se odihnește la soare." Această editură publică și în România autori români traduși în franceză sau autori francezi (deja 75 de titluri, dintre care 50 ale directorului acestei edituri, Louis Delorme).

Cei care au publicat de-a lungul vremii autori prin «credite de dragoste» au avut surpriza de a le fi fost solicitat ulterior, când autorul a devenit de notorietate, să renunțe contra unei sume frumoase la dreptul de prim editor. Este cazul scriitoarei Eugène Savitzkaya.

Așadar, un peisaj multicolor, liber, destins în care fiecare își găsește loc de exprimare.

GABRIELA MOCĂNAȘU

Cenaciul European în vizită la "World Literature"

Ideea realizării Cenaclului European s-a născut într-o zi de vară când, la finalul unei întâlniri cu reprezentanții periodicului "Literatura Lumii", (World Literature) am convenit, de comun acord, să dezvoltăm colaborarea între scriitorii și oamenii de cultură din România și China

Într-o zi de august a anului 1995, participam la o serată culturală organizată de Liceul francez din Capitala Chinei. Fără voia mea, am devenit martorul unei discuții animate dintre un cetățean chinez și unul european, discuție purtată în... limba română. Cu timiditate, am cerut permisiunea să iau parte și eu la discuție, fapt salutat de cei doi interlocutori. Din prezentările făcute, am aflat că europeanul este un bine cunoscut poet și traducător francez, domnul **Jean Poncet**, fost consilier cultural la Ambasada Franței din Beijing, aflat în China, în concediu, iar chinezul, **Gao Xing**, redactor și traducător din limba română la revista "Literatura Lumii" (World Literature), tălmăci iscusit al lui Eminescu în limba chineză și al unei adevărate pleiade de scriitori români.

În aceea zi, am avut relevanța acelei lumi globale despre care se vorbește, în care tradiția și cultura înving granițele și distanțele, apropiindu-i pe oamenii de bine și îndemnându-i să comunice. După

frazele protocolare de rigoare, am convenit să ne întâlnim la dejun, la reședința din Beijing a lui Jean Poncet, o superbă vilă aflată în inima Capitalei chineze, proprietate a părinților soției sale, o bogată americană, de origine chineză.

La acest dejun de neuitat, discuția a avut drept temă poezia europeană și, în mod deosebit, cea românească. Poetul Jean Poncet, un foarte bun cunoscător al literaturii est-europene, cu stagii de pregătire la Universitățile din Zagreb și Iași, ne-a prezentat, în anul celebrării centenarului poetului Lucian Blaga, proiectul unei ediții bilingve româno-franceze, dedicate marelui scriitor român. Din afirmațiile sale am reținut marea sa apreciere față de opera genialului poet român, considerat de acesta ca fiind "cel mai mare poet european al secolului XX".

Din discuție în discuție, am stabilit cu scriitorul Gao Xing să preia studiul dedicat de Jean Poncet operei poetice a lui Blaga, împreună cu adnotările profesoarei Elena Brandușa Steiciuc, de la Universitatea din Iași, consacrate evoluției literare și carierei de excepție a acestei mari personalități a culturii românești și europene.

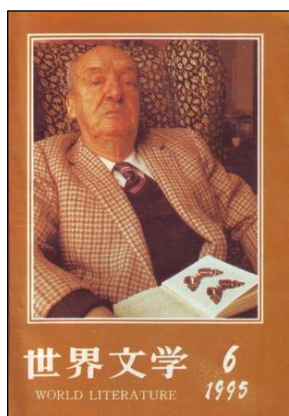
Cele două studii, însoțite de un număr de nouă poezii din opera blagiană, traduse de Gao Xing, au văzut lumina tiparului în numărul 6/1995 al Revistei "Literatura Popoarelor".

Cea mai mare revelație am avut-o la începutul anului 1996, când am primit prin poștă, de la Jean Poncet, ediția bilingvă a volumului omagial consacrat marelui poet de revista "Sud" (a doua revistă literară ca importanță din Franța), ediția "Cele mai frumoase 100 de poezii", traduse pentru prima oară în această țară, însoțite și de cele două studii publicate și de revista chineză. Ca un gest de maximă eleganță, poetul francez a menționat atât în ediția chineză, cât și în cea franceză, modesta mea contribuție la organizarea materialului documentar și la deslușirea unor sensuri proprii limbii române.

Despre contribuția poetului Jean Poncet la cunoașterea și popularizarea literaturii române în Franța, vom reveni într-un alt episod.

Atașez o copie a copertei revistei.

VALERIU IORDAN POPESCU

Dincoace nu-s eu
deși eu sunt cel ce mint
inapt să adevăresc ceva
îmi râde barba când vă-nșir
adevăr după adevăr
un nimb ce nu se pune la icoane
ci doar la pălăria bețivilor și a pădurarilor
ce mint
doar ei au în pahare curcubeie
pânza aceea fără de folos femeii
care așteaptă dezbrăcată până în zori
temeiuri sigure
arătării de dincolo de mine

Prin oraș

Orice vânt de piatră
adiere neagră în noaptea albă a orașului
el clatină visele și datinile diurne

pe străzi vibrațiile de aramă
clatină prin simpatie secundele adormite
și ele ca orice frunză neagră întomnată

clătinați cătinel ultimii oameni umbre
îndoite sub vântul greu de piatră
stânci sfărâmate în pocălul de argint

otravă atât de grea apăsând pe orice rană

Soluția finală

Sucește-i gâtul acestui vers nebun
îmundă adunătură de cuvinte
gata să zguduie numai lumea celor morți
după cuvintele sunătoare sclipicioase

Sucește-i gâtul acestui poem pervers
ce-ndrugă nimicul ca pe-o urzeală
ca o plasă puturoasă de pescar

Sucește-i gâtul acestei cărți mucegăite
ce-mpute aerul din jur cu omenescul din carne
Sucește-i gâtul acestui poet și gata cu poezia

Citind

Atunci când dau pagina
oricât de grijuliu aș fi
semnele acelea din trecut
se înmulțesc neîncetat
și la pagina următoare e la fel
acolo alte semne se-nghesuie unele peste altele
încât oricât mă străduiesc
nu mai pot citi nimic

Închide cartea urlă careva

privesc în toate părțile
dar nu văd pe nimeni
doar umbra mea cu cartea în mână
și cât am privit aiurea semnele acelea negre
au acoperit și ultima filă
cartea mea e neagră de-acum
așa că o arunc în foc
dar ea nu vrea să ardă
atâta doar că se face albă ca peretele
fără niciun semn negru
să se fi ascuns prin sobă undeva?

Citește acum aud aceeași voce
acum mai milităroasă
Foile albe tot mai albe
de parcă s-ar putea compara albul cu el însuși
foile albe acum se-ncovoie de căldură
apoi sul după sul ele dispar
și-s tot mai albe încât abia le mai văd
și eu citesc grăbit citesc fără oprire

Indecizie

Cât de viu
cât de mort
cine să știe
mă plimb pe autostradă
și visez – sau e invers
memoria apă stătută
uitarea rău involburat
cât sunt viu
când sunt mort
știu totul pe de rost
orașul fără tei e pustiu acum
străzile pustii fără castani
și trandafiri
oamenii ne tot privesc
eu cel din vis eu cel atât de viu
deși ei nu mai așteaptă nimic
când eram viu
cât de mort mă credeau
doar eu și visul meu mai știm

MARIAN NICOLAE TOMI

Înviere

(Poeților plecați spre veșnicie)

Din când în când mai moare câte-un brad,
Mai cade și-un stejar de la câmpie,
Da-n viscol crunt sau vipie de iad
Pădurea este veșnică și vie!

Și iarba pierde pe fânaț, în ger,
De arșiță sau ascuțiș de coasă
Dar de sub biciul vremii, de sub fier,
Va răsări mai verde și mai deasă...

Se stinge și-un poet din când în când,
Ce-a ars precum o candelă de Paște,
Dar ni-i sădit în suflete și-n gând,
Că toți poeții mor spre a renaște!

Podgorie de octombrie

Se-nvolbură sub cerul toamnei norii
Și-aracii par în vii aprinse ruguri,
Când dau vierii iama în podgorii,
Să toarne-n căzi coșărcile cu struguri...

Urcând spre zare creștetele humei,
În neguri dealul, arămit coclaur,
Smerit închină birnicilor brumei
Tributul greu al boabelor de aur!

Iar când ajunsă-i via negre vreascuri,
Se odihnește-n poloboace vinul,
Licoare sfântă, lacrimă din chinul
Ciorchinilor muceniciți sub teascuri!

Și-n limpezimea cupei văd pe cei
Ce ne-au convins prin frazele notorii,
Că-n lume vinu-a fost lăsat de zei
Ca de băut să-l bea toți muritorii!!

Sonet bahic

(Cu amiciție colegului I.B.)

Prietene, când cupa-ți este goală,
Îți torn din cupa mea pe jumătate,
Ca rodul viei fără de păcate
Să-ți spulbere și grijă și-ndoială!...

Vor gălga din sticlele brumate
Licori cu vechi arome de migdală
Ce-n hrube reci, cu bezne ca de
smoală,
Dormit-au somnul sub peceți
uitate!

Iar după ce vom bea pe deșelate,
Simțind în vene strania magie
A limpezimii binecuvântate,

Pășind pe traiectorii spiralete,
Vom exclama făcând filosofie:
“-Destinul are căi întortochiate!”

Noapte pe Limpede

E umedă iarba sub tălpi, pe suhat,
Rogozul clipește-n mârgele de rouă,
Răchiți de tăciune ce nu s-au culcat,
Statui de arcași par sub luna cea nouă.

Pe socoluri de brusturi, lăstari de hugeac
Se gătuie-n lațuri pe hatul grădinii;
Smeriți, ca monahii uitatului veac,
Cu fruntea pe unde se-apeacă arinii.

Iar gârla aleargă zdrelită pe prund,
Ori leneșă-n dolii cu ochiuri viclene,
Rupând în răstimpuri lumini spre afund
Să scapere-n solzi de rugină pe mrele!

Trec pâcle ciudate gonind peste sfor,
Iar ghiolul în care se-îneacă nebunii
Se-nvăluie-n zvonuri, stârnind un fior
În carnea-mi străpunsă de coarnele lunii...

Sonet autumnal I

Înveșmântat castanu-n vechi arame
Precum statuia unui vechi herald e,
Lăsând armura soarele să-i scalde
Prin frunzele ce stau să se destrame.

Și de pe crengi se despletesc maram
Boite cu rugină și smaralde,
Ca nerostite taine-n seve calde
Ce țin acorduri pe topite game!...

Nu știu de ce, dar parcă mă
îndeamnă
Un gând ciudat și toate-mi par
ciudate;
Pe clapele nescriselor sonate

Să merg încet, la braț, cu tine,
Toamnă,
Bătrână și aristocrată doamnă,
Ieșită la plimbare prin cetate!

VASILE VAJOA

Dulce harababură. Invidii gingașe

Mă influențează oare starea mea sufletească în aprecierea unei lecturi? Posibil... Sincer, eram cu moralul la pământ, ba chiar vorbeam cu niște prieteni ce ne facem dacă ne întoarcem la *liste albe* și *liste negre*, așa zisa politică ne zdrobea încă o dată, reamintindu-ne că așa zisa revoluție fusese tare încurcată de trebile așa-ziselor servicii secrete... ce să mai vorbim, o stare de deznădejde în care cel mai bine e să te refugiezi în străfundul minții tale...

Cam în această stare de spirit fiind, vine Theodor Răpan și-mi dă ultima lui carte, uite că reușește să își publice cărțile, mi-a trecut iute prin minte... cu un soi de nerușinată gelozie...pe care am alungat-o iute ca pe un gând nedemn.

Coleg de generație așa zice, de supliment slast, Răpan era pentru mine cineva total ocupat de amintirea lui Nichita, a lui Tomozei, a prieteniei acestora și a unui spirit literar care acum nu mai e decât o amintire...

Cu gândul ăsta, am pornit la citirea cărții care reușește să inspire o amplă senzație de încredere, în lecturi, în stare de grație, în amintirea poezilor iubiți. Dar cel mai apropiat îmi pare el, de spiritul lui Odysseas Elytis, din mantaua lui se trage acest poet patetic și emoțional, desenator de stări ample și învăluitoare, de stări de grație, de emoții frugale și de aventuri în vis.

El scrie „Cum nicio cortină nu poate ascunde strigătul, acest sunet e umbra poemului încă nescris, neștiut, nespus altcuiva decât vouă...”

Cartea toată (*Dincolo de tăcere, jurnal de poet*, Editura Semne, 2009) reflectă o stare de grație. Însoțite de desenele graficianului Damian Petrescu, textele acestea care sunt un fel de proză poetică, un gen de „alcătuiuri”, ne trec prin azima copilăriei, inocența imberbă, iubire și cântec, în

volute metaforice decrispate, în emoții vaste și comunicate cu dezinvoltură, cu inima pe tavă, cu plăcută melancolie și un soi de încredere imposibil de contrazis...

Chiar în pagina de început, poetul evocă „ierbarul de nervi” al poetului Gh. Tomozei, pe care îl ține drept naș literar, cel care l-a aruncat în scăldătoare și i-a pus nume. Ca și el, caută în limbaj, cu nesaț așa zice, se spovedește petuniilor, frunzei de nacră, are sarea iubirii pe buze, știe alfabetul poftelor împlinite, cu otrava iubirii în somn, nesătul de viață.

E un fericit în felul său poetul Răpan, scrie cu atâta convingere și se oglindește cu atâta voluptate în metafore încât nu simți nicio ezitare, nicio îndoială în puterea poeziei, în bucuria superbă și umilă de-a înșira rânduri meșteșugite, ticluite, pe hârtie. Și decide la un

moment dat cu o siguranță vrednic de invidiat: „Nu e păcat mai mare decât strivirea inimii...” Acum, dacă așa zice poetul, așa o fi...uite că asta mă poate înfleunța și mă gândesc mai puțin la alte păcate, cele pe care le văd la fiecare pas și care îmi umplu viața de amărăciune...

Strivirea inimii... să știi că are dreptate în felul lui... Până și suferința... are limpezimea și candoarea ei... poetul se destăinuie: „Duhovnic am plânsul”.

Un plâns sănătos, din toată ființa, alinător, care te descarcă și într-un fel te trece puntea spre altceva...! Ca mâine voi muri din întâmplare.

Faptele inimii mele se vor uita. Ceea ce ochiul va plânge nu va fi rana de lacrimă și dezdurere, ci umbra poemului acesta de iarbă, de groază și catifea” Alăturare care, trebuie să recunoaștem, este surprinzătoare și îndurerată.

L-am mai invidiat un pic pe Theodor Răpan pentru sinceritate, pentru capacitatea de a suferi și de a scrie despre asta, pentru încrederea sa nestrămutată și poate anacronică.

Dar sunt invidii blânde, gingașe până la urmă...

**CLEOPATRA
LORINȚIU**

MARIANA CRISTESCU
Vă prezintă rubrica...
PRIETENII MEI,
POEZII INTERNAUȚI
Valentin Văran

VALENTIN VĂRAN, născut la 05.11.1961, pe valea Bistrei, în localitatea Oțelu-Roșu, Caraș-Severin, a descoperit scrisul ca pe o refulare în momentul când a conștientizat forța eliberatoare a cuvântului. De atunci, sub pseudonimul „Valysan”, publică versuri pe site-uri literare precum „Tânărul scriitor”, „Noul Orfeu”, „Ecoul”, „Monitorul cultural”, patronate de „Asociația română pentru patrimoniu”. După apariții pe site-urile www.poezii.biz, www.agonia.ro, www.europeea.ro, este remarcat și cooptat - prima sa apariție tipărită - în volumul „*ANTOLOGIE DE POEZII ȘI COMENTARII*” al Valentinei Becart - editura PAN EUROPE, Iași, 2008. Devine colaborator la suplimentul literar al revistei „*CONTRASENS*” - revistă de opinie liberă și informare. Ca o încununare personală, urmează, firesc, apariția, în mai 2009, a volumului „*ZECE FELURI DE SINGURĂTATE*”, la editura NAGARD, Lugoj.

Are în pregătire „*PRIBEAG PRIN MINE ÎNSUMI*”, un volum de versuri „în doi”, împreună cu Valentina Becart.

...ȘI NEAJUNS...

și toamna-mi sărută umărul stâng
 și luna-mi arată fața ei fadă
 și salcia pe mal mă învață să plâng
 și roua pe mine încearcă să cadă...
 și fuge copacul din calea mea
 și umbra mea lasă o dâră adâncă
 și cerul în două-mi arată o stea
 și fac o cărare între atât și încă...
 și frunzele cad în cerul din baltă
 și seara ghicește că iarăși sunt trist
 și lacrima-n sus spre frunte se saltă
 și uite, mă vezi, dar eu nu mai exist...

(și trenul spre tine, uitat într-o haltă...)

COȘMAR DIN SILABE

strângeam în pumn cuvintele trecute-n neființă,
 pașii mei se desfăceau în silabe cu greu,
 misterioasă, tăcerea ca un fel de sentință
 nerăbdătoare, aștepta să tac cu umilință și eu...

mă-ndrept către cuvintele pe care nu le-am spus,

cerșetorii în pălării adună vorbe mărunte,
 ecourile mele mă priveau de undeva de sus,
 le-am adunat și-n buzunarul de la piept le-am pus
 s-asculte...

am visat că voi visa un vis în care tac,
 de-atuncea tace către mine fiecare clipă,
 când peste mine cade liniștea ca un capac,
 silabele tăcerii în cuvinte se refac și țipă...

LOCUL GOL

Dumnezeu m-a creat pe mine altfel...
 aș vrea să pot să-L urăsc
 dar El a avut grijă de asta
 și tocmai ură nu mi-a dat...

a clădit în mine însă
 toate celelalte...

...în partea de jos
 undeva mai spre stânga
 a pus durerea...
 tot în partea de jos
 la mijloc...spaima.
 ..spre dreapta...tristețea.

în partea de mijloc,
 deasupra tristeții
 a pus singurătatea
 lângă ea, simțirea,
 iar în stânga...
 a lăsat un loc gol...

în partea de sus,
 (deși n-a încăput toată)
 și la stânga
 și la mijloc
 și în dreapta
 ca pe un mortar
 legându-le pe toate
 a turnat
 iubire...

ce diabolic !
 astfel, n-am încotro:
 trebuie să-mi iubesc
 și partea de jos
 și partea de mijloc

... ȘI PE EL...

de ce a lăsat însă
 acel loc gol?...

voi plânge până voi afla...

dacă nu...

măcar

îl voi umple cu lacrimi

pentru că, totuși...

nu pot iubi un loc gol...

1 aprilie 2008

VINO SĂ TE VISEZ...

cobor în întuneric, jos de tot...

mi-e somnul un coșmar ne-încetat

aș vrea să mă trezesc dar nu mai pot
de mult nici n-am mai încercat

când vine vremea viselor lucide

din care fug prietenii mei toți

singurătatea iarăși mă ucide

trezește-mă acum dacă mai poți...

aș vrea să mă trezesc dar nu mă lasă

un gând - că despre Tine nu am vise

ucidem-așadar să vezi de-mi pasă

când lipsa Ta din vis și-așa-mi ucise

și somnul lin și-ntoarcerea „acasă”...

VREAU CHINUL VEȘNICIILOR

cineva îmi fură viața

și-o trăiește fără mine

cineva îmi locuiește propriul trup

în oglindă stau în fața

unor chipuri clandestine

dintre ele nu pot să mă rup

caut calea evadării

părăsirea mea din sânge

caut stânca mea de Prometeu

port în ochi culoarea zării

lanțul la picior mă strânge

prizonier în mine însumi - eu...

fac un pact cu „răpitorul”

cel ce mi-a hoțit destinul

și-l trăiește fără voia mea

îi las trupul, să-mi dea zborul

îi las viața, vreau eu chinul

veșnicilor ce vor urma.

EDITURI MUREȘENE EDITURA NICO

Editura Nico s-a născut la un echinocțiu de primăvară, doar tot îmi marcase mie destinul literar un Echinox. În primăvara lui 2006, Editura Tipomur, înființată în 1991, pe lângă vechea tipo-grafie mureșeană, a ajuns într-un moment de răscruce: firma mamă

se diviza în trei, o regrupare a celor cu acțiuni din interior. Eu, care fu-sesem redactor-șef al editurii 15 ani, nu mă mai regă-seam în niciuna dintre fracțiuni, iar decizia era inevi-tabilă. Cum fusesem un fel de „Editura Tipomur c'est moi”, cum gestionasem totul, planuri, politici editorial, etc., editura confundându-se practic cu mine, am ales să continui activitatea editorială pe cont propriu, după ce depășisem mia de titluri tipărite la Tipomur.

Ca generic, am plecat de la numele unei firme, Nike, și mi-am zis că de ce Nico, de la Nicolae, n-ar putea să devină marcă... înregistrată. Ușor de reținut, în circulație etc.

Am trecut de la o siglă la alta pe nesimțite, nu doar cu elan, ci și cu facilitățile pe care mi le-a oferit tiparul digital, tocmai adus la Târgu-Mureș de SC Intermedia Group, căreia i-am rămas fidel la aproape toate titlurile tipărite de atunci și care se apropie de 300. Beletristică în primul rând, dar și carte de specialitate. Avantajul meu, stăpânirea tehnologiei moderne, care m-a făcut să nu schimb statutul, astfel că și „Editura Nico c'est moi”. Totul trece prin mâna mea – tehnoredactoare, corectură, concepție grafică, coperti (în cea mai mare măsură). Promptitudinea tipografică și calitatea lucrărilor au fost un stimul permanent. Când urgența a impus-o, am tipărit cărți și în 24 ore de la predarea „manuscrisului”, în format electronic. E fascinantă noua lume editorială și tipografică, iar calitatea tiparului e la cele mai exigente standarde. Nici prețurile de cost nu sunt de neglijat, făcând accesibil tiparul aproape oricui, în condițiile în care nu există nicio limită inferioară/ superioară ca tiraj. Doar Legea depozitului legal de carte impune ca, totuși, să nu se tipărească mai puțin de 10 exemplare.

Au fost publicați autori în special din Transilvania, dar n-au lipsit solicitări din țară, dar și din Chișinău.

Editura Nico a umplut un colț de raft de bibliotecă, cu de toate, dar din care sunt destule titluri care au șanse să rămână, pentru istoria literaturii, pentru istoria tiparului, pentru cea a cititului.

A fost distinsă cu Diplome de excelență, la Festivalul Național de Teatru Profesionist de la Bistrița (2007 și 2009), iar cărți ale editurii au fost distinse cu diferite premii.

NICOLAE BĂCIUȚ

Privind în trecutul timpului Ion Brad

Consultarea curriculum vitae, în bună parte receptat din postura contemporanului, aflat nu o dată în directă relație, precum și pe cale livrescă, induce sentimentul și certitudinea că Ion Brad se așează în rândul personalităților care au adus și aduc la cunoștință - aici și pretutindeni - vocația românilor de a adăuga sensuri și valori noi disciplinelor umaniste.

Încă de la vârsta adolescenței (n. la 8 noiembrie 1929, Pănade-Alba, primul între cei nouă, fii și fiice, ai cuplului Traian și Cornelia) pe când se strâneau „copiii satului la ora cântatului”, și-a descoperit înclinațiile de iubitor al literaturii, în ambientul încărcat de istorie al Blajului, „Mica Romă”, unde i s-au încredințat funcții specifice mediului educațional – bibliotecar și președinte al Societății de lectură „Timotei Cipariu”, debutând cu versuri în „Gând tineresc”, revista învățăceilor din Alba Iulia, primii pași, în fapt, ai unei cariere scriitoricești polivalente, prodigioase - lirică, proză, dramaturgie, scenarii de film, memorialistică, istorie literară, traduceri, totodată, ai unei - adesea pozitiv afirmate și apreciate - cariere de organizator al activității cultural-artistice, începute pe timpul studiilor filologice la Cluj Napoca – redactor la *Almanahul Literar (Steaua)* apoi, în Capitală, la *Cravata Roșie*, *Luceafărul*, *Scânteia Tineretului*, *Gazeta Literară*; demnitar (de partid și de stat) la Ministerul Culturii, deputat, diplomat - cu (aproape) un deceniu în calitate de ambasador la Atena, în fine, director al Teatrului Nottara și, după 1989, cantonat exclusiv, în travaliul editorial privat (Demiurg).

Privind în tunelul timpului, niciuna dintre ipostaze nu s-a înscris, până la clipa senectuții depline, și în cazul lui Ion Brad, pe un parcurs (exclusiv) linear, opera sa literară („Mă uit în ochii copiilor”, „Orga de mesteceni”, „Zăpezile de acasă”, „Transilvane, cetăți fără somn”, „Ora întrebărilor”, „Al doilea suflet” ș.a. - poezie, „Descoperirea familiei”, „Raiul răspopiților” ș.a. - epică, „Audiență la consul”, „Nu pot să dorm”, „Arheologia dragostei” - teatru), în primul rând, beneficiind de o atenție cuvenită la momentul impactului cu publicul, pentru ca, dintr-un exces de puritanism, vocile critice din actualitate să-i rezerve tratamentul aplicat de regulă așa-zisei „generații expirate”, viciate - oare, fundamental?! - de proletcultism. Astfel, dacă anterior schimbărilor social-politice, Marian Popa (Dicționarul Literaturii Române, ed. II, 1997) concluziona că „poetul descinde din liirica ardeleană clasică, întotdeauna atentă la fenomenele sociale, pe care o continuă în noi circumstanțe istorice”, în momentalul op *Istoria Critică a Literaturii Române*

(2008), Nicolae Manolescu taxează pe G.Călinescu, fiindcă „se entuziasmează facil de Veronica Porumbacu, Dan Deșliu, Ion Brad și alții ejusdem farinae”, trecându-l la capitolul „Autori de dicționar” (1948-1989), alături de Paul Anghel, Ion Băieșu, Eusebiu Camilar, Romulus Guga, Ad. Marino, Al. Mirodan, M.R.Paraschivescu, Al. Piru, Petru Popescu, R. Tudosan, L.Ulici, Grigore Vieru (selectiv)...

Privind în tunelul timpului - cum își îngăduie, de altfel, scriitorul celebrat în memorialistică (Zonă de cutremure, 2005, de pildă) - se deschide larg panorama tumultuoasei vieți traversate, în cele șase decenii de formație, creație, reprezentare națională și internațională în varii situații, destinul său fiind marcat de coabitarea și realizarea de proiecte împreună cu oameni

de notorietate din domeniile învățământului, culturii, artei în general, literaturii și al diplomației, în chip special. Să privim, așadar, partea plină a paharului: Între mentorii scriitorului s-au detașat profesorii Ion Breazu, Emil Petrovici, Liviu Rusu, Iosif Pervain și, în măsură și mai pregnantă, Lucian Blaga (care îl gratulează cu un autograf pe volumul „Versuri”, din 1943), Ion Agârbiceanu, Emil Isac, Nicolae Carandino, cei ce - la ora bilanțului - îi inspiră caldă mărturisire: „mă consider un om fericit că i-am putut cunoaște, că le-am fost uneori apropiat și util în diferite momente ale existenței lor”, „clasicii”, Sădoveanu, T.Arghezi, G.Călinescu, Al.Philippide, plasticienii N. Dărăscu, D. Ghiață, I. Jalea, I. Vlasiu, muzicienii: M. Jora, Ionel Perlea, I. Dumitrescu, S. Toduță, Marin Constantin, oameni de teatru „colegii și prietenii de generație”, Mircea Zăciu, Ion Vlad, Ion Horea, D. Micu, Aurel Rău, Vasile Nicolescu, Fl. Potra etc. La acestea se adaugă relațiile întinse cu artiști ai cuvântului, ai scenei dramatice și diplomației, cu un accent firesc pentru zona sud-europeană, civilizația, cultura universală fiind reflectate prin experiența elină, îndeosebi.

Între - câte altele - momente în stare a defini dominantele personalității lui Ion Brad, pe lângă cultura vastă, franchețea, generozitatea, simțul răspunderii personale, solidarizarea intru edificarea faptelor de largă rezonanță, de amintit sprijinul oferit nemijlocit lui Ion D. Sârbu, de a i se edita unele scrieri și a-i fi montate piesele; Conferința Cenaclurilor Studentești (Sinaia, 1965), unde s-au auzit păreri în contra „cenzurii” (Virgil Tănase, George Bălan - dezindenții, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu): „vizionarea cu „unda verde” dată unui spectacol conceput de Nicolae Scarlat - oprit de la „premieră” din pricina autoexilării dramaturgului Matei Vișniec, la apogeul cultului personalității ș.a.m.d.

VICTOR BIBICIOIU

Vatră fierbinte.
La câțiva pași
cascada
susură rece.

Copii la scăldat.
Căprițele mehaie
de foame-n staul.

Pârâu de munte.
Păstrăvii iau cu
asalt
zidul din apă.

Sete de viață.
Lângă pompa de
apă
sălcii pitice.

Bancă rustică:
trăiesc cu emoție
absența mamei.

Poartă deschisă:
de dimineață cântă
cocoșul în prag.

Arteziană.
În curtea casei mele
trei ronduri de flori.

Zori de Pobreajă.
Pisica spălându-se
sub creanga de
prun.

Sovârv scuturat.
Pe izlazul comunal
fluturi albaștri.

Seară de Gustar.
La umbra molidului
un cercel pierdut.

Cârduri de găște.
La piciorul podului
un mic anafor..

Mini-cascadă.
Toți ștregarii
satului
în aval de pod..

Gârlă de munte.

Deasupra vârtejului
zboară un vultur.

Livezi fără rod.
După ploaia de vară
un biet curcubeu.

O piatră plată
la marginea pădurii.
Sunt iarăși copil.

Pe prundul pustiu
aleargă bezmetică
o găscă stingheră.

Briza de seară:
Liziera pădurii
pustie din nou.

La banc tâmplarul,
geluind copârșeul,
fluieră vesel.

Vapor în zare.
Ascultând valurile
mă simt tot mai
trist.

Măsuță de brad.
Pe colțul ei
scrijelesc
un ultim haiku.

Copil în hamac.
Razele lunii
străpung
norii de ploaie.

Plopu-n dilemă:

O orchestră de
greieri
îl vrea dirijor.

Răsună-n amurg
la cazarmă
trompeta.
Tremură plopilor.

Ciugulind prin gard
curcanul vecinului.
Cândva un șarpe.

Când nu scriu,
traduc.
Astfel cresc
poemele
în curtea casei.

Pepene tăiat
pe masa de biliard.
Ceas de respiro.

Lacrimi furișe.
Pe fostul drum
vicinal
un car scâlcit.

Coji de pepene
în ograda de păsări.
Ce bălăie!

Magazin sătesc.
Opt căruțe cu țigani
fac popas ad-hoc.

Apăs pe frână:
care cu boi la
popas.
O, timp revolut !

Sfârșit de vară.
La porțile satului
bat zmeurarii.

Pe drum, zlătarii.
În urma convoiului
părerea de rău.

Vițel nou-născut
împiciorogându-se.
Copii fericiți.

Război de fierar.
Doi călugări bătrâni
mulg
vaca neleapcă.

Tufa de măceș
a adoptat un salcâm.
Vara-i pe ducă.

Mitoc în amurg.
Doi călugări
potcovesc
o iapă albă.

Plouă mărunț.
Din ce în ce mai
vesel
bătrânul olar.

Inadvertență:
Motanul negru la
pândă
pe-un zid dat cu
var.

Sfântă Maria.
Fetele strâng
năvalnic
și-l poartă-n sân.

Ceață pe creste.
Bătrânii ies pe la
porți
și tac gânditori.

Negură pe văi.
În tăcerea amiezii
cad merele verzi.

Încă o toamnă.
Stând pe prispă
bătrânii

ION ROȘIORU

Seriale t.v.

Nu știu dacă s-a scris în presă despre cele două seriale: *Giuvaerul palatului* și *Furtună la palat* în regia lui Byoung-hoon –Lee, (difuzate – felicitări! – pe TVR1) dar m-am gândit că dacă cei cărora le-am relatat aprecierile mele deosebite la adresa Giuvaerului, s-au convins într-atât încât căutau să recupereze episoadele pierdute, atunci înseamnă că am avut dreptate, și că e vorba de unul dintre seriarele cele mai bune, unic în felul său! Brodată pe documente istorice – ex. *Analele dinastiei Joseon* – acțiunea se desfășoară în Coreea, în perioada 1494-1544. Personajul central este tânăra *Jang Geum* (interpretată inspirat de Yeong-ae Lee) care trăiește atât la Curte, unde tinerii sperau să ajungă, nebănuind austeritatea și pericolele de-acolo, cât și înafara ei, sau chiar în exil!

E interesant de notat aici (pentru tineri) faptul că pentru a promova în ierarhia oricărui sector de activitate, era nevoie de talent, multă muncă, de o permanentă competiție, care însă la nivelul clasei conducătoare se degenerază în permanente uneltiri, comploturi, crime.

Jang Geum întrunește toate calitățile pentru a ajunge să se remarcă în arta pregătirii bucatelor, care în opinia ei trebuie să aducă sănătate și fericire persoanei ce le mănâncă (să ne amintim de explicațiile pe care bucătăresele – cu pricepere și competență - le ofereau odată cu bucatele, stăpânilor). Soarta face însă ca eroina filmului să se-ndrepte spre o nouă ocupație (determinată fiind de nevoia de a-și câștiga existența, dar și din compasiune pentru cei în suferință, din dorința de a cunoaște) – medicina! – care se dovedește a fi adevărata sa vocație, pentru practicarea căreia (intervenția chirurgicală, prima operație cezariană) își periclitează libertatea într-o societate dominată de bărbați, de concepte și reguli închistate.

Furtună la palat e în derulare...În rolurile principale Han Ji-min în rolul lui *Song-Yeon Seong*, și Lee Seo Jin în rolul regelui *Jeongjo* al 22-lea rege al dinastiei *Joseon*, conducător rămas în istorie prin faptul că a pus capăt politicii partizane, a revitalizat economia și a fost un susținător al culturii – domeniu cu un statut bine definit al societății coreene de atunci, care a permis și afirmarea femeii în domeniul artelor plastice.

Monarhii asiatici puteau fi sensibili la pictură, muzică, poezie, tot așa cum puteau fi deosebit de cruzi față de rivalii lor politici, sau față de supușii lor, așa cum se poate citi și în cartea *Viața intimă a suveranilor chinezi*.

Prințul San este modelul moștenitorului care trebuie să dovedească prin multitudinea calităților că merită să devină stăpân. Nu este însă scutit de urmările dragostei sale pentru o fată de condiție modestă, *Song -Yeon* care însă este un talent în pictură și un caracter ce merge până la sacrificiul suprem pentru prietenul și omul iubit!

Gingășia, frumusețea, talentul și efortul neîncetat pentru perfecționare – le caracterizează pe cele două personaje feminine, în timp ce bărbații (cei care nu se implică în urzeli și intrigi) au simțul datoriei și al onoarei, se pregătesc pentru a sluji ca soldați leali față de stăpân, dovedesc spirit de sacrificiu! Monarhul luminat este un om cultivat, biblioteca fiind un loc unde-și petrece mult timp, și unde nu poate fi deranjat! El dă dovadă de bărbăție și fermitate pentru a servi obiectivele propuse: prosperitatea țării, bunăstarea supușilor, dezvoltarea economiei și culturii, înzestrarea armatei, dominarea tendințelor de acaparare a puterii și a bogățiilor țării de către nobilime...Îndeplinirea acestor planuri presupune însă spirit de sacrificiu, acceptarea unui destin câteodată ingrat, dar și puterea depășirii orgoliilor; cere deschidere spre lume, spre umanism și solidaritate.

Ce imagini dezolante am putut vedea recent într-un documentar despre Coreea de Nord!...Grandomanie, construcții faraonice, orașe pustii, sărăcie...Parcă timpul s-a întors înapoi cu secole, iar acele ceasornicului au înghețat ...

În condițiile în care la noi se face atâta caz de prevederile Constituției de dragostea (subită!) pentru țară, când candidații pentru cele mai înalte dregătorii sunt în general oameni slabi, mânați mai degrabă de interese personale decât cele ale poporului, aceste filme le-ar putea oferi, dacă nu lecții de conduită, măcar niște motive de cugetare!... Aprecierile de pe Net compară cele două filme cu multe produse cinematografice, care ies foarte rău din acest exercițiu...Constat că și cei mai liberi în exprimare folosesc termeni aleși, când se referă la seriarele coreene, prin difuzarea cărora Televiziunea Română face un act de cultură!

Încă vreo câteva săptămâni, așteptăm episodul de la ora 17,10!...

IULIAN DĂMĂCUȘ

5 decembrie 2009

PRAPURII LUI MARCEL NASTE

„Expoziția <<Prapuri>> a artistului plastic reghinian, Marcel Naste. Momente importante ale omului, sărbători ale creștinătății, sunt legate de aceste monograme ale numelui lui Hristos, de aceste simboluri ale biruinței, de aceste tărâmurile de lumină. Artistul este tânăr, la început de drum. Are multă școală, are credință și simte cum energia luminii acoperă laturile lumii, punctele cardinale ale pământului, ale cerului, dar și punctele cardinale ale sufletului, și prin acestea energia luminii e biruitoare. Pare o reverberație a crucii de flăcări, cea din viziunile lui Constantin cel mare, când acesta într-un moment de cumpănă îi cere lui Dumnezeu să-i dea un semn, și atunci pe cer apare o cruce de flăcări și înscrisul << prin acest semn vei birui >>. Marcel Naste știe foarte bine litera aceasta, e ordinea Divină, dar este și chemarea spre ordinea interioară, ordinea noastră sufletească, ordinea interioară a ființei. Ființa care se caută în orizontalitatea și în verticalitatea lumii, în reverberația trupului crucii. Vedem, privindu-i mai bine lucrările, cum se întrepătrund brațele crucii, cum se multiplică, ce dens devine desenul, ce osatură are desenul lui și ce înclinație înspre cosmic, ar spune poetul << e lumină alergândă>>, este acest drum înspre cosmic. Cosmicul care poate fi arbore cosmic, poate fi coloana raiului, poate fi scara cerului etc... Este solemnitate, solemnitatea rugăciunii și apoteoza acesteia în lucrările lui Marcel Naste. Rigoare, credință, inspirație, meticulozitate, reflecție și așa spune un inefabil ce instaurează starea de admirație. Admiri lucrările și te pleci, pentru că prapuriile lui Marcel Naste sunt altar, pot să fie copertă de evanghelie, pot să fie perete de Biserică. Spun foarte mult aceste ferestre de lumină, aceste cruci reverberate care ies prin Marcel Naste în fața noastră ca simboluri”.

VALENTIN MARICA

„În viața creștină prapurul este <<semnul mersului tău >>. Prapurul este starea care la urma urmei te mișcă, te motivează spre a te depăși din punct de vedere ale limitei TRUP. Este fereastra prin care, se uită Dumnezeu înspre tine și fereastra în care poți să-L vezi pe Dumnezeu prin eforturile celor care stau între tine și

Dumnezeu. Prapurul reprezintă, nevăzutul văzut între ceea ce este văzut și nevăzut”.

SILVIU NEGRUȚIU

„Este foarte greu să descriu în câteva cuvinte aceste lucrări. Am făcut un efort extraordinar să concentrez gânduri multe pe care le-aș fi vrut să fac cunoscute despre un artist în toată puterea cuvântului. Întâlnirea cu Marcel Naste la Reghin a fost pentru mine o adevărată revelație, am avut atunci sentimentul că întâlnesc un tânăr care are știință, are și conștiință și are și credință – o triadă pe care el încearcă să construiască un destin. Marcel Naste este un nume nou în pictura iconică mureșeană. La cei 28 de ani ai săi, însă, el intră în forță în această zonă, optând pentru o temă, reabilitată într-un fel de Horea Berna, Prapurul. Prapuriile lui Marcel Naste, având ca motiv fundamental crucea, intră într-un registru monocord, în aparență, de fapt, el abordând straturile profunde în căutarea mesajului mistic pe care, în simbolistica sa, crucea îl poate transmite. El își propune să deslușească esențele primordiale din simbolistica cruciformă, ducând interpretarea chiar și prin revelație spre căi mai puțin bătătorite, mai puțin abordate. E o retorică plastică ortodoxă neostentativă, cu încărcătură transcedentală. Ce

particularizează prapuriile lui Marcel Naste este exuberanța cromatică, el propunându-ne un adevărat spectacol al culorii, fără ostentație dar și fără rețineri și fără prejudecăți. Este o etapă foarte importantă pentru destinul lui Marcel Naste în spațiul picturii iconice. El este o prezență singulară, așa spune chiar unică, iar prin aceasta, prestanța sa artistică are un relief ferm, bine definit”.

NICOLAE BĂCIUȚ

LIVIU OVIDIU ȘTEF SAU DEMNITATEA FRUMOSULUI

Încercând să trec peste părerile unor „avizați” în critica de artă, nu fac altceva decât să mă raportez mereu la părerile pertinente ale unui mare spirit al renașterii, sculptorul Michelangelo Buonaroti. El spunea: „Perfecțiunea e frumusețea artei. Ea poate fi atinsă doar de cei ce îndrăznesc să o caute, să o provoace și să o stăpânească. Este marea provocare a vieții unui artist.”

Senzația de deja-vu, în fața lucrărilor lui Liviu Ovidiu Ștef, este copleșitoare. Te uimește și te obligă să recunoști că ceea ce spunea marele artist este adevărat. Dincolo de cuvinte, cromatică și modul de punere în contextul pictural, este o desfătare estetică. Încercând să traduci în cuvinte starea privitorului e la fel de greu ca atunci când ai încerca să pictezi pe zăpadă. Ceea ce rămâne, după ce realitatea se banalizează, nu este altceva decât o mare și intensă bucurie, un mod plăcut și fără echivoc de a te dăruie frumuseții. Pictorul se dăruie și dăruie, fără rezerve, ca într-un act de caritate. De fapt el este, înainte de toți și de toate, un exemplu elocvent de cum se risipește frumosul, de modul în care frazele pot fi decantate în culori și stări și plăceri estetice.

Satul, cu tot ceea ce e mai reprezentativ ca edificiu, indiferent că e vorba de cetate, biserică, locuință fortificată, uliță, casă impozantă sau umilă,

face parte din același registru al preocupării pictorului Liviu Ștef. Este maestrul care permite și acestor locuri și lucruri, accesul la eternitate.

Sub rezerva că nu o să reușesc să creionez decât o simplă tușă a unui portret de artist, mă alătur celor care admiră opera pictorului Liviu Ștef, așteptând, cu nerăbdare, noile provocări. Aștept un nou album și o retrospectivă demnă de un mare și valoros artist contemporan.

Aceste neînsemnate cuvinte au un suport real și pot fi cântărite doar de cei ce

cunosc lucrările artistului, de cei ce, dincolo de vanitate sau invidie, trebuie să recunoască faptul că, pe lângă profesiile de medic și biolog, este un artist împlinit, un depozitar de informații și înțelepciune. Uimește prin vastitatea cunoștințelor, prin vervă și dinamism, alăturându-se marilor spirite creatoare.

Pictorul adună, în albume de artă, comori de frumusețe, ieșite de sub magia uneltelor de artist. Indiferent dacă e vorba de „Satul Săsesc”, „Biserici de lemn din județul Mureș” sau „Cetatea Sighișoarei”, sunt la fel de valoroase și vor rămâne negreșit în patrimoniul cultural. Cele trei albume de artă, pe lângă faptul că poartă amprenta de originalitate a distinsului artist, sunt și o dovadă grăitoare despre ceea ce suntem, despre moștenirea noastră culturală și despre perenitatea unor valori, care nu pot fi cuantificate în cuvinte. Sunt, înainte de toate, o lecție de demnitate a frumosului.

IOAN ASTALUS

(Foto: Vasile Mureșan, Ana Sălăgean și Liviu Ovidiu Ștef, în Leptocaria, Grecia, 2009)

STATUIA

(Continuare din pagina 88)

Statuia din parc nu este ca Afrodita, dar nici banii pentru prețul realizării ei nu s-au adunat ca pentru templul Aphroditei Pandemos.

Tentativa de a materializa sacrul în obiecte profane duce la diluarea esenței cu caracter divin în ceea ce este mai mult sau mai puțin vulgar. Cu barba rezemată în piept și fruntea aplecată, călugărul dus pe gânduri atrăsese atenția unor tineri care întrerupseseră hârjoneala spre a chicoti, nu se știe din ce motiv. Parcă pentru a răni sufletul cuiva, trebuie neapărat motiv? Manifestările egoismului au darul de a supăra chiar și atunci când nu sunt total dezlanțuite. Uneori sunt percepute astfel și atitudini nevinovate sau măcar nelegate de situația prezentă dar cel care are o rană ascunsă în mijlocul gândurilor trăiește un sentiment de culpabilitate care,

combinat cu nesiguranța în aprecierea comportamentului celorlalți, se transformă în momente grele. O fi o soluție cinismul, egoismul autarhic, nepăsarea sau pur și simplu, sfidarea? Cine poate. Cine nu, suferă.

Viața retrasă între ziduri izolează puțin, oameni există oriunde și odată cu ei lumea cu tot ce are ea de impus suportării individului. Când ești acolo, vrei să fii aici, când ești aici tânjești după acolo, doar pe drum să fie o umbră de speranță. Cel care se înecă se agață și de un pai, paiul nostru este speranța. Până când ne vom mai amăgi cu ea?

O excursionistă se opri să fotografieze statuia. Concentrată în alegerea unghiului din care să realizeze poza, nici nu observase barba și ochii pătați de melancolie de pe banca din spatele ei. Nu se simțea furat de această persoană care, fotografiind, lua ceva din ceea ce, fără a păgubi pe alții, era a lui. Privind-o, pentru o clipă imaginația o închipui în locul statuii... Păcat, acesta este un păcat. O așteptă să-și termine treaba, să se integreze în mulțime, pentru a putea și el pleca.

Festivalului Național de Poezie „Nicolae Labiș”, ediția a XLI-a

Consiliul Județean Suceava prin Centrul Cultural Bucovina, secția Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Suceava, în colaborare cu Societatea Scriitorilor Bucoveneni, Colegiul Tehnic „Petru Mușat” Suceava, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava, Complexul Muzeal Bucovina și Primăria comunei Mălini au organizat cea de-a XLI-a ediție a Festivalului Național de Poezie „Nicolae Labiș”. Festivalul s-a desfășurat la Suceava și Mălini.

Dintre personalitățile literare din țară invitate la festival, au fost prezenți: Alexandru Dobrescu – Iași, Grigore Ilisei – Iași, Valeria Manta Tăicuțu – Râmnicu Sărat, Nicolae Corlat – Botoșani, Liviu Papuc – Iași, Aurel Pop – Satu Mare, Nicolae Băciuț – Târgu-Mureș, Alexandru Peterliceanu – Editura Proema Baia Mare. De asemenea, au fost prezenți Tetyana Tatarchuk, de la Primăria Cernăuți, Cristinel Popa de la *Jurnalul național*, Iuri Leveic de la Televiziunea Cernăuți și scriitorii suceveni: Doina Cernica, Nicolae Cârlan, Constantin Hrehor, Constantin Arcu, Mircea Tinescu, Liviu Dorin Clement, Viorica Petrovici, Ion Cozmei, Liviu Popescu, Isabel Vintilă, Ovidiu Vintilă, Ioan Manole, Elena Cușnir, Ion Parani.

La mănăstirea Slatina, a avut loc o dezbatere pe tema *Destinul Revistelor Literare în momentul actual*, la care au participat redactorii șefi de reviste literare prezenți în festival, dezbatere moderată de istoricul literar Nicolae Cârlan, din partea revistei „Bucovina literară”, din cadrul Centrului Cultural Bucovina.

Juriul celei de-a XLI-a ediții a Festivalului Național de Poezie „Nicolae Labiș”, alcătuit din: președinte - prof. univ. dr. **Andrei GRIGOR-Galați**; membri: prof. univ. dr. **Mircea DIACONU** - Suceava, prof. univ. dr. **Adrian Dinu RACHIERU** - Timișoara, prof. univ. dr. **Vasile SPIRIDON** - Piatra Neamț, prof. univ. dr. **Andrei TERIAN** - Sibiu, a hotărât acordarea următoarelor premii: **MARELE PREMIU "NICOLAE LABIȘ"** și **Premiul revistei CONVORBIRI LITERARE Iași** : **Adrian George MATUS**, Satu Mare, **Premiul I și Premiul revistei TIMPUL Iași**: **Diana CRISTEA-ȘERBAN**, Târgoviște, **Premiul II și Premiul revistei PORTO FRANCO Galați**: **Ștefania ANUȚOIU**, Râmnicu Vâlcea, **Premiul III și Premiul revistei ATENEU Bacău**: **Gianina GHEORGHIU**, Iași, **Premiul revistei BUCOVINA LITERARĂ Suceava și Premiul revistei VATRA VECHE Târgu Mureș**: **Alexandra Emilia BUCUR**, București,

Premiul revistei HYPERION Botoșani: **Andreea Despina POPOVICI**, Iași, **Premiul revistei POESIS Satu Mare:** **Mihai Ionuț OLOGU**, Vulcan, Hunedoara, **Premiul revistei ÎNSEMĂNĂRI IEȘENE Iași:** **Vlad Ionuț SIBECHI**, Suceava, **Premiul revistei ORAȘUL, Clu-Napoca, și al revistei electronice NORDLITERA:** **Andreea FELCIUC**, Vatra Dornei, Suceava, **Premiul revistei CITADELA, Satu Mare:** **Elena Gabriela JUGĂNARU**, Ploiești, Prahova, **Premiul revistei REVISTA ROMÂNĂ, Iași, și Premiul revistei SPAȚII CULTURALE, Râmnicu Sărat:** **Ioana MIRON**, Botoșani, **Premiul revistei OGLINDA LITERARĂ, Focșani, și Premiul revistei STEAUA, Cluj Napoca:** **Roxana Diana BALTARU**, Suceava.

Premiile au fost acordate de Consiliul Județean Suceava, prin Centrul Cultural Bucovina, secția Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale. Au mai fost acordate premii în cărți, oferite de Primăria orașului Cernăuți, Editura Proema din Baia Mare și Jurnalul Național.

Festivalul s-a bucurat de prezența domnului Ministru secretar de stat Vasile Timiș de la Ministerul Culturii. Au mai fost prezenți doamna profesor Margareta Labiș - sora poetului, doamna subprefect Angela Zarojanu, din partea Prefecturii județului Suceava, domnul vicepreședinte al Consiliului Județean Suceava Vasile Ilie, Părintele Vicar Administrativ Gheorghe Brădățan, de la Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, doamna Tetyana Tatarchuk - specialist principal al secției de relații internaționale de la Primăria Cernăuți, domnul profesor Aurel Buzincu, din partea Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Național Suceava, domnul inspector general adjunct Vasile Monacu de la Inspectoratul Școlar Județean Suceava, și doamna inspector Eleonora Bulboacă.

CARMEN VERONICA STEICIUC,
Consultant artistic, Centrul Cultural
Bucovina, secția C.C.P.C.T.

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Pe Vatra literei

Numărul 11, pe decembrie, al foii ilustrate pentru familie „Vatra Veche” aduce, prin valoarea materialelor publicate, un plus la imaginea publicațiilor de gen din zilele noastre. Litera se împletește frumos și trainic cu arta lucrărilor semnate de Tomozei Maximilian, spre bucuria privirii și a sufletului. De această dată, prin intermediul lui Valentin Marica, „Vatra veche” se află în dialog cu artistul Dan Hăulică, a cărui mesaj este ilustrat cu o fotografie de la Bistrița, în care maestrul este alături de directorul Direcției pentru Cultură, Vasile Șomlea, și artistul Oliv Mircea. Continuă seria eseurilor dedicate profesorului Ion Vlad, pe care în urmă cu câțiva ani aveam bucuria să-l am oaspete la un simpozion pe care l-am organizat în satul natal al soției domniei sale, Dumbrăvița - Diug. La rubrica *Cronică literară*, o regăsim pe Elena M. Cîmpan, președinta Societății Scriitorilor Bistrițeni, colaborator constant al revistei, care scrie de această dată despre eternul feminin pre versuri tocmit, adică despre antologia de poezie feminină „Timpul poeziei”, în variantă româno-engleză, care ne oferă un eșantion semnificativ de poezie română contemporană, de cea mai bună calitate, care merită să fie recunoscută și peste hotare. Avem de-a face cu personalități de seamă în peisajul culturii românești actuale, cu contribuții importante pentru viața literară, lucrând, în același timp, în învățământul superior, în cercetare, în diplomatie, în conducerea de edituri și publicații literare, a prestigioase instituții de cultură. Din județul nostru sunt prezente poetele Melania Cuc, Cleopatra Lorințiu și, mai puțin cunoscută pentru unii din noi, Nastasia Maniu, născută în Zagra, profesor, jurnalist, în prezent redactor la Intermundus Media. Semnează poeme în acest număr Emilian Galaicu Păun, Anica Facina, Elena M. Cîmpan, Ștefan Melancu, Sorin Basangeac, Eugen Evu, Irina Adriana Andone, iar proză Marian Nicolae Tomi, Iulian Dămăcuș, Ion Astalus. Interesant editorialul redactorului șef, Nicolae Băciut, despre scrisul din zilele de azi, despre atelierul de plămuire a cărților. Nu lipsesc rubricile consacrate religiei, tradițiilor și dialogului cu cititorii. O publicației pe care o așteptăm întotdeauna cu drag, cu convingerea lucrului bine realizat.

Răsunetul, Joi, 05/11/2009

MENUȚ MAXIMINIAN

Aceleași calde mulțumiri, pentru o revistă reușită !
Toată considerația pentru realizator !

Cu stimă,

MIHAI ȘTIRBU

Mii de mulțumiri, stimate domn!

Ți-am trimis versiunea română a revistei *Kosova*. Poate îți dai o paginare similară cu *Vatra veche*, în PDF, dacă nu costă mult, dacă ai timp și dacă îți place conținutul. Despre un volum al dv. în limba arnăuților lui Tudor Vladimirescu mă țin de cuvânt. O zi bună și toate cele bune,

BAKI YMERI

Dacă spui că nu e vremea de irosit viața cu telecomanda în mână, așa o să facem, că ascultăm de cei mai mari! Mă bucur enorm când văd că, număr de număr, revista devine tot mai consistentă și mai diversificată! Să ai putere să o susții în continuare, că multe condeie, cu multe feluri de cerneală, și mulți ochi pe lângă, se bucură de ea! Te îmbrățișez!

MARIANA CHEȚAN

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Am fost surprinsă și emoționată de gestul Dvs. de a-mi trimite revista pe care o coordonați, una dintre cele mai reușite și serioase din peisajul literar românesc. Observația mea e argumentată de prezența în paginile revistei a unor nume de rezonanță din literatură, dar și a unor teme de stringentă actualitate:

starea actuală a poeziei și a prozei, destinul lecturii, rolul teatrului, artă ce trebuie "să facă din gândire pâinea națiunii" (N. Iorga). Apreciez interesul pentru promovarea literaturii române din Basarabia și Nordul Bucovinei.

Vă urez sănătate, putere de muncă și succese deosebite în activitatea nobilă pe tărâmul culturii.

Cu stimă și mulțumiri,

PARASCHIVA ABUTNĂRIȚEI,

Președinta Filialei "Arboroasa" a Asociației Culturale Pro Basarabia și Bucovina, Vatra Dornei

"Vatra veche", o revistă ce trăiește în spiritul ei

Recent apărută, "Vatra veche" nr. 11, redactor-șef Nicolae Băciut, dezvoltă, pe lângă rubricile consacrate (cronică literară, documentele continuității, dialog, poezie, proză), un spațiu marcant al textelor construite pe baza receptării constante a revistei în sine (referir la semnalele primite, pe marginea medalionului Ion Vlad). Valentin Marica și Monica Mureșan semnează interviuri cu Dan Hăulică și Baki Ymeri, Iulian Dămăcuș și Marian Nicolae Tomi scriu proza revistei, Mariana Cristescu o prezintă, la poezii internauți, pe Valentina Becart, iar Adrian Dinu Rachieru continuă seria de poeți basarabeni, cu Emilian Galaicu-Păun. Emoționant este articolul semnat de Gabriela Mocănașu, "In Memoriam, Irina Andone". Și eu am cunoscut-o pe I. Andone, un destin neînțeles, o viață frântă la doar treizeci de ani. Poezia Irinei Andone e un glas care încă mai plânge. Dincolo de bucurie și tristețe, "Vatra veche" adună, de la un număr la altul, idei ale momentului, surprins în latura lui creatoare și impune un spirit al revistei, care se conturează tot mai bine. La frumusețea acestui număr contribuie și lucrările fotografice de excepție ale artistului Maximilian Tomozei, născut la Bistrița.

ELENA M. CÎMPAN

Mesagerul, 1 noiembrie 2009

Dragă Nicu,

Am primit revista și-ți mulțumesc, am răsfoit-o azi în grabă - că am avut zi lungă cu un concurs la școală, mâine o s-o savurez pe îndelete.

Îți trimit în attach o recenzie fain scrisă (o să-ți placă!), de la o prietenă din București, poate o publici în numărul următor. I-am cerut și o imagine a copertei, dar încă nu mi-a trimis. Anunță-mă, te rog, dacă ai primit-o și dacă o să apară. E succintă, nu cred că vor fi probleme cu spațiul. Mulțam, încă o dată,

MIHAELA STROE

Mulțumesc frumos pentru revistă, a fost o surpriză (placută, nu ca altele ...). Am lăsat la d-na Anica Facina un textuleț și câteva versuri pentru a ajunge la dvs, dacă vor merita atenție mai încercăm.

Cu stimă,

IOAN MUGUREL SASU

P. S. Așa arăt; că, din păcate, tinerețea s-a dus făcând loc etapei următoare.

Domnule Nicolae Băciut,

Am primit fișierul care conține numărul 11 din *Vatra veche* și țin să vă mulțumesc pentru publicarea fotografiilor mele. Cu ocazia asta am și citit revista și am fost plăcut impresionat de calitatea și conținutul ei. ! E o adevărată revistă europeană! Vă doresc în continuare succes.

MAXIMILIAN TOMOZEI

Olga Lascu și Ioana Secrețeanu vă mulțumesc, din suflet, și vă roagă să le trimiteți "Vatra Veche" pe adresa: Olga Lascu strada Darie Magheru nr. 39 Casa Memorială " Darie Magheru" Municipiul Săcele jud. Brașov . 1000 de mulțumiri, sănătate și salutări doamnei Codruța!

Distinse maestre Nicolae Băciut,

Mulțumesc frumos pentru revistă și, dacă mai aveți în plan numere tematice, Vă rog să mă anunțați din timp.

Cu toată prețuirea,

DANIELA GÎFU

Vă mulțumesc foarte mult pentru e-vatra. Ultimele mele mesaje s-au întors înapoi, n-am înțeles de ce.

VICTOR NICOLAE

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Mulțumesc pentru numărul 11 al revistei. Tocmai mi-a apărut romanul din care ați publicat un fragment în numărul trecut. Aș vrea să vi-l trimit, dar nu găsesc nicăieri o adresă. V-aș ruga să-mi trimiteți într-un email adresa. Mulțumesc.

ADRIAN ȚION

Am citit articolul scris de Maria Cogalniceanu. Cum v-a parvenit? Așteptam să mă caute... De asemenea, mă bucur că v-a contactat Simona Tamas de la Rm.Vâlcea (a se vedea numărul mare de premii luate de elevii de acolo la concursul nostru... și știu că v-au și plăcut vreo câteva...). Îmi place revista!! Mult de tot!!

ANGELA OLARU

Stimate Domnule Nicolae Băciut,

Din nou la fel de fiebinți mulțumiri pentru revistă. E o publicație îndrăzneală, plină de viață și de tinerețe. ca de

altfel toate numerele care o preced, și, neîndoindu-mă, îi vor urma. La cât mai multe asemenea numere.

Cu enormă stimă,

ION ROȘIORU

Frate Om Nicolae Băciut,

Pe *Vatra* voastră *veche* ard cele mai viguroase rădăcini de vigurozitate, de tinerețe și evadare din vechi spre nou. În imensitatea și posesiva noastră gazdă -CANADA- eu îngenunchi mereu lângă vatra de acasă și sorb droguri de pribegie. Sunt de-acum un copil bătrân și vă dăruiesc o lacrimă sinceră, s-o topiți pe jerăgaiul rugului vostru de curaj lucid și atât de necesar la aceste mari încrucișări de restriști...

poet GEORGE FILIP - Montreal

PS: vă promit o tentativă de colaborare.

Dupa o pauză de... 7 ediții, în sfârșit mult așteptatul nr. 11. Consistent, atractiv și elegant. Mulțumesc din suflet și felicitări!

AUREL PODARU

Stimate Nicolae Băciut,

Am primit *Vatra Veche*! Am să o parcurg cu aceeași plăcere ca de fiecare dată! Mulțumesc!

LILIANA MOLDOVAN

Mesaj de frățietate. Dragă frate Nicolae. Am primit revista. Mulțam frumos. E bună. Ca și o palincă ardelenască.

VASILE TĂRÂȚEANU

Stimate Dle Băciut. Mă numesc Ungureanu Toader, din Mun.Gherla str.Bobâlna nr.17 judetul Cluj. Cu greu am reușit să-mi parvină un exemplar din revista Dvs. Drept să spun, m-a fascinat multitudinea de idei cuprinse, dând întâietate valorilor consacrate, fără a neglija celelalte valori în devenire, necunoscute în totalitate de marea masă a iubitorilor de literatură și nu numai. Și eu am scris și mai scriu încă. Am reușit să fac să vadă lumina tiparului 15 volume dintre care 4 volume de poezii, poeme, o trilogie (volumele *Triumful vieții*, *Destine și Dincolo de hățișuri*), 2 volume de mari dimensiuni și 2 volume de *Nuvele și povestiri* (peste 200 pagini) și 3 romane (peste 200 pagini) și o Monografie a Spitalului Municipal Gherla, unde încă mai lucrez în prezent chiar dacă m-am pensionat (23 dec.1941). Se află gata pentru tipar (așteptând sponsori) în că un roman, iar altul e în lucru. Am mai scris epigrame, dar nu le-am publicat și nici nu cred că le voi publica. Mă întreb dacă există vreo posibilitate de a publica ceva și-n revista Dvs. și sub ce formă..... Mulțumesc mult! adresa mea de e-mail toader.ungureanu@gmail.com.

Blog toaderungureanu.blogspot.com.

STIMATE DOMNULE NICOLAE BĂCIUȚ,

Prin intermediul colegei mele Elena Mihaela am ajuns și eu în posesia ultimelor trei numere din "VATRA VECHE". Felicitări. Vă rog să mă scuzați dacă îndrăznesc prea mult – doresc și eu un abonament la "VATRA VECHE". Cum să procedez?

Cu gânduri alese,

PROF.DR. SILVIA IOSIF

Mulțumesc mult pentru revista pe care o promovați.
Aștept să o citesc cu mare interes în ansamblul ei.

MIHAELA M.

Domnule Băciuț,

Felicitări pentru noul nr. al *Vetrei Vechi*! Mi-e și frică să scriu mai mult, pentru că poști toată corespondența pe pagină!!!! Glumesc. Revista este din ce în ce mai consistentă și oamenii se adună în jurul acestui Proiect.

Va trimit o cronică cu referință la o carte de poezie, semnată de un român din Australia. Și un Remember, la un an de la moartea lui A. Silvestri.

Pe curând, **MELANIA**

Stimate domnule NICOLAE BĂCIUȚ,

Vă mulțumesc, din suflet, pentru acest regal de românism, care este *Vatra veche*, nr. 11 !!! Îmi pare rău că n-am avut la vreme, în față, acest număr, pentru a-l prezenta la rubrica *Revista revistelor culturale*, pe care o țin la revista *Origini*, a domnului Gabriel Stănescu... - dar mă bucur că am avut prilejul să-l prezint pe cel anterior (nr. 10), la fel de strălucit precum acesta!

Cu, mereu, aceeași prețuire și caldă prietenie,

ADRIAN BOTEZ

Stimate domnule Băciuț

Nu pot spune că am citit numărul "Vetrei vechi" pe care tocmai l-am primit în această mohorâtă dimineață de noiembrie; mai curând l-am răsfoit, impropriu spus astfel pentru o revistă trimisă on-line. Poate că nici atât n-aș fi făcut - fiindcă de ani buni, peste un deceniu sigur, am încetat să citesc presa literară - însă am tresărit la numele dumneavoastră, un nume cunoscut mie dintr-o altă vreme, de pe când erați student la Cluj, unul pe care regretata Ioana Em. Petrescu paria. De la ea vă cunosc - doar cu numele, evident - așa cum îi cunosc și pe alții despre care îmi vorbea cu un amestec unic de nădejde și duioșie. Despre acești "copii" (așa vă numea ca grup: "copiii mei") se vorbea frecvent în familia Petrescu și am rămas cu impresia că în interesul cu totul excepțional pentru ei și destinul lor literar se găsea o urmă, niciodată numită expres, a unui legat testamentar al profesorului Popovici: conturarea unei "școli" clujene.

Am reflectat adeseori asupra paralelismului destinului celor doi, tată și fiică, amândoi săvârșiți cam la aceeași vârstă (profesorul împlinise 50 de ani, Ioana n-avea să-i mai apuce, avea doar 49 neîmpliniți), în toiul unor mari schimbări politico-sociale, al unor rupturi de proporții, care au zguduit și împrăștiat temelii promițătoare.

Îmi promit să citesc revista dumneavoastră de pe limanul meu, unul al umbrelor, și vă urez din toată inima succes în tot ceea ce întreprindeți constructiv într-o lume și într-o vreme specializată în demolări.

E. NEAGOE

Mulțumesc pentru revistă și felicitări pentru perseverență!

Dar... chiar să se fi scurs "mai bine de un secol de la plecarea lui Romulus Guga spre meleaguri mai blânde" (v. p. 2)?

Toate cele bune,

IOAN-PAVEL AZAP

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Înainte de toate, țin să vă mulțumesc pentru generozitatea de a-mi fi trimis cel mai recent număr al

revistei *Vatra Veche*. Mi-a făcut realmente plăcere să-i descopar structura complexă, să-i evaluez tematica rubricilor extrem de interesante și de mare actualitate pentru dimensiunea noastră spirituală. Mi-a făcut implicit plăcere să redescopăr exigența și rigoarea scriitorului și a omului de cultură Nicolae Băciuț în tot acest demers. Vă felicit sincer pentru implicarea serioasă în asigurarea unei ținute elevate publicației.

MIORIȚA BACIU GOT

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Vă felicit pentru minunata Dvs lucrare a revistei *Vatra veche* și aș dori să avem o colaborare pe viitor. Vă voi trimite cea mai recentă apariție editorială a mea, și de aceea vă rog să-mi spuneți pe ce adresă. Pot să vă expediez și studiul monografic pe care l-am publicat referitor la opera lui Gheorghe Pituț, despre care v-am trimis deja o recenzie semnată de prof. dr. Emilia Chiriță. Poate sunteți interesat și de *Biobibliografia Mircea Popa*, apărută la începutul anului. Lucrez la un grupaj de interviuri și poate veți dori să publicați în revistă unul cu prof. univ.dr. Constantin Cubleşan, poetul, prozatorul și criticul literar, ori cu scriitorul A.I.T. Drăgănescu, tatăl regretatului Artur Silvestri. Vă rog să-mi spuneți pe cine preferați și săptămâna viitoare pot să îl expediez.

Vă salut cu aleasă prețuire,

PROF. DR. MARIA VAIDA

Vatra veche, lunar de cultură, serie veche nouă, anul I, nr. 9, noiembrie 2009, Târgu Mureș.

Așa am realizat că profesorul bate 80 de ani pe muchie. Aceasta este constatarea lui Nicolae Băciuț despre criticul și teoreticianul literar, eseistul Ion Vlad. La această aniversare mai subscriu cu vorbe de laudă și urări de bine Bianca Osnaga și Mariana Chețan. Și spune Doru Munteanu, în interviul consemnat de Valentin Marica: În ce constă esența transilvanității? În conștiința de sine a omului care, oricât de simplu ar fi, oricâtă școală ar avea, știe să comunice despre el și ceilalți și să poarte cu el o parte din memoria culturală. În eseu Centenar Noica, Victor Nicolae remarcă aprecierile deosebite ale lui Constantin Noica și acad. Alexandru Surdu pentru mentorul lor, Nae Ionescu, iar Elena M. Câmpan, referindu-se la cartea *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, spune: Nimeni nu a mai luat cuvinte din limba română, ca pe niște stele, și să le explice, în detaliu, în pagini de inițiere, de adevăr, de încântare, în maniera celui "concret general" susținut de Constantin Noica. Pentru liniștea lacrimii, cu sufletul și cu inima scrie Mioara Kozak despre Grigore Vieru, iar Eugen Evu prezintă prima carte a Gabrielei Goudenhoof – În așteptarea cuvintelor. Poezia este prezentă prin Andrei Fischhof, Claudiu Mitan, Adrian Botez, Baubec Izzet și Darie Magheru (selecție de Mihaela Malea-Stroe), iar Elena M. Câmpan ne propune spre lectură două cărți: *French Coca-Cola*, de Claudia Golea, și *Viața unui șef de departament povestită de fiul său Superman*, de Șerban Anghene.

Spații culturale 7/2009

"*Vatra Veche*, Anul I, nr. 10, decembrie 2009: revista târgmureșeană a lui Nicolae Băciuț își continuă marșul de apărare a tradiției creștine și a spiritualității românești mult milenare; un articol despre istoricul sentimentului necesității facsimilării manuscriselor eminesciene și despre

mărturia frăției culturale româno-române, dintre Târgu-Mureș și Chișinău.....O comoră inestimabilă.....; Monument de arhitectură..... de N. Băciut și Gh. N. Șincan.....; un studiu hermeneutic asupra poeziei uitatului autentic artist basarabean, L.T., de Adrian Dinu-Rachieru, ... recenzii de Octavian Curpas, Eugen Evu, Monica Mureșan etc. Proza bună..... Bune traduceri ....."

ION Z. BARDĂ

Origini, 11-12 / nov. dec. 2009, *Revista Revistelor*.

Bună seara ,domnule Nicu !

VĂ mulțumesc frumos pentru bucuria pe care mi-a facut-o darul dumneavoastră! Am ales să lecturez azi nr. 11 al *Vetrei Vechi* și mult mi-a îndestulat sufletul "dialogul" cu domnul Dan Hăulică - m-am întors de curând de la Veneția, unde, la invitația Institutului Cultural Român am fost protagonista expoziției "Al disopra del Labirinto", am arătat venețienilor măștile noastre tradiționale revalorizate plastic, dar nu despre mine vroiam să vă povestesc, ci despre .."Marcel LupȘe -un pictor", căci despre domnia sa "dialoghează" criticul Dan Hăulică cu *Vatra Veche*, încercând să facă vizibilă arta românească în "ochii largi deschiși ai lumii".

M-am bucurat să găsesc în paginile revistei dumneavoastră articolul doamnei Irina Iorga - sunt foarte puțini aceia care se apleacă spre "energiile voievodal-spirituale ale lui Dimitrie Cantemir...

Cleopatra Lorianțu m-a făcut curioasă peste măsură, dar numai cu bunăvoința lui Nicolae Băciut voi afla ce se spune în "La răsărit de apus".

Pentru de curând trecutul Moș Nicolae, **Aurora-Speranța** vă spune La mulți ani cu voie bună!

Dragă domnule Nicolae Băciut,

Vă felicit pentru paginile consacrate d-lui Marica; îi urez La mulți ani! și admirația noastră, a familiei noastre, pentru puterea sa sufletească și pentru activitatea sa remarcabilă!

Cu cele mai bune urări,

I. VLAD

Mulțumesc ..și vă invidiez pentru bucuria de a-l avea prieten pe Valentin Marica, cum îl invidiez și pe dumnealui pentru aceeași bucurie a prieteniei cu dvs. Sunteți doi oameni minunați, cu vocația unei eterne prietenii!! (Cred că ar trebui să mă invidiez și pe mine... pentru că v-am cunoscut pe amândoi!!) Încă o dată, La mulți ani!! dragului nostru prieten și felicitari pentru ceea ce face atât de bine!!

ANGELA OLARU

Mulțumesc frumos pentru revistă.

Pentru că pe data de 6 nu este numai ziua în care "O dilemă se arată: piatra-n cap sau capu-n piatră", de ziua numelui vă doresc succes, mulțumire și tăria de a face față stresului devenit, din păcate, cotidian.

Cu respect,

IOAN MUGUREL SASU

Frumos omagiu pentru Valentin Marica. Deci mai știți să vă omeniți ? Foarte frumos, vă felicit de departe.

poet GEORGE FILIP

PS: Aș dori să aflu adresa electronică a vechiului meu prieten Grigore Mărășanu, cu care nu m-am văzut de 13.000 de ani. Vă rog...

Te felicit, bătrâne! Foarte frumos și viu întregul număr al revistei!

Ce mai, e excepțional!

VICTOR ȘTIR

Către Moș Nicolae Băciut de la moș(neag) **NICOLAE ROTARU**. Excelentă revistă, felicitări dragi, solidaritate confraternă , bune urări de sărbători și doriri de mai bine peren. La mulți ani!

S-ai mult succes în tot ce faci

și din **băciut** să devii **BACI** !

LA ANU' ȘI LA MULȚI ANI !

IULIAN DĂMĂCUȘ

Mulțumim, prietene Nicolae Băciut, și pentru "Vatra veche" 12! Mulți ani!

LUCIAN VASILIU,

Redacția "Dacia literară"

Mulțumim și succes pe mai departe.

PRO SAECULUM FOCȘANI

Dragă Nicolae Băciut,

Mulțumesc pentru „Vatra veche” și felicitări. Sărbători fericite și tot binele încă de pe acum!

Cu prietenie,

VICTOR MUNTEANU

Vatra veche e aproape carte. Schimbând dimensiunea, ca "Secolul XX". (Am citit că a fost reluată revista, sub numele de "Secolul XXI".)

Mulțumesc pentru prezența din Cuprins.

ELENA M. CÎMPAN

Bădie, acum am terminat de citit, in integrum , "Vatra veche" 12. Minunat!... D-l Marica merita asta și mai mult decât atât... M-a bucurat, m-a îmbucurat, m-a emoționat, m-a înduioșat, m-a înminunat, m-a iluminat, m-a încredințat, m-a înziuat, m-a înnoptat, m-a împăcat, m-a încurățat, m-a îmbunat, m-a înseninat, m-a înrourat, m-a înzorenit, m-a îndurerat, m-a înfrumusetat, m-a înluminat, m-a înălțat, m-a....valintat..... Mulțumiri! Și felicitări!

Și rămân neîmpăcată și strivită de termenul impus pentru predarea textului. De aveam mai mult răgaz, îl puteam scrie mai bine. Altfel aș fi vrut să fie... Doar că atunci, sub presiunea timpului, așa mi-a ieșit. Pentru domnul Marica vroiam mai mult.... Prin urmare, rămân nemulțumită pentru mine, dar bucuroasă pentru apariția și conținutul revistei.

P.S. Mi-au plăcut N. G. Mărășanu și Silviu Negruțiu...

MIOARA

Domnule Băciut,

Vă felicit pentru numărul dedicat domnului Marica! Este interesant și generos prezentat, ceea ce, pentru mine a însemnat încă un motiv să mă mândresc că exista asemenea scriitori mari în zona noastră. Îl felicit pe domnul Valentin Marica, îi doresc Sărbători fericite și la cât mai multe bucurii editoriale.

Aceleași gânduri bune și pentru dvs.

Bucurii să fie în continuare,

MELANIA CUC

Doamne, câtă muncă!.. Și totul făcut cu mare simț de răspundere. Te felicit și-ți mulțumesc că mă ții la curent de fiecare dată.

Cu drag,

GABRIELA PETRI

Am primit numărul monografic *Valentin Marica*. Felicitări vouă - pentru generozitate și privirea ațintită colegial, felicitări lui - pentru cele șase decenii pline de urme.

IRINA PETRAȘ

Distinse maestre Nicolae Băciut,

Mulțumesc pentru acest nou număr al revistei VATRA VECHE, un număr de suflet pentru mine, și, dacă se poate, rețineți-mi și un exemplar tipărit. Mi-ați face o mare bucurie acum, în prag de Sf. Sărbători.

A dvs., cu aleasă prețuire,

DANIELA GIFU

Felicitări, din suflet, domnule Nicolae Băciut, pentru viziunea coerentă, complexă și pentru calitatea documentelor!

Îmbrățișări și luminoase urări distinsului meu coleg și prieten vechi, Valentin Marica!

MIORIȚA GOT

Întâi și întâi de toate vă urez "La mulți ani", căci se apropie onomastica dvstră. Apoi vă mulțumesc pentru nr. din "Vatra veche" - l-am parcurs de astă dată și mi-a și sugerat o temă care mă frământă de ceva vreme, tema "canonului". Cândva, prin anii 90, am fost la o conferință a lui Paul Cornea, literat care se bucura de stima mea încă din vremea studenției când îl descoperisem - ca să spun așa - grație unei prefete la "Țiganiada" lui Budai Deleanu. Nu mai lungesc eu vorba despre motivele aprecierii mele. Am plecat de la conferință cu un gust extrem de amar: întâi mi s-a părut că anticomunismul încrâncenat era servit de argumente mincinoase, căci tare aș fi vrut eu să aud care erau acei scriitori selectați exclusiv pe criteriile ideologiei "comuniste" prezenți în manualele de literatură din liceu în ultimii ani. În paranteză fie spus manualele actuale de gimnaziu și de la clasa a IX-a sunt invadate de "noi și ai noștri" aducându-mi în memorie manualele după care am învățat eu. Însă dincolo de "demonstrația" deformării canonului de către "regimul comunist" (nu mai pot scrie decât cu ghilimele, a devenit o etichetă, numele unui "bau-bau" ca "imperialismul" și "odiosul regim burghezomoșieresc") m-a nemulțumit poziția subiacentă discriminatoare. Nicăieri în conferință n-am auzit o pledoarie pentru includere în canon a unor opere și scriitori din alte arii culturale decât cele de sorginte europeană.

Problema "canonului" era "sau/sau" și nici măcar o dată "și/și". Ideea însăși a unui canon atotputernic și exclusivist m-a infuriat și mi s-a părut o bizarerie că, alături de pledoaria pentru postmodernismul a cărui paradigmă este în fond absența ei (cam asta e ideea cu o aderență ușuratică), toleranța pentru o diversitate fără limite, funcționează - cu succes - preocuparea pentru un canon exclusivist și intolerant.

Îmi cer scuze pentru revărsarea asta epistolară. Cred că e o supapă pentru reclusiunea mea.

Cu stimă,

E. NEAGOE

Vă mulțumim pentru interesanta revistă pe care avem plăcerea de a o primi de la dvs. Întreg grupul profesorilor de lb. româna din Turda, precum și biblioteca municipală au parte de ea pentru că, de fiecare dată când o primesc, le-o "distribui" și d-lor. Avem satisfacția unei lecturi de calitate pentru care vă mulțumim.

GABRIELA SEVAN,

Coreponsabil cerc limba și literatura română Turda

RAFTUL CU REVISTE

Primesc prin poștă un colet de la poetul Nicolae Băciut din Târgu-Mureș. Sunt primele cinci numere ale elegantei reviste „Vatra veche”, pe care un grup de redactori inimoși o scot voind să asigure o continuitate între „Vatra” lui Romulus Guga și cea de azi.

Telefonic, Nicolae Băciut mi-a spus că revistele de cultură „oficiale”, cele sponsorizate din bani publici, voind să pară cât mai elitiste, chiar și cele din provincie, neglijează, ca să nu spunem au aversiune, pentru scriitorii din provincie. S-au constituit câteva grupulețe de foști luptători pentru promovarea realismului socialist în literatură, actualmente postmodern, pornoliterari, ce vor să impună doar nulitățile semidocte, agramate, însă vulgare, respingătoare. Se publică, se premiază și se aplaudă unii pe alții. De citit nu cred că se citește!

Răsfoind numerele noi din revista amintită, remarcăm textele bine scrise, prin care se încearcă valorificarea potențialului cultural mureșean, cu deschidere spre național și universal.

Excelent, bine documentat, oferind date inedite despre Eminescu, materialul din nr. 4, intitulat „Memento, Mihai Eminescu (1850 – 1889)”.

Mai întâlnim proză, poezie și teatru de bună calitate. Nu putem să nu amintim interviurile cu mari personalități ale culturii române, ca: Șt. Augustin Doinaș, Adrian Marino, N. Steinhardt, Irina Petraș, Nichita Stănescu.

Punctăm, din interviul cu Nichita Stănescu: „Poezia este o regăsire, nu numai a mea, fiecare are o flacără a lui, discretă și topită într-o flacără mai mare, a umanității, flacără la care nici el însuși nu ajunge. Poate poetul să ardă mai repede, apropiindu-se de propria-i flacără. Poate e mai norocos sau mai nenorocos din acest punct de vedere. Dacă îndepărtezi flacăra, a ta proprie, acel luciul sacrosant numit existență te duce în mari deznădejdi și sentimentul că te îndepărtezi de el îl ai cu cât o dată sau de două ori te atingi de el”.

ALEXA GAVRIL BÂLE,

„Vatra chioreană” nr. 3/septembrie 2009, p. 95

Album

Festivalul Avangarda XXI, Bacău, 2009

**Nicolae Băciut, Ioan Pinte, Virgil Rațiu,
Festivalul de Proză "Liviu Rebreanu", 2008**

**Nicolae Băciut, Sorina Munteanu, Ileana
Mălăncioiu, Gheorghe Neagu, Festivalul
Avangarda XXI, Bacău, 2009**

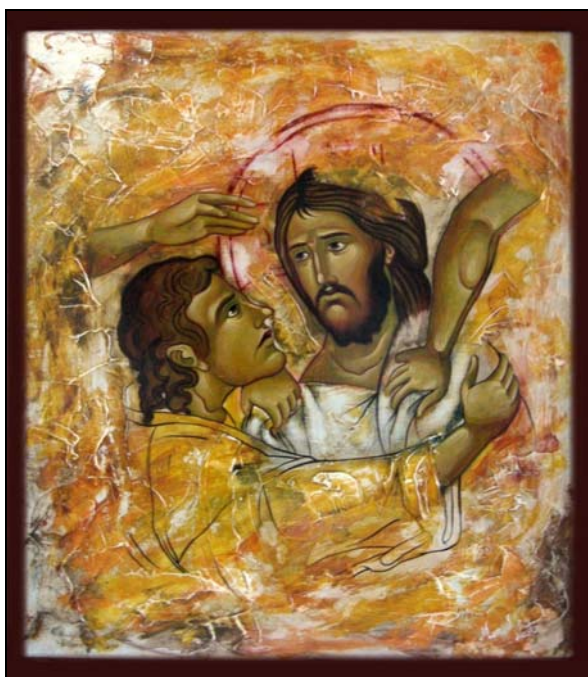

**Răzvan Ducan, Nicolae Băciut, ing. Alexandru
Adrian Matei, Ioan Burdulea, 2009**

SUMAR 1/2009

Ocean întors – Predarea literaturii în licee, Andrei Fischhof/2
Vatra veche dialog cu Mircea Cărtărescu, Darie Ducan/3
 În memoriam Grigore Vieru – poeme de Valentin Marica/4
 Mircea Vulcănescu sau unul pentru toți..., Doina Pologea/5
 ...pauză, poem de Alexandra Emilia Bucur/6
 Ioan Alexandru, destinul unui poet misionar, Miorița Băciu/7
 Poeți din Basarabia – Ion Hadârcă: Intrarea în sonet, Adrian Dinu
 Rachieru/11
 Geografii lirice – poeme de Ion Hadârcă, 13
 Biblioteca „Târgu-Mureș” – locul de afirmare a valorilor româno-
 române, Claudia Șatarvca/15
 Poeme de Nicolae Băciut/16
 Ocean întors – Simple note despre un colocviu dat uitării, Mihai
 Știrbu/17
 Cronica literară – Scorbura din cuibul ființei (Cornel Cotuțiu),
 Imelda Chința/19
 Linia de orizont, între linia de dialog și orizontul de așteptare,
 Elena M. Cîmpan/21
 O carte de învățătură – N. Steinhardt. Între lumi – dialoguri cu
 Nicolae Băciut, Elena M. Cîmpan/22
 Evadare din spațiul virtual (George Roca), Melania Cuc/23
 Orfeu cel care întoarce capul, Adrian Botez/24
 Filtre – Camera obscură, Constantin Stancu/26
 Credință și artă, conf. univ. dr. Viorela Ciucur/27
 Maria Vaida – despre Gheorghe Pituș sau paradigma angelică,
 prof. drd. Emilia Chiriță/28
 Creion, de Corina Petrescu, Meditații lirice în stil modern,
 Octavian D. Curpaș/29
 Prefață (Toader Ungureanu), Constantin Zărnescu/32
 Întâiul dadaism în viziunea scriitorului Ion Pachia Tatomirescu,
 Melania Cuc/34
 Serafim Duicu, timp care doare, prof. Rozalia Truță/35
 Cărțile Transilvaniei, Valentin Marica/36
 Vatra veche dialog cu Mariana Cristescu, Nicolae Băciut/37
 Despre poezibilitatea limbii, Andrei Fischhof/40
 Valeriu Bârgău – generație și creație, Eugen Evu/40
 Eminescu și Fântâna Blanduziei, Valentin Marica/41
 Dincolo de detractori și sceptici – geniul *conformator* eminescian!,
 prof. dr. Adrian Botez/42
 Starea prozei – Mina de plumb de la baia Sprie, Ioan Astalus/50
 Documentele continuității – Rădăcini împrumutate (Menuț
 Maximilian), prof. dr. Vasile Filip/51
 Science an Orthodoxy, a Necessary Dialogue, Iulia Dărmăuș/53
 Tradiții și folclor din Basarabia, Rogac Raia/56
 Prapurii, de Marcel Naste/57
 Obrăznicii tonifiante sau necredincioasa Thoma (Emil
 Cioran), Eugen Evu/60
 Poeme de Ana Munteanu Drăghici/61
 Teatru – Cafeaua de seară, Darie Ducan/62
 Poeme de Ioan Mugurel Sasu/64
 Vatra veche dialog cu Anatol Vidrașcu, Rogac Raia/65
 Atlas -Poezie albaneză în traducerea lui Baki Ymeri, Lacrima
 Iunii: Nuri Plaku (Albania)/67
 Peisaj editorial francez, Gabriela Mocănașu/69
 Cnaclul European în vizită la "World Literature", Valeriu Iordan
 Popescu/70
 Poeme de Marian Nicolae Tomi/71
 Poeme de Vasile Vajoga/72
 Dulcea harababură, Cleopatra Lorințiu/73
 Poeți internați – Mariana Cristescu prezintă pe Valentin Văran/74
 Edituri mureșene – Editura NICO, Nicolae Băciut/75
 Privind în trecutul timpului Ion Brad, Victor Bibicioiu/76
 Jurnal haiku, poeme de Ion Roșioru/77
 Seriale tv, Iulian Dămăcuș/78
 Prapurii lui Marcel Naste, Valentin Marica, Silviu Negruțiu,
 Nicolae Băciut/79
 Liviu Ovidiu Ștef sau demnitatea trecutului, Ioan Astalus/80
 Festivalul Național de Poezie "Nicolae Labiș", Carmen Veronica
 Steiciuc/81
 Curier - De la "Vatra" veche, la noua "Vatra veche"/82
 Album/ 86
 Starea prozei – Statuia... Ioan Mugurel Sasu/88

OCHIUL CICLOPULUI

Marcel Naste – Sărutul lui Iuda

Starea prozei

STATUIA

Călugărul înainta încet pe strada pustie. Nu mai era nici atât de tânăr pentru ca zgomotele necunoscute din spatele gardurilor și ferestrelor să-i atragă atenția și nici atât de bătrân încât să poată rămâne indiferent la toate.

Un vânticel cald filtrat prin frunzele și florile pomilor îi răsflora ușor barba și nu este exclus să-i fi trezit unele amintiri. Nimeni nu va putea ști vreodată numărul trecătorilor la existența cărora au fost martore asemenea străzi vechi, cu casele retrase din calea copacilor bătrâni

care deformaseră trotuarul cu rădăcinile. Parcă ar fi vrut să le smulgă și să plece, s-or fi răzgândit atunci când și-au dat seama că pe o stradă nouă, cu trecători grăbiți și pavajul neted, ei nu ar avea niciun rost. Or fi înțeles și ei că pomii deveniți inutili se taie?

Undeva, la capătul străzii, era un părculeț, doar câteva bănci și o statuie în mijloc, funcționase cândva și o fântână arteziană, dar din cel mai serios motiv fusese oprită apa. Instalația rămăsese doar ca un gard de protecție în jurul statuii care reprezenta o femeie cu un ulcior pe umăr pe care îl susținea cu ambele mâini.

Obişnuia, atunci când avea posibilitate și nu prea des beneficia de acest favor, să vină în parc, să stea pe o bancă, la umbră, auzind sau nu conversațiile din jur și văzând sau nu agitația străzii. În afară de lumea proprie există și lumea celorlalți, adică lumea proprie a fiecăruia dintre ei. Nu se suprapun perfect, aceste lumi nu au cine știe ce grad de congruență și nici măcar nu evoluează convergent, paralelismul existenței nu le impune similitudinea. Ascunsă în spatele fiecărui motiv de acțiune, ideea de bine pânđește orice posibilitate de a genera dorințe. Binele se vrea în tot mai mare măsură, dorințele tot mai mari și mai multe sunt tot mai greu de transformat în rezultate, partea rămasă nesatisfăcută devine tot mai mare și odată cu ea crește răul, nedorit dar existent și agravat tocmai de prea multa tindere spre bine. Cercul nu se închide, ci capătă aspect de spirală. Spirala veșnicei năzuinți spre ceea ce nu se poate.

Ce obsesii vor fi chinuit sufletele sculptorilor de au preferat să reprezinte corpul omenesc fără veșminte? La ei și la pictori nu a funcționat interdicția referitoare la „chipul cioplit” și uite că nu li s-a întâmplat nimic, sunt pline marile muzee ale lumii civilizate de operele lor. Ceea ce fac artiștii este reprezentarea unei părți din realitate folosită ca vector pentru ideile pe care vor să le împartă cu ceilalți, nu atribuie caracter sacru și nici puteri miraculoase acestor lucrări.

IOAN MUGUREL SASU

(Continuare în pagina 80)

Director de onoare

MIHAI SIN

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Eugen Axinte, Mariana Cristescu,
Răzvan Ducan, Eugen Evu, Mioara
Kozak, Lazăr Lădăriu, Cristian
Stamatoiu

Corespondenți : Bianca Osnaga, Melania Cuc, Elena M. Cîmpan, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Cleopatra Lorințiu, Ioan Matei, Victor Știr, Claudia Șatravca Rogac Raia (Chișinău), Andrei Fischhof (Israel), Ionela van Rees-Zota (Germania), Gabriela Mocănașu (Paris), Dwight Luchian-Patton (SUA)

2044-0952

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte Sergiu Paul Băciuț

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2009 *Email : nbaciut@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine exclusiv autorilor.